

64247

T. C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

YENİ TASVİR-İ EFKAR GAZETESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

M. ABDULBASİT SEZER

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. HİMMET UÇ

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU	
DOKÜMANTASYON MERKEZİ	
DİYARBAKIR	
Denetim No.	1999/22-2
Tasnif No.	

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

DİYARBAKIR -1997

İÇİNDEKİLER

İçindekiler	1
Önsöz	3
1. Yeni Tasvir-i Efkar Gazetesinin Tanıtımı	5
a) Şekil Bakımından	5
b) İçerik Bakımından	6
2. Gazetenin Yayın Anlayışı, Geçmişi ve Fikir Çizgisi	10
3. Gazetenin Yazar Kadrosu	21
4. Gazetede Yayınlanan Makalelerin Şahıslara Göre Dağılımı	23
a- Ebüzziya Tevfik'in Makaleleri	23
aa- Ebüzziya Tevfik'in Makalelerinin Genel Olarak Değerlendirilmesi	30
b- Süleyman Nazif'in Makaleleri	37
bb- Süleyman Nazif'in Makalelerinin Genel Olarak Değerlendirilmesi	50
c) Keçecizade İzzet Fuat	60
d) Diğer Şahıslar	62
1. Mehmet Galip	62
2. Yuşai Necati	63
3. Rasih Dino	64
4. Dr. İbrahim İsmail	64
5. Hikmet Refik	65
6. Yunus Nadi	66
7. Ubeydullah	67
8. Gazetede Tek Makalesi Olanlar	68
5. Gazetede Yayınlanan Makalelerin Konulara Göre Tasnifi ve Değerlendirilmesi	76
a) Lisan	76
b) Tarih	80
c) Osmanlılık Fikir Akımı	83
d) Girid (Yunan) Meselesi	85
e) Mebusların Avrupa Seyahati	88

f) Memleket Sorunları ve Günlük Olaylar	90
g) Sosyal Konular	95
h) Eğitim	98
i) Siyasi Konular	101
i) Devletler	105
6. Gazetenin Dönemi Yansıtma Niteliği	109
7. Önemli Birkaç Makale	112
a) “İttifak”; Namık Kemal	112
b) “Tezyin-i Lisan ve Üslub-i Beyan”; Ali Nusret	116
c) “Abdülhak Hamit Beyefendiye Açık Mektup”; Yunus Nadi	119
d) “Kırksekizinci Devre-i Seneviye ve Tavsir-i Efkar”; Ebüzziya Tevfik	121
8. Gazetede Yayınlanan Tefrikalar	125
Sonuç	128
Bibliyografya	130
İndeks	132
Gazete Nüshaları	

Ö N S Ö Z

Gazeteler daha geniş anlamıyla basın, bir dönemin edebi, siyasi, sosyal, tarihi, hukuki ve ekonomik şartlarını yansıtması bakımından önemli bir kaynaktır. Çünkü, dönemin özelliklerini yansıtan bu tür olaylar daha çok gazetelere yansımaktadır.

Meşrutiyet yılları, siyasi tarihimizin en yoğun olduğu dönemlerdendir. Bu dönemde, basın faaliyetleri yoğun bir şekilde yapılmaktadır. Başlangıçta basın hürriyetinin tanınması, fazlaca gazetenin yayınlanmasına sebebiyet vermiştir. İşte bu ortamda 31 Mayıs 1909'da, Yeni Tasvir-i Efkâr Gazetesi, Ebüzziya Tevfik tarafından çıkarılmıştır. Türk basın hayatının babası sayılan Şinasi'nin 1862'de çıkardığı Tasvir-i Efkâr Gazetesi'nin bir devamı olan bu gazete uzun bir aradan sonra ihya edilir. Biz de bu gazeteyi incelemeyi ve değerlendirmeyi tez konusu olarak seçtik.

Bu çalışmamızda Yeni Tasvir-i Efkâr Gazetesi'nin 31 Mayıs 1909-28 Eylül 1909 tarihleri arasında yayınlanan 120 nüshasını kaynak olarak ele aldık. Dört aylık kısa bir zaman diliminde yayın hayatına devam eden gazeteyi, genel anlamda tanıtmayı ilke edinerek yola çıktık.

Meşrutiyet yıllarının yoğun siyasi olaylarla, (meşrutiyetin ilanı, Girid meselesi, Avrupa ile ilişkiler vs.) dolu olması ve bu doluluğun gazetelere yansması, gazete içeriğinin ne kadar ehemmiyet arzettiğini yansıtması bakımından önemlidir. Doğrusu böyle bir çalışmanın içerisine girmemiz bizlere şunu öğretmiştir. Meşrutiyet yıllarında çıkan gazeteler ile günümüzde çıkan gazetelerin içeriğine bakıldığı zaman ortaya korkunç farklar çıkmaktadır.

Gazetenin içeriği, kitleler üzerindeki etkisi, dizaynı, eğitcilik ve yapıcılıkları bu farkın belirleyici yönleridir.

Bu tezimizle gazeteyi (Yeni Tasvir-i Efkar'ı) tam anlamıyla tanıttığımız iddiasında değiliz. Ancak böyle köklü, mazisi başarılarla dolu bir gazetenin daha sonraki yıllarda yayın hayatına kimlerle, hangi şartlar altında devam ettiğini, bu gazetenin amaçlarını, hizmetlerini kısa bir şekilde tanıttığımızı sanıyoruz.

Meşrutiyet yılları ile gazetenin içeriği arasında bir bağlantı kurulduğu zaman gazetenin dönemin bir yansıması olarak görülebileceği açık bir realitedir. Basın, siyaset ve halk arasında bir üçgen kurulduğu varsayılırsa, ortaya çıkacak sonuç umut verici ve yol gösterici olarak kabul edilebilir.

Çalışmamızın başından itibaren engin hoşgörü, destek ve emeklerini esirgemeyen Saygıdeğer Hocam, Doç. Dr. Himmet UÇ'a ve bütün bölüm hocalarına teşekkürlerimi sunmayı kutsal bir görev sayıyorum. Yine çalışmanın dizgi ve bilgisayar işlerinde yardımlarını esirgemeyen Hüseyin KURTAY, Tahsin ANARAT dostlarıma, manevi katkılarından dolayı da Meral ERTUĞRUL'a ve aileme sonsuz teşekkürler.

DIYARBAKIR-1997

Abdulbasit SEZER

1-YENİ TASVİR-İ EFKAR GAZETESİNİN TANITIMI

Yeni Tasvir-i Efkâr Gazetesi'nin şekil ve konu bakımından tanıtımını hazırlarken, elimize değişik şekillerde ve değişik tarihlerde yayınlanmış nüshaları aldık ve şu sonuçlara vardık:

α) Şekil Bakımından

Gazetenin sağ en üst köşesine yayında olduğu yıl (1. sene), hemen yanına da nüsha fiyatı olan "yirmi paradır" ifadesi, sol üst köşede ise nüsha numarası yazılıdır. Sayfanın üst orta yerine gazetenin adı, büyük bir şekilde -enlemesine- gazeteyi 10 cm. kaplayacak şekilde yer almakla birlikte (Yeni) kelimesinin, Tasvir-i Efkâr yazan kısmın üst tarafında, küçük bir şekilde yazılı olduğu görülür. Gazete isminin hemen altına "müstakil-ül efkâr ve mu'tedil terakki perver" ifadesi bulunur. Gazete adının büyük harflerle yazıldığı kısmın hemen sağ tarafına basıldığı yer olan "Matba'a-i Ebüzziya" ve gazetenin sorumlu müdürü Ebüzziya Tefvîk ismi yazılıdır. Sol tarafına ise "şerait-i iştirak" başlığı altında abonelik şartları belirtilir. Buna göre: Abone kaydı yalnız Vilayete aittir. İki aylığı 30, dört aylığı 60, altı aylığı 90, sekiz aylığı 120, on aylığı 150, seneliği 180 kuruştur. Abone olanlardan posta ücreti alınmaz. Taşralarda 20 paraya satılır. "Şerait-i İlan" kısmında da ilan vermek isteyenler için "İdarehaneye müracaat etmelidir" ifadesi yer alır.

Gazete isminin büyük harflerle yazıldığı kısmın altında 1 cm. lik aralığa gün ve yıl (Rumi-Miladi) yazılıdır. Tarihin yanında da "hergün neşr olunur" ifadesi bulunur. Bunun yanında bazı nüshalarda bu 1 cm. lik aralığa "Avrupa'nın

merakiz-i mühimme-i siyasiyesinde muhabirleri bulunan yegane Osmanlı gazetesidir" ibaresi yer alır.

Yeni Tasvir-i Efkâr, yayın hayatına başladığı 31 Mayıs 1909'dan 16 Eylül 1909 tarihine kadar sekiz sayfa çıkartılırken, 16 Eylül'de Ramazan ayının başlaması münasebetiyle sayfa sayısı 10'a yükseltilir. Eklenen bu iki sayfaya "mesahib-i Ramazaniye" başlığı altında Ramazan sohbetleri konur. Bununla ilgili duyuru gazetede ihtar başlığı altında verilir: "Ramazan iptidasından itibaren gazetemizin 10 sahifeye iblağ eylediği ma'lumdur. Binaenaleyh ashab-ı mütala'a 'ilave edilen iki sahifeye dikkat ederek 'ind-el iktiza muzi'lerden talep eylemelidirler. "¹

b) İçerik Bakımından

Genel olarak gazetede baş makaleyi Ebüzziya Tefvik veya Süleyman Nazif yazar. Ancak Ebüzziya Bey'in Avrupa'ya mebuslarla seyahati sırasında bu görevi Nazif Bey tek başına üstlenir. Gazetenin her nüshasında ya Süleyman Nazif'in, ya Ebüzziya Tefvik'in ya da her ikisinin makalesi yayınlanır. Her nüshada en az bir olmak üzere günde ortalama iki veya üç makale bulunur. Süleyman Nazif'in 100, Ebüzziya Tefvik'in 76, İzzet Fuat'ın 14 yazısının yayımlandığı gazetede yaklaşık 40 kişilik bir kadro çeşitli konularda toplam 250 makale yazar.

Makalelerin yanında her nüshada yayınlanan siyasi ve tarihi tefrikalar yer alır. Hemen hemen her nüshada "matbuat-ı mahalliye" ve "matbuat-ı ecnebiyye" başlıkları altında yerel ve dünya basınından havadisler verilir. Örneğin, 2 Haziran 1909 tarihli gazetede Tanin, Yeni Gazete, İttihat ve Sabah

¹ Yeni Tasvir-i Efkâr, 19 Eylül 1909, nüsha 111, Sayfa 1

gibi dönemin yerli basınından "matbuat-ı mahalliye" adı altında havadisler nakledilir. "Matbuat-ı ecnebiyye" adı altında da Times, Standart gibi yabancı basından havadisler yer alır. Ancak yerli ve yabancı basından havadisler gazetenin bazı nüshalarında bulunmaz.

Bazı nüshalarda gazete idarehanesinin yayınladığı ihtarlar yer alır: "Tasvir-i Efkâr'ın birinci numarası kalmamış ve ikinci nüshası ise taşralara gönderilmeyecek kadar azalmıştır. Bu kılletten istifade etmek isteyen bazı muzi'ler güya matba'adan birinciyi 40, ikinciyi 30 paradan aldıklarını makam-ı i'tizârde ifade ile birinciyi 50 ve ikinci nüshayı 40 paraya satmak istedikleri bazı ahbab ile sair zevat tarafından suret-i mahsusada matba'amıza ihbar edilmiştir. Hakikaten birinci nüshadan matba'ada hiç kalmamış ve ikinci ise pek az kalmıştır. Bununla beraber Tasvir-i Efkâr hiçbir vakit, hiçbir ferde üzerinde mevdu' bulunan fiyat haricinde satılmadığını ve hiçbir vakit satılmayacağını ve birinci nüshanın kariben ikinci defa olarak yeniden tertip ve temsili mukarrer olduğundan şimdi almayanların o zaman yine 20 paraya alacaklarını ihtar eyleriz. " ² Bu ihtar gazetenin o dönemlerde ilgi gördüğünü göstermesi bakımından önemlidir.

Gazetenin son sayfası genellikle ilanlara ayrılır. Bu ilanların bir kısmı ticari, bir kısmı da kültürel etkinlik niteliğindedir: "Fevkelade konser ve tiyatro. Dar-ül Feyz Ünas Mektebi menfaatine. Üsküdar'da, Bağlarbaşı'nda, Tekamül Kulübü bahçesinde Ağustos'un 8. Cumartesi günü hanımlara, gece erkeklere, askeri bandosuyla yirmi kişilik ince saz takımı tarafından konser verilecek. Osmanlı artistlerinden Ahmet Fehmi Efendi tarafından muntehip komedyalar mevki'-i temaşa vaz' olunacaktır. Umumiyetle dühul beş kuruştur. ³

² Yeni Tasvir-i Efkâr, 5 Haziran 1909, nüsha 6, sayfa 8

³ Yeni Tasvir-i Efkâr, 19 Ağustos 1909, nüsha 80, sayfa 8

Gazetenin bazı nüshalarında "asar-ı münteşire" bölümünde yeni neşredilen dergiler haber verilir. 10 Haziran 1909 tarihli nüshada Asker gazetesinin neşri, 14 Haziran 1909 tarihli nüshada da Ahmet Şuayb, Rıza Tevfik ve Cavid Beg tarafından neşrolunan "Ulum-i İktisadiye ve İçtimaiye" ile ilgili ilanlar yer alır. Gazetede yer alan dergi ve kitap ile ilgili ilanlar sadece verdiğimiz iki örnekle sınırlı değildir. Amacımız gazeteyi tanıtmak olduğundan bu konudaki ayrıntıya girme lüzumunu görmedik.

Gazetede özellikle dini bayramlar (Regaip, Miraç, Berat) gazetenin ilk sayfasında halka duyurulur. Özellikle bu dönemde, Regaip Kandili'nin meşrutiyetin ilan günü olan 23 Temmuz'a tesadüf etmesine gazete idarehanesinin yayınladığı bir mesaj ile dikkat çekilir: "Dün gece fahr-ı kainat aleyhis selavat vel tahhiyyat efendimiz hazretlerinin meşime-i pak-i maderde tecelli-i nema-yı nur-ı vücud oldukları leyle-i mübareke'ye şeref-i müsadafatı hasbiyle umum-i afak ve enfas-ı islam müstağrak-ı envar lahuti olduğu gibi mukırr-ı hilafet-i İslamiye olan belde-i tayyibe-i dar-üs-saadet'in bil-umum mesacid ve me'abidi dahi enva'-ı kenadil ve fevanis ile tenvir ve tezyin kılınarak asar-ı kutsiyet-i zemin hem ahenk envar-ı 'arş bezin kılınmıştır. Bu leyle-i mübarekenin eşvak-ı mesarı kulub-i Osmaniye'den coşan ve huruşan olan yevm-i 'id-i milliyemize 'urfe olması başka fa'l-ı hayr ad edilecek tesadüfat-ı husnedendir. "⁴

Birçok gazete nüshasında bulunan "Pay-ı-taht" bölümünde başkentten havadisler, beyannameler ve türlü türlü haberler verilir. Yine birçok ⁵nüshada bulunan "Vilayet" başlığı altında da çeşitli ülke ve vilayetlerden, (Makedonya, Yemen, Yunanistan, Bulgaristan) yol yapımından, petrol

⁴ Yeni Tasvir-i Efkâr, 23 Temmuz 1909, nüsha 54, sayfa 1

⁵ Yeni Tasvir-i Efkâr, 27 Ağustos 1909, nüsha 88

kaynaklarından, kongrelerden ve birçok vilayetten olaylar nakledilir. "Ahbarat-ı Berkıye" bölümünde ise Avrupa'nın değişik başkentlerinden (Paris, Berlin, Tahran, Viyana, Stockholm, Petersburg, Sofya, Tebriz, Roma, Bükreş, Madrid, Habeşistan) havadisler verilir.

Gazetenin bazı nüshalarında bulunan "Mebusan" başlığı altında meclis toplantıları hakkında bilgi verilir. "Tahrirat-ı Mahsusa" başlığı altında ise çeşitli ülke isimleri ile ilgili mektuplar yer alır. Bunlar İran mektupları (10), Paris mektupları (6) ve Belçika mektupları (3) olmak üzere toplam 19 tanedir.

Gazetede, değişik konular hakkında yapılan mülakatlar önemli bir yere sahiptir. Maliye, bayındırlık, Girid vs. konularda toplam 8 mülakat yayınlanmıştır.

31 Mayıs 1909-28 Eylül 1909 tarihleri arasında yayınlanan 120 nüshada 25 Temmuz tarihli 56. nüshayı bulamadık. Yaptığımız inceleme sonrasında bunun nedenini Yeni Tasvir-i Efkâr gazetesinde bulduk. Gazete idarehanesinin yayınladığı ihtarda şunlar yazılıdır: "Gazetemiz rüfeka-yı saire ile bil-ittifak 10 Temmuz sur-i milliyesi münasebetiyle yarın intişar eylemeyecektir. ⁶Bu ihtar göre gazetenin 24 Temmuz'da çıkmaması gerekirdi. Ancak karar 24 Temmuz'da değil de 25 Temmuz'da uygulanmış ve bu tarihte gazete çıkmamıştır.

Gazete idarehanesinin yayınladığı duyurulardan bir tanesi de teşekkür idi: "Tasvir-i Efkâr müceddiden intişarından dolayı hakkında beyan-ı tehenniyet ve memnuniyet eyleyen matbuat-ı Osmaniye'ye arz-ı teşekkür eyler. ⁷

⁶ Yeni Tasvir-i Efkâr, 23 Temmuz 1909, nüsha 54, sayfa 5

⁷ Yeni Tasvir-i Efkâr, 4 Haziran 1909, nüsha 5, Sayfa 4

2-GAZETENİN YAYIN ANLAYIŞI, GEÇMİŞİ VE FİKİR ÇİZGİSİ

Bağımsız Türk fikir gazeteciliğinin babası ünü ile tanınan İbrahim Şinasi, ilk gazete ortağı Agah Efendi ile birlikte kurdukları Tercüman-ı Ahval gazetesinden, Agah Efendi'nin dayanamadığı kaprislerine bir son vererek ayrılmış ve 28 Haziran 1862'de kendi başına yine bağımsız ve tamamen bir fikir gazetesi olan Tasvir-i Efkâr'ı kurmuştur. Öncekinde olduğu gibi plan ve uygulayış Şinasi'ye ait olan orjinal gazetecilik, bu ikincisinde de kendisini göstermiştir. Türkçe ve sade diltçilik, memleket meselelerine derinlemesine iniş, çevreyi uyarış ve fakat efendice temkinli ve itidalli yürüyüş. İşte Şinasi, bu hasletlere sahip olarak kurduğu gazetesinde ele aldığı konularla da orjinaldir. "Havadis ve Maarife Dair" yazılar koymak o zamana kadar görülmemişti. Dizgi, tertip ve baskı bakımından bütün dikkat harcanmış, orta boy ve haftada iki defa çıkan gazete en çok satar duruma gelmiştir.⁸

Şinasi'nin gazeteye koyduğu her yazı önceden iyi seçilmiş, millet ve memleketin yüksek yararına uyarıcı ve miskinlikten kurtarıcı konuları kavrar. İlk defa "efkar-ı umumiye'den" bahseder, medeniyetten bahseder, medenileşmeden bahseder. Devrinin bilgi ve görgü bakımından öncüsü olan Şinasi, Tanzimatın felsefesini yapmaya çalışır. Yazı ailesine katılan kuvvetli kalemlerde basın alemine hükmeder. Münakaşalar açar, fakat bütün bunlar bilim çerçevesi dışına taşırılmaz. Tasvir-i Efkâr Gazetesi hakkında Ebüzziya Tevfik de şöyle yazar: "Memleketimizde neşrolunan Türk gazeteleri içinde zühurundan nihayetine kadar Tasvir-i Efkâr'dan başka mesleğini muhafaza eylemiş bir gazete görülmemiştir."⁹

⁸ Oral, Fuat Süreyya: Türk Basın Tarihi, 1.Cilt, Ankara 1968, sayfa 82

⁹ Oral, Fuat Süreyya: Türk Basın Tarihi, 1.Cilt, Ankara 1968, sayfa 83-84

Tasvir-i Efkar, Bırakışma Devri'nin ağır baskılarına karşın çekinmeden ve korkmadan yazılar yayınlayan gazetelerin başında yer alır. ¹⁰

Türk basın tarihinde muhtevası yanında adı ile de büyük yer tutmuş olan Tasvir-i Efkar Gazetesi 1909'da Ebüzziya Tefik tarafından ihya edilerek öldüğü 1913 yılına kadar çıkarılmışmış, bundan sonra oğulları tarafından Tasvir'e eklenen isimlerle yayınlanmış ve 1919'dan sonra Velid Ebüzziya tarafından "Tevhid-i Efkar" olarak Cumhuriyet Hükümeti tarafından kapatıldığı, 1925 yılına kadar çıkmıştı. Gazete, 1940 yılında Ziyad Ebüzziya tarafından tekrar çıkarılmıştır. 1945 yılına kadar bu isimle çıkan gazete 1945 yılında sadece "Tasvir" olarak yeni bir kadro ve yeni bir tertiple çıkarılmaya başlandı. ¹¹

Gazeteye Tasvir-i Efkar adının verilmesinin nedeni bu başlığın (fikirlerin belirtilmesi) anlamına gelmesidir. Şinasi'nin kalemiyle hürriyet düşüncesini yayması bakımından bu gazetenin basın tarihimizde çok önemli bir yeri vardır. Yazılarında (milliyet) ve meşrutiyet kelimelerini cesaretle kullanan ve ülkemizde ilk defa (Reis-i Cumhur)'dan söz eden yazar Şinasi'dir. Nitekim ilk sayıdaki giriş bölümünde, gazetenin amacının haber ulaştırmak, halka kendi yararlarını düşünmeyi, kendi sorunları üzerinde durmayı öğretmek olduğu özellikle belirtilmiş bulunmaktadır. ¹²

İlk Tasvir-i Efkar Gazetesini 1862'de Şinasi çıkarmıştır. 1865 yılının ilkbaharında gazetenin yönetimi 200. sayıdan sonra Namık Kemal'e verildi. Büyük ölçüde Şinasi'nin etkisinde kalan Namık Kemal, 25 yaşında Tasvir-i Efkar'ın baş yazılarını yazmaya başlamış, yazılarında yenilik ve özgürlük

¹⁰ Öztoprak, İzzet: Kurtuluş Savaşında Türk Basını, İstanbul 1979

¹¹ Oral, Fuat Süreyya: Türk Basın Tarihi, 2. Cilt, Ankara 1968, sayfa 146

¹² İnuğur, M. Nuri : Basın ve Yayın Tarihi, İstanbul 1968, sayfa 182

konularına fazlaca değindiğinden aydın çevrelerde geniş yankı uyandırmıştır. Ancak 1867'de Tasvir-i Efkâr'ın 465. sayısında yayınlanan (Şark Meselesi) başlıklı bir yazı dizisi üzerine Namık Kemal'in gazetecilik yapması yasaklanmıştır. Bu durumda Namık Kemal de Avrupa'ya kaçtığından, gazetenin yönetimi 469. sayıdan itibaren Recai-zade Mahmut Ekrem'e kalmıştır. Tasvir-i Efkâr Gazetesi, bu süre içinde 835 sayı yayınlanmıştır.¹³ Bu gazete 31 Mayıs 1909'da Ebüzziya Tefvîk tarafından Yeni Tasvir-i Efkâr adıyla tekrar ihya edilir. 19 Ocak 1913'de Ebüzziya Tefvîk'in oğulları Talha ve Velid Ebüzziya tarafından Tevhid-i Efkâr ismiyle Cumhuriyet Hükümeti tarafından kapatıldığı 1925 yılına kadar çıkarılır. Gazete 1940 yılında Ziyad Ebüzziya tarafından tekrar çıkarılmıştır. 1945 yılına kadar bu isimle çıkan gazete 1945 yılında sadece "Tasvir" ismiyle yeni bir kadro ve yeni bir tertiple çıkarılmaya başlandı.

İlk sayıda yayınlanan bir giriş yazısında belirtildiğine göre Tasvir-i Efkâr'ın amacı; havadis vermek, halka kendi yararlarını düşünmeyi ve kendi sorunları üzerinde durmayı öğretmektir. Bu yazıda Şinasi, her hükümetin halkın yararına çalışmakla kuvvetlenebileceğini belirtiyordu.¹⁴

Şinasi Bey'in yönetimindeki Tasvir-i Efkâr ile daha sonraki yıllarda Ebüzziya Tefvîk Bey'in çıkardığı Yeni Tasvir-i Efkâr arasında birçok benzerlikler bulunmakla beraber, bazı farklılıklar da göze çarpar. İki gazetenin yayınlanış amacı birbirine benzemektedir. Havadis vermek, çevreyi uyarmak, memleket sorunları ile ilgilenmek, halka kendi yararlarını düşünmeyi öğretmek gibi amaçlar yerine getirilmeye çalışılmış ve bu amaca hizmet edilmiştir. Bunlardan Tasvir-i Efkâr Gazetesi tanzimat felsefesini, Yeni Tasvir-i Efkâr da meşrutiyet felsefesini savunur. Ancak bu bir farklılıktan ziyade ortak bir amaç olarak düşünülebilir.

¹³ İnuğur, M.Nuri : Basın ve Yayın Tarihi, İstanbul 1968, sayfa 184-185

¹⁴ Topuz, Hıfzı : Yüz Soruda Türk Basın Tarihi, İstanbul 1981, sayfa 15

Çünkü 1862 senesi tanzimat fikrinin en yoğun olduğu dönemdir. 1909 senesi de meşrutiyetin ilanına tesadüf eder. Netice itibarıyla ikisi de yenilikçiliği, felsefeleriyle bağdaştırırlar.

Tasvir-i Efkâr Gazetesi haftada iki kez çıkıyordu. Gazete iç ve dış haberler için özel sütunlar ayırmış ve bunlara "Havadis-i Dahiliye" ve "Havadis-i Hariciye" diye süslü başlıklar yaptırılmıştı.¹⁵ Bu açıklamalara bakılarak iki fark ortaya çıkarılabilir. Tasvir-i Efkâr Gazetesi haftada iki kez çıkarken, Yeni Tasvir-i Efkâr Gazetesi hergün neşr edilir. Pek belirgin bir fark olmamakla beraber Tasvir-i Efkâr'da "Havadis-i Dahiliye" ve "Havadis-i Hariciye" adı altında iç ve dış haberler için ayrılmış sütunlar, Yeni Tasvir-i Efkâr'da "Matbuat-ı Mahalliye" ve "Matbuat-ı Ecnebiye" adı ile verilir.

Dönemin popüler ismi Ahmet Midhat Efendi'nin, Ebüzziya Bey'e hitaben yazdığı mektup, Yeni Tasvir-i Efkâr Gazetesi hakkındaki görüşler, girişilen işin kutsallığı ve Ebüzziya Tevfik'e duyulan güven açısından önemlidir. Mektubun sonunda Ahmet Midhat Efendi'nin Ebüzziya Tevfik Bey'e hitaben: "Azizim Tevfik. Bu sözleri sana söylemiyorum. Can sıkıntısından esnmeden okuyabilecek olanlara söylüyorum. Senin bu sözlere ihtiyacın yoktur. Sen de meslekte emektarlardansın. Bilirsin 'alem-i matbuatın her köşesine bucağına vakıfsın. Vaktiyle Osmanlılık aleminde (Tasvir-i Efkâr) ne idiyse şimdi de (Yeni Tasvir-i Efkârımızı) o hale vardırabileceğini senden umarım. Evet, bu pek güç bir şeydir. Ne kadar güç olduğunu da bilirsin. Ama bilmezsün. Düşünürsün ki şan ve şeref, güç işlere muvaffakiyet ile hasıl olur. Kolayı herkes yapar. Nasıl ki işte birçokları yapıyorlar da."¹⁶ demesi gazetenin önemi açısından dikkat çekicidir.

¹⁵ Topuz, Hıfzı : Yüz Soruda Türk Basın Tarihi, sayfa 15, İstanbul 1981

¹⁶ Yeni Tasvir-i Efkâr, 31 Mayıs 1909, nüsha 1, sayfa 2

İsmail Habib Sevük, "bu gazetenin havassa mahsus olduğunu ve fiyatının da bu yüzden diğer gazetelerden bir misli fazla yirmi paraya çıkartıldığını yazıyor.

"17

Gazetenin yayın anlayışını tespit ederken öncelikle merhum Şinasi'nin Tasvir-i Efkâr Gazetesi'nin ilk sayısına yazdığı önsözden ve dönemin gazetecilik yaşamından bahsetmek gerekir. Şinasi'nin, Tasvir-i Efkâr Gazetesi'nin ilk sayısına yazdığı önsöz şudur: "Her bir devletin, idaresiyle yükümlenmiş bulunduğu milli bir topluluğun ayakta durmasıyla yaşamasının mümkün olduğu ancak, o milletin iyilikleri ve menfaatlerini gözetmekle kuvvetli bir iktidar sayılacağı, ispata ihtiyaç göstermeyen açık bir gerçektir. Medeniyet çerçevesinde bulunan bir halk yığınının ise, kendi menfaatlerinin gerçekleştirilmesi ve korunması hususunda nasıl zihni bir çaba gösterdiği, göstereceği, onların duygu ve düşüncelerininin tercümanı olan gazetelerinin dilinden belli olur. İşte, bu düşünceye dayanarak her bir medeni memleket için çok lüzumlu olan bu türlü yayınların büyük Osmanlı milletinde de gelişmesine daha önce de gayret sarfetmiş ve başarıya ulaşmışım. Bu çeşitten yayınların çoğalmasında emeliyle bu defa yine padişahın ve devletin izniyle, iş bu "Tasvir-i Efkâr" Gazetesi'ni kurmaya teşebbüs ettim. Devlet ve millet için gelişme ümidi olan şu günlerde gazetemiz yayın görevine başlamaktadır. Bundan dolayı şükran vazifemi bu yolda halka hizmet etmekle ödemiş olacağımı bildirmek isterim."18 İşte, Şinasi'nin amaç olarak kabul ettiği ilkelerin başında devlet ve millet çıkarı gelir.

Gazetenin yayın anlayışı ve fikir çizgisi açısından meşrutiyet dönemi gazeteciliğine gözetmek gerekir. "Türkiye'de meşrutî bir idare kurmak maksadıyla gençler ilk defa "Fedailer Cemiyeti"ni sonra da "İttihat ve Terakki Cemiyeti"ni,

¹⁷ Sevük, İsmail Habib : Edebi Yeniliğimiz, İstanbul 1935, sayfa 301

¹⁸ Kutlu, Şemsettin : Tanzimat Dönemi Türk Edebiyatı Antolojisi, İstanbul 1981

bundan sonra da Selanik'te "Osmanlı Hürriyet Cemiyeti"ni kurmuşlardır. 1889'da kurulan İttihat ve Terakki Cemiyeti'ni haber alan Sultan Abdulhamit, bu cemiyeti dağıtmış, birçoklarını (Trablusgarp(Fizan))'a sürmüştür. Bir kısmı da Avrupa'ya kaçarak, istibdat aleyhinde birçok gazeteler çıkararak mücadeleye girişmişlerdir. Nihayet 1906 tarihinde 10 uyanık genç "Osmanlı Hürriyet Cemiyeti"ni kurdular. Bu cemiyet kısa bir zamanda İttihat ve Terakki Cemiyeti ile birleşti. Bu cemiyetin şubeleri Selanik, Manastır ve İstanbul'da gizlice açılarak faaliyete geçtiler. Nihayet 1908 tarihinde "Enver ve Niyazi" Bey'ler dağa çıkıp, istibdata karşı isyan bayrağını açtılar ve hürriyeti ilan ettiler. Sultan 2. Abdulhamit de korkarak "Kanun-i Esasi"yi ilan etti. Seçim yapılarak "Meclis-i Mebusan" ve "Meclis-i Ayan" açıldı. Bu suretle de ikinci meşrutiyet ilan edildi. Meşrutiyet ve hürriyetin ilanı basın hürriyetine geniş haklar tanıyan bir rejimdi. Bu haktan faydalanan hürriyet taraftarları İstanbul'da gazete çıkarmaya hazırlandılar. Her köşede bir hatip istibdat aleyhine nutuklar vermekteydi. Sansür de ortadan kalkmıştı. İstanbul'da tam bir hürriyet havası esiyordu. Meşrutiyetin ilk gazetesi Yeni Gazete ve Tanin olmuştur. Hürriyet taraftarları coşmuş bir haldeydi. Birçok şeyler istiyorlardı. Halk sokaklarda "Hürriyet, Müsavat, Adalet, Uhuvvet" diye bağırıyor, umumi af ile yeni bir kabinenin kurulmasını istiyordu. İlk devrede hükümetin otoritesi kalmamıştı. Herkes tam bir serbesti içinde dilediğini söylüyor ve yazıyordu. Meşrutiyetin ilanından sonra geçen 1,5 ay içinde 200 kişi gazete imtiyazı almıştı. Gazeteciliğin ne olduğunu bilmeden, sermaye dökerek gazete çıkarıyorlar, çok geçmeden birçoğu da kapanıyordu. Meşrutiyet inkılabını yapan ittihatçılar duruma hakim olamıyorlardı. Sultan Abdulhamit de Yıldız Sarayı'na çekilmiş, sessiz duruyordu. Bu suretle 31 Mart Vakası hasıl oldu. Asiler mekteplileri yani, kültürlü aydınları öldürmeye başladılar. Elllerine geçirdikleri subay ve mebusları öldürüyorlardı. İsyan bastırıldıktan sonra Divan-ı Harp kurularak matbuata sansür konuldu, taşkınlık eden gazeteler kapatıldı. Basın hürriyeti kalkıyor diye Sultanahmet Meydanı'nda bir miting yapıldı. Meclis bir

matbu'at kanunu çıkardı. Bir yıl içinde İstanbul'da 353 gazete çıktı. İttihatçıları tutan gazeteler şunlardır: Ebüzziya Tevfik'in "Yeni Tasvir-i Efkar"ı, Kitapçı İbrahim Hilmi'nin çıkardığı "Millet", Samim Rifat'ın "İttifak" Gazetesi yine Ubeydullah Efendi'nin "İttihad"ı, Ali Efendi'nin "Basiret" Gazetesi, ayrıca "Paytaht, Servet, Ahali, İstiklal, Metin, Saadet, Zaman, Vakit" gazeteleri idi. Meşrutiyet inkilabını yapan ittihatçılara karşı birçok gazeteler muhalefete geçtiler. Sabah ve Tercüman-ı Hakikat bağımsız görünüyordu. İkdam Gazetesi kuvvetli bir muhalefete başladı. Bu gazetenin yazılarını "Ali Kemal" yazmakta idi. Diğer gazeteler de hücumla başladılar. İttihat ve Terakki'yi tutan Hüseyin Cahit Bey'in "Tanin" Gazetesi idi. Hüseyin Cahit Bey muhaliflerle mücadele ediyordu.¹⁹

İşte, Şinasi'nin temelini attığı, Namık Kemal ve Ekrem Bey'in de emek verdiği Tasvir-i Efkar Gazetesi Ebüzziya Tevfik tarafından tekrar Yeni Tasvir-i Efkar ismiyle canlandırılır.

Ebüzziya Bey, Yeni Tasvir-i Efkar'ı çıkarmağa karar verdiği zaman bir takım suçlamalara maruz kalır. Bunu kendisi şöyle anlatır: "Menfadan avdet ettiğim gün Eskişehir'den Haydarpaşa'ya kadar katarın güzergahına tesadüf eden istasyonların ekserisinde saike-i hiss-i hamiyet ve mazlum ne vazane bir niyet ile taltifime müsaraat gösteren vatan-perveran-ı millet bir gazete tesisi ve neşretmekliğime beyan-ı arzu etmiş olduklarından bu teşvikten cesaret alarak biz de ilk millet gazetesi ve istiklal-i efkar ile mektep-i cedid-i edebin vasıta-i intişarı olan Tasvir-i Efkar'ı müceddiden tesis etmeğe ve bu iki maksadı o sahib-i mesleğin bıraktığı yerden 'ala kadr-it taka takip eylemeğe söz vermiş idim.

¹⁹ Şapolyo, Enver Behnan : Türk Gazetecilik Tarihi ve Her Yönüyle Basın, Ankara 1971

Buraya muvasalatımı müteakip usulen istid'a-i ruhsat ettim. Ve bela-mezahim izinnameyi istihsal eyledim. Biraz sonra gazetelerde benim Tasvir-i Efkâr'ı neşr hakkını haiz olmadığına dair ufak tefek bazı muahezât görülmeye başlandı. Vaki'a bizde dahi mülkiye-i edebiye'ye mahsus bir kanun mevcuttur. Ve müddeti ise kırk sene olmak üzere mu'in ve mahduttur. Halbuki gazetelerde öyle bir mülkiyet sıfatı mefkuttur. Çünkü gazetede bir sermaye-i sa'y mevcut değildir ki, hak telif kaziyesi mahal-ı tatbik bulsun. Saniyen Tasvir-i Efkâr intişare başladığı tarihte devletin matbu'ata mahsus bir kanunu bile yok idi. Verilen ruhsatlar imtiyaz şeklinde değil, belki izn-i hükümet natık olmasından dolayı bir vesika-i resmiyeden ibaret idi. Bahusus, Şinasi merhumun vefatından sonra Tasvir-i Efkâr Gazetehanesi Mustafa Fazıl Paşa tarafından kısmet-i askeriye marifetiyle muhalefet-i saire sırasında iştirâ ve bu 'abd-ı acize bahş ve ita olunmuş idi. Bu suretle ben aslolan edevat-ı tab'ı kaideten temellük etmiş olduğumdan fer' olan gazetede bil tabi' o meyanda dahil olmak lazım gelir. O matba'a benim malım olarak 1288 tarihinden 1295 senesine kadar taht-ı idaremde idi. Ben 1289'dan 1293 avahirine kadar Rodos'ta menfi iken o matba'ayı Mihran Efendi benden isticar ettiğinden Papaduplos'un Sabah Gazetesi'ni orada neşreliyordu. Andan daha evvel biz dört arkadaş İbret'i o matba'ada çıkardık. Muahhiren ben, münferiden Hadika ve Sıraç gazetelerini ve bir çok asar-ı edebiye'yi o matba'ada temsil eyledim. Hatta o matba'anın dest-gah tab'ını bir hatıra-i tarihiye olarak Mihran Efendi'ye terkeylemiş idim. İşte bunlar gayrı-kabil inkar birer hakikattir.

1120

Ebüzziya Tevfik neden Tasvir-i Efkâr ismini kullandığını şöyle açıklıyor:
"İsim bahsine gelince her vakit, herkes istediği isimde bir gazete neşr edebilir. Gerek siyasi, gerek edebi, gerek ilmi bin türlü lafz veya terkip bulunur. Ben de istediğim gibi basit ve mürekkep bir isim intihap edebilirdim. İşte buna lüzum

²⁰ Yeni Tasvir-i Efkâr, 27 Haziran 1909, Nüsha 28(İzah)

görmedim. Çünkü Tasvir-i Efkar bizim memleketimizde, bizim hey'et-i içtimaiyemizde fikir, siyaset ve hürriyeti ve binaenaleyh hukuk-i siyasiye-i memleket ve milleti, ebna-yı memleket ve milletten bilhassa Türklere ifham ve telkin maksadıyla tesis olunmuş bir gazetedir. Binaenaleyh ben anı neşre teşebbüs etmekle Şinasi ve bil-izafe kırk seneden beri takip edegeldiğimiz mesleğe olan hürmet ve sadakatimizi göstermek istedim. Bu benim için 'ayn-ı deyn idi. Lütf-i Hak ile anı ifaya mübaşeret eyledim. "²¹

Bu sözlerden anlaşılıyor ki, Ebüzziya Tevfik gazetesinin özellikle geçmiş başarılarını, amaçlarını ve Şinasi'ye olan hürmet ve sadakatini düşünerek bu gazeteyi aynı isimle tekrar canlandırmıştır. Zaten Ebüzziya Bey'in, Tasvir-i Efkar hakkındaki olumlu ve takdirkar görüşleri yıllar öncesine dayanır. Tevfik Bey, Tasvir-i Efkar için "memleketimizde neşrolunan Türk gazeteleri içinde zühurundan nihayetine kadar Tasvir-i Efkar'dan başka mesleğini muhafaza eylemiş bir gazete görülmemiştir. "²²sözlerini sarfederken ileride bu gazeteyi canlandırabileceği müjdesini veriyordu. Hatta Ebüzziya Tevfik Bey'in kaleminden çıkan:"Ben Tasvir-i Efkar'ı bundan 12 sene mukaddim Filibe'de neşre karar vermiş, hatta (Gayret) matba'asıyla muhaberede dahi bulunmuş idim. Fakat fi'le çıkacağı sırada o zaman Gayret Gazetesi'ni neşr eden el-yevm Karahisar Meb'usu Rıza Paşa'nın gafletle Mabeyin'de bundan bahsetmesi üzerine tabii muaheze olunmuş ve bu suretle neşrine muvaffak olamamış idim. Demek isterim ki, ben her ne zaman bir gazete çıkarmağa 'azm eyledim ise çıkaracağım gazete mutlaka Tasvir-i Efkar isminde olacak idi. "²³sözleri onun bu konudaki kararlılığının göstergesidir. Bütün bu açıklamalara bakarak Yeni Tasvir-i Efkar'ın yayın anlayışını, Tasvir-i Efkar'ın yayın anlayışından farklı düşünmek doğru değildir. Çünkü Ebüzziya Bey, Şinasi'nin Tasvir-i Efkar'ını, yayın anlayışını benimsediği

²¹ Yeni Tasvir-i Efkar, 27 Haziran 1909, Nüsha 28(İzah)

²² Oral, Fuat Süreyya: Türk Basın Tarihi, I.Cilt, Ankara 1968(Sayfa 83-84)

²³ Yeni Tasvir-i Efkar, 27 Haziran 1909, Nüsha 28 "Haşiye", Sayfa 1

için canlandırır. Buna göre; ülkenin fertlerine fikri, siyasi, hukuki ve sosyal konuları anlatmak, bu olaylar üzerine sağlıklı muhakeme yapmasını sağlamak, halka kendi yararları üzerinde düşünmeyi aşlamak, memleket meselelerini nedenleriyle birlikte ortaya çıkarmak, çevreyi uyarmak ve tabi ki meşrutiyetin savunuculuğunu yapmak gazetenin yayın anlayışını temsil eder.

1908 yılında istibdat yönetiminin yıkılıp, yerine meşrutiyet idaresinin kurulması ile tam bir hürriyet havası esmekte ve o devirde çıkan gazetelerin vatansever kalemleri korkmadan her çeşit konuyu yazmakta idiler. Ancak bu durum çok fazla sürmedi. İttihat ve Terakki Partisinin içine sızan Balkan Komitecileri, müstebidler gibi davranarak bu kalemleri susturmak için her türlü yola başvurmuş ve dönemin basınını silah ile susturmaya çalışmışlardır. İşte, Yeni Tasvir-i Efkar'ın içinde doğduğu siyasi ortam bu idi. Süleyman Nazif Bey meşrutiyetçi olmakla beraber bazen bir hatip edası ile meşrutiyet idaresini eleştiren yazılar yazardı. Ama genel anlamda gazetenin yazar kadrosu meşrutiyetin önemini, faaliyetlerini, getirdiği yenilikleri her fırsatta dile getirirdi.

Ebüzziya Tefvik, gazetenin üzerine aldığı sorumluluğu yerine getirdiğini ifade ederek şunları söyler: "Bu itibarla Tasvir-i Efkar muahhiren millette görülen feyz-i terakkinin sebeb-i müstakili ad edilmeğe seza-var olmuş olur."²⁴

Yeni Tasvir-i Efkar'ın birinci nüshasında yer alan: "mesleğimizi gazetemizin ünvanı altına kaydettiğimiz "müstakil-ül efkar ve mu'tedil terakki perver" ibaresi ta'yine kifayet eder."²⁵sözleri gazetenin yayın anlayışını genel anlamda ortaya koyar: Bağımsız fikir ve ılımlı ilerleme. Gazete genel anlamda bir fikir gazetesidir, İttihat ve Terakki'nin savunucusu ve destekçisidir.

Mehmet Galip'in Ebüzziya Tefvik'e hitaben yazdığı mektupta yazılarından (Doksan dört Senelik Avusturya Politikası) dolayı şükranlarını iletmesi üzerine

²⁴ Yeni Tasvir-i Efkar, Ebüzziya Tefvik, "48.Devre-i Seneviye ve Tasvir-i Efkar", 27 Haziran 1909, nüsha 28

²⁵ Yeni Tasvir-i Efkar, 31 Mayıs 1909, nüsha 1(İhtar)

Ebüzziya Bey'in: "Devlet-i Osmaniye'nin ilk şekl-i intizamını iktisap ettiği tarihten yani Gülhane-i Hatt-ı Hümayun'un ilanından beri geçirdiği safahat-ı siyasiyeyi muassırlarımıza göstermek gazetemizce cümle maksadımızdır. "²⁶şeklindeki cevabı gazetenin amaç ve yayın anlayışı bakımından önemlidir.

11 Eylül 1909 tarihli nüshada, gazete idarehanesinin yayınladığı ihtar, gazetenin yayın anlayışını yansıtmaları bakımından önemlidir. Bu ihtar aynen naklediyoruz: "Tasvir-i Efkar'ı neşr eylemeyi 'azmettiğimiz zaman imkan müsa'yd olabildiği kadar mükemmel ve herhalde ciddi bir gazete olması esbabını ihzar ve temin edecek vasi' mikyasa da bir program dahi tasavvur etmiş idik. Bidayet-i intişarımızdan beri erbab-ı mütala'adan hatta ümidimizin fevkinde olarak gördüğümüz asar-ı rağbet, teşekkür ve iftihar ile beyan ederiz ki, tecrit ile ta'kibi tabii olan tarik-i tekemmülde bizim için medar-ı teşvik ve teşci' olmuştur. Gerek tasavvur ettiğimiz programda bir hatve-i terakki ve teceddüt göstermek ve gerek kariin-i kiramın rağbet ve teveccühlerine bir mukabele-i şükran olmak üzere mütekarrib-el-hülul olan ramazan-ı şerif ibtidasından itibaren iki sahife daha ilavesiyle gazetemizi on sahifeye iblağ edeceğiz. Bu iki sahifenin bahş eyleyeceği vis'atden bil-istifade Aleksander Duma'nın (Üç Tüfenkçi) ünvanlı meşhur romanı müntazimen derc olunacağı gibi her gün en ciddi makalat-ı ilmiye, fenniye, iktisadiye vesaire derc ve neşrine imkan bulunabilecektir. "²⁷

²⁶ Yeni Tasvir-i Efkar, 17 Eylül 1909, nüsha 109, sayfa 3

²⁷ Yeni Tasvir-i Efkar, 11 Eylül 1909, nüsha 103 (İhtar)

3-GAZETENİN YAZAR KADROSU

Gazetenin yazar kadrosunu tespit ederken gazetede tek makale yazarları ayrı bir grupta, birden fazla makale yazarları da başka bir grupta ele aldık. Buna göre 31 Mayıs 1909 ve 28 Eylül 1909 tarihleri arasında yayınlanan Yeni Tasvir-i Efkarın 120 nüshasında makaleleri yayınlanan yazarlar ve makale sayıları şunlardır: (Bu yazarlar Alfabetik sıraya göre sıralanmıştır.)

A- Birden Fazla Makale Yazarlar

Abdulkakim Arif	(2 makale)
Abidin Daver	(2 makale)
Ahmet Midhat	(2 makale)
Dr. İsmail İbrahim	(4 makale)
Ebüzziya Tefvik	(76 makale)
Giridli Mehmet Fahri	(2 makale)
Hikmet Refik	(4 makale)
Keçecizade İzzet Fuat	(14 makale)
Mehmet Galip	(4 makale)
Osman Senai	(2 makale)
Rasih Dino	(3 makale)
Süleyman Nazif	(100 makale)
Ubeydullah	(3 makale)
Yunus Nadi	(5 makale)
Yuşai Necati	(6 makale)

B- Tek Makale Yazarlar

Ali Nusret

Arif Hikmet

Ayşe

Bedi' Nuri

Bedri Ziya

Begoğlu Haydar

Dr. Bahaddin

Dr. Said Cemal

Ethem Şinasi

Halil Edip

Kasım Nuri

Mahmut Mahir

Mahmut Refik

Mahmut Tahir

Mehmet Bahaddin

Mehmet Behçet

Mehmet Enisi

Mühendis Zühti

Namık Kemal

Raif Necdet (Kestelli)

Saidbegzade Mehmet Cemal

Sat'i

Yusuf Rasih

Yusuf Razi

4-GAZETEDE YAYINLANAN MAKALELERİN ŞAHISLARA GÖRE

DAĞILIMI

α-EBÜZZİYA TEVFİK'İN MAKALELERİ

Ebüzziya Tevfik Bey'in²⁸ sahibi ve sorumlu müdürü olduğu Yeni Tasvir-i Efkâr Gazetesi'nde 31 Mayıs 1909 ve 28 Eylül 1909 tarihleri arasında 76

²⁸ **Hayatı:**

1848 yılında İstanbul'da doğdu. Babası Konya Koçhisar'lı Kamil Efendi'dir. Asıl adı Tevfik'tir. Ebüzziya ünvanını sürgünde bulunduğu tarihte kendi neşriyat yapmadığı için oğlu Ziya'ya hasretini ifade ederek, Ziya'nın babası manasında kendisi kullanmıştır. Ebüzziya muntazam bir tahsil görmemiş, hususi hocalardan ders alarak kendi gayreti ile yetişmiştir. Arapça ve Farsça'dan başka, bir batı dili olarak bildiği Fransızca'yı da yine kendi çabasıyla öğrenmiştir. Henüz 17 yaşında iken Namık Kemal ve Şinasi ile tanışmış, onların tesirinde kalarak edebiyat ve neşriyat hayatına atılmıştır.

Önce Terakki Gazetesi'nde, sonra Mısırlı Fazıl Mustafa Paşa'nın yardımıyla kurduğu kendi matba'asında çalışmıştır. Bir gazeteci olarak Hadika ve İbret Gazeteleri'nin başmuharrirliğini yapan Ebüzziya Tevfik, 1873'te günlük Sıraç Gazetesi'ni çıkarmıştır. 1873 yılında Namık Kemal ve Ahmet Midhat Efendi ile birlikte kendisi de sürgüne yollandı. Menfa hayatında o da Ahmet Midhat Efendi gibi kendini çalışmaya vermiş ve Numune-i Edebiyatı Osmaniye ile Mahiyat adlı fen ansiklopedisini Rodos'ta hazırlamıştır. Üç yıl Rodos'ta sürgün kalıp 1876'da affedilerek İstanbul'a döndü. Yeniden gazeteciliğe başladı. "Mecmua-i Ebüzziya" adlı ünlü dergisini çıkardı. Bir yandan da zamanına göre ileri ve yeni bir teknikle tanzimat dönemi yazarlarının eserlerini düzenli bir biçimde yayınlıyordu.

Sultan Abdulhamit devrinde İstanbul Sanayi Mektebi Müdürlüğü'ne ve Şura-yı Devlet Bidayet Mahkemesi azalığına tayin edilen (1894) Ebüzziya Tevfik 1898'de oğlu Ziya'nın ölümü üzerine ciddi bir sarsıntı geçirdi. 1900 yılında tekrar Konya'ya sürülmüş, 1908 inkılabı üzerine İstanbul'a dönmüştür. Aynı yıl Antalya'dan mebus seçilmiş, bir taraftan Mecmua-i Ebüzziya'yı yeniden neşrederken bir taraftan da Yeni Tasvir-i Efkâr'ı kurmuştur. (1909) Burada siyasi yazılarıyla dikkati çeken Ebüzziya Tevfik, 27 Ocak 1913 günü gazeteden evine dönerken ani bir kalp krizi sonunda vefat etmiştir. Mezarı Bakırköy mezarlığında oğlu Ziya'nın yanındadır.

Tiyatro muharriri, hatırat, biyografi, antoloji, lugat, makale yazarı ve bunların hepsinin yanında çalışkan bir gazete, kitap, mecmua naşiri olan Ebüzziya edebiyattan- astronomiye, siyasetten-takvimciliğe kadar her sahada yazı yazmış, ansiklopedist bir halk muharriridir. Ancak O'nun yazılarında Ahmet Midhat Efendi çeşniciliği ölçüsünde, Şinasi'nin, Namık Kemal'in etkisi vardır.

makalesi yayınlanır. Bu bölümde makalelerin aylara dağılımı, tarihleri ve kısaca içerikleri üzerinde duracağız.

Haziran ayı içerisinde gazetede toplam 27 makalesi yayınlanır. Bu makalelerden (10 Haziran, 11 Haziran, 12 Haziran, 13 Haziran, 14 Haziran, 24 Haziran, 29 Haziran ve 30 Haziran 1909) tarihli sekiz makale "94 Senelik Avusturya Politikası" adı ile dizi şeklinde yayınlanır. Bu makalelerde 1810 senesinden başlayarak, olumsuz Avusturya politikası, bu politikanın nedenleri, Avusturya Prensi'nin ikiyüzlü politikası, bu ikiyüzlülük sonucunda Rusya'ya ilan edilen savaş, savaşın sonunda imzalanan Edirne Antlaşması ve Yunanistan'ın bağımsızlığını kazanması ayrıntılı bir şekilde anlatılır. Bununla birlikte bu makalelerde Mısır meselesi ve Mehmet Ali Paşa, tanzimat ile ilgili politikalar, Reşit Paşa Hariciye Nazırı iken Avrupa ve özellikle Avusturya politikaları, buna

Lisanı, Ahmet Midhat Efendi diline yakın, ileri veya üstün sanat rüzgarlarından uzak, fakat pürüzsüz ve temiz bir Türkçe idi.

Ziya Paşa'nın yeterli olmayan Harabat'ı bir yana bırakılırsa ilk derli toplu antolojiyi meydana getiren kişidir. Ebüzziya'nın naşirlik hayatı matbuat sahasına arz ettiği eserlere kendi zevkinden birşeyler katmak, devamlı yenilikler yapmak gibi kazanma ihtirasından uzak, temiz ve fedakar bir çalışmadır.

Esasen, Ebüzziya Tevfik'in mühim hizmeti Tasvir-i Efkar Gazetesi'ni yeniden çıkarmak olmuştur. Türk basın tarihinde şerefli bir maziye sahip olan bu gazetenin muhtelif aralıklarla O'nun oğulları ve bilhassa Velid Ebüzziya tarafından neşrine devam olunmuş ve Ebüzziya ailesi bu gazeteyi yakın zamanlara kadar yaşatmışlardır.

Başlıca eserleri:

Ecel-i Kaza (Tiyatro denemesi), Numune-i Edebiyat-ı Osmaniye (başlangıçtan kendi zamanına kadar Türk nesir edebiyatı antolojisi), Yeni Osmanlılar Tarihi (Yeni Osmanlılar Cemiyetinin kuruluşu, çalışmaları, amaçları, başlıca kahramanları, onlarla ve geniş oranda da kendisiyle ilgili anılar ve incelemeler), Biyografik İncelemeleri: Surur-i Müverrih, Nefi, Ezop, Buffon, İbn-i Sina.

Kaynaklar: - Banarlı, Nihat Sami; Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, Cilt 2, İstanbul 1978
- Kutlu, Şemsettin; Tanzimat Dönemi Türk Edebiyatı Antolojisi, İstanbul 1981

karşılık Rusya ve Avusturya'nın Reşit Paşa ve tanzimata karşı yürüttükleri politikalar detaylarıyla görülür.

Haziran ayında yayınlanan makalelerden dört tanesi Girid meselesi ile ilgilidir. 5 Haziran 1909 tarihli "Girid" adlı makalede Girid'in Osmanlılar için öneminden bahsedilir. 15 Haziran 1909, 18 Haziran 1909, 22 Haziran 1909'da yayınlanan "İcmal-ı Ahval-ı Siyasiye" adlı makalelerde ise Girid meselesiyle birlikte ittifaklar ve devletler hukuku anlatılır.

1 Haziran 1909 tarihli "Reşit Paşa ve Tanzimat-ı Hayriye" adlı makalede Ebüzziya Tefik, tanzimatın mimarı olan Reşit Paşa'nın icraatlarından ve ülkeye yaptığı hizmetlerden bahsederken ona övgüler yağdırır. 2 Haziran 1909 tarihli "İstanbul'da Tanzifat ve Tezyinat" adlı makalede de temizlik ve süslemenin önemi anlatılır.

4 Haziran 1909 tarihli "Müsteşarlar Meselesi" adlı makalede bakanlara verilecek müsteşarlar ile ilgili görüşler belirtilir. 7 Haziran 1909 tarihli "Yemen ve Matbuat-ı Osmaniye" adlı makalede de Yemen meselesi ve buna bağlı olarak da Osmanlı basını anlatılır. 8 Haziran 1909 tarihli "Polis" adlı makalede ise polis teşkilatının halkla içiçe olması gerektiği savunulur ve İngiliz Polis Teşkilatı'ndan örnekler verilir. 9 Haziran 1909 tarihli "Reji" adlı makalede de tek el idaresi eleştirilir.

16 Haziran 1909 tarihli "Romanya İle İttifak" adlı makalede Romanya ile olası ittifakın önemi savunulur. 17 Haziran ve 23 Haziran 1909 tarihli "İcmal-ı Ahval-ı Siyasiye" adlı makalelerde de genel olarak Rusya'nın İran üzerindeki emelleri ve Rusya'nın yayılmacı politikası anlatılır.

19 Haziran'da yayımlanan "İcmal-ı Ahval-ı Siyasiye" adlı makale "Abov?" mülakatı ile ilgilidir. 20 Haziran 1909 tarihli "Siyon Cemiyet-i İsrailiyesi" adlı makalede Siyon Tepesi, Yahudilik ve Siyonizm anlatılır.

25 Haziran 1909 tarihli "Nelere İhtiyacımız Var" adlı makalede Osmanlıların imparatorluk içindeki hoşgörü politikalarından, halklar arasındaki birlik ve beraberlikten bahsedilir. 26 Haziran 1909 tarihinde yayımlanan "Politikamız" adlı makalede de Rusya ve İngiltere'nin yayılcı ve ticari politikalarının yanında; Reşit Paşa, Fuad Paşa ve Ali Paşa'nın politikaları da anlatılır.

27 Haziran 1909 tarihli "İzah" adlı makalede Yeni Tasvir-i Efkâr Gazetesi'nin nasıl çıkarıldığı, karşılaşılan zorluklar, neden bu ismin kullanıldığı ve kısacası gazetenin yayın anlayışından bahsedilir.

Temmuz ayı içinde Ebüzziya Tevfik Bey'in gazetede 13 makalesi yayımlanır. Temmuz ayında makalelerin az olmasının sebebi Ebüzziya Bey'in mebuslarla bir Avrupa seyahatine çıkmasından kaynaklanır. Temmuz ayında yayımlanan 13 makaleden 11'i "Mebuslarımızın Seyahati" adı altında yayımlanır ve genel olarak Fransa ve İngiltere'den izlenimler anlatılır. Ancak burada izlenimler anlatılırken yurtda meydana gelen gelişmelerden özellikle Girid meselesinden bahsedilir.

2 Temmuz 1909 tarihinde yayımlanan "94 Senelik Avusturya Politikası-9" adlı makalede Reşit Paşa'nın, tanzimat karşıtı olanlarla mücadelesi anlatılır. 15 Temmuz 1909 tarihli "Fonder Goltes" adlı makalede Fonder Goltes'in imparatorluk içinde yaptığı ıslahatlardan bahsedilir.

Ağustos ayı içinde Ebüzziya Bey'in gazetede 14 makalesi yayınlanır. Bunlardan 1 Ağustos, 3 Ağustos, 10 Ağustos ve 11 Ağustos 1909 tarihli "Mebuslarımızın Seyahati" adlı makalelerde yine İngiltere'den izlenimler anlatılır. 17 Ağustos ve 20 Ağustos 1909 tarihlerinde yayınlanan "Nesim Masliyah Efendi'ye" adlı iki makalede yahudi kelimesi ile ilgili görüşler belirtilir.

23 Ağustos 1909 tarihli "Deva'i-i Muhtelif" adlı makalede çeşitli memleket meseleleri anlatılır. 24 Ağustos 1909 tarihli "Maliye Nazırı Cavid Beg Efendi'ye" adlı makalede de yabancı paralar ile ilgili görüşler belirtilir.

25 Ağustos 1909 tarihinde yayınlanan "İhtiyacat-ı Medeniye ve Tezyinat-ı Belediye" adlı makalede temizlikten ve medeniyetin icaplarından bahsedilir. 27 Ağustos 1909 tarihli "İntihabat-ı Memurin" adlı makalede de memurların seçimi ile ilgili hususlar anlatılır. 28 Ağustos 1909 tarihli "Mahmut Muhtar Paşa ve Tasfiye-i Rütbe-i Askeriye" adlı makalede ise askeriyede rütbelerin tasfiye edilmesinden bahsedilir.

29 Ağustos 1909 tarihli "94 Senelik Avusturya Politikası-10" adlı makale aynı adı taşıyan diğer makalelerin devamı niteliğindedir. 30 Ağustos 1909 tarihli "İcad-ı Ehliyet" adlı makalede çalışmanın, üretken olmanın öneminden bahsedilir. 31 Ağustos 1909 tarihli "Yunan Kralının Şayie'-i İstifası" adlı makalede Yunan Kralı'nın istifası anlatılır.

Eylül ayı içinde Ebüzziya Tevfik'in gazetede 22 makalesi yayınlanır. Bunlardan 2 Eylül 1909 tarihli "Girid Meselesinin Safahat-ı Maziye ve Halliyesi" ile 22 Eylül 1909 tarihli "Girid Yunanistan'a Aittir!" adlı makaleler Girid meselesi ile ilgilidir.

5 Eylül 1909 tarihinde yayınlanan "Tensikatten Mutazarrır Olanlar Kimlerdir" adlı makale ile 7 Eylül 1909'da yayınlanan "Tensikatten Zarar Görenler Hakkındaki Makale Dolayısıyla" adlı makalede düzenlemelerden zarar görenlerden bahsedilir.

8 Eylül 1909 tarihli "Nizam-ı Şehri Kim Anlar, Kiminle Söyleşelim" adlı makalede İstanbul'un tarihi güzelliği ve İstanbul'un fethi anlatılır. 9 Eylül 1909 tarihli "Islahat-ı Adliye Hakkında" adlı makalede ise kanunların ve mahkemelerin düzenlenmesinden ve adliyenin öneminden bahsedilir.

11 Eylül 1909 tarihli "Tasfiye-i Lisan Daiyesi", 14 Eylül 1909 tarihli "Tasfiye-i Lisan-ı Osmani", 16 Eylül 1909 tarihli "Açık Mektup", 20 Eylül 1909 tarihli "Tasfiye-i Lisan Bahsi", 21 Eylül 1909 tarihli "Tasfiye-i Lisan Bahsine Tesadüf Eden Geraip", 24 Eylül 1909 tarihli "Tercüman-ı Hakikat'e", 28 Eylül 1909 tarihli "Tasfiye-i Lisan" adlı makaleler o dönemde yoğun olarak tartışılan lisan meselesi ile ilgilidir.

12 Eylül 1909'da yayınlanan "Şura-yı Devlet Tensikâtı" adlı makalede devlet şurasının düzenlenmesinden bahsedilir. 13 Eylül 1909 tarihli "Belediye Çavuşları" ve 16 Eylül 1909 tarihli "Köprü ve Okuldan Olan Vesait ve Levazım-ı Belediye" adlı makalelerde de belediyede çalıştırılan kişilerin rastgele seçimi ve belediyeler anlatılır.

17 Eylül 1909 tarihinde yayınlanan "Yusuf Rızî Beg Efendi'den İstizah" adlı makalede Galata Köprüsü'nün yapımı ile ilgili açıklamalardan bahsedilir. 18 Eylül 1909 tarihli "Kaza Köyü'nde Mekteb-i İbtida-i Teşebbüsât-ı" adlı makalede de bir köyde ilkokul yapma girişiminin sevindirici yanı anlatılır. 19 Eylül 1909

tarıhli "Hizmet-i Askeriyenin Evlad-ı Vatana Tamimi" adlı makalede ise askerlik kurumu ile ilgili hususlara yer verilir.

25 Eylöl 1909 tarihli "Anasır-ı Gayrı Müslim ve Askerlik" adlı makalede yabancı uyrukluların, özellikle Rumların askerlik şartlarından bahsedilir. 26 Eylöl 1909 tarihli "İstikraz" adlı makalede de gereksiz harcamaların ölke ekonomisine verdiği zararlardan ve Abdulhamit döneminin kötölüğünden bahsedilir. 27 Eylöl 1909 tarihli "Akşam Camiye Gelin Tembih Var" adlı makalede ise eski ramazanlar, edepli ve ahlaklı olmanın önemi anlatılırken baskıcı politikanın örnekleri de verilir.

αα-EBÜZZİYA TEVFİK'İN MAKALELERİNİN GENEL OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

Ebüzziya Tevfik'in, Yeni Tasvir-i Efkar Gazetesi'nde 31 Mayıs 1909-28 Eylül 1909 tarihleri arasında toplam 76 makalesi yayınlanır.

Ebüzziya Bey'in makaleleri şekil ve içerik bakımından birer başmakale niteliğindedir. Makalelerinde genel olarak memleket sorunlarını ve ülkenin siyasi meselelerini ortaya koyar. Bu meseleleri ortaya koymakla yetinmeyip ayrıca çözüm önerileri de sunar. Memleket meselelerini irdelediği makalelerde daha çok ülkenin idare edilmesinde önemli faktörlere sahip değişik kurumların polis, reji, adliye, belediye, askerlik gibi kurumların tam bir işlerlik kazanmasını savunur. Bu konu ile ilgili yayımlanan 17 makalenin tarihi ve adı şu şekildedir:

"Belediye Çavuşları", 13 Eylül 1909

"Devai-i Muhtelif", 23 Ağustos 1909

"Hizmet-i Askeriye'nin Evlad-ı Vatana Tamimi", 19 Eylül 1909

"Islahat-ı Adliye Hakkında", 9 Eylül 1909

"İntihab-ı Memurin", 27 Ağustos 1909

"İstanbul'da Tanzifat ve Tezyinat", 2 Haziran 1909

"İstikraz", 27 Eylül 1909

"Köprü ve Okuldan Olan Vesait ve Levazım-ı Belediye", 16 Eylül 1909

"Maliye Nazırı Cavid Beg Efendi'ye", 24 Ağustos 1909

"Müsteşarlar Meselesi", 4 Haziran 1909

"Nizam-ı Şehri Kim Anlar, Kiminle Söyleşelim", 8 Eylül 1909

"Polis", 8 Haziran 1909

"Reji", 9 Haziran 1909

"Şura-yı Devlet Tensikâtı", 12 Eylül 1909

"Tensikâten Mutazarrır Olanlar Kimlerdir", 5 Eylül 1909

"Tensikâten Zarar Görenler Hakkındaki Makalemiz Dolayısıyla", 7 Eylül 1909

"Yusuf Razi Beg Efendi'den İstizah", 17 Eylül 1909

Bu dönemde ülke gündemine yerleşen Girid meselesi ile ilgili, gazetede Ebüzziya Bey'in 4 makalesi yayınlanır. Ebüzziya Tevfik, Osmanlılar'ın Girid'e verdiği önemi bir makalesinde şu şekilde anlatır:

- Girid'i kaç a satarsınız?

- Aldığımız bahaya.

Suali irad eden İmparator III. Napolyon ve bil-bidahe cevap veren Fuad Paşa merhumu idi. Şu kadar ki, Osmanlılar'ın Girid'e bayi'-i hal muhafaza etmek için feda-yı hayat derecesindeki azim ve kararları hususunda Tan Gazetesi'nin his olunan tereddüt-i za'ifini hasb-el icap bütün kainatın görebileceği fi'liyatından evvel ve şimdiden izaleye lüzum görürüz. Girid'i Osmanlılar nice canlar ve kanlar pahasına 25 senede Venedikliler gibi zamanlarında Akdeniz'in hakim-i mutlaka geçinen bir cumhurdan aldı. Şimdi de Yunanlı dostlarımıza da o bahaya verebiliriz.²⁹

Ebüzziya Bey, Girid meselesinin mahiyetini irdelerken şu sonuca varır: "Malumdur ki, bu mesele III. Napolyon'un icad-ı gerdesi olan (İttihat-ı Akvam) nazariyesinin İtalya ittihadından sonra (Megola İdea) denilen efkar-ı 'aliye-i Yunaniyeye mebde tatbik olmak üzere 1866 Haziran'ında sahe-i vuku'ata atılmış idi."³⁰ Ebüzziya Tevfik Bey'in Girid meselesi ile ilgili makaleleri ve makalelerin tarihi şunlardır:

²⁹ Yeni Tasvir-i Efkar, Ebüzziya Tevfik, "Girid", 5 Haziran 1909, nüsha 6

"Girid", 5 Haziran 1909

"Girid Meselesinin Safahat-ı Maziye ve Halliyesi", 2 Eylül 1909

"Girid Yunanistan'a Aittir!", 22 Eylül 1909

"Yunan Kralının Şayi'e-i İstifası", 31 Ağustos 1909

"Mebuslarımızın Seyahati" adıyla yayınlanan makaleler Tevfik Bey'in bir grup milletvekili ile İngiltere'ye seyahatini, bu seyahatten izlenimleri ve ayrıntıları içermektedir. Toplam 14 tane olan bu makaleler gazete idarehanesine telgraflarla ulaştırılır, ancak bunların gazeteye ulaşmasında bazı gecikmeler doğar.

Ebüzziya Bey'in makalelerinin büyük bir çoğunluğunu, siyasi makaleler oluşturur. Ancak bu tespiti yaparken doğrusu bir hayli zorlandık. Çünkü bazı makaleler tam siyasi içerikli değildi. Siyasi makalelerde genel olarak Türkiye'nin iç ve dış siyaseti anlatılır. Ebüzziya Tevfik, bu sınıflamaya giren 19 makale yazar. Bunlar:

"94 Senelik Avusturya Politikası 1"	10 Haziran 1909
" "	" 2", 11 Haziran 1909
" "	" 3", 12 Haziran 1909
" "	" 4", 13 Haziran 1909
" "	" 5", 14 Haziran 1909
" "	" 6", 24 Haziran 1909
" "	" 7", 29 Haziran 1909
" "	" 8", 30 Haziran 1909
" "	" 9", 1 Temmuz 1909
" "	" 10", 29 Ağustos 1909

³⁰ Yeni Tasvir-i Efkar, Ebüzziya Tevfik, "Girid Meselesinin Safahat-ı Maziye ve Halliyesi", 2 Eylül 1909, nüsha 94

"İcmal-ı Ahval-ı Siyasiye", 15 Haziran 1909

" " " , 17 Haziran 1909

" " " , 18 Haziran 1909

" " " , 19 Haziran 1909

" " " , 22 Haziran 1909

" " " , 23 Haziran 1909

"Mahmut Muhtar Paşa ve Tasfiye-i Rütbe-i Askeriye", 28 Ağustos
1909

"Politikamız", 26 Haziran 1909

"Siyon Cemiyet-i İsrailiyesi", 20 Haziran 1909

Yeni Tasvir-i Efkâr'da 31 Mayıs 1909-28 Eylül 1909 tarihleri arasında lisan meselesi bir tarafa bırakılırsa Ebüzziya Tevfik Bey'in edebiyatla ilgili makalesi yoktur.

Lisan meselesi, Ebüzziya Tevfik'in yakından ilgilendiği konulardan birisidir. Türk Derneği mensuplarının bu yıllarda ortaya attıkları dilde sadeleşme çabaları, Arapça ve Farsça kelime ve tamlamaların dilimizden atılması gibi olaylar bazı çevrelerce tepkiyle karşılanmış ve tartışmalara yol açmıştır. Ebüzziya Bey de bu konu ile ilgili gazetede 7 makale yazar. Bu makalelerin ilkinde İkdâm Gazetesi'nde yayımlanan makaleye karşı çıkarken şu ifadeleri kullanır: "Bilmeyiz ki, İkdâm'ın (terakki, marifetle olur) makalesinin katibi terakki-i ma'arifin mani'lerinden 'ad ettiği için lisandan tard ve defini tavsiye eylediği kelimat-ı Arabiye ve Farisiye ile izafat ve terkibatı bu vesayeyi natık olan makalesinde ne yüzle isti'mal etmiştir."³¹

³¹ Yeni Tasvir-i Efkâr, Ebüzziya Tevfik, "Tasfiye-i Lisan Daiyesi", 11 Eylül 1909, nüsha 103

Tasfiye-i lisan meselesinin başlangıcını anlatırken ortaya çıkabilecek tartışmaları Ebüzziya Bey, daha işin başlangıcında haber veriyordu: "Şimdi ortada bir bahis var. O da İkdam tarafından meydana konulan tasfiye-i lisan arzusundan ibaret. Tabii böyle bir da'iyede bulunulunca o da'iyeye taraftar veya hilaf-kir olarak iki fırka-i mutahallife meydana gelir. Çünkü her yeni tarafın dahi kendi fikrinde bir nokta-i nazarı olmak tabii'dir. "³²Hatta, Yeni Tasvir-i Efkâr'ın güçlü kalemi Süleyman Nazif'in bu tartışmalara iştirakını şu şekilde anlatır: "Böyle bir da'iyeye meydana çıkınca bil-tabii' bu fikre hilaf-kir olanlar dahi mütalaatını serdetmek ister. Süleyman Nazif Bey -kendi tabirince- bu meseleye istemeyerek müdahaleye nefsinde bir mecburiyet gördüğünü söylemişti. Çünkü o zat, uslub-i müzeyyen taraftardır. Uslub-i müzeyyen ise tenvi' elfazına müftakirdir. Fakat bu tenvi'den maksat malumdur ki, bu ma'naya olarak müteaddit elfaz kullanmak değildir. "³³

İkdam muharririnin sade dil anlayışı hakkındaki görüşlerine (halkın yazılanları anlamadığı) "Her Romalı bir Çiçeron, bir Seneca, bir Katon mu idi? Veya bunların hitabiyat ve edebiyat ve felsefiyatta haiz oldukları tur-i mahsusu umumi Romalılar anlar mı idi?"³⁴ şeklinde karşı çıkar.

Ebüzziya Tevfik ve Süleyman Nazif'in; Rezaizade Mahmut Ekrem, Abdülhak Hamit, Tevfik Fikret ve Cenap Şehabettin'e hitaben yazdıkları açık mektupta lisan meselesi ile ilgili görüşlerini ifade etmelerini istemeleri tartışmanın boyutu açısından dikkat çekicidir: "Edebiyat-ı Osmaniye'nin şekli-i hazırî 'itikatımızca bir veya birkaç şahsın eser-i keyf ve içtihadı değil, altıyüz senelik vekayî'nin netice-i müteressibesidir. En büyük zekalar, zamanın ihtiyacını takdir ederek bu ihtiyacata tevfik-i üslup kalem ettiler. İşte Ahmet Paşa, Fuzuli, Baki,

³² Yeni Tasvir-i Efkâr, Ebüzziya Tevfik, "Tasfiye-i Lisan-ı Osmani", 14 Eylül 1909, nüsha 106

³³ Yeni Tasvir-i Efkâr, Ebüzziya Tevfik, "Tercüman-ı Hakikate", 24 Eylül 1909, nüsha 116

³⁴ Yeni Tasvir-i Efkâr, Ebüzziya Tevfik, "Tasfiye-i Lisan Daiyesi", 11 Eylül 1909, nüsha 103

Nefi, Nabi, Nedim nazımda; Sinan Paşa ile yine Fuzuli, Veysi, Nergisi, Na'ima, Asım, Akif Paşa, Şinasi, Ziya Paşa, Kemal Bey nesirde birer müceddid idiler. Bunların hepsi zamanlarının ilcaatına tabi olmakla beraber kendilerinden sonraki edvarda az çok hakim oldular. Edebiyat-ı hazıramızın erkan-ı mümtazesini bugün sizlersiniz. Lisanın eşkal ve mukadderatı hakkındaki ara-yı saibinizi bilmeğe herkes için ihtiyaç vardır. Çünkü (tasfiye-i lisan namıyla bir müddetten beri matbuatımıza medar-ı iştiğal olan mebahis ve münakaşat zat-ı alileri gibi üstadan-ı edebin nazar-ı dikkatini celb ve müdahale-i fi'liyesini icab edecek bir renk ve şekil aldı. "³⁵

Ebüzziya Tefvik Bey, bu mektubun devamında bu gibi ünlü isimlerin tasfiye-i lisan hakkında suskun kalmamalarını da ister. Lisan meselesi hakkında Ebüzziya Bey'in yayınlanan 7 makalesi şunlardır:

"Açık Mektup", 16 Eylül 1909

"Tasfiye-i Lisan Bahsi", 20 Eylül 1909

"Tasfiye-i Lisan Bahsine Teradüf Eden Geraib", 21 Eylül 1909

"Tasfiye-i Lisan Daiyesi", 11 Eylül 1909

"Tasfiye-i Lisan", 28 Eylül 1909

"Tasfiye-i Lisan-ı Osmani", 14 Eylül 1909

"Tercüman-ı Hakikate", 24 Eylül 1909

Daha önce bahsedilen siyasi makaleler, memleket meselelerini işleyen makaleler, Girid meselesini anlatan makaleler ve lisan meselesi ile ilgili makaleler bir tarafa bırakılırsa Ebüzziya Bey'in sosyal konuları içeren 6; eğitim, osmanlılık, tarih ve devletler ile ilgili de 6 makalesi yayınlanır.

³⁵ Yeni Tasvir-i Efkâr, Ebüzziya Tefvik ve Süleyman Nazif "Açık Mektup", 16 Eylül 1909, nüsha 106

Sosyal konuları içeren 6 makalesinde devrin sosyal olaylarına bir yorum getirmeye çalışır. Bu makaleler şunlardır:

"Akşam Camiye Gelin Tenbih Var", 27 Eylül 1909

"Anasır-ı Gayrimüslim ve Askerlik", 25 Eylül 1909

"İhtiyacat-ı Medeniye ve Tezyinat-ı Belediye", 25 Ağustos 1909

"48. Devre-i Seneviye-i Tasvir-i Efkar", 27 Haziran 1909

"Nesim Masliyah Efendiye", 17 Ağustos 1909

" " " , 20 Ağustos 1909

Devletler ile ilgili iki makalesinde Romanya ve Yemen'den bahseder. Bu makaleler:

" Romanya ile İttifak", 16 Haziran 1909

" Yemen ve Matbuat-ı Osmaniye", 7 Haziran 1909

Eğitim ile ilgili tek makalesi: "Kaza Köyünde Mekteb-i İptidai Teşebbüsâtı" adıyla 25 Eylül 1909'da yayımlanır.

Tarih ile ilgili iki makalesi şunlardır:

"Fonder Goltes", 15 Temmuz 1909

"Reşit Paşa ve Tanzimat-ı Hayriye", 1 Haziran 1909

Osmanlıcılık fikir akımı ile ilgili tek makalesi: "Nelere İhtiyacımız Var" adıyla 25 Haziran 1909'da yayımlanır.

B-SÜLEYMAN NAZIF'İN MAKALELERİ

31 Mayıs 1909-28 Eylül 1909 tarihleri arasında yayınlanan 120 Gazete nüshasında Süleyman Nazif'in³⁶ toplam 100 yazısı yayınlanır.

³⁶ Hayatı: 1869'da Diyarbakır'da doğdu.Edebi bilgilere ait "Mizan-ül Edep" adlı tanınmış eserin sahibi, Diyarbakırlı Sait Paşa'nın oğludur.Öğrenimini daha çok özel şekillerde yapmış ve idari görevlerde çalışmıştır.Bir yandan babasından özel dersler alırken bir yandan da bir Ermeni papazından Fransızca öğrenmeye başladı.1892'de babasını kaybettikten sonra Sırrı Paşa'nın valiliği sırasında Diyarbakır'da önce bazı geçici görevlerde bulundu.1893 yılında da Vilayet Matba'ası Müdürlüğü'ne ve Vilayet Gazetesi'nin de başmuharrirliğine tayin edildi.Sonra İstanbul'a gelmiş, bir aralık Paris'e kaçmış ve meşrutiyet taraftarı olarak çalışmıştır.

Paris'te sekiz ay kalarak Ahmet Rıza Bey'in çıkardığı Meşveret Gazetesi'nde istibdat aleyhine yazılar yazdı.Bundan başka Ahmet Midhat'ın Servet-i Fünun'da çıkıp parlementer rejim aleyhinde bulunan bir makalesine cevap olarak "Ma'lum-u İlam" isimli bir risaleden başka Namık Kemal (1897) isimli ikinci bir risalesini Abdulahrar Tahir imzası ile yine orada bastırıldı.Dönüşünde Vilayet Mektupçuluğu ile Bursa'da ikamete memur edildi.Buradan dedesi İbrahim Cehdi'nin imzası ile Servet-i Fünun'a şiirler yolluyordu.1906'da Mısır'da oraya kaçmış olan hemşehrisi Abdullah Cevdet'in yayımladığı "Kütüphane-i İchtahat" serisinin üçüncü kitabı olarak -ilk şiir kitabı olan "Gizli Figanlar"ı imzasız bastırıldığı gibi aynı serinin beşinci kitabı olarak da ilk baskısı daha önce İsviçre'de yapılmış bulunan "El Cezire Mektupları" isimli eserini de yayımladı.

1908 Eylül'ünde Bursa'dan Konya Vilayeti Mektupçuluğuna nakledildi ise de kabul etmedi ve İstanbul'a gelerek gazetecilik yapmağa başladı.

Bir aralık Ebüzziya Tevfik ile birlikte Yeni Tasvir-i Efkar'ı çıkarmağa başladılar.Gazete tutunamayarak kısa bir süre sonra kapandı; Fakat Süleyman Nazif kuvvetli bir yazar olarak tanınmış ve tutunmuştu.Kendisi bugünlerden: "Muharrirlikle ma'îşetimi temin-u istifa ettim."³⁶diye bahseder.Nazif, bu gazetede düzenli olarak her gün çok değişik mevzulara dair yazılar neşreder.Ancak İsmail Habib, bu gazetenin havass'a mahsus olduğunu ve fiyatının da bu yüzden diğer gazetelerden bir misli fazla, 20 paraya çıkartıldığını yazar.

Yazılarında bilhassa zekasının canlılığı, üslubunun sağlamlığı ve medeni cesaretinin büyüklüğü ile dikkati çekiyordu.Bunların arasında 31 Mart hareketini destekleyen Mizan Gazetesi sahibi Murat Bey'e hitaben o günlerin çok tehlikeli şartları içinde yayımladığı açık mektup (Mizan, 16 Nisan 1909) tam bir medeni cesaret örneği idi.1909'da Basra, 1910'da Kastamonu, 1911'de Trabzon, 1913'te Musul, 1914'te Bağdat valiliklerine tayin edildi.Bağdat'a vali olarak gittiği zaman Osmanlı İmparatorluğu da I.Dünya Savaşı'na katılmış ve hatta Basra elden çıkmış bulunuyordu.Nazif 1915 Haziran'ında bu görevinden ayrılarak İstanbul'a geldi ve bundan sonra hiç bir devlet hizmetine girmeyerek hayatını yalnız kalemiyle kazanmağa başladı.

Hayatını kazanmak için bol ve çeşitli yazılar yazan Nazif, bunlardan bazılarını bir araya getirerek kitap halinde bastırıldı ve böylelikle Batarya ile Ateş 1917'de meydana geldi. Bunu Asitan-ı Tarihte (1917) isimli ve Türk askerinin Galiçya cephesindeki kahramanlıklarını anlatan ikinci bir eseri takip etti.

Irak'ın imparatorluktan ayrılması üzerine samimi ızdırıp ve üzüntüsünü ifade ve içinde bazı nesirler de bulunan Firaak-i Irak (1918) isimli ikinci şiir kitabını neşr etti. Nazif, Cenap'la çok yakın olan dostluğuna ve O'nun peşinde olarak siyasi meselelerde düştüğü hatalara rağmen milli meselelerde büyük bir titizlik gösteriyor ve samimi bir heyecanla topluluğun hislerine tercüman oluyordu.

Bu arada Hak ve Hadisat Gazeteler'inin başyazarlığını da yaptı. Düşman kuvvetlerinin İstanbul'a girmeleri üzerine yazdığı "Kara Bir Gün" (Hadisat, 9 Şubat 1919) adlı makale ile bütün tepkileri üzerine çekti. 23 Ocak 1920'de Dar-ül Fünun Konferans Salonunda Pierre Loti'yi anmak vesilesi ile yapılan ve hakikatte İstanbul'daki yabancı işgal kuvvetlerini hırpalamak gayesini taşıyan bir toplantıdaki hitabesi, bütün aydınları derin bir heyecanla sarsmış, galeyana getirmiş ve hatibin İngilizler tarafından Malta adasına sürülmesine sebebiyet vermiştir.

Malta'da bulunduğu sıralarda yine milli duyguları terennüm eden makalelerden mürekkep Çal Çoban Çal (1921) adlı bir eseri daha basıldı. Nazif, Malta'da İttihat ve Terakki Fırkası ileri gelenleri ile milliyetçi diğer Türk aydınları ile birlikte geçen 20 aylık bir sürgün hayatından sonra milli mücadelenin başarılmaması üzerine 1922 yılı başlarında İstanbul'a döndü ve eski yazı faaliyetlerine yine başladı. Mektuplarla makalelerden teşekkül eden Tarihin Yılan Hikayesi (1922) adlı eserinde son Osmanlı Padişahı VI. Mehmet Vahdettin'e şiddetle hücum etti. 1923'te basılan ve daha önce Yeni Tasvir-i Efkâr'da tefrika edilmiş makalelerden meydana gelen Nasirüddin Şah ve Babiler eserinde ise, İran Şahı Nasirüddin'in Bab'ın mezhebinde bulunanlarla yaptığı mücadeleyi anlatır.

1924'te sürgündeki duygularını anlatan şiirlerini Malta Geceleri adlı şiir kitabında topladı. Daha sonra Hz. İsa'ya Açık Mektup (1924) isimli kitabını bastırıldı. Padişahların halkın elinden gasp etmek suretiyle sahip oldukları mallar hakkında 1922 yılında çıkmış olan 5 makalesini de Çalınmış Ülke adı altında bastırıldı.

Nazifin ayrıca Fuzuli, Namık Kemal, Mehmet Akif, Süleyman Paşa gibi Türk büyükleri ve edipleri için yazılmış monografileri vardır.

Ziya Paşa'nın Külliyyatını da baskıya hazırlayarak şiirlerini bir araya topladı. 1925'te İki Dost ismi ile Ziya Paşa ve Namık Kemal hakkında çıkan bir etüdünü yayınladı. Fas mücahidi Abdulkerim'in İspanyollara esir düşmesi üzerine yazdığı Kafır Hakikat (1926) ve Fransız Romancısı Pierre Benoit (Piyer Benua)dan yaptığı Lübnan Kasrının Sahibesini (1922) isimli roman tercümesi de basılmıştır. Son eseri ise Yıkılan Müessesesi (1927) adını taşır.

1927 yılının Ocak ayında İstanbul'da ölür.İstanbul Belediyesince yaptırılmış olan mezarı Edirnekapı Mezarlığındadır.

Süleyman Nazif, Servet-i Fünun Edebiyatı'nın toplu bir şekilde çalışmalarına son verdikten sonra da edebi ve fikir yaşayışına büyük bir hızla devam eden ve çevresinde geniş akisler uyandıran şahsiyetlerden biridir.Nazif, Tanzimat şairlerinin ve küçük yaştan itibaren bilhassa Namık Kemal'in hayranı idi.Ekrem'le, Hamid'i beğenmesi daha sonralarıdır.Zamanın sosyal ve siyasi şartları ile daha genç yaşta ilgilenmeye başlayan şair, bu manzumelerinde müstebide karşı Kemal'i basit bir şekilde taklid eden erkek bir eda ile konuşmaya çabalar.

Nazifin konuca ferdileşmesi ve böylelikle Servet-i Fünun nazmunun ana yollarından birine girmesi 1898'den sonradır.Ancak bu pek uzun sürmez.1908'den itibaren cemiyetin umumi meseleleri ile gittikçe daha çok ilgilenmeye başlayan Nazif, zamanla nesrinde olduğu gibi nazmında da bütün memleketin ızdırap ve ümitlerine yeniden tercüman olmaya başlar.

Nazif de Cenap gibi, dilde sadeleşmenin sonuna kadar muhalifi olarak kaldı.Ona göre Osmanlıca hiç bir düzelmeye ihtiyacı olmayan mükemmel bir dildir.Fakat bu düşüncesine rağmen yazılarında yer yer sadeleşen pasajlara da rastlamak mümkündür.

Nazifin mensur yazılarını konu bakımından bir tasnife tabi tutmaya imkan yoktur.Şekil bakımından makale, musahabe, measure, mektup ve nevi bakımından da hitabet, tenkit ve inceleme olarak ayırabileceğimiz bu eserler arasında hitabete ait olanlar O'nun samimi ve belagatli bir hatip olduğunu kuvvetli birer delildirler.Fakat zekasının canlılığına ve inandırma kabiliyetinin büyüklüğüne rağmen tarafsızlığın yer almadığı hislerinin sık sık müdahale ettikleri tenkitlerinde pek muvaffak olamadığını söylemek icap eder.

Nazif Batı medeniyetinin lüzumuna inanmakla beraber, Doğu'nun bol ve büyük değerlerine de bütün ruhu ile bağlı idi.

Doğu'ya ve bilhassa kendi yurduna ait geleneklerin tarihin maddi ve manevi bütün değerlerinin samimi bir hayranı olan Nazif, zamanının çok karışık bir hızla değişen sosyal şartları arasında bile milli hayatımızın şuurlu bir koruyucusu olarak kalmıştır.

Nazifin bütün mensur eserleri -etüdleri hariç- çok kere günlük ve hemen daima reel konular üzerinedir.Konular da hemen daima vatan ve milliyet etrafındadır.Hayatın, tarihin, tenkidin, sözün ve şiirin birbirine karıştığı bu eserlerinin hepsinde de ateşli bir makaleci üslubu vatansever bir hatip ve muharrir ruhu vardır.

31 Mayıs 1909 tarihli "Açıkta Kalacak Olanlar" adlı makalede istibdadın kötü yönetiminden, toplumun açlık ve sefalet içinde yaşadığından bahseder. "Her istibdat süngü ile kapayamadığı ağızları para ile sedd eder. "³⁷ifadesi O'nun istibdat yönetimine bakış açısını gösterir. Bu bölümde, Süleyman Nazif'in yazılarının aylara dağılımı ve kısaca içeriği üzerinde duracağız.

Süleyman Nazif'in Haziran ayı içerisinde 29 yazısı yayınlanır. Bunlardan 2 Haziran 1909 tarihli "İran'a Dair", 7 Haziran 1909 tarihli "İran ve Biz", 26 Haziran 1909 tarihli "İran ve Yunan" adlı makaleler İran devleti ile ilgilidir. Bu makalelerde İran ile dostluk ilişkileri, Rusya'nın İran üzerindeki emelleri, bu emellerin ülkemiz açısından durumu ve tehdidi ayrıntılı bir şekilde anlatılır: "İran'ın mukadderatında en ziyade alakadar olan devlet, Devlet-i Osmaniye'dir. Bugün Acemistan'ı baştan başa sarsan ahval ve hadisata karşı la-kayd ve bi-taraf durursak mevcudiyet-i İraniyeyi bugün tehdit eden mehalikten yarın için kendi mevcudiyet-i siyasiyemizde bir hissa-i tasallut ifraz etmiş oluruz. "³⁸şeklindeki ifadeleri uyarıcı ve yol gösterici bir nitelik taşır.

Türk'ün geçmişine tutkun milliyetçi ve islamcı olan Süleyman Nazif, Servet-i Fünun'culardan oldukça ayrılarak daha çok toplum konuları üzerinde durmuştur. Sade dil akımına karşı çıkmış, Osmanlıca'nın bol ve zengin sözlüğünü , ahenk sağlayıcı terkiplerini bırakmak istememiştir.

* Bu bölümün hazırlanmasında umumiyetle şu eserlerden istifade edilmiştir:

- Akyüz, Kenan; Batı Tesirindeki Türk Şiir Antolojisi, İstanbul 1986
- Akyüz, Kenan; Modern Türk ,Edebiyatının Ana Çizgileri(1860-1923), İstanbul, 1994
- Banarlı, Nihat Sami; Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, Cilt II, İstanbul 1978
- Karakaş, Şuayp; Süleyman Nazif, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988
- Kocaturk, Vasfi Mahir; Türk Edebiyatı Tarihi, Ankara, 1970
- Kabaklı, Ahmet; Türk Edebiyatı, Cilt II, İstanbul 1966

³⁷ Yeni Tasvir-i Efkâr, Süleyman Nazif, "Açıkta Kalacak Olanlar", 31 Mayıs 1909, Nüsha 1

³⁸ Yeni Tasvir-i Efkâr, Süleyman Nazif, "İran ve Biz", 7 Haziran 1909, nüsha 8

10 Haziran 1909 tarihli "Girid İçin", 11 Haziran 1909 tarihli "Yine Girid İçin", 20 Haziran 1909 tarihli "Girid Bizimdir", 22 Haziran 1909 tarihli "Yine ve Daima Girid", 26 Haziran 1909 tarihli "İran ve Yunan", 28 Haziran 1909 tarihli "Hicret mi Sebat mı", 29 Haziran 1909 tarihli "Megola İdea" adlı makaleler Girid meselesi ile ilgilidir. Bu makalelerde genel anlamda, Girid'in Osmanlılar için önemi, Yunanistan'ın Girid üzerindeki kirli oyunları, Girid'in hukuken Osmanlılar'a ait olduğu ve bunun gerekçeleri anlatılır. Ayrıca Girid meselesinde Yıldız Sarayı'nın tutumu eleştirilir.

1 Haziran 1909 tarihli "Hilafet ve Osmanlılar" adlı makalede hilafetin Osmanlılara geçişi ve hilafetin İslam devletlerince önemi üzerinde durulur.

3 Haziran 1909 tarihli "Anadolu'yu İdare" adlı makalede Anadolu'nun idare edilmesinde Yıldız Sarayı'nın yönetimi eleştirilerek bir tavsiyede bulunulur: "Memleketin hayatına taalluk eden en mühim meselede- meselenin mahiyet ve ilcaatından ziyade- Yıldız'ın fikri, emeli, maksadı, daha doğrusu hevesi, keyfi düşünülüyordu. Bu halin ba'dume devam etmesine meydan verilmemesi cidden temenni olunur."³⁹

4 Haziran 1909 tarihli "Hür Olmak İçin Ne Lazımdır" adlı makalede özgür olmak için birey eğitime verilmesi gereken önem üzerinde durulurken, Fransa örneği verilir ve cehaletin en büyük düşman olduğu savunulur. 5 Haziran 1909 tarihli "Sulh-i Umumi" adlı makalede ise dünya barışından bahsedilirken ülkelerin silahlanmaya ayırdığı bütçeye dikkat çekilir. 6 Haziran 1909 tarihli "Tensik-i Mehakim" adlı makalede de mahkemelerin düzenlenmeye olan ihtiyacı üzerinde durulur ve bu düzenlemeyi engelleyen sebeplerden bahsedilir.

³⁹ Yeni Tasvir-i Efkâr, Süleyman Nazif, "Anadolu'yu İdare", 3 Haziran 1909, nüsha 5

8 Haziran 1909 tarihinde yayınlanan "Yeni Pusular" adlı makalede İttihat ve Terakki'nin savunuculuğu yapılır. Tan Gazetesi'nde yayınlanan bir makaleye karşılık yazılan yazıda İttihat ve Terakki Cemiyeti şu şekilde savunulur: "İttihat ve Terakki Cemiyeti millet-i Osmaniyenin bir cüz'idir. Hiçbir vakit mekasid-i umumiye-i milliyenin fevkinde bir emniyeyi takip etmediği gibi, hükümetin kuvve-i meşru'asına da hiçbir zaman teşrik-i kudret etmeye heveskar görünmedi. . . Tan muharririnin iddi'ası vechile (İttihat ve Terakki Cemiyeti) hiçbir vakit rukbe-i ümmete temellük etmek istemezdi. "⁴⁰ 9 Haziran 1909 tarihli "Siyaset-i Hariciyemizin Esasları" adlı makalede devletin dış politikası, bu politikanın esasları üzerinde durulur.

12 Haziran 1909 tarihli "Fransa ve Biz", 19 Haziran 1909 tarihli "Fransa'nın Şarktaki Vesaiti", 21 Haziran 1909 tarihli "Fransa'yı Aldatıyorlar", 30 Haziran 1909 tarihli "Fas Meselesi" adlı makaleler genel olarak Fransa devleti ile ilgilidir. Bu makalelerde Fransa ile kurulan dostluklar, Fransa'nın doğudaki kazanımları, bu kazanımlara kilisenin sahiplenmesi, dini sınıfların (kilise) Fransa üzerindeki olumsuz etkileri, Fransa'nın Fas üzerindeki emelleri ve burayı işgali ayrıntılı bir biçimde anlatılır.

13 Haziran 1909 tarihli "Hak Kuvvettir" adlı makalede hakkın, doğruluğun herşeyden üstün olduğu fikri savunulur: "alemde haktan başka daim ve muhakkik bir kuvvet yoktur. Gönül ister ki, yalnız bu kuvvet alemin her tarafında bila-rakip ve bila-mu'arız hükümran olsun. "⁴¹

14 Haziran ve 16 Haziran 1909 tarihli "İki İttifakın Tarihçesi" adlı makalelerde devletler arasındaki ittifaklardan bahsedilir. 15 Haziran 1909 tarihli "Donanmanın Seyahati" adlı makalede de Osmanlı donanmasının tarihi, geçmişi,

⁴⁰ Yeni Tasvir-i Efkar, Süleyman Nazif, "Yeni Pusular", 8 Haziran 1909, nüsha 9

⁴¹ Yeni Tasvir-i Efkar, Süleyman Nazif, "Hak Kuvvettir", 13 Haziran 1909, nüsha 14

bugüne kadar gelişi ve başarıları üzerinde durulur. 17 Haziran 1909 tarihli "Nafi'a Nezaretinin Mesleği" adlı makalede ise devletin bayındırlık alanında içinde bulunduğu sıkıntılar ve Bayındırlık Bakanlığı'na düşen görevlerden bahsedilir.

23 Haziran 1909 tarihli "Buhran-ı Ticari" adlı makalede, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik sıkıntılardan bahsedilir. 24 Haziran 1909 tarihli "Mehalik-i Malhuze" adlı makalede ise, Rusya'da ortaya çıkan kolera salgınının yarattığı tehdit, alınması gereken tedbirler ve İstanbul'daki sağlıksız yaşam üzerinde durulur.

25 Haziran 1909 tarihinde yayınlanan "İhtilaflarımız" adlı makalede Osmanlıların tarih boyunca yürüttükleri hoşgörü politikasından ve Osmanlı-Rum ilişkilerinden bahsedilir. Süleyman Nazif bu konu ile ilgili şu ifadeleri kullanır: "Üç asırdan beri Avrupa'dan mütevelliyeye gelerek mütemadiyen tar-u mar olan ehli-i salip ordularının hatıraları bizde yalnız bir his uyandırabilir ki, o da ğayz ve intikamdır. Bununla beraber Osmanlılar müntakim değil, müşfik olmak istediler."⁴² 27 Haziran 1909 tarihinde yayınlanan "Bulgaristan Ticaret ve Gümrük Muahedesi" adlı makalede ise devletlerarası ilişkilerin çıkara ve ekonomiye dayandırıldığı, Bulgaristan örneği ile ortaya konulur.

Temmuz ayı içinde Süleyman Nazif Bey'in gazetede 31 makalesi yayınlanır. Bunlardan 4 Temmuz 1909'da "Şark ve Garbımız", 6 Temmuz 1909'da "Yunanistan'ın Mahiyeti", 10 Temmuz 1909'da "İlk Hatve", 16 Temmuz 1909'da "Son Nota", 20 Temmuz 1909'da "Girid İçin", 28 Temmuz 1909'da "Girid Meselesi" ve 30 Temmuz 1909'da "Mes'ul Kimdir" adlı makalelerde genel anlamda Girid meselesi ele alınır. Doğuda Rusların İran'ı işgal etmesi, Girid adasında yabancı askerlerin çekilmesi, Girid müslümanlarının korunması için

⁴² Yeni Tasvir-i Efkar, Süleyman Nazif, "İhtilaflarımız", 25 Haziran 1909, nüsha 26

adaya bir Osmanlı gemisinin kabul edilmesi, kısacası Girid meselesinin aldığı boyutlar bu makalelerde anlatılır.

1 Temmuz 1909 tarihli "Mebusların Seyahati" adlı makalede aralarında gazetenin sahibi Ebüzziya Tevfik'in de bulunduğu bir grup milletvekilinin Avrupa seyahati ve bu seyahatin nedenleri anlatılır. 2 Temmuz 1909 tarihli "Kanunlarımız" adlı makalede ise kanunlarımızın eleştirisi yapılır ve eskiden yapılan kanunların artık günümüz ihtiyaçlarına cevap vermediği fikri savunulur. 3 Temmuz 1909 tarihinde yayınlanan "Bir Manzara-i İbret-i Aver" adlı makalede de Rus Çarı'nın İngiltere ziyaretinin İngilizler tarafından gerekçeli olarak iptal edilmesi ve İngilizlerin Osmanlılar'a yakın davranması üzerinde durulur.

5 Temmuz 1909 tarihli "Donanmamızın İlk Nümayişi" adlı makalede meşrutiyetin Osmanlı donanmasına güç kattığı fikri savunulur. 8 Temmuz 1909 tarihli "İstanbul ve Taşra", 9 Temmuz 1909 tarihli "Şehir Emanetinin Vazife ve Mes'uliyeti-I", 14 Temmuz 1909 tarihli "Şehir Emanetinin Vazifesi ile Mes'uliyeti-2" adlı makalelerde İstanbul şehri çeşitli yönleriyle anlatılır. Kimi makalede İstanbul ve taşra arasındaki kopukluktan bahsedilirken kimi makalede de İstanbul'un sorunları ve düzensizliği anlatılır.

12 Temmuz 1909 tarihinde yayınlanan "Lisan Meselesi" adlı makalede o dönemde başlayan lisan tartışmalarından bahsedilir. Aynı gün yayınlanan "Fransa ile Münasebetimiz" adlı makalede ise Fransa ile kurulan dostluk ve ilişkiler anlatılır.

11 Temmuz 1909 tarihli "Ermeniler ve Rumlarla Türkler" adlı makalede Rumlar'ın ve özellikle Ermeniler'in bizden istedikleri üzerinde durulur. Bu

makalede ayrıca gazetecilikten ve halkların eşitliğinden bahsedilir: "Efkar-ı umumiyenin teşekkülünde en müesser amil matbuat ve bilhassa gazetelerdir. . . Bugün Arab'ın Rum'dan, Türk'ün Ermeni'den, Arnavut'un Bulgar'dan ayrı bir maksad-ı siyasi ve içtimaiyesi olamayacağına kan'i olanlardanız. Ve bu kanaatimiz hiçbir arıza ve hadise ile haleldar olmayacak derecede metindir."⁴³ 13 Temmuz 1909 tarihli "Teba'a-i Gayri Müslümanın Askerliği" adlı makalede ise Tanzimat Fermanı ile ortaya çıkan askerlik durumundan bahsedilir. Bu makalede Nazif Bey'in vatanperverliği dikkati çeker: "Bugün vatanını müdafa'a hakkından mahrum olan bir adam memleketin tarihine, her şan ve şerefine karşı adeta öküzler gibi mahzun ve bigane durur."⁴⁴

15 Temmuz 1909'da "Maarif Nezaretinin İcraatı", 17 Temmuz 1909'da "İslahat-ı Adliye" adlı makalelerde eğitim sisteminden ve adliye kurumunun ıslahından bahsedilir. Ayrıca istibdat yönetiminin eğitime vurduğu darbeler ve meşrutiyetin önemi anlatılır. 18 Temmuz 1909 tarihli "Ermenilerin Hicreti" adlı makalede ise Ermenilerin, Osmanlı topraklarından ayrılmak istemeleri üzerinde durulur. Aynı tarihli "Mehmet Galip Bey Efendiye Açık Mektup" adlı makalede de Ali Paşa ve Mahmut Nedim Paşa'dan bahsedilir.

19 Temmuz 1909'da "İnkılab-ı İran", 24 Temmuz 1909'da "Bab-ı Ali'nin İran Politikası" adlı makalelerde İran'da gerçekleşen meşrutiyet yönetimi ve bunun ülkemiz açısından önemi üzerinde durulurken Rusya'nın İran üzerindeki emellerine dikkat çekilir. 21 Temmuz 1909 tarihinde yayınlanan "Misafirlerimiz" adlı makalede Bulgaristan'dan gelen bir grup öğrencinin meşrutiyeti selamlamalarından bahsedilir. 22 Temmuz 1909 tarihli "Büyük Bir Kitap" adlı makalede Ali Haydar Bey'in, Mithat Paşa için neşrettiği kitap anlatılır.

⁴³ Yeni Tasvir-i Efkar, Süleyman Nazif, "Ermeniler ve Rumlarla Türkler", 11 Temmuz 1909, nüsha 42

⁴⁴ Yeni Tasvir-i Efkar, Süleyman Nazif, "Teba'a-i Gayri Müslümanın Askerliği", 13 Temmuz 1909, nüsha 44

23 Temmuz 1909'da yayınlanan "10 Temmuz" ve 29 Temmuz 1909'da yayınlanan "Hiç" adlı makalelerde meşrutiyetten bahsedilir. Bunlardan ilki meşrutiyetin ilan günü olan 10 Temmuz'un kutsallığı ile ilgilidir. Ancak ikinci makalede meşrutiyetin ilanı dışında hiçbir gelişme kaydedemeyen İttihat ve Terakki'nin eleştirisi yapılır.

26 Temmuz 1909 tarihli "Golç Paşa ve Siyaset-i Osmaniye" adlı makalede bir Alman generali olan Golç Paşa'nın Osmanlı ordusunda yaptığı olumlu çalışmalardan bahsedilir. 29 Temmuz 1909 tarihli "Dünkü Fırtına" adlı makalede ise Bayındırlık Bakanı'na yöneltilen eleştiriler anlatılır. 31 Temmuz 1909 tarihli "Melila Hadisesi" adlı makalede de İspanya-Fas Savaşı üzerinde durulur.

Ağustos ayı içerisinde Süleyman Nazif'in gazetede 25 makalesi yayınlanır. Bunlardan 2 Ağustos 1909 tarihli "Girid Muhacirleri", 5 Ağustos 1909 tarihli "Harben mi Sulhen mi", 8 Ağustos 1909 tarihli "Belağ-ı Ahir", 12 Ağustos 1909 tarihli "Yunan'ın Mezarı", 18 Ağustos 1909 tarihli "Daima Girid" ve 20 Ağustos 1909 tarihli "İlk Muvaffakiyet" adlı makalelerde Girid meselesinin değişik safhalarından bahsedilir.

1 Ağustos 1909 tarihinde yayınlanan "Adliye Nazırı İle Mülakat" adlı makalede adliyenin ıslahı için gerekli işlemler anlatılır. 2 Ağustos 1909 tarihli "Tahsil-i İptidai", 9 Ağustos 1909 tarihli "Maarif ve Meşrutiyet" ve 22 Ağustos 1909 tarihli "Avrupa'ya Talebe İ'zamu" adlı makalelerde eğitim ve meşrutiyetten bahsedilir.

4 Ağustos 1909 tarihli "Evkafın Islahı" adlı makalede vakıfların ıslah edilmesi üzerinde durulur. 6 Ağustos 1909 tarihli "Milletimizin Vekilleri" adlı makalede ise, milletvekillerinin üzerlerine düşen görevleri yerine getirmemesi anlatılır. 7 Ağustos 1909 tarihli "Canet? Meselesi" adlı makalede de Fransa'nın Afrika'daki politikasından bahsedilir.

10 Ağustos 1909 tarihinde yayınlanan "Şeyh Şamil" adlı makalede Şeyh Şamil'in hayatı ve kahramanlıkları anlatılır. 11 Ağustos 1909 tarihinde yayınlanan "Tensikat-ı Adliyenin Lüzumu" adlı makalede de toplumdaki adaletsizliğin artması ve adliye kurumunun ıslah gerekliliği üzerinde durulur. 13 Ağustos 1909 tarihinde yayınlanan "Meclis-i Mebusan ve Tasvir-i Efkar" adlı makalede ise Tasvir-i Efkar Gazetesi'ne yöneltilen eleştirilerden bahsedilir (Bu makalede milletvekilleri Tasvir-i Efkar'a bir takım sözlü saldırılarda bulunurlar. Nedeni de Yeni Tasvir-i Efkar'ın önceki nüshalarında yayınlanan bir makale ile ilgilidir. Süleyman Nazif Bey'e ait olan bu makalede milletvekillerinin üzerlerine aldığı görevleri yerine getirmedikleri savunulur.).

14 Ağustos 1909 tarihli "İttihad-ı Anasır" adlı makalede o dönemde etkin bir fikir akımı olan Osmanlıcılık'tan bahsedilir. 15 Ağustos 1909 tarihli "Matbuat Cemiyeti" adlı makalede de basın birliği üzerinde durulurken İngiltere, Almanya, Fransa ve Rusya örnekleri verilir. 16 Ağustos 1909 tarihli "Nafi'a Umuru" ve 17 Ağustos 1909 tarihli "Tensikat Meselesi" adlı makalelerde ise devlet dairelerinde yapılacak düzenlemelerden ve bayındırlıktan bahsedilir.

19 Ağustos 1909 tarihinde yayınlanan "Boğazlar Meselesinin Tarihi ve Mahiyeti" adlı makalede boğazların devletler açısından önemi ve tarihi üzerinde durulur. 21 Ağustos 1909 tarihinde yayınlanan "İlk Devre-i İçtima'nın Tarihçesi" adlı makalede ise meclisin toplanması ve basına yöneltilen suçlamalar anlatılır.

26 Ağustos 1909 tarihli "Ecnebi Sermayesi" adlı makalede yabancı sermayeler üzerinde durulur. Aynı tarihli "Mülkiye Teka'ud Nazırı Nuri Bey Efendiye" adlı makalede ise emeklilerin sefil yaşamından bahsedilir. 27 Ağustos 1909 tarihli "Yeni Bir Gün" adlı makalede de harbiye okunuldan mezun olan öğrenciler anlatılır.

Süleyman Nazif Bey'in, Eylül ayında gazetede 14 makalesi yayınlanır. Bunlardan 8 Eylül 1909 tarihli "Yine Lisan Meselesi", 12 Eylül 1909 tarihli "Lisan Muallimine Cevap", 14 Eylül 1909 tarihli "Yine Tasfiye-i Lisan", 15 Eylül 1909 tarihli "Muhterem Vehbi Bey Efendiye Açık Mektup" ve 16 Eylül 1909 tarihli "Recaizade Mahmut Ekrem, Abdulhak Hamit, Tevfik Fikret ve Cenap Şehabettin'e hitaben yazılan Açık Mektup" adlı makalelerde o dönemde çok konuşulan ve tartışılan lisan meselesinden bahsedilir. (Süleyman Nazif bu makalelerde İkdam Gazetesi'nde başlatılan Tasfiye-i Lisan hakkındaki düşüncelerini belirtir.)Bu konu ile ilgili ayrıntıları ileriki bölümlerde anlatacağız.

1 Eylül 1909 tarihinde yayınlanan "Darr-üs Saadet Tramvayları" adlı makalede bir tramvay şirketi eleştirilir. 3 Eylül 1909 tarihinde yayınlanan "Atina Vali Vekilinin Nutku" adlı makalede de Atina'daki sefil yaşamdan bahsedilir. 4 Eylül 1909 tarihinde yayınlanan "Osmanlılık- Arnavutlar" ile 6 Eylül 1909 tarihinde yayınlanan "Anasır-ı Osmaniye'nin İttihadı" adlı makalelerde ise Osmanlıcılık fikir akımı üzerinde durulur.

7 Eylül 1909 tarihli "Halep Mebusu Muhterem Ali Cinani Bey Efendiye" adlı makalede emekli sandığından maaş alanların çektiği sıkıntılar anlatılır. 9 Eylül 1909 tarihli "Ermeni Patrikinin İstifası" adlı makalede de Ermeni meselesi

ve bazı Ermeniler'in mahkum edilmesinden bahsedilir. 10 Eylül 1909 tarihli "Girid'e Dair" adlı makalede ise Girid meselesi anlatılır.

11 Eylül 1909 tarihinde yayınlanan "Bir Teşebbüs-i Nafi" adlı makalede vilayet temizliğinin yeni kurulan bir cemiyet tarafından sağlanması üzerinde durulur. 16 Eylül 1909 tarihli "İstizah-ı Değer" adlı makalede ise kısa da olsa lisan üzerine bir açıklama yapılır.

bb-SÜLEYMAN NAZIF'İN MAKALELERİNİN GENEL OLARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

Süleyman Nazif Bey'in 31 Mayıs 1909-28 Eylül 1909 tarihleri arasında Yeni Tasvir-i Efkar Gazetesi'nde toplam 100 yazısı yayınlanır. Bu yazılardan 4'ü "açık mektup" şeklindedir.

Süleyman Nazif'in bu yazıları siyasi tarihimizin önemli bir devresine tesadüf eder. Sultan Abdulhamit'in tahttan indirilmesi, II. Meşrutiyet'in ilan edilmesi, İttihat ve Terakki Partisi'nin yönetime el koyması ve bunlar gibi olaylar dönemin önemli siyasi gelişmeleridir.

Nazif, siyasi konuları içeren makalelerinde Yıldız Sarayı'nı ve Abdulhamit yönetimini suçlamaktan kaçınmaz. Memleketin idare edilmesinde meydana gelen aksaklıklardan Abdulhamit'i sorumlu tutar. Kendisi meşrutiyet taraftarıdır. Meşrutiyetin ilan edildiği günü kutsal bir gün olarak kabul eder. Bir makalesinde bu konuyla ilgili: "Bunun içindir ki, o yevm-i mübareke hayat-ı milliyemizin en büyük ve en yüksek sahife-i tezkarını tahsis ettik. Ve bunun içindir ki, Osmanlı namını taşıyan her fert bu 10 Temmuz'u ve bu 10 Temmuz'a müsadif olacak her günü kendi ayn ve lisanı ile tecbil edecektir."⁴⁵ tarzındaki görüşlerini ifade eder.

Süleyman Nazif meşrutiyet taraftarı olmakla beraber meşrutiyet idaresinin yönetimde büyük değişiklikler yapamaması, olaylara çözüm bulamaması yüzünden eleştirilerini meşrutiyet idaresine de yöneltir. 1908 yılında başlayan meşrutiyet idaresinin -1 yıllık zaman zarfında- 1909 yılına kadar somut bir değişiklik yapmadığını "Hiç" adlı makalesinde dile getirir. Hatta Girid

⁴⁵ Yeni Tasvir-i Efkar, Süleyman Nazif, "10 Temmuz", 23 Temmuz 1909, nüsha 54

meselesinde gösterilen beceriksizliği İttihat ve Terakki'nin büyük günahlarından sayar. ⁴⁶Süleyman Nazif'in doğrudan meşrutiyeti ele aldığı 5 makalesi vardır:

"Donanmamızın İlk Nümayişi", 5 Temmuz 1909

"Hiç", 29 Temmuz 1909

"Maarif ve Meşrutiyet", 9 ağustos 1909

"10 Temmuz", 23 Temmuz 1909

"Yeni Pusular", 8 Haziran 1909

Makalelerinde memleket sorunlarını, karşılaşılan zorlukları nedenleriyle birlikte ortaya koyar. Bazen de çözüm önerilerinde bulunur. Millet'in açlık ve sefalet içinde kıvrınması, mahkemelerin bozulması, kanunlar, İstanbul ve taşra arasındaki kopukluklar, adliye ve belediye kurumları Nazif'in makalelerinde ayrıntılı bir biçimde ele alınır. Nazif Bey'in gazetede memleket sorunlarını ele aldığı makale sayısı 25'tir. Bu makalelerin adı ve tarihi şu şekildedir:

"Açık Mektup"(Emeklilerle İlgili), 26 Ağustos 1909

"Açıkta Kalacak Olanlar", 31 Mayıs 1909

"Adliye Nazırı İle Mülakat", 1 Ağustos 1909

"Anadolu'yu İdare", 3 Haziran 1909

"Bir Teşebbüs-i Nafi", 11 Eylül 1909

"Buhran-ı Ticari", 23 Haziran 1909

"Darüs-saadet Tramvayları", 1 Eylül 1909

"Donanmanın Seyahati", 15 Haziran 1909

"Dünkü Fırtına", 27 Temmuz 1909

"Evkafın Islahı", 4 Ağustos 1909

"Halep Mebusu Ali Cinani Bey Efendiye", 7 Eylül 1909

"İslahat-ı Adliye", 17 Temmuz 1909

"İlk Devre-i İctimaiyenin Tarihçesi", 21 Ağustos 1909

⁴⁶ Yeni Tasvir-i Efkâr, Süleyman Nazif, "Mes-ul Kimdir", 30 Temmuz 1909, nüsha 60

"İstanbul ve Taşra", 8 Temmuz 1909
"Mehalik-i Malhuze", 24 Haziran 1909
"Mehmet Galip Bey Efendiye", 18 Temmuz 1909
"Milletimizin Vekilleri", 6 Ağustos 1909
"Nafi'a Nezaretinin Mesleği", 17 Haziran 1909
"Nafi'a Umuru", 16 Ağustos 1909
"Şehir Emanetinin Vazife ve Mes'uliyeti-1(Tehlikeli Mübalatsızlıklar), 9 Temmuz 1909
"Şehir Emanetinin Vazife ve Mes'uliyeti-2", 14 Temmuz 1909
"Tensik-i Mehakim", 6 Haziran 1909
"Tensikat Meselesi", 17 Ağustos 1909
"Tensikat-ı Adliyenin Lüzumu", 10 Ağustos 1909
"Yeni Bir Gün", 27 Ağustos 1909

Memleket sorunlarını dile getirdiği makalelerinde cesurluğu ve olaylara hakimiyeti açısından dikkat çeker.

Süleyman Nazif Bey'in gazetede eğitim ile ilgili 5 makalesi yayınlanır. Bu makalelerde genel olarak birey eğitiminin önemi, cehaletin en büyük düşman olduğu, istibdat yönetiminin eğitime vurduğu darbelerden bahsedilir. Yine Avrupa'ya öğrenci gönderilmesinin ülke açısından önemi vurgulanırken eğitim müessesesi meşrutiyet yönetimiyle bağdaştırılır. Süleyman Nazif'in eğitim ile ilgili 5 makalesi şunlardır:

"Avrupa'ya Talebe İ'zamu", 22 Ağustos 1909
"Hür Olmak İçin Ne Lazımdır", 4 Haziran 1909
"Maarif Nezaretinin İcraatı", 15 Temmuz 1909
"Maarif ve Meşrutiyet", 9 Ağustos 1909
"Tahsil-i İptidai", 3 Ağustos 1909

Süleyman Nazif'in genel olarak yazdığı makalelerin 1/5'ini Girid meselesi oluşturur. Nazif Bey, bu meseleyle hayli ilgilenmiş ve olayların bir nevi takipçisi olmuştur. Sadece bu konu ile ilgili 21 makale yazar. Girid meselesinin tarihsel boyutu şu şekildedir: "Hakikatte Girid meselesi, eskiden beri Türkiye'yi uğraştırmış ve bu adadaki Rum isyanları yüzünden devlet de bir çok maddi ve manevi zarara uğramıştır. Nitekim Ali Paşa'nın sedaretine tesadüf eden isyan Girid'e yeni bir statü kazandırmış; buna göre adada umumi af ilan edilmiş ve ada halkı iki yıl vergiden mu'af tutulmuştur. Ayrıca Girid Valisi'nin biri Rum olmak üzere iki muavini bulunacak, adanın 65 mutasarrıfı ve 19 kaymakamının yarısı yine Rumlar'dan tayin olunacaktı. Vilayet, sancak ve kazaların üç müslüman, üç yerli halktan seçilmiş 6'şar üyelik meclisi bulunacak, resmi muamelelerde Türkçenin yanında Rumca da kullanılacaktı."⁴⁷Rumlar bununla da tatmin olmazlar 1897'de Türk askerinin zaferiyle biten Türk-Yunan savaşının akabinde İngiltere, Fransa, Rusya ve İtalya'nın savaşla tehdit etmeleri üzerine 18 Aralık 1897'de Babıali, Girid'e muhtariyet vermek mecburiyetinde kalır. Haricen Türkiye'ye bağlı adanın valisi Rumlar'dan seçilecektir.⁴⁸Bu şartlar altında Girid adası 1909 yılında Yunanlılar tarafından ilhak edilir. Nazif, makalelerinde özellikle Girid'in Türkiye için önemine değinirken, İttihat ve Terakki'nin bu olay karşısında seyirci kalmasını eleştirir. Süleyman Nazif'in Girid ile ilgili 21 makalesi şunlardır:

"Atina Vali Vekilinin Nutku", 3 Eylül 1909

"Belağ-ı Ahir", 8 Ağustos 1909

"Daima Girid", 18 Ağustos 1909

"Girid Bizimdir", 20 Haziran 1909

"Girid İçin", 10 Haziran 1909

" " , 20 Temmuz 1909

⁴⁷ Öztuna, Yılmaz; Büyük Türkiye Tarihi, Cilt 7, İstanbul, 1979, sayfa 79-80

⁴⁸ Öztuna, Yılmaz; Büyük Türkiye Tarihi, Cilt 7, İstanbul 1979, sayfa 201-202

"Girid Meselesi", 28 Temmuz 1909
"Girid Muhacirleri", 2 Ağustos 1909
"Girid'e Dair", 10 Eylül 1909
"Harben mi Sulhen mi", 5 Ağustos 1909
"Hicret mi Sebat mı", 28 Haziran 1909
"İlk Hatve", 10 Temmuz 1909
"İlk Muvaffakiyet", 20 Ağustos 1909
"Megola İdea", 29 Haziran 1909
"Mes-ul Kimdir", 30 Temmuz 1909
"Şark ve Garbımız", 4 Temmuz 1909
"Son Nota", 16 Temmuz 1909
"Yine Girid İçin", 11 Haziran 1909
"Yine ve Daima Girid", 22 Haziran 1909
"Yunan'ın Mezarı", 12 Ağustos 1909
"Yunanistan'ın Mahiyeti", 6 Temmuz 1909

Lisan meselesi Süleyman Nazif'in üzerinde ısrarla durduğu konulardan biridir. "İkinci Meşrutiyet'in ilanından sonra 25 Aralık 1908'de kurulan Türk Derneği'nin mensupları, Türk kavimlerinin eski ve yeni hayatlarını incelemek ve en önemlisi Türkçe'yi sadeleştirerek müstakil, fakat daha zengin bir dil haline getirmek üzere çalışmalarına başlarlar. Türk Derneği mensuplarının lisan hakkındaki bu düşünceleri zevk ve ifade itibarıyla eski söyleyiş geleneğine bağlı olanların itirazlarına yol açar. Nitekim Süleyman Nazif de bu "Yeni Lisan" anlayışına karşı şiddetle protesto yazıları yazar"⁴⁹

Nazif Bey, sadeleşme cereyanı hakkında yazdığı bu makalelerde meseleye daha ziyade "avam" ve "havass"ın birbirleriyle olan lisani münasebetleri, bu

⁴⁹ Karakaş, Şuayp; "Süleyman Nazif", Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1988

sadeleşme cereyanının doğuracağı tehlikeli neticeler ve tasfiye edilmek istenen yabancı terkip ve kelimelerin Türk diline kazandırdıkları açısından bakar.⁵⁰

Süleyman Nazif, dilimizde bulunan Arapça-Farsça kelime ve tamlamaların bir takım bahaneler ortaya atılmak suretiyle Türkçe'den atılmasına karşı çıkarken beraberinde şu öneriyi de sunar: "Avamla havass arasında dil ve idrak birliği sağlanacaksa bu, havassı tenzil yoluyla değil, avamı terfi suretiyle olmalıdır."⁵¹

Süleyman Nazif Bey, lisan meselesi ile ilgili 5 makale yazar. Bu makaleler şunlardır:

"Açık Mektup"(Muhterem Vehbi Bey Efendiye", 15 Eylül 1909

"Açık Mektup", 16 Eylül 1909

"Lisan Meselesi", 12 Temmuz 1909

"Lisan Muallimine Cevap", 12 Eylül 1909

"Yine Tasfiye-i Lisan", 14 Eylül 1909

Süleyman Nazif'in uslub-i müzeyyen taraftarı olması dilde sadeleşmeyi savunanlara karşı çıkmasına neden olur. Çünkü Arapça, Farsça kelime ve tamlamalar bu anlayışı benimseyenler için önemli birer malzemedirler.

Süleyman Nazif'in devletler ile ilgili makaleleri azımsanmayacak kadar çoktur. Fransa ve İran ile ilgili 5'er, Fas ile ilgili 2, Bulgaristan ile ilgili 1, Ermeniler ile ilgili de 3 makale yazar. Fransa ile ilgili makaleleri şunlardır:

"Canit(?) Meselesi", 7 Ağustos 1909

"Fransa ile Münasebetimiz", 12 Temmuz 1909

"Fransa ve Biz", 12 Haziran 1909

"Fransa'nın Şarktaki Vesaiti", 19 Haziran 1909

⁵⁰ Karakaş, Şuayp; "Süleyman Nazif", Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1988

⁵¹ Yenif Tasvir-i Efkar, Süleyman Nazif, "Lisan Meselesi", 12 Temmuz 1909, nüsha 43

"Fransa'yı Aldatıyorlar", 21 Haziran 1909

İran ile ilgili makaleleri şunlardır:

"Bab-ı Ali'nin İran Politikası", 24 Temmuz 1909

"İnkılab-ı İran", 19 Temmuz 1909

"İran ve Biz", 7 Haziran 1909

"İran ve Yunan", 26 Haziran 1909

"İran'a Dair", 2 Haziran 1909

Ermeniler ile ilgili makaleleri şunlardır:

"Ermeni Patrikinin İstifası", 9 Eylül 1909

"Ermeniler ve Rumlarla Türkler", 11 Temmuz 1909

"Ermenilerin Hicreti", 18 Temmuz 1909

Fas ve Bulgaristan ile ilgili makaleleri ise şunlardır:

"Bulgaristan Gümrük ve Ticaret Muahedesi", 27 Haziran 1909

"Fas Meselesi", 30 Haziran 1909

"Melila(?) Hadisesi", 31 Temmuz 1909

Süleyman Nazif'in bu gazetede sosyal konuları içeren makaleleri 10 tanedir. Bu makalelerde genel olarak devrinin sosyal olaylarına dikkat çeker. Dünya barışı, kanunların eleştirisi, müslüman olmayan azınlıkların askerlik durumları, basın dünyası, mebuslar meclisi ve ekonomik olaylar bu makalelerde anlatılır. Bu makalelerden biri olan "Büyük Bir Kitap" adlı makale tarihi bir gazete olan Yeni Tasvir-i Efkar'da edebiyat ile ilgili ender makalelerdendir. Süleyman Nazif'in sosyal konuları içeren 10 makalesi şunlardır:

"Bir Manzara-i İbret-i Aver", 3 Temmuz 1909

"Büyük Bir Kitap", 22 temmuz 1909

- "Ecnebi Sermayesi", 26 Ağustos 1909
"Hak Kuvvettir", 13 Haziran 1909
"Kanunlarımız", 2 Temmuz 1909
"Matbuat Cemiyeti", 15 Ağustos 1909
"Meclis-i Mebusan ve Tasvir-i Efkar", 13 Ağustos 1909
"Misafirlerimiz", 21 Temmuz 1909
"Sulh-i Umumi", 5 Haziran 1909
"Teba'a-i Gayri Müslümanın Askerliği", 13 Temmuz 1909

Süleyman Nazif'in bu gazetede edebiyat ile ilgili makaleleri (lisan meselesi hariç) yok denecek kadar azdır. Ancak bu, Nazif'in edebiyattan kopuk olduğunu göstermez. Diğer makalelerini meydana getirirken ünlü edebiyatçılarımızdan ve özellikle Namık Kemal'den yararlanır. Hatta onları kendisine bir dayanak olarak görür. Örneğin, küçüklüğünden beri hayran olduğu Namık Kemal'in:

"Çalış idrakı kaldır,
Muktedirsen ademiyetten! . . ."⁵²
hitabına "Maarif Nezaretinin İcraatı" adlı makalesinde yer verir.

Tarih ile ilgili makalelerde Süleyman Nazif, Osmanlılar'dan, halifelikten, boğazlardan, ittifaklardan bahseder. Ayrıca Şeyh Şamil'in yapmış olduğu kahramanlıklar ve Alman Generali Golç Paşa'nın Osmanlı ordusunda yaptığı düzenlemeler anlatılır. Bu makaleler 6 tanedir:

- "Boğazlar Meselesinin Tarihi ve Mahiyeti", 19 Ağustos 1909
"Golç Paşa ve Siyaset-i Osmaniye", 26 Temmuz 1909
"Hilafet ve Osmanlılar", 2 Haziran 1909

⁵² Yeni Tasvir-i Efkar, Süleyman Nazif, "Maarif Nezaretinin İcraatı", 15 Temmuz 1909, nüsha 46

"İki İttifakın Tarihçesi-I", 14 Haziran 1909

"İki İttifakın Tarihçesi-II", 16 Haziran 1909

"Şeyh Şamil", 10 Ağustos 1909

Süleyman Nazif, dönemin fikir akımı olan Osmanlıcılık ile ilgili 4 makale yazar. Bu makaleler şunlardır:

"Anasır-ı Osmaniye'nin İttihadı", 6 Eylül 1909

"İhtilaflarımız", 25 Haziran 1909

"İttihad-ı Anasır", 14 Ağustos 1909

"Osmanlılık-I, Arnavutlar", 4 Eylül 1909

Genel olarak, Nazifi makalelerinde bir hatip sıfatıyla görmek mümkündür. Olayları değerlendirirken hakimiyetini ve etkileyiciliğini ön plana çıkarır.

Makalelerinde genel olarak cemiyetin umumi meseleleri üzerinde durur, memleketin ümit ve ızdıraplarına tercüman olur. Netice itibarıyla Süleyman Nazif Bey, çeşitli konularda (memleket meseleleri, eğitim, lisan tartışması, Osmanlıcılık, tarih vs.) ses getirebilecek makaleler yazar.

Gazetede çok değişik konularda yazılar yazan Süleyman Nazif özellikle Girid meselesi ve sade dil tartışmalarındaki düşünceleri sayesinde dikkatleri üzerine çeker.

Makalelerinde bulunulan ortamın sorumlusu olarak Abdulhamit yönetimini gösterir. Ancak, son dönemlerde hükümeti icraatsızlık ile suçlayan makalelerinden dolayı hükümetin tepkisini çeker.

Yeni Tasvir-i Efkar'da neşrettiği yüzüncü makalesinden sonra Basra'ya vali olarak tayin edilir. Nazif, gazetede bu yüz günlük muharrirliğini, Napolyon'un yüz gün devam eden ikinci saltanatına benzetirmiş. ⁵³

⁵³ Gövsa, İbrahim Alaeddin; Süleyman Nazif, İstanbul, 1933

c-KEÇECİZADE İZZET FUAT'IN MAKALELERİ

Keçecizade İzzet Fuat'ın 31 Mayıs 1909-28 Eylül 1909 tarihleri arasında Yeni Tasvir-i Efkar Gazetesi'nde 14 makalesi yayınlanır. Bunlardan 30 Ağustos 1909, 31 Ağustos 1909, 1 Eylül 1909,2 Eylül 1909, 5 Eylül 1909, 8 Eylül 1909 ve 18 Eylül 1909 tarihli makaleleri "Kavaid-i Esasiye-i Harbiye" adıyla yayınlanır. Makalelerde genel olarak savaş sanatının esaslarından bahsedilir.

17 Haziran 1909 tarihinde yayınlanan Mohaç Muharebesi adlı makalede Mohaç Meydan Muharebesi'nin kazanılması ve bu muharebenin önemi anlatılır. 15 Temmuz 1909 tarihinde yayınlanan "Eğlencelerimiz" adlı makalede ise eğlenilebilecek, dinlenilebilecek yerlerin azlığından şikayet edilirken Yıldız Sarayı'nın bu tutumu eleştirilir. 22 Temmuz 1909 tarihinde yayınlanan "Silah İndaz Olanlar-Olmayanlar" adlı makalede de silah atıcıları anlatılır.

10 Ağustos 1909 tarihli "Matbu'atın Vazifesi" adlı makalede basından ve basına düşen görevlerden bahsedilir. 12 Ağustos 1909 tarihli "Şehr-i Emin Cedidi Aziz Dostumuz Halil Beg Efendi Hazretlerine" adlı makalede ise, İstanbul'un temizliği ve Gülhane'nin kullanılabilir hale getirilmesi anlatılır.

25 Ağustos 1909 tarihinde yayınlanan "Şıklık ve Moda" adlı makalede modanın yanlış anlaşıldığı ve modanın taklitten ibaret olmadığı savunulur. 1 Eylül 1909 tarihinde yayınlanan Saidbegzade Cemal Mehmet Bey Efendiye adlı makalede yine moda ve şıklık konusundan bahsedilir.⁵⁴

⁵⁴ Hayatı: (İstanbul 1860-1925) Keçecizade Mehmet Fuad Paşa'nın küçük oğlu Kazım Bey'in çocuğudur. İlk ve orta tahsilini İstanbul'da yaptıktan sonra subay çıkmış ve kurmaylık öğrenimi için Fransa'ya gönderilmiştir. Dönüşünde Bab-i Serraskeri'de görev almış, o sırada baş gösteren Sırp ve Karadağ ayaklanmalarına karşılık Altunizade Taburu ile gönüllü olarak Mitroviç'te Ali Sait Paşa ordusuna katılmıştır. 1876-1877 Türk-Rus savaşında yine Rumeli Cephesinde görev almıştır. Savaştan sonra İstanbul'a gelerek Saraya intisap etmiş ve padişah yaverleri arasına katılmıştır. II. Abdulhamit'in itimadını kazanan nadir kimselerden biri olmuştur. Özellikle Hicaz demiryolunun inşasında emekleri geçmiştir. Meşrutiyetin ilanından sonra Süvari Tümen Komutanlığına getirilmişse de genel tensikatta kadro dışı bırakılmıştır. Bu sebeple İttihat ve Terakki iktidarına karşı ve Osmanlı saltanatına bağlı bir kimse olarak tanınmıştır. Mondros Mütarekesinden sonra bu hüviyetiyle Vahdettin ve Damat Ferit Paşa katında itibar bulmuştur. Milli harekete karşı tutumu ve davranışı ile kısa bir zamanda tanınan K.İ.F.P. basında ve milli kurtuluş dernekleri arasında tenkit edilmeye başlanmıştır. II. Abdulhamit devrinde padişah katında güvenilir bir adam olmuşsa da birinci derecede sorumlu işlere layık bulunmamıştır. I. Dünya Harbinden sonra Türk milletinin giriştiği hürriyet ve istiklal mücadelesini kavramasına ise öteden beri aldığı saray ve konak terbiyesi müsait olmadığından siyasi hata içinde kalmış ve Milli Kurtuluş Cephesi tarafından ilk tasfiye edilenlerden biri olmuştur. Gençliğinde katıldığı Osmanlı-Sırp ve Osmanlı-Rus savaşlarına ait hatıralarını tenkitçi bir gözle Kaçırılan (Zayı) Fırsatlar 1293 Osmanlı-Rus Seferi hakkında (İstanbul, 1325) adıyla II. Meşrutiyetin ilanından sonra yayımlanmıştır. Aynı zamanda Paris'te Les Occasions Perdues adıyla yayımlanan bu eser, eski sadrazamlardan Sait Paşa tarafından tenkit edilmiştir. Bunun üzerine K.İ.F.P. "Kaçırılan Fırsatlara Zeyl" adıyla eseri ilaveler ve tenkitlere cevaplarla birlikte yeniden yayımlanmıştır. Hatıraları ise ölümünden sonra bir İstanbul gazetesinde yayımlandığı gibi bir çok tarih dergisi tarafından da ictibas edilmiştir. Kaynak: Türk Ansiklopedisi MEB Yayınları, Cilt 21, Ankara 1974

d- DİĞER ŞAHISLAR

1-MEHMET GALİP'İN MAKALELERİ

Mehmet Galip'in 31 Mayıs 1909-28 Eylül 1909 tarihleri arasında gazetede toplam 5 makalesi yayınlanır. 4 Temmuz 1909 tarihinde yayınlanan "Mehmet Galip Bey'in III. Mektubu" ve 10 Temmuz 1909 tarihinde yayınlanan "Mehmet Galip Bey'in IV. Mektubu" adlı makalelerde Ali Paşa'dan, Fuad Paşa'dan ve Ebüzziya Tevfik Bey'in "94 Senelik Avusturya Politikası" adlı makalelerinden bahsedilir.

26 Temmuz 1909 tarihli "Süleyman Nazif Beyefendi'ye Cevap" adlı makalede Mahmut Nedim Paşa ve Ali Paşa'nın siyasi ilişkilerine değinilir. 16 Ağustos 1909 tarihli "Bir Hareket-i Müstehsine" adlı makalede ise ayanlık maaşının meclis kararı ile azaltılması ve bunun destek görmesinden bahsedilir. 15 Eylül 1909 tarihli "Ebüzziya Tevfik Bey Efendi'ye" adlı makalede de Fransızca'dan tercüme edilen bir kitap anlatılır.

2-YUŞAI NECATİ

Yeni Tasvir-i Efkar Gazetesi'nde 31 Mayıs 1909-28 Eylül 1909 tarihleri arasında 6 yazısı yayınlanır. Bunların hepsi "Paris Mektubu" adını taşır. 17 Temmuz 1909'da yayınlanan yazısında XVII. yüzyılda Avrupalılar'ın kendi vatandaşlarına yardımından, 8 Ağustos 1909'da yayınlanan bir başka yazısında da Mısır meselesi ve istibdadın tutumundan bahsedilir. 15 Ağustos 1909 yılında yayınlanan yazıda idamlar ve Paris'teki cinayetler anlatılır. 21 Ağustos 1909 ve 11 Eylül 1909 tarihinde yayınlanan iki yazısında Paris'ten izlenimler gözler önüne sergilenir. Son olarak da 18 Eylül 1909 tarihinde yayınlanan yazısında çeşitli memleket meselelerinden bahsedilir.

3-RASİH DİNO

31 Mayıs 1909-28 Eylül 1909 tarihleri arasında yayınlanan 120 gazete nüshasında üç makalesi yayınlanır. 8 Eylül 1909 tarihinde yayınlanan "Açık Mektup"ta İttihat ve Terakki ile Ermeni Komitesi arasında imzalanacak olan bir antlaşmaya dikkat çekilir. 22 Eylül 1909 ve 23 Eylül 1909 tarihinde yayınlanan "Aşar" adlı iki makalede ise aşar vergisinden bahsedilir.

4-DR. İSMAİL İBRAHİM

Dr. İsmail İbrahim'in 31 Mayıs 1909-28 Eylül 1909 tarihleri arasında yayınlanan 120 gazete nüshasında dört makalesi yayınlanır. 24 Eylül 1909, 25 Eylül 1909, 26 Eylül 1909 ve 28 Eylül 1909 tarihinde yayınlanan "Yemen İsyanları" adlı makalelerde Yemen isyanlarının iç ve dış nedenlerinden bahsedilir.

5-HİKMET REFİK

Hikmet Refik'in 31 Mayıs 1909-28 Eylül 1909 tarihleri arasında yayımlanan 120 gazete nüshasında dört makalesi yayınlanır. 24 Ağustos 1909 tarihli "Deniz Suyuyla Sokaklar Sulanır mı" adlı makalede memleket sorunları ve sağlık kurumunun önemi anlatılır. 7 Eylül 1909 tarihli "Tıp Fakültesi" adlı makalede ise tıp fakülteleri için kullanılan binaların kötülüğüne dikkat çekilir.

23 Eylül 1909 tarihinde yayınlanan "Gazozlar" adlı makalede gazozların imalatından ve sağlık koşullarından bahsedilir. 25 Eylül 1909 tarihinde yayınlanan ve 7 Eylül 1909 tarihli makale ile aynı adı taşıyan makalede ise yine tıp fakülteleri ve sağlık konuları tartışılır.

Hikmet Refik, genel olarak makalelerinde sağlık kurumlarından bahseder.

6-YUNUS NADI⁵⁵

Nadi'nin 31 Mayıs 1909-28 Eylül 1909 tarihleri arasında yayımlanan 120 gazete nüshasında dört makalesi yayınlanır. 3 Haziran 1909 tarihli "Hayat-ı Vatanın Es-elesas İstinadı Asayıştir" adlı makalede meşrutiyetin öneminden ve asayışe verilmesi gereken önemden bahsedilir. 7 Temmuz 1909 tarihli "İcmal-ı Ahval-ı Siyasiye" adlı makalede ise İran'da meşrutiyetin kurulmak üzere olduğuna ve Rusya'nın İran üzerindeki emellerine dikkat çekilir.

27 Temmuz 1909 tarihinde yayınlanan "Bizde Vezaif-i Belediye" adlı makalede belediyeye düşen görevlerden bahsedilir. 26 Eylül 1909 tarihinde yayınlanan "Abdülhak Hamit Bey Efendiye Mektup" adlı makalede ise, Abdülhak Hamit Bey'in "Tarık" adlı eserinin oynatılması üzerine eleştiriler yöneltilir.

1 Temmuz 1909 tarihli nüshanın birinci sayfasında Yunus Nadi (Tasvir-i Efkar muharriri) imzasıyla küçük bir not yer alır. Bu not Ebüzziya Tevfik'in Londra'ya Osmanlı mebuslarıyla gitmesi ve dönüşüne kadar gazete sorumluluğunun Süleyman Nazif tarafından yürütülmesi ile ilgilidir.

⁵⁵ Hayatı: (1880-1945)

Gazeteci, yazar. Cumhuriyet gazetesinin kurucusu. Fethiye'de doğdu. Gazeteci Nadir Nadi ve Doğan Nadi'nin babasıdır. Fethiye İlkokulu, Rodos Ortaokulu, Galatasaray Sultanisi öğrenimlerinden sonra Hukuk Mektebinde okudu. "Malumat" gazetesine yazdığı yıllarda istibdat aleyhine kurulan gizli bir cemiyetle ilgisi görüldüğünden üç yıl Midilli Kalesine hapsedildi. İkdam, Tasvir-i Efkar gazetesinde yazdı. İttihat ve Terakki Cemiyetinin organı bulunan Rumeli gazetesinin başyazarı oldu (1910). Yeni gün gazetesini çıkardı (1918). Milletvekili olarak Meclise girdi ve Cumhuriyet gazetesini çıkardı (1924). Tedavi için gittiği İsviçre'de öldü.

Ona göre gazete halkın hissiyatına hürmetkar olmak zaruriyetindedir. Çünkü kuvvetini halktan alır.

Başlıca Eserleri: İhtilal ve İnkılab-ı Osmani (1908)

Ankara'nın İlk Günleri (1955)

Bab-ı Alinin Milli Hareketi Dağıtmak ve Mustafa Kemal'i Tevkif Etmek Teşebbüsü

Ali Galip Hadisesi

I. Büyük Millet Meclisinin Açılışı ve İsyanlar

Çerkez Ethem Kuvvetlerinin İhaneti

Kaynak: Resimli Motifli Türk Edebiyatı Tarihi, Seyit Kemal Karaalioglu, Cilt 4, İstanbul 1982

7-UBEYDULLAH*

Ubeydullah'ın 31 Mayıs 1909-28 Eylül 1909 tarihleri arasında yayınlanan 120 gazete nüshasında üç yazısı yayınlanır. 18 Haziran 1909 tarihinde yayınlanan "Medreselerimizin İslahı" adlı makalede alim yetiştirme yuvaları olan medreselerin ıslah gerekliliği savunulur. 21 Haziran 1909 tarihinde yayınlanan "Medreselerimizde Nasıl Adam Yetişir" adlı makalede ise, medreselerde kaliteli adam yetiştirilmesi için yapılması gerekenler anlatılır.

28 Haziran 1909 tarihinde yayınlanan "Medreseler Bahsi Münasebetiyle Bir İstidrad" adlı makalede medreselerde kullanılacak dilin Arapça yerine Türkçe olması savunulur.

* Aydın Mebusudur.

8-GAZETEDE TEK MAKALESİ OLANLAR

Bu başlık altında gazetede 31 Mayıs 1909-28 Eylül 1909 tarihleri arasında bir veya iki makalesi yayınlanan kişileri inceleyeceğiz.

ABDULHAKİM ARİF :

Gazetede iki makalesi yayınlanır. 23 Ağustos 1909 ve 3 Eylül 1909 tarihli "Rusya Mektupları" adlı makalelerde Rusya'nın siyasi, sosyal, ekonomik durumlarından ve yine Rusya'nın eğitim sisteminden bahsedilir.

ABİDİN DAVER⁵⁶ :

Gazetede iki makalesi yayınlanır. 24 Temmuz 1909 tarihli "10 Temmuz 'İd-i Milli" adlı makalede meşrutiyetin önemi anlatılır. 26 Ağustos 1909 tarihli "Mahmut Muhtar Paşa" adlı makalede ise Mahmut Muhtar Paşa'nın rütbesinin tasfiye edilmesinden bahsedilir.

⁵⁶ Hayatı :

Gazeteci, yazar.İstanbul (1886-1958)

Soğukçeşme Askeri Rüştiyesi ve Galatasaray Lisesini bitirdi.Güzel Sanatlar Akademisinde okudu.Memurluk, altıncı dönem milletvekilliği yaptı(1939). 1908'den itibaren Tasvir-i Efkar, Yenigün, Tercüman-ı Hakikat, İkdam, Cumhuriyet gazetelerinde yazı işleri müdürlüğü ve yazarlık yaptı.Mazlum Şehzade Cem adlı oyunu 1909'da oynandı.Diğer eserleri:

Kanatların Zaferi, Deniz (1932)

Gemi (1932)

Mülâyımın Romanı (1939)

Dünkü, Bugünkü, Yarınki İstanbul (1947)

Türk Denizciliği (1947)

Bunların dışında Türk denizciliği ile ilgili basılmış eserleri ve radyo konuşmaları vardır.

Kaynak: Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Dergah Yayınları, II. Cilt 1976

AHMET MİTHAT EFENDİ :

Ebüzziya Tevfik'in, Ahmet Midhat Efendi'ye gazetenin tekrar yayınlanacağını bildirmesi üzerine Ahmet Midhat Efendi "Ebüzziya'ya Mektup" adıyla bir yazı yazar. Bu yazı gazetenin ilk nüshasında yayınlanır. Bu yazıda genel olarak Türk basını ele alınır. Ayrıca Ebüzziye Tevfik Bey bu girişiminden dolayı takdir edilir.

ALİ NUSRET⁵⁷ :

Gazetede tek makalesi yayınlanır. 9 Ağustos 1909 tarihli "Tezyin-i Lisan ve Üslub-i Beyan" adlı makalede o dönemde çok tartışılan lisan tartışmalarından bahsedilir. Bu makale aynı zamanda Servet-i Fünun'un son sayısında yayınlanır. Bu makalı Süleyman Nazif Bey'in deyişiyle: "Bu mebhasta söylenebilecek sözlerin hepsini ve en doğrusunu cem' eder. "⁵⁸

ARİF HİKMET :

Gazetede tek makalesi yayınlanır. 4 Temmuz 1909 tarihinde yayınlanan ve "Arnavutluk Hakkında" adını taşıyan makalede Arnavutluk'un içinde bulunduğu yoksulluklardan bahsedilir.

⁵⁷ Hayatı : (Yazar, Yenişehir 1874- İstanbul 1912)

Şair Cenab Şehabettin'in kardeşi. Tahsilini askeri mekteplerde istihkam mülazımı olarak tamamladı(1891) Öğretmenlik yaptı. Kaymakamlıktan emekliye ayrıldı(1908)

Eserleri: Sergüzeşt-i Hunin (Fransızca'dan)
Küçük Bir Facia-i Vatanperverane
Makalat-ı Tarihiye ve Edebiye
Menekşe

Kaynak : Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Dergah Yayınları, Cilt I, Sayı 1, 1976

⁵⁸ Yeni Tasvir-i Efkâr, Süleyman Nazif, "Ali Nusret Bey'e Teşekkür", 9 Ağustos 1909, nüsha 70

AYŞE :

Gazetede tek makalesi yayınlanır. 4 Eylül 1909 tarihinde yayınlanan "Silistre Kahramanı Abdullah Çavuş Hakkında" adını taşıyan makalede Abdullah Çavuşun, kahramanlığından sözedilir.

BEDİ NURİ :

Gazetede tek makalesi yayınlanır. 6 Temmuz 1909 tarihli "Memurin Muhakematı" adlı makalede memurluktan bahsedilir.

BEDRİ ZİYA :

Gazetede tek makalesi yayınlanır. 25 Eylül 1909 tarihinde yayınlanan "Sayd ve Sayyad" adlı makalede avcılık ile ilgili olaylardan bahsedilir.

BEGOĞLU HAYDAR :

Gazetede tek makalesi yayınlanır. 19 Eylül 1909 tarihli "Donanmamız İçin" adlı makalede Abdulhamit yönetiminin donanmaya gerekli önemi vermediği fikri savunulur.

DR. BAHADDİN :

Gazetede tek makalesi yayınlanır. 23 Eylül 1909 tarihinde yayınlanan "Şura-yı Ümmet" adlı makalede Şura-yı Ümmet Gazetesi ve gazetenin yayın anlayışı anlatılır.

DR. SAİT CEMAL :

Gazetede tek makalesi yayınlanır. 21 Temmuz 1909 tarihli "Şam Mektebi Tıbbiyesi" adlı makalede Şam'da ve Beyrut'ta açılan tıp mekteplerinden söz edilir.

ETHEM ŞİNASI :

Gazetede tek makalesi yayınlanır. 21 Eylül 1909 tarihinde yayınlanan ve "Osmanlılar'ın Safahat-ı Hayatından Bir Nebze" adını taşıyan makalede Osmanlılar'ın tarihin gelişim süreci içerisinde başarılı olma nedenlerinden bahsedilir.

GİRİTLİ MEHMET FAHRİ :

Gazetede iki makalesi yayınlanır. 18 Temmuz 1909 tarihli "Zavallı Girid" ve 20 Temmuz 1909 tarihli "Girid'e Dair Hakayık" adlı makalelerde Girid meselesi ve Girid müslümanlarına yapılan haksızlıklar anlatılır.

HALİL EDİP⁵⁹ :

Gazetede tek makalesi yayınlanır. 14 Ağustos 1909 tarihli "Lisan Meselesine Dair" adlı makale Ali Nusret'in dil ile ilgili (Tezyin-i Lisan ve Üslub-i Beyan) adlı makalesine istinaden yazılır.

⁵⁹ Hayatı : Şair, yazar (Bursa 1863- İstanbul 1912)

Bursa'lı Hacı Halil Ağazade Ali Meleki Efendi'nin oğludur.Çocukluğu babasının vazifesi sebebiyle çeşitli yerleri dolaşmakla geçti.Isparta Rüştiyesinde okudu.Bursa Vilayeti Mektubi Kalemine devam etti.İstanbul'a gelerek Şurayı Devlet Mazbata Odasına girdi.Bu arada Fransızca öğrendi.Son vazifesi Meclis-i Maarif Başkatipliği idi. Eserleri:

Gümüş Mahfaza, (Bursa 1882)

Bir Mektup Paketi (Bursa 1884)

Güvercin Mükafaatı (1888).Bunlar A.Dumas Fils'den tercümeledir.

Aşıkane Bir Dram, Mesire-i Etfal, Cümle-i Hikemiye-i Ecnebiye (1886), Terkihi Bent, İki Refika Yahut Bir Numune-i İzdivaç (1887), Mesire, 13 Numaralı Araba basılı eserlerindedir.

Kaynak: Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Dergah Yayınları, 1976

MEHMED ENİSİ :

Gazetede tek makalesi yayınlanır. 28 Ağustos 1909 tarihli "Bahriye-i Askeriye ve Bahriye-i Ticariye" adlı makalede hem askeri hem de ticari amaçlı bir donanmaya duyulan ihtiyaç anlatılır.

MEHMET BEHCET⁶⁰ :

Gazetede tek makalesi yayınlanır. 1 Ağustos 1909 tarihli "Bursa'da Yevm-i 'İd-i Milli" adlı makalede meşrutiyetin önemini ve meşrutiyetin ilanından duyduğu sevinci dile getirilir.

MÜHENDİS ZÜHTİ :

Gazetede tek makalesi yayınlanır. 12 Ağustos 1909 tarihinde yayınlanan "İstanbul Şehrinin Tezyin ve Tanzimi Hakkında Layiha-i İptidaiye" adlı makalede İstanbul'da yapılacak düzenlemeler ile ilgili önerilerden bahsedilir.

NAMIK KEMAL :

Namık Kemal'in bu makalesi gazetenin ilk nüshası olan 31 Mayıs 1909 tarihli nüshada yayınlanır. "İttifak" adıyla yayınlanan bu makalede ülke içinde yaşayan insanların fikirce birleşmeleri beraberinde büyük başarılar getirecektir, tezi savunulur.

⁶⁰ Hayatı : (Yazar, 1890-1980)

Halep'te doğdu. Öğrenimini hukuk mektebinde tamamladıktan sonra edebiyat öğretmenliği, bakanlık müfettişliği, maarif müdürlüğü görevlerinde bulundu. 1911 tarihini taşıyan ilk kitabı "Ergunan"da topladığı şiirlerde yaşatlarının çalışmaları gibi "Edebiyat-ı Cedide"nin beğeni içizgisinde görünüyor, ama kuşağının ortak duyarlılığa bağlı temaları işlediği halde daha lirik ve tekniği sağlam olabilirdi. Daha sonra milli edebiyat akımının ilkelerini benimsediyse de bu dönem şiirlerinde belirgin bir özellik kazanamayarak kendini edebiyat tarihi çalışmalarına verdi. Eserleri:

"Buhurdan" (Mensur Şiirler, 1925)
"Genç Şairlerimizi ve Eserleri" (1936)
"Genç Romancılarımız ve Eserleri" (1936)
"Yumak" (Şiirler, 1938)
"Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı" (1938)

Kaynak: Şükran Kurdakul, Çağdaş Türk Edebiyatı- Meşrutiyet Dönemi- Cilt I, İstanbul, 1982

MEHMED ENİSİ :

Gazetede tek makalesi yayınlanır. 28 Ağustos 1909 tarihli "Bahriye-i Askeriye ve Bahriye-i Ticariye" adlı makalede hem askeri hem de ticari amaçlı bir donanmaya duyulan ihtiyaç anlatılır.

MEHMET BEHCET⁶⁰ :

Gazetede tek makalesi yayınlanır. 1 Ağustos 1909 tarihli "Bursa'da Yevm-i 'İd-i Milli" adlı makalede meşrutiyetin önemini ve meşrutiyetin ilanından duyduğu sevinci dile getirilir.

MÜHENDİS ZÜHTİ :

Gazetede tek makalesi yayınlanır. 12 Ağustos 1909 tarihinde yayınlanan "İstanbul Şehrinin Tezyin ve Tanzimi Hakkında Layiha-i İptidaiye" adlı makalede İstanbul'da yapılacak düzenlemeler ile ilgili önerilerden bahsedilir.

NAMIK KEMAL :

Namık Kemal'in bu makalesi gazetenin ilk nüshası olan 31 Mayıs 1909 tarihli nüshada yayınlanır. "İttifak" adıyla yayınlanan bu makalede ülke içinde yaşayan insanların fikirce birleşmeleri beraberinde büyük başarılar getirecektir, tezi savunulur.

⁶⁰ Hayatı : (Yazar, 1890-1980)

Halep'te doğdu. Öğrenimini hukuk mektebinde tamamladıktan sonra edebiyat öğretmenliği, bakanlık müfettişliği, maarif müdürlüğü görevlerinde bulundu. 1911 tarihini taşıyan ilk kitabı "Ergunan"da topladığı şiirlerde yaşatlarının çalışmaları gibi "Edebiyat-ı Cedide"nin beğeni çizgisinde görünüyor, ama kuşağının ortak duyarlılığa bağlı temaları işlediği halde daha lirik ve tekniği sağlam olabilirdi. Daha sonra milli edebiyat akımının ilkelerini benimsediyse de bu dönem şiirlerinde belirgin bir özellik kazanamayarak kendini edebiyat tarihi çalışmalarına verdi. Eserleri:

"Buhurdan" (Mensur Şiirler, 1925)

"Genç Şairlerimizi ve Eserleri" (1936)

"Genç Romancılarımız ve Eserleri" (1936)

"Yumak" (Şiirler, 1938)

"Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı" (1938)

Kaynak: Şükran Kurdakul, Çağdaş Türk Edebiyatı- Meşrutiyet Dönemi- Cilt I, İstanbul, 1982

OSMAN SENAI :

Gazetede iki makalesi yayınlanır. 4 Haziran 1909 ve 9 Haziran 1909 tarihli "Fonder Golç Paşa Hazretlerine" adlı makalelerde Mahmut Şevket Paşa'nın başarılarından, Alman generali Golç Paşa'nın Osmanlı ordusundaki yeniliklerinden, istibdat yönetiminin olumsuz etkilerinden ve meşrutiyetin ilanı ile oluşan güzel ortamdan bahsedilir.

RAİF NECDET⁶¹ :

Gazetede tek makalesi yayınlanır. 11 Eylül 1909 tarihinde yayınlanan "Edirne İntihabatından" adlı makalede Edirne'nin özellikle istibdat yönetimi tarafından ihmal edilmesi anlatılır.

SAİDBEGZADE MEHMED CEMAL :

Gazetede tek makalesi yayınlanır. 31 Ağustos 1909 tarihinde yayınlanan "Keçecizade İzzet Fuad Paşa Hazretlerine" adlı makalede moda ile ilgili görüşler dile getirilir.

⁶¹ Hayatı : Yazar, tenkitçi.(İzmir 1880-Londra 1937)

İzmir'in eski ailelerinden Kestellioğullarındandır.Tahsili ve yetişmesi hakkında pek bilgi yoktur.

İlk yazıları daha önce yayınlanmış olmakla beraber ismini asıl duyuruşu 1908'den sonradır.Bilhassa Resimli Kitap Dergisi'nde (1908-1913, 51.Sayı) Fecr-i Ati Topluluğuna karşı yönelttiği tenkitler bu sahada tanınmasına sebep olmuştur.Aynı zamanda kendisi de roman, hikaye, mektup, güldeste, lugat, tiyatro gibi sahalarda eser vermiş, tercümelemeler yapmıştır. II.Meşrutiyet devrinin etkili edebi cereyanlarının dışında kalması eserlerinin daha az tanınmasına ve değerlendirilmesine sebep olmuştur.Tenkitlerinin ciddiliği ve tarafsızlığı diğer yazarlarca da kabul edilmiştir.

Fecr-i Ati'nin "Sanat Sanat İçindir" görüşüne karşı çıkmış olması hesabı ile bazı çevrelerce toplumcu olarak değerlendirilmiştir.Şiirde hece vezni ve dilde sadeleşme taraftarı olması Onu milli edebiyat cereyanına yaklaştırmıştır.

Eserleri: Tenkit: Hisler ve Fikirler-1910, Hayat-ı Edebiye-1922,

Roman: Uful-1913, Yirminci Asır-1932, Semavi İhtiras-1933

Hikaye : Ziya ve Sevda-1924

Tiyatro: Tiraje-1919

Mektup: Fikri ve Ahlaki Mektuplar, Talebe Mektupları

Lugat : Resimli Türkçe Kamus-1927

Tercüme: Anna Karanina(Tolstoy'dan-1912)

Bir İzdivacın Romanı (Tolstoy-1910)

SATI _____ :

Gazetede tek makalesi yayınlanır. 30 Temmuz 1909 tarihinde yayınlanan "Terbiye-i Avam İçin" adlı makalede meşrutiyet yönetiminin çeşitli alanlarla özellikle eğitimle desteklenmesi, çeşitli Avrupa ülkeleri örnek verilerek savunulur.

YUSUF RASİH _____ :

Gazetede tek makalesi yayınlanır. 7 Haziran 1909 tarihinde yayınlanan "Askerliğimiz" adlı makalede askerlikle ilgili esaslardan bahsedilir.

YUSUF RAZI _____ :

Gazetede tek makalesi yayınlanır. 23 Eylül 1909 tarihinde yayınlanan "Karaköy Köprüsü Hakkındaki İstizaha Cevap Ebüzziya Tevfik Bey'e" adlı makale Ebüzziya Bey'in Galata Köprüsü ile ilgili yazısına cevap olarak yazılır.

5 GAZETEDE YAYINLANAN MAKALELERİN KONULARA GÖRE TASNİFİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

α) LİSAN

Yeni Tasvir-i Efkar Gazetesi'nin 31 Mayıs 1909 ve 28 Eylül 1909 tarihleri arasında yayınlanan 120 nüshasında lisan ile ilgili 13 makale yayınlanır. Bu makaleler şunlardır:

Ali Nusret: "Tezyin-i Lisan ve Üslub-i Beyan", 9 Ağustos 1909

Ebüzziya Tevfik-Süleyman Nazif: "Açık Mektup", 16 Eylül 1909

" " , "Tasfiye-i Lisan Bahsi", 20 Eylül 1909

" " , "Tasfiye-i Lisan Bahsine Teradüf Eden Geraib", 21 Eylül

1909

" " , "Tasfiye-i Lisan Daiyesi", 11 Eylül 1909

" " , "Tasfiye-i Lisan", 28 Eylül 1909

" " , "Tasfiye-i Lisan-ı Osmani", 14 Eylül 1909

" " , "Tercüman-ı Hakikat'e", 24 Eylül 1909

Halil Edip: "Lisan Meselesine Dair", 14 Ağustos 1909

Süleyman Nazif: "Açık Mektup"(Muhterem Vehbi Bey Efendiye), 15 Eylül

1909

" " , "Lisan Meselesi", 12 Temmuz 1909

" " , "Lisan Muallimine Cevap", 12 Eylül 1909

" " , "Yine Tasfiye-i Lisan", 14 Eylül 1909

Gazetede yazılan lisan ile ilgili makalelerde tasfiye-i lisan taraftarlarının "Türkçe'de mukabili olan Arapça kelimeleri lisanımızda kullanmayarak lisanın

tefhimini kolaylaştırmalı. Mesela (deniz) kelimesi var iken (bahr) lafzını, (gök) kelimesi var iken (asman-sema) lafızlarını kendimize mal etmeyelim. ⁶²tarzındaki açıklamalara özellikle Süleyman Nazif ve Ebüzziya Tevfik karşı yazılar yazar. Ancak bu tartışma sadece İkdam Gazetesi ile Yeni Tasvir-i Efkâr arasında yapılmaz. Ali Nusret ve Halil Edip, Yeni Tasvir-i Efkâr'da yayınlanan makaleleriyle tartışmaya katılırlar. Özellikle Ali Nusret'in, ilk önce Servet-i Fünun Dergisi'nde yayınlanan "Tezyin-i Lisan ve Üslub-i Beyan" adlı makalesi Süleyman Nazif Bey'in deyiimiyle: "Bu mebhasta söylenebilecek sözlerin hepsini ve en doğrusunu cem' eder. ⁶³

İkdam Gazetesi'nde başlatılan bu tartışmaya Süleyman Nazif'in nasıl katıldığını Ebüzziya Tevfik şu şekilde nakleder: "Süleyman Nazif Bey -kendi tabirince- bu meseleye istemeyerek müdahaleye nefsinde bir mecburiyet gördüğünü söylemişti. Çünkü o zat üslub-i müzeyyen taraftardır. Üslub-i müzeyyen ise tenvi' elfazına müftakirdir. Fakat bu tenvi'den maksad ma'lumdur ki, bir manaya olarak müteaddit elfaz kullanmak değildir. ⁶⁴

İkdam muharrirleri, halkın aydınları anlamadığını savunur ve neden olarak da Türkçe'de kullanılan Arapça ve Farsça kelimeleri gösterirler. Çünkü İkdam muharrirlerine göre halk bu kelimeleri anlayabilecek kapasitede değildir. Süleyman Nazif, İkdam muharrirlerinin bu görüşlerine karşı çıkar ve şu öneriyi sunar: "Avamla havass arasında dil ve idrak birliği sağlanacaksa bu, havassı tenzil yoluyla değil, avamı terfi suretiyle olmalıdır. ⁶⁵

Ebüzziya Tevfik ile Süleyman Nazif'in ortak imzasını taşıyan ve Abdülhak Hamit, Recaizade Mahmut Ekrem, Cenap Şehabettin, Tevfik Fikret'e hitaben

⁶² Yeni Tasvir-i Efkâr, Ebüzziya Tevfik, "Tasfiye-i Lisan Bahsi", 20 Eylül 1909, nüsha 112

⁶³ Yeni Tasvir-i Efkâr, Süleyman Nazif, "Ali Nusret Bey'e Teşekkür", 9 Ağustos 1909, nüsha 70, sayfa 6

⁶⁴ Yeni Tasvir-i Efkâr, Ebüzziya Tevfik, "Tercüman-i Hakikate", 24 Eylül 1909, nüsha 116

⁶⁵ Yeni Tasvir-i Efkâr, Süleyman Nazif, "Lisan Meselesi", 12 Temmuz 1909, nüsha 43

yazılan mektup tartışmanın boyutu açısından önemlidir. Mektupta bu isimlerin lisan tartışmasına sessiz kalmamaları ve fikirlerini beyan etmeleri istenmektedir.

Lisan meselesinde Ebüzziya Tevfik olaylara kavimler ve din açısından bakar: "Müslümanlar kavmiyetleri ne olursa olsun, yek-diğerinden müstehsanatına iştirak etmişler ve bu hususta ayrılık gayrılık göstermemişlerdir. Bunun için sahe-i İslamiyet'te bulunan akvamdan biri kendi nevakıs-ı içtimaiye ve levazım-ı hatiyesini daha mükemmel olan diğerinden ahz ve istikmal ederek bu suretle aralarında pek çok revabıt-ı milliye tesis etmiştir. Mesela hurufatımızın bir olması sebebiyle lisanımıza Arabi ve Farisi'nin dühulu için şimdiye kadar hiç bir mukavemet olmamıştır. "⁶⁶

Yine Ebüzziya Tevfik, İkdam Gazetesi'nde yayınlanan bir yazıya karşılık olarak -biraz da sert bir ifade ile- şunları dile getirir: "Evvelki günkü İkdam Gazetesi müdde'asını ispat ma'ruzunda ikamet ettiği şuhud-i meyanında İbn-i Sina'lar, Farabi'ler, Buhari'ler Türk oğlu Türk oldukları halde eserlerini Arapça yazdıkları için (bu büyük adamlardan milletleri nazar-ı medeniyette hissedar) olamamıştır, diyor. Zannımıza kalırsa İkdam'ın kendi davasını ispat için gösterdiği delil, bidate bıtan davasına hizmet etmiştir. Bu adamların elbette mensup oldukları milleti İkdam muharririnin tasavvurundan ziyade sevdiklerinde şüphe olunamaz. Ne faide ki, insan milletini sevmekle, milletinin mütekellim olduğu servetsiz bir lisanı isti'mal ederek yazı yazmağa muktedir olamaz. Çünkü Farabi'nin, İbn-i Sina'nın yazdıkları kitapları yazmak için bir lisan-ı beyan ister. O meziyete ise Türkçe hiç bir vakit haiz değildir. Ve hiç bir vakit de haiz olamayacaktır. "⁶⁷

⁶⁶ Yeni Tasvir-i Efkâr, Ebüzziya Tevfik, "Tasfiye-i Lisan", 28 Eylül 1909, nüsha 120

⁶⁷ Yeni Tasvir-i Efkâr, Ebüzziya Tevfik, "Tasfiye-i Lisan Bahsi", 14 Eylül 1909, nüsha 106

Ali Nusret, lisan ile ilgili bir makalesinde Türkçe'nin Arapça ve Farsça kelimelerden arındırılmasını isteyenlere Şu cevabı sert bir ifade ile verir: "Meselenin bu müddet zarfında bir cereyan-ı tabi'i ve zaruri ile kesbettiği safahat-ı tekamül, hakikat-ı inkılabın neden ibaret olacağını pek ruşına bir surette ibraz edip durmakta iken müddeiyat-ı garibe erbabı bu hakikatten ti'amı ile lütf-i beyan için kendilerine min kül-il vücuh merbut ve muhtaç olduğumuz kelimat-ı Arabiye ve Farsiye'ye nazar-ı husumetle bakarak zavallı lisanımızı yeni baştan sefil ve üryan etmek istiyorlar. "⁶⁸

⁶⁸ Yeni Tasvir-i Efkâr, Ali Nusret, "Tezyin-i Lisan ve Üslub-i Beyan", 9 Ağustos 1909, nüsha 70

b) TARİH

Yeni Tasvir-i Efkar Gazetesi'nin 31 Mayıs 1909 ve 28 Eylül 1909 tarihleri arasında yayınlanan 120 nüshasında tarih ile ilgili 11 makale yayınlanır. Bu makaleler:

Ebüzziya Tevfik, "Fonder Goltes", 15 Temmuz 1909

" " , "Reşit Paşa ve Tanzimat-ı Hayriye", 1 Haziran 1909

İzzet Fuad, "Mohaç Muharebesi", 17 Haziran 1909

Osman Senai, "Fonder Golç Paşa Hazretlerine", 4 Haziran 1909

" " " " " " , 9 Haziran 1909

Süleyman Nazif, "Boğazlar Meselesinin Tarihi ve Mahiyeti", 19 Ağustos
1909

" " , "Golç Paşa ve Siyaset-i Osmaniye", 26 Temmuz 1909

" " , "Hilafet ve Osmanlılar", 2 Haziran 1909

" " , "İki İttifakın Tarihçesi-I", 14 Haziran 1909

" " , "İki İttifakın Tarihçesi-II", 16 Haziran 1909

" " , "Şeyh Şamil", 10 Ağustos 1909

Bu makaleleri tespit ederken bazı tarihi makaleleri bu bölüme dahil etmedik. Onları daha geniş incelemek için başka bir başlık altında incelemeyi daha yararlı gördük. Örneğin, Girid meselesi yakın tarihimiz açısından önemli bir konu. Bu yüzden bu meseleyi tek bir başlık altında inceleyeceğiz.

Yukarıda sıraladığımız makalelerin yazarlarından özellikle Süleyman Nazif, yakın tarihimizde önemli bir yere sahip olan konuları detaylı bir şekilde ele alır. I. Dünya Savaşı'nı yönlendirecek olan İtilaf ve İttifak devletleri daha 1909 tarihinde haber verilir. II. Dünya Savaşı'na kadar devletler arasında sorun olan ve çok önemli bir yere sahip olan Boğazlar Meselesi yine Nazif'in makalelerinde anlatılır.

Halifeliğin Osmanlılar'a geçişi, Mohaç Meydan Muharebesi, Şeyh Şamil'in kahramanlıkları, tanzimatın ilan edilmesi gibi çeşitli konular bu makalelerde ele alınır ve değerlendirilir. Halifeliğin Osmanlılar'a geçişini şu duygular ile dile getirir Süleyman Nazif: "Selim-i-evvel lerzerus-i cihan olan şevket ve saltanat-ı Osmaniye'yi hilafet-i İslamiye'nin hizmet-i te'aliyesine müteveddi'ane 'arz ettiği gün, alem-i İslam'dan bir seda-yı şevk ve şükran yükseldi. "⁶⁹

Ebüzziya Tefik,Reşit Paşa'nın icraatlarını ve tanzimatın ülke açısından önemini şu şekilde savunur: "Daha 8 mah mukaddim kısm-i bari ile teyid edildiğine kana'at getirilen meşrutiyet, birbuçuk ay evvel gördüğü darbe, bize yetmiş beş sene evvel için daha şedit haller vuku'a getireceğine olsun ihtimal veremez mi?O halde Reşit Paşa, Tanzimat-ı Hayriye'yi Avrupa'nın kefalet-i devliyesine tevdi'de isabet etmemiş de kabahat mi etmiştir?Hatime-i makal olmak üzere yine tekrar edelim: Reşit Paşa bu devletin bekasına hizmet edenlerin en büyüğüdür. "⁷⁰

Süleyman Nazif, ittifakları anlatırken şu noktaya dikkat çeker: "Almanya ve Rusya hükümdarları arasındaki (Abov) mülakat-ı ahiresi siyasiyat-ı cihanın müvazenet-i hazırasını temin etmekte olan ittifaklara başka bir şekil ve mecri tayin edecek bir mahiyettedir. "⁷¹

Yine Süleyman Nazif,boğazlar meselesini irdelerken şu görüşleri dile getirir: "Bir devlet kendi hukuk ve menaf'ini yine kendi kuvvet ve şevketi ile müdafa'a ve muhafaza edebilir. Kuvvetli bir donanmanın tecavüzüne cevap verecek yine kuvvetli bir donanmadır. Paris ve Londra mu'ahedenamelerinin falan

⁶⁹Yeni Tasvir-i Efkâr, Süleyman Nazif, "Hilafet ve Osmanlılar", 1 Haziran 1909, nüsha 2

⁷⁰ Yeni Tasvir-i Efkâr, Ebüzziya Tefik, "Reşit Paşa ve Tanzimat-ı Hayriye", 1 Haziran 1909, nüsha2

⁷¹ Yeni Tasvir-i Efkâr, Süleyman Nazif, "İki İttifakın Tarihçesi-I", 14 Haziran 1909, nüsha 15

veya falan maddesi değil. Kendi vesait-i müdafa'asından ziyade daima meyal-ı tereddüt ve tağyir duran muahedenamelerin muhteviyat-ı kavliyesine istinad eden bir emniyet-i milliyenin vay haline! . . . Boğazların açılmasından ve her Şeyden ziyade bizim için mehalik alud bir dert vardır ki, o da la-kayıdığı ile hissizliğinin derecat-ı mellimesini ez-cümle Ğambel Paşa'nın metalibini is'af etmeyerek donanmanın tanzimi için sarfına lüzum gösterilen meblağı adeta çekiŐe çekiŐe pazarlık etmekle göstermiŐ olan Bab-ı Ali'nin meslek-i acibidir. Bunda pek muhterem olan meb'usanın da bir hissa-i 'zması olsa gerek. ⁷²"

⁷² Yeni Tasvir-i Efkar, Süleyman Nazif, "Boğazlar Meselesinin Tarihi ve Mahiyeti", 19 Ağustos 1909, nsha80

birbirinin nazar-ı mukaddisi ve i'tiyadı önünde ba'dume mucib-i ihtilaf olamayacak kadar takarrür ve tesis etmiştir. . . Bugün ortada metrukatı taksim olunabilecek bir muhtasır yoktur. O zaman buhran ve endişe geçeli bir sene üç hafta oldu. Şimdi meydanda tahkim olunacak bir bina-yı muazzam vardır. Öyle bir bina ki, -Allah göstermesin- yıkılırsa altında bulunanları bela-tefrik-i ırk ve mezhep ezer. "73

Yine Süleyman Nazif, bir başka makalesinde şunları söyler: "Bazı mebahis ve hakayık vardır ki, tekrar edile edile -tekerrürün icabatından olan- derke-i ibtizale düşer. Ve binaenaleyh her mübtezil şey gibi, tesir ve kuvvetini gaib eder. Bununla beraber, madem ki hakikat ve madem ki, tamim-i mukteza-yı menfaat cem'iyettir. Vicdanlara nakş ve hek edilinceye kadar tekrarı lazımdır. İşte ittihad-ı anasır mes'elesi bu cümleyle dahil bulunuyor. Osmanlılar muhakkak bilmelidirler ki, anasır-ı muhtelifesi meyanında bir aheng ve afak ve imtizaç olmasa tar-u mar olurlar. Ve bu hususta falan veya falan ırk ve dine mensup olmanın hiç bir faidesi yoktur. . . Hükümet hiç bir tıfl-i masumun lisan ve dinine ta'arruz etmek fikrinde değildir. . . Bu maksada fikren, hissen, fiilen mülayim ve muavin olmayacak Osmanlılar, milletin en büyük hısm ve muhinidirler. "74

⁷³ Yeni Tasvir-i Efkar, Süleyman Nazif, "İttihad-ı Anasır", 14 Ağustos 1909, nüsha 75

⁷⁴ Yeni Tasvir-i Efkar, Süleyman Nazif, "Anasır-ı Osmaniyenin İttihadı", 6 Eylül 1909, nüsha 98

birbirinin nazar-ı mukaddisi ve i'tiyadı önünde ba'dume mucib-i ihtilaf olamayacak kadar takarrür ve tesis etmiştir. . . Bugün ortada metrukatı taksim olunabilecek bir muhtasır yoktur. O zaman buhran ve endişe geçeli bir sene üç hafta oldu. Şimdi meydanda tahkim olunacak bir bina-yı muazzam vardır. Öyle bir bina ki, -Allah göstermesin- yıkılırsa altında bulunanları bela-tefrik-i ırk ve mezhep ezer. "73

Yine Süleyman Nazif, bir başka makalesinde şunları söyler: "Bazı mebahis ve hakayık vardır ki, tekrar edile edile -tekerrürün icabatından olan- derke-i ibtizale düşer. Ve binaenaleyh her mübtezil şey gibi, tesir ve kuvvetini gaib eder. Bununla beraber, madem ki hakikat ve madem ki, tamim-i mukteza-yı menfaat cem'iyettir. Vicdanlara nakş ve hek edilinceye kadar tekrarı lazımdır. İşte ittihad-ı anasır mes'elesi bu cümleyle dahil bulunuyor. 'Osmanlılar muhakkak bilmelidirler ki, anasır-ı muhtelifesi meyanında bir aheng ve afak ve imtizaç olmasa tar-u mar olurlar. Ve bu hususta falan veya falan ırk ve dine mensup olmanın hiç bir faidesi yoktur. . . Hükümet hiç bir tıfl-i masumun lisan ve dinine ta'arruz etmek fikrinde değildir. . . Bu maksada fikren, hissen, fiilen mülayim ve muavin olmayacak Osmanlılar, milletin en büyük hısm ve muhinidirler. "74

⁷³ Yeni Tasvir-i Efkâr, Süleyman Nazif, "İttihad-ı Anasır", 14 Ağustos 1909, nüsha 75

⁷⁴ Yeni Tasvir-i Efkâr, Süleyman Nazif, "Anasır-ı Osmanîyenin İttihadı", 6 Eylül 1909, nüsha 98

d) GİRİT (YUNAN) MESELESİ

Yeni Tasvir-i Efkar Gazetesi'nin 31 Mayıs 1909 ve 28 Eylül 1909 tarihleri arasında yayınlanan 120 nüshasında Girid meselesi ile ilgili 27 makale yayınlanır.

Bu makaleler şunlardır:

Ebüzziya Tevfik, "Girid", 5 Haziran 1909

" " , "Girid Yunanistan'a Aittir!", 22 Eylül 1909

" " , "Girid Meselesinin Safahat-ı Maziye ve Halliyesi", 2

Eylül

1909

" " , "Yunan Kralının Şayi'e-i İstifası, 31 Ağustos 1909

Giridli Mehmet Fahri, "Girid'e Dair Hakayık", 20 Temmuz 1909

" " " , "Zavallı Girid", 18 Temmuz 1909

Süleyman Nazif, "Atina Vali Vekilinin Nutku", 3 Eylül 1909

" " , "Belağ-ı Ahir", 8 Ağustos 1909

" " , "Daima Girid", 18 Ağustos 1909

" " , "Girid Bizimdir", 20 Haziran 1909

" " , "Girid İçin", 10 Haziran 1909

" " , "Girid İçin", 20 Temmuz 1909

" " , "Girid Meselesi", 28 Temmuz 1909

" " , "Girid Muhacirleri", 2 Ağustos 1909

" " , "Girid'e Dair", 10 Eylül 1909

" " , "Harben mi Sulhen mi", 5 Ağustos 1909

" " , "Hicret mi Sebat mı", 28 Haziran 1909

" " , "İlk Hatve", 10 Temmuz 1909

" " , "İlk Muvaffakiyet", 20 Ağustos 1909

" " , "Megola İdea", 29 Haziran 1909

" " , "Mes'ul Kimdir", 30 Temmuz 1909

" " , "Şark ve Garbımız", 4 Temmuz 1909

Süleyman Nazif, "Son Nota", 16 Temmuz 1909

" " , "Yine Girid İçin", 11 Haziran 1909

" " , "Yine ve Daima Girid", 22 Haziran 1909

" " , "Yunan'ın Mezarı", 12 Ağustos 1909

" " , "Yunanistan'ın Mahiyeti", 6 Temmuz 1909

Girid meselesi ve Yunan devleti 31 Mayıs 1909-28 Eylül 1909 tarihleri arasında yayınlanan 120 gazete nüshasında üzerinde en çok durulan konuların başında gelir. Özellikle gazetenin güçlü ismi Süleyman Nazif, bu meselenin tam bir takipçisi olmuştur. Girid meselesi ile ilgili yazılan 27 makaleden 21 tanesi Süleyman Nazif imzasını taşır. Nazif Bey'in gazetede yazdığı bütün makaleler gözönüne alındığı zaman, makalelerin yaklaşık %20'sini Girid meselesi oluşturur.

Girid meselesi üzerine yazılan bu 27 makalede Giridli'nin uğradığı haksızlık, Bab-ı Ali'nin olaylardaki pasif tutumu, Yunan devletinin kirli oyunları ve düvel-i hamiyenin tutarsız politikaları tek bir ağızdan dile getirilir.

Süleyman Nazif, Yunan halkını ele aldığı bir makalesinde şu temennilerde bulunur: "Rumlar hey'et-i içtimaiyemizin zeki ve fa'al bir anasırı oldukları için bu vatandaşların ittihad-ı Osmani'ye bir fikr-i müzmerle ma'lul-el vicdan olmayarak dahil olmaları arzu olunur. Rumların mezheb ve lisanlarına a'sar-ı kadimede bile ri'ayetkar olan Türkler'in bu zamanda hiçbir suretle ta'arruz etmeyecekleri tabi'idir."⁷⁵

Süleyman Nazif, bir başka makalesinde: "Kuvve-i tar-marımızı tanzim için ıslahat-ı dahiliyeye muhtaç olduğumuz bu zamanda muharebenin hayırlı olmadığını biliriz. Fakat harbi isteyen Osmanlılar değildir. Vatanımıza taarruz

⁷⁵ Yeni Tasvir-i Efkâr., Süleyman Nazif, "Megola İdea", 29 Haziran 1909, nüsha 30

edenlere karşı da silahperver durursak bizi cebanet ve meskenetle itham ederler ve bu sükunumuzla müstefid değil müzmehal oluruz. "⁷⁶derken Girid meselesindeki kararlılığını ifade eder.

Yine Süleyman Nazif bir makalesinde Girid meselesiyle ilgili görüşlerini ve batılı devletlerin bu meseleye bakış açılarını şu şekilde dile getirir: "Avrupa matbu'atı Girid meselesinin her iki tarafça bade-i memnuniyet olabilecek bir surette hal olunacağını beyan ediyor. Anfen de söylediğimiz gibi yek-diğeri ile kat'iyen na-kabil telif olan iki maksad-ı mehasim bir anda nasıl tatmin edilir? Dahili veya harici herhangi bir mes'ele ve meşgale-i mez'ecenin kuvve-i Osmaniye'yi tatil edebileceği bir (vakt-i münasip)'e intizar edildiği a'yanen görülmektedir. Bab-ı Ali meseleyi şimdiden suret-i kat'iyyede hal ederse o münasebetsiz vaktin hiç bir vakit hülul etmeyeceğine ve bu emniyetle müsterih ve mütmeim olabilir. "⁷⁷

⁷⁶ Yeni Tasvir-i Efkar, Süleyman Nazif, "Mes'ul Kimdir", 30 Temmuz 1909, nüsha 60

⁷⁷ Yeni Tasvir-i Efkar, Süleyman Nazif, "Harben mi Sulhen mi", 5 Ağustos 1909, nüsha 66

e) MEBUSLARIN AVRUPA SEYAHATI

Yeni Tasvir-i Efkar Gazetesi'nin 31 Mayıs 1909 ile 28 Eylül 1909 tarihleri arasında yayınlanan 120 nüshasında Mebusların Avrupa Seyahati İle İlgili 15 makale yayınlanır. Bu makaleler şunlardır:

Ebüzziya Tevfik, "Mebuslarımızın Seyahati", 6 Temmuz 1909

" " " " , 16 Temmuz 1909

" " " " , 17 Temmuz 1909

" " " " , 18 Temmuz 1909

" " " " , 20 Temmuz 1909

" " " " , 23 Temmuz 1909

" " " " , 24 Temmuz 1909

" " " " , 26 Temmuz 1909

" " " " , 27 Temmuz 1909

" " " " , 30 Temmuz 1909

" " " " , 1 Ağustos 1909

" " " " , 3 Ağustos 1909

" " " " , 10 Ağustos 1909

" " " " , 11 Ağustos 1909

Süleyman Nazif, "Mebusların Seyahati", 1 Temmuz 1909

Mebusların Avrupa'ya seyahatini ilk kez gazetenin muharriri Yunus Nadi haber verir: "Bugün Mebusan-ı Osmaniye'den müdde'iyen Londra'ya azimet edecek olan hey'ete sahib-i imtiyazımız Ebüzziya Tevfik Bey dahi dahil olduğundan kendilerinin avdetine kadar hey'et-i tahririyemize Süleyman Nazif Bey tarafından riyaset edilecektir. "⁷⁸

⁷⁸ Yeni Tasvir-i Efkar, 1 Temmuz 1909, nüsha 32, sayfa 1

Avrupa'ya yapılacak bu gezinin amaçlarını Süleyman Nazif bir makalesinde şu şekilde açıklar: "Mebusandan bir heyet-i mahsusa bugün meşrutiyetin piri olan İngiltere'yi selamlamak için İstanbul'dan hareket edecektir. Padişah-ı Osmaniye'nin cülusunu hükümdar-ane tebliğ etmek memuriyeti ile, geçen seneye kadar Avrupa'ya kişt ve gûzar ettiği bir zamanda hakimiyet-i milliye'nin takririni Avrupa'ya fiilen haber verecek bir hey'et-i güzidenin azimetini herkes takdir eder. Mes'elenin cihet-i hissiyesi bir tarafa bırakılır ise bu seyahatte yine bir isabet, bir vücub vardır. Avrupa hala bize i'timatten ziyade şüpheye tercüman olan tereddüdi bir nazarla bakıyor. Tanzimat-ı Hayriye'den bugüne kadar ıslahat namına ne kadar meva'id ve teşebbüsümüz vaki' olduysa hepsi birer sebep ve bahane ile hasır ve akim kaldı. "⁷⁹

Ebüzziya Tevfik, bu seyahate Antalya milletvekili sıfatıyla katılır. Telgraflarla gazete idarehanesine gönderilen -zaman zaman aksaklıklar olsa da- bu makalelerde genel anlamda seyahatten izlenimler anlatılır.

Süleyman Nazif, gezi ve Avrupa devletleri ile ilgili görüşlerini bu seyahati anlattığı makalesinde şu şekilde dile getirir: "Hükümetin ihtiyacat-ı hukukiye-i ümmete tevfik-i icraat edebileceğini pek de ümid etmiyoruz. Milletın Avrupa ile doğrudan doğruya bir rabıta-i muhadenet teharri etmesi hem musib hem de lazım idi. Bugün şehrimizi terk edecek olan hey'et-i muhterime bir mukarenet-i müstekbilenin mukaddematını ihzar ederse memlekete her kuvvet ve her idareden ziyade temini menafi' etmiş olur. Siyaset-i hariciyesini kuvve-i dahiliyesinden ziyade Avrupa'nın müvazenet ve rekabet-i siyasiyesine istinad ettirmek mecburiyetinde bulunan memleketimizi her şeyden evvel bu infirad-ı mühlikten kurtarmak lazımdır. "⁸⁰

⁷⁹ Yeni Tasvir-i Efkar, Süleyman Nazif, "Mebusların Seyahati", 1 Temmuz 1909, nüsha 32

⁸⁰ Yeni Tasvir-i Efkar, Süleyman Nazif, "Mebusların Seyahati", 1 Temmuz 1909, nüsha 32

f) MEMLEKET SORUNLARI VE GÜNLÜK OLAYLAR

Yeni Tasvir-i Efkar Gazetesi'nin 31 Mayıs 1909 ile 28 Eylül 1909 tarihleri arasında yayınlanan 120 nüshasında memleket sorunları ve günlük olaylar ile ilgili 58 makale yayınlanır. Bu makaleler şunlardır:

- Arif, "Evkafın Islahı", 22 Ağustos 1909
- Bedi' Nuri, "Memurin Muhakematı", 6 Temmuz 1909
- Begoğlu Haydar, "Donanmamız İçin", 19 Eylül 1909
- Ebüzziya Tevfik, "Belediye Çavuşları", 13 Eylül 1909
- " " , "Deva'i-i Muhtelif", 23 Ağustos 1909
- " " , "Hizmet-i Askeriyenin Evlad-ı Vatana Tamimi", 19 Eylül 1909
- 1909
- " " , "Islahat-ı Adliye Hakkında", 9 Eylül 1909
- " " , "İntihab-ı Memurin", 27 Ağustos 1909
- " " , "İstanbul'da Tanzifat ve Tezyinat", 2 Haziran 1909
- " " , "İstikraz", 26 Eylül 1909
- " " , "Köprü ve Okuldan Olan Vesait ve Levazım-ı Belediye",
16 Eylül 1909
- " " , "Maliye Nazırı Cavid Beg Efendiye", 24 Ağustos 1909
- " " , "Müsteşarlar Meselesi", 4 Haziran 1909
- " " , "Nizam-ı Şehri Kim Anlar, Kiminle Söyleşelim", 8 Eylül
1909
- " " , "Polis", 8 Haziran 1909
- " " , "Reji", 9 Haziran 1909
- " " , "Şura-yı Devlet Tensikati", 12 Eylül 1909

- " " , "Tensikatten Mutazarrır Olanlar Kimlerdir", 5 Eylül 1909
- Ebüzziya Tefvik, "Tensikatten Zarar Görenler Hakkındaki Makalemiz Dolayısıyla", 7 Eylül 1909
- " " , "Yusuf Razi Bey Efendiden İstizah", 17 Eylül 1909
- Hikmet Refik, "Deniz Suyuyla Sokaklar Sulanır mı", 24 Ağustos 1909
- İzzet Fuat, "Açık Mektup", 12 Ağustos 1909
- Mahmut Mahir, "Cezair-i Bahr-i Sefide Telgraf
- Mahmut Tahir, "Maliye Nazırı Cavid Begefendiye", 15 Temmuz 1909
- Mehmet Bahaddin, "En Büyük Dert İçtimamız", 7 Haziran 1909
- Mehmet Galip, "Bir Hareket-i Mustehsine", 16 Ağustos 1909
- " " , "Süleyman Nazif Beyefendiye Cevap", 26 Temmuz 1909
- Mühendis Zühti, "İstanbul Şehrinin Tezyin ve Tanzimi Hakkında Layiha-i İptidaiye", 12 Ağustos 1909
- Raif Necdet, "Edirne İntihabatından", 11 Eylül 1909
- Süleyman Nazif, "Açık Mektup", 26 Ağustos 1909
- " " , "Açıkta Kalacak Olanlar", 31 Mayıs 1909
- " " , "Adliye Nazırı İle Mülakat", 1 Ağustos 1909
- " " , "Anadolu'yu İdare", 3 Haziran 1909
- " " , "Bir Teşebbüs-i Nafi", 11 Eylül 1909
- " " , "Buhran-ı Ticari", 23 Haziran 1909
- " " , "Darr-üs Saadet Tramvayları", 1 Eylül 1909
- " " , "Donanmanın Seyahati", 15 Haziran 1909
- " " , "Dünkü Fırtına", 27 Temmuz 1909
- " " , "Evkafın Islahı", 4 Ağustos 1909
- " " , "Halep Mebusu Ali Cinani Bey Efendiye", 7 Eylül 1909
- " " , "İslahat-ı Adliye", 17 Temmuz 1909

- " " , "İlk Devre-i İctimaiyenin Tarihçesi", 21 Ağustos 1909
- " " , "İstanbul ve Taşra", 8 Temmuz 1909
- " " , "Mehalik-i Malhuze", 24 Haziran 1909
- Süleyman Nazif, "Mehmet Galip Beyefendiye", 18 Temmuz 1909
- " " , "Milletimizin Vekilleri", 6 Ağustos 1909
- " " , "Nafi'a Umuru", 16 Ağustos 1909
- " " , "Nafi'a Nezaretinin Mesleği", 17 Haziran 1909
- " " , "Şehir Emanetinin Vazife ve Mes'uliyeti-I(Tehlikeli Mübalatsızlıklar), 9 Temmuz 1909
- " " , "Şehir Emanetinin Vazife ve Mes'uliyeti-II", 14 Temmuz 1909
- " " , "Tensik-i Mehakim", 6 Haziran 1909
- " " , "Tensikat Meselesi", 17 Ağustos 1909
- " " , "Tensikat-ı Adliyenin Lüzumu" 10 Ağustos 1909
- " " , "Yeni Bir Gün", 27 Ağustos 1909
- Yunus Nadi, "Bizde Vezaif-i Belediye", 27 Temmuz 1909
- " " , "Hayat-ı Vatanın Es'elesas İstinadı Asayıştır", 3 Haziran 1909
- Yusuf Rasih, "Askerliğimiz", 7 Haziran 1909
- Yusuf Razi, "Karaköy Köprüsü Hakkındaki İstizaha Cevap Ebüzziya Tevfik Beye", 23 Eylül 1909

Gazetede yayınlanan makalelerin büyük bir kısmını memleket meseleleri oluşturur. Gazetenin yayın ilkelerinden biri de memleket sorunlarını halka ulaştırmak ve bu sorunlar üzerinde mantıklı düşüncelerini sağlamaktır.

Gazetenin yazarları, memleket meselelerini ortaya koymakla kalmayıp onların çözüme kavuşturulması için de çalışmalar yaparlar.

Bu dönemde basın dünyasına tanınan haklar her türlü meselenin gündeme gelmesini sağlıyordu. İşte bu yüzden ki, hemen hemen her konuda (adliye, vakıflar, maliye, askerlik, polis, belediye, bayındırlık, vs.)meseleler ortaya konur, tartışılır ve çözüme kavuşturulmaya çalışılırdı.

Süleyman Nazif, memleket meselelerini dile getirdiği makalelerinde Yıldız Sarayı'nın olaylara duyarsızlığını ve istibdat yönetiminin yıkımlarını sert bir ifade ile şu şekilde dile getirir: "Bizim gibi vesait-i ihtilalı perişan olan bir hey'et-i içtimaiye değil, en muntazam cem'iyat-ı mütemeddinenin bile böyle müvesves ve müşevveş bir idare yüzünden ne derecelerde düçar-ı dıf ve zarar alacağı malumdur. Bab-ı Ali'nin insaf-ı temeşşiyatına tevdi' olunan işlerde de beladan ma'tuf ve merkuiz inzar-ı tecessüs birer sebep-i teşeddüt olurdu. Bu hal otuz üç sene devam etti. O devr başlarken muntazam değildi. Hitamında büsbütün perişan bulunuyorduk. O su-i idarenin en büyük acılarını Anadolu hissetti. "⁸¹

Ebüzziya Tevfik, önemli bir kurum olan adliyenin ıslah gerekliliğini savunurken şu özellikleri gerekçe olarak gösterir: "Ma'lumdur ki adaletin iki hami-i asliyesi olarak biri kavanin, diğeri mehakimdir. Bizde ise bu iki haminin evvelkisi ne rütbe müşevveş ise, ikincisi o derece müzebzebdir. . . Bu teşebbüsat-ı ıslahiye evvel kavanin-i vücudeyi ta'dil ve tanzime, saniyen tatbiki kavanine me'mur olacak zevatın vücuduna, salisen bu zevatı layık-ı vechle ikdara lüzum gösteriyor. Mevcut kavaninimiz ya muhtac-ı ikmal ve ta'dildir. Yahut yeniden tanzim ihtiyacındadır. Her iki surette de erbab-ı hukukun içtima' ve işigalı ile

⁸¹ Yeni Tasvir-i Efkâr, Süleyman Nazif, "Anadoluyu İdare", 3 Haziran 1909, nüsha 4

belki bir sene zarfında bu nevakıs ikmal olunabilir. Ve kuvve-i teşri'iyenin himmetiyle de şekl-i mahsusunu alır. ⁸²

Süleyman Nazif, bir makalesinde devlet dairelerinde yapılacak düzenlemeler ile ilgili olarak şunları dile getirir: "Tahminimizde yanılmayorsak tensikat iki lüzum üzerine icra olunur. Birisi memurinin adedini mu'amelatın nisbet ve icabına tevfiik ederek mesalihi işgal hususunda killet kadar muzırratı olan kisreti tadil etmek. Diğeri fazla masraf ihtiyarından hazineyi kurtarmaktır. . . Bazı hastalıklar vardır ki, mutlaka bir devre-i tefrihi olur. Devr-i sabık da o emraz-ı mez'ecedendir. İ'raz ve vehametini bir anda def'e çalışmak anı teşdid ile mühlik bir şekle ifrağa hizmet eder. Zamanın lütf ve feyzi münkerdir. İşi biraz zamana bırakmak biraz da semih ve fedakar olmak iktiza eder. ⁸³

⁸² Yeni Tasvir-i Efkâr, Ebüzziya Tefvik, "İslahat-ı Adliye Hakkında", 9 Eylül 1909, nüsha 101

⁸³ Yeni Tasvir-i Efkâr, Süleyman Nazif, "Tensikat Meselesi", 17 Ağustos 1909, nüsha 78

g) SOSYAL KONULAR

Yeni Tasvir-i Efkar Gazetesi'nin 31 Mayıs 1909 ile 28 Eylül 1909 tarihleri arasında yayımlanan 120 nüshasında sosyal konuları içeren 41 makale yayınlanır.

Bu makaleler şunlardır:

Ahmet Midhat Efendi, "Ebüzziya'ya Mektup", 31 Mayıs 1909

Ahmet Midhat, "Devletler ve Bütçeler", 17 Ağustos 1909

Ayşe, "Silistre Kahramanı Abdullah Çavuş Hakkında", 4 Eylül 1909

Bedri Ziya, "Sayd ve Sayyad", 25 Eylül 1909

Ebüzziya Tevfik, "Akşam Camiye Gelin Tenbih Var", 27 Eylül 1909

" " "Anasır-ı Gayrimüslim ve Askerlik", 25 Eylül 1909

" " , "İhtiyacat-ı Medeniyet ve Tezyinat-ı Belediye", 25
Ağustos

1909

" " , "Kırksekizinci Devre-i Seneviye ve Tasvir-i Efkar", 27

Haziran

1909

" " "Nesim Masliyah Efendiye", 17 Ağustos 1909

" " " " " " , 20 Ağustos 1909

Hikmet Refik, "Gazozlar", 23 Eylül 1909

Kasım Nuri, "Tiftik Keçileri", 29 Ağustos 1909

Keçecizade İzzet Fuat, "Eğlencelerimiz", 15 Temmuz 1909

" " " , "Matbu'atın Vazifesi", 10 Ağustos 1909

" " " , "Saidbegzade Mehmet Cemal Beyefendiye", 1

Eylül

1909

" " " , "Şıklık ve Moda", 25 Ağustos 1909

" " " , "Silah İndaz Olanlar", 22 Temmuz 1909

- Mahmut Refik, "Mehamet Yani Avukatlık Mesleği", 23 Eylül 1909
- Mehmed Galip, "Ebüzziya Tevfik Bey'e", 15 Eylül 1909
- Mehmet Enisi, "Bahriye-yi Askeriye ve Bahriye-yi Ticariye", 28 Ağustos
1909
- Namık Kemal, "İttifak", 31 Mayıs 1909
- Necati, "Paris Mektubu", 11 Eylül 1909
- " " " , 15 Ağustos 1909
- " " " , 17 Temmuz 1909
- " " " , 18 Eylül 1909
- " " " , 2 Ağustos 1909
- " " " , 21 Ağustos 1909
- Rasih Dino, "Aşar", 22 Eylül 1909
- " " " , 23 Eylül 1909
- Saidbegzade Mehmet Cemal, "Keçecizade İzzet Fuat Hazretlerine", 31
Ağustos 1909
- Süleyman Nazif, "Bir Manzara-i İbret-i Aver", 3 Temmuz 1909
- " " , "Büyük Bir Kitap", 22 Temmuz 1909
- " " , "Ecnebi Sermayesi", 26 Ağustos 1909
- " " , "Hak Kuvvettir", 13 Haziran 1909
- " " , "Kanunlarımız", 2 Temmuz 1909
- " " , "Matbu'at Cemiyeti", 15 Ağustos 1909
- " " , "Meclis-i Mebusan ve Tasvir-i Efkar", 13 Ağustos
1909
- " " , "Misafirlerimiz", 21 Temmuz 1909
- " " , "Sulh-i Umumi", 5 Haziran 1909
- " " , "Tebaa-i Gayrimüslümanın Askerliği", 13 Temmuz
1909

Yunus Nadi, "Abdülhak Hamit Beg Efendiye Açık Mektup", 26 Eylül
1909

Sosyal konuları tespit ederken bunların daha çok genel konular olmasına dikkat ettik. Basın dünyası hakkındaki düşünceler, çeşitli meslek grupları hakkındaki bilgiler, yazarlar arasında yapılan sosyal tartışmalar, askerlik ile ilgili değişiklikler; kanunların eleştirisi, halkın, toplumun sosyal yaşamı, medeniyet, moda ve ekonomi hakkındaki değerlendirmeler bu makalelerde ayrıntılı bir şekilde ele alınır.

Bu bölümün dikkat çeken yanı gazetede ki yazar kadrosunun değişik simalarının bu bölüme ağırlık vermeleridir.

Keçecizade İzzet Fuat bir makalesinde, basının görevlerinden bahsederken şunları dile getirir: "Gayrı münkerdir ki, bu cihetlerde bugün bazı ceridelerimiz feryatlar koparıp mühim hizmetler etmektedirler. Fakat. . . Fakat kafi değil!Devletin şan ve şerefini bundan böyle kuvve-i milliye nin teksiri ile temin edebileceğimiz cihetle şimdiye kadar arzuları gayet mahdud ve mesdud, vazifeleri mahdud, hukuku mahdud, fedakarlığını halkımızın nasıl bir tarik-i selamet ta'kip etmesi lazım geldiğini mısra ne irae etmek matbuatımıza muhavvil bir şanlı vazife olacaktır. "84

Batılılaşmanın yoğun olduğu bir dönemde İzzet Fuat, moda hakkındaki şu görüşleri savunur: "İster meşrutiyet, ister mutlakiyet halinde bulunsun her büyük memleketlerde bu sınıf halk pek çoktur. Bizim de eski terbiye-i Türkiyemiz buna pek yakın idi. Devr-i sabık bu terbiye-i milliyemizi de bozdu. Kıyafeti şık fakat terbiye-i içtima'iyeye ve 'aliesini bozuk alan ve yalnız ötekinin berikinin kıyafetini taklid eden kişiye Fransa'da (Faux Ehic) derler. Şıkkın her şeyi şık olmalı. Terbiyesinden, muamelesinden, ta atına, arabasına, otomobiline, yatına. . . kadar. "85

⁸⁴ Yeni Tasvir-i Efkâr, Keçecizade İzzet Fuat, "Matbuatın Vazifesi", 10 Ağustos 1909, nüsha 71

⁸⁵ Yeni Tasvir-i Efkâr, Keçecizade İzzet Fuat, "Moda ve Şıklık", 25 Ağustos 1909, nüsha 86

h) EĞİTİM

Yeni Tasvir-i Efkar Gazetesi'nin 31 Mayıs 1909 ile 28 Eylül 1909 tarihleri arasında yayımlanan 120 nüshasında eğitim ile ilgili 12 makale yayınlanır. Bu makaleler şunlardır:

Dr. Said Cemal, "Şam Mekteb-i Tıbbiyesi", 21 Temmuz 1909

Ebüzziya Tevfik, "Kaza Köyünde Mekteb-i İptidai Teşebbüsü", 18 Eylül 1909

Hikmet Refik, "Tıp Fakültesi Muallimini", 25 Eylül 1909

" " , "Tıp Fakültesi", 7 Eylül 1909

Sati', "Terbiye-i Avam İçin", 30 Temmuz 1909

Süleyman Nazif, "Avrupa'ya Talebe İ'zamu", 22 Ağustos 1909

" " , "Hür Olmak İçin Ne Lazımdır", 4 Haziran 1909

" " , "Maarif Nezareti'nin İcraatı", 15 Temmuz 1909

" " , "Tahsil-i İptidai", 3 Ağustos 1909

Ubeydullah, "Medreseler Bahsi Münasebetiyle Bir İstidrat", 28 Haziran 1909

" " , "Medreselerimizde Nasıl Adam Yetiştir", 21 Haziran 1909

" " , "Medreselerimizin İslahı", 18 Haziran 1909

Eğitim müessesesi, bu dönemde üzerinde en çok durulan konuların başında gelir. İstibdat yönetiminin eğitimi ihmal etmesi, arka planlara atması, gereken hassasiyeti göstermemesi nedeniyle eğitim kurumları bozulmuş ve ihtiyaçlara cevap veremez olmuştur. İşte bu yüzden ki, gazetenin yazarları eğitime gereken önemi vermiş, meşrutiyet yönetiminin ancak eğitim müessesesi ile desteklenirse başarılı olabileceğine inanmışlardır.

Makalelerin içeriğine bakıldığı zaman genellikle eğitim alanındaki problemlerden bahsedilir. Medreselerin ıslah edilme gerekliliği, tıp fakültelerinin kötü şartlar altında yaşadığı, Eğitim Bakanlığı'nın olaylara bakışı, Avrupa

ülkelerine Türk öğrencilerinin gönderilmesi ve bunun ülkeye sağlayacağı faydalar dile getirilir.

Eğitim ve meşrutiyet arasındaki ilişki bir makalede şu şekilde dile getirilir: "İnkılab-ı hayr-ı mes'udumuzun sene-i devriyesi bize, -şenliklerden, temaşalardan sonra- bir vazife-i mühimme tevcih ediyor: İnkılabın tesirini teşdit ve takviyeye çalışmak. " Aynı makalede meşrutiyetin ilanından bir yıl geçmesine rağmen istenilen düzeye ulaşılmadığı savunulur ve şu şekilde temennide bulunulur: "Cemiyetlerimiz, kulüplerimiz, konferanslarımızın pek cüz'i olan istisnalardan sarf-i nazar edilirse şimdiye kadar temayüşten başka bir şeye yaramamış gibidir. Ümit ve temenni edelim ki, hayat-ı meşrutiyetimizin ikinci senesi onlar için bir devr-i ciddiye ve intibah olsun. "86

Süleyman Nazif, meşrutiyet ve eğitim hakkındaki düşüncelerini ifade ederken meşrutiyet yönetiminin eğitim sistemi ile desteklenmedikçe başarılı olamayacağını savunur: "Osmanlıların ekser-i efradı bu derke-i cehilde süründükçe meşrutiyet-i Osmaniye'nin 'atiyesi tamamiyle temin edilmiş sayılmaz. . . Meşrutiyetin yevm-i inkılabından bugüne kadar bir sene onyediyedi gün mürur etti. Bu müddet zarfında ümid ve intizar edildiği derecede asar-ı terakki gösterilmediğini iddia' edenlere verilecek cevap yoktur. . . Millet inkılabı icra ve ilan etti. Efradı yeni idareye alıştırmak ve yeni idareyi efrada sevdirmek vazifesi Maarif Nezareti ile bu nezaretin teşebbüsatına zahir ve hadim olabilecek cem'iyete ve bilhassa İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne aittir. "87

Namık Kemal bir makalesinde, birlik ve beraberliğin sağlanabilmesi için eğitim müessesesine gerekli önemin verilmesi gerektiğini savunmuş ve değişik okullarda değişik fikirlerde eğitim verilmesine karşı çıkmıştır: "Akvam-ı muhtelif

⁸⁶ Yeni Tasvir-i Efkar, Sati', "Terbiye-i Avam İçin", 30 Temmuz 1909, nüsha 60, sayfa 6-7

⁸⁷ Yeni Tasvir-i Efkar, Süleyman Nazif, "Maarif ve Meşrutiyet", 9 Ağustos 1909, nüsha 70

bir mektepten çıkarılsın. O zaman her ne yapılsa aralarına ihtilaf bırakmak nakabil olur. Nitekim, birkaç fidan birbirine sarılsın, büyüdükten sonra aralarını ayırmak cümlesini birden köklerinden çıkarmaktan müşekkil olur. "88

⁸⁸ Yeni Tasvir-i Efkar, Namık Kemal, "İttifak", 31 Mayıs 1909, nüsha 1

1) SİYASİ KONULAR

Yeni Tasvir-i Efkar Gazetesi'nin 31 Mayıs 1909 ile 28 Eylül 1909 tarihleri arasında yayınlanan 120 nüshasında siyasi konularla ilgili 40 makale yayınlanır.

Bu makaleler şunlardır:

Abidin Daver, "10 Temmuz-İd-i Milli", 24 Temmuz 1909

" " , "Mahmut Muhtar Paşa", 26 Ağustos 1909

Ebüzziya Tevfik, "94 Senelik Avusturya Politikası-10", 29 Ağustos 1909

" " " " " -6", 24 Haziran 1909

" " " " " -I", 10 Haziran 1909

Ebüzziya Tevfik, "İcmal-ı Ahval-ı Siyasiye", 17 Haziran 1909

" " " " " , 18 Haziran 1909

" " " " " , 19 Haziran 1909

" " " " " , 22 Haziran 1909

" " " " " , 23 Haziran 1909

" " , "Mahmut Muhtar Paşa ve Tasfiye-i Rütbe-i Askeriye",
28 Ağustos 1909

" " , "Politikamız", 26 Haziran 1909

" " , "Siyon Cem'iyet-i İsrailiyesi", 20 Haziran 1909

Ebüzziya Tevfik, "94 Senelik Avusturya Politikası -2", 11 Haziran 1909

" " " " " -3", 12 Haziran 1909

" " " " " -4", 13 Haziran 1909

" " " " " -5", 14 Haziran 1909

" " " " " -7", 29 Haziran 1909

" " " " " -8", 30 Haziran 1909

" " " " " -9", 1 Temmuz 1909

" " , "İcmal-ı Ahval-ı Siyasiye", 15 Haziran 1909

K. İzzet Fuat, "Kavad-i Esasiye-i Harbiye -6", 8 Eylül 1909

" " " " " -1", 30 Ağustos 1909

"	"	"	"	-2", 31 Ağustos 1909
"	"	"	"	-3", 1 Eylül 1909
"	"	"	"	-4", 2 Eylül 1909
"	"	"	"	-5", 5 Eylül 1909
"	"	"	"	-7", 18 Eylül 1909

Mehmed Galip, "Dördüncü Mektup", 9 Temmuz 1909

" " , "Üçüncü Mektup", 4 Temmuz 1909

Mehmet Behcet, "Yevm-i 'İd-i Milli", 1 Ağustos 1909

Rasih Dino, "Açık Mektup", 8 Eylül 1909

Süleyman Nazif, "10 Temmuz", 23 Temmuz 1909

" " , "Cem'iyet-i Milliye-i Siyasiye", 20 Temmuz 1909

" " , "Donanmamızın İlk Nümayişi", 5 Temmuz 1909

" " , "Hiç", 29 Temmuz 1909

" " , "Maarif ve Meşrutiyet", 9 Ağustos 1909

" " , "Siyaset-i Hariciyemizin Esasları", 10 Haziran 1909

" " , "Yeni Pusular", 8 Haziran 1909

Yunus Nadi, "İcmal-ı Ahval-ı Siyasiye", 7 Temmuz 1909

Gazetenin siyasi bir gazete olması, siyasi içerikli makalelerin çok olmasının gereklerinden birisidir. Özellikle, Ebüzziya Tevfik'in bu konuyla ilgili makaleleri dikkate şayandır. Gazetenin siyasi diyebileceğimiz makalelerinin çoğunu kendisi yazmıştır. Gazetenin ünlü muharriri Süleyman Nazif Bey'in bu konuyla ilgili az makale yazması ilgi çekicidir.

Gazetede 10 dizilik bir yazı şeklinde yayınlanan "94 Senelik Avusturya Politikası" adlı makaleler yakın siyasi tarihimizi yansıtmaları bakımından önemlidir. Yine Keçecizade İzzet Fuat'ın dizi şeklinde yayınlanan Kavaid-i Esasiye-i

Harbiye adlı makaleleri harp sanatının esasları ile ilgilidir. Bazı makalelerde ise iç ve dış politika üzerinde durulur.

Meşrutiyet ile ilgili makalelerde genel anlamda meşrutiyet yönetimi yüceltilir. Ve bu müessesenin önemi vurgulanır. Ama bunların içinde Süleyman Nazifin 29 Temmuz 1909 tarihli makalesi meşrutiyet yönetiminin olumsuz eleştirisi ile ilgilidir. Meşrutiyetin ilanından bir yıl geçmesine rağmen hiçbir gelişme ve değişme sağlanmadığına dikkat çekilir. Yine Süleyman Nazif, meşrutiyetin kutsallığını ve yüceliğini şu şekilde dile getirir: "Bunun içindir ki, o yevm-i mübarekeyi hayat-ı milliyemizin en büyük ve en yüksek sahife-i tezkarını tahsis ettik. Ve yine bunun içindir ki, Osmanlı namını taşıyan her fert bu 10 Temmuz'u ve bu 10 Temmuz'a müsadif olacak her günü kendi ayin ve lisanı ile tebci edecektir."⁸⁹

Yeni Tasvir-i Efkar Gazetesi fikir bakımından meşrutiyetçiliği savduğundan meşrutiyet yönetimine bir çok makalede değinilir.

Süleyman Nazifin dış politikamızın esaslarını anlattığı makalesinde şu görüşlere yer verilir: "Tahminimizde yanılmıyorsak iki maksadla teharri-i ittifak olunur. Ya bir menfaat-i zaidenin temini veya bir muzırrat-ı muhtemelenin def'i kabl-el ika'ı için. (Def-i müfsedat celb-i menfaatten evladır.). . . Şimdiye kadar hiç bir muahede-i resmiye ile bir tarafa bağlanmamış olan devletimizin bu infirada nihayet vermesi iktiza eder. Çünkü müttefiksizlik bi-keslik ise, daima zaafi icap ve idame eder."⁹⁰

Ebüzziya Tevfik politikamızın boyutlarını dile getirirken olayın tarihsel boyutuna dikkat çeker: "Devlet-i Osmaniye'nin politikası henüz tarihi yazılacak

⁸⁹ Yeni Tasvir-i Efkar, Süleyman Nazif, "10 Temmuz", 23 Temmuz 1909, nüsha 54

⁹⁰ Yeni Tasvir-i Efkar, Süleyman Nazif, "Siyaset-i Hariciyemizin Esasları", 9 Haziran 1909, nüsha 10

kadar eski değildir. Çünkü anın mukaddimesini Reşit Paşa'nın mevki-i iktidara gelmesiyle i'lanına vesatit ettiği Tanzimat-ı Hayriye teşkil eder. (İzah-ı ihtiyaçtan varestedir ki, bizim tanzimattan evvelki politikamız politika-i itlak olunacak meziyattan tamamiyle 'ari idi. Anın için o mevzu bahs olamaz.)Politikamızın metni ise 56 Paris Muahedesi ile Avrupa aheng-i devliyesine dühulumuzdan başlar. İşte Reşit Paşa'nın mukaddimesi Avrupa düvel-i muazzimesinin ser-efrazı olan İngiltere ve Fransa'yı müdafa'a-i hukukumuzda istihdam edecek kadar eser-i fetanet olan politikası kendisinin yetiştirip de tali'-i na-sazı eseri olarak kendisine rakip çıkan zatların baziçe-i iğrazı oluncaya kadar devlet-i Osmaniye'nin hadim-i menafi'ı idi ki, o da ma'lum olduğu üzere bir cemiyetin tarih-i mevcudiyetine nisbetle lemhe-i basr 'ad olunacak kadar ani bir şey idi. "⁹¹

⁹¹ Yeni Tasvir-i Efkar, Ebüzziya Tevfik, "Politikamız", 26 Haziran 1909, nüsha 27

i) DEVLETLER

Yeni Tasvir-i Efkar Gazetesi'nin 31 Mayıs 1909 ile 28 Eylül 1909 tarihleri arasında yayınlanan 120 nüshasında İran, Yemen, Fransa ile ilgili 5'er, Rusya ve Fas ile ilgili 2'şer, Ermeniler ile ilgili 3, Romanya, Arnavutluk ve Bulgaristan ile ilgili 1'er, makale yayınlanır. Bu makaleler şunlardır:

İRAN İLE İLGİLİ:

Süleyman Nazif, "İran'a Dair", 2 Haziran 1909

" " , "İran ve Biz", 7 Haziran 1909

" " , "İran ve Yunan", 26 Haziran 1909

" " , "İnkılab-ı İran", 19 Temmuz 1909

" " , "Bab-ı Ali'nin İran Politikası", 24 Temmuz 1909

RUSYA İLE İLGİLİ:

Abdülhakim Arif, "Rusya Mektupları", 22 Ağustos 1909

" " , "Rusya Mektupları", 3 Eylül 1909

ERMENİLER İLE İLGİLİ:

Süleyman Nazif, "Ermeniler ve Rumlarla Türkler", 11 Temmuz 1909

" " , "Ermeniler'in Hicreti", 18 Temmuz 1909

" " , "Ermeni Patrikinin İstifası", 9 Eylül 1909

ARNAVUTLUK, ROMANYA, BULGARİSTAN İLE İLGİLİ:

Arif Hikmet, "Arnavutluk Hakkında", 4 Temmuz 1909

Ebüzziya Tevfik, "Romanya İle İttifak", 16 Haziran 1909

Süleyman Nazif, "Bulgaristan Gümrük ve Ticaret Muahedesi", 27

Haziran 1909

YEMEN İLE İLGİLİ:

Dr. İsmail İbrahim, "Yemen İsyanları", 24 Eylül 1909

- " " " " , 25 Eylül 1909
" " " " , 26 Eylül 1909
" " " " , 28 Eylül 1909

Ebüzziya Tevfik, "Yemen ve Matbuat-ı Osmaniye", 7 Haziran 1909

FRANSA İLE İLGİLİ:

Süleyman Nazif, "Fransa ve Biz", 12 Haziran 1909

- " " , "Fransa'nın Şarktaki Vesaiti", 19 Haziran 1909
" " , "Fransa'yı Aldatıyorlar", 21 Haziran 1909
" " , "Fransa İle Münasebetimiz", 12 Temmuz 1909
" " , "Canid? Meselesi", 7 Ağustos 1909

FAS İLE İLGİLİ:

Süleyman Nazif, "Fas Meselesi", 30 Haziran 1909

- " " , "Melila? Hadisesi", 31 Temmuz 1909

Devletler ile ilgili makalelerde özellikle İran, Fransa ve Rusya'dan bahsedilir. Yönetim bakımından Osmanlılar'ın meşrutiyet yönetimine benzer bir yönetimin İran'da kurulmaya çalışılması İran'a olan ilgiyi artırır. Buna bağlı olarak Rusya'nın İran ve dolayısıyla Azerbaycan üzerindeki emellerine, Rusya'nın yayılmacı politikasına ve Osmanlılar'ın bu saldırı karşısında takınacağı vaziyete dikkat çekilir.

Ermeniler'in imparatorluk içindeki durumları ve Fransa ile kurulacak dostlukların önemine de değinilir.

Gazetede devletler ile ilgili makaleler yukarıda saydığımız makalelerle sınırlı değildir. Devletler ile ilgili bazı makaleleri daha değişik başlıklar altında

vermeyi uygun gördük. Örneğin, Rusya devleti ile ilgili makaleler burada zikrettiğimiz iki makaleden ibaret değildir.

Süleyman Nazif, İran ile ilgili bir makalesinde İran ile ilişkilerimizi şu şekilde dile getirir: "İran'ın mukadderatında en ziyade alakadar olan devlet devlet-i Osmaniye'dir. Bugün Acemistan'ı baştan başa sarsan ahval ve hadisata karşı laiklik ve bi-teraf durursak mevcudiyet-i İraniye'yi bugün tehditten, mehalikten, yarın için kendi mevcudiyet-i siyasiyemize de bir hissa-i tasallut ifraz etmiş oluruz. . . İstihbarat, vakaya nazaran Rusya tarafında İran'a sevk olunan kuvve-i askeriye altıbin neferden mürekkep imiş. Bir leva derecesinde bulunan bu kuvvetin bir aynini de garpten hükümet-i Osmaniye'nin sevk etmesine hiç bir mani' ve hiç bir müşkile yoktur. "⁹²

Yine Süleyman Nazif, İran'da gerçekleşen meşrutiyet inkılabı ile ilgili sevincini ve görüşlerini şu şekilde dile getirir: "Mehmet Ali Şah terk-i taht etti. Bu vak'a yalnız Acemistan tarihini değil, al-el itlak vekay'ıname-i insaniyetin bir hadise-i mühimmesidir. Bu münasebetle İran'da bir devr-i teşeddüt ve mezalim kapanarak yeni bir devre-i mechuliyet açılıyor. Bize hem civar ve bir çok sebeplerle hem his ve hem efkar olan İraniler'i mazhariyet vakalarından dolayı tebrik ederiz. . . Biz İran'ın kavi ve zi-şevket bir devlet olmasını kendi mevki ve menafi'imiz namına da arzu ederiz. Çünkü bu şevt ve kudret bizim hudud-i şarkiyemizde tahkim-i emniyet eder. . . Üç günden beri İran kendi zemam-ı mukadderatına sahip bulunuyor. Her şeyden evvel şu cihet, nazar-ı dikkate alınsın ki, yalnız bir hükümdarın ve yalnız bir şekl-i hükümetin tebdili ile bir memlekette inkılap tam ve sahih hasıl olamaz. İnkılapların kuvve-i saikesi akvamın ruh ve terbiyesinde olmalıdır. "⁹³

⁹² Yeni Tasvir-i Efkâr, Süleyman Nazif, "İran ve Biz", 7 Haziran 1909, nüsha 8

⁹³ Yeni Tasvir-i Efkâr, Süleyman Nazif, "İnkılab-ı İran", 19 Temmuz 1909, nüsha 50

Süleyman Nazif, Fransa ile kurulacak dostluğun önemini vurgularken bu dostluğun sürekliliğini savunur: "Kırım muharebesinde Fransa'nın mu'avenet-i fi'liyesine mazhar olduğumuzu daima minnettarane tahattur edeceğiz. Halkımızın asalet-i fikriye ile mümtaz olan kısmında bir adam görülmez ki, az çok Fransızca bilmesin. . . Türkiye'yi Fransa'dan tebrid edecek bir çok hata-yı matbuat sabık olmuşken yine Osmanlılar Fransa'nın kıymet ve ehemmiyetini takdir ederek gayz ve kin-perverde etmekten içtinap etmişlerdir. . . Genç Türkiye hakikaten dirilmek ve doğrulmak amzindedir. Bu meyl-i teceddüd de bize rehber ve zahir olacak dostların mükafaatsız kalmayacağına yalnız Osmanlılar'ın his-i şükranı değil, her hissin fevkinde olan icabat-ı menfaat kefalet eder. "94

Süleyman Nazif, Rumlar ve Ermeniler'le ilgili bir makalesinde şu görüşleri savunur: . . . Rumların metalib ve müdde'iyatı o kadar şayan-ı ehemmiyet değildir. Çünkü meşrutiyetin tayin ettiği hudut haricinde teharri-i menafi' etmek isteyen bir kavmin arzuları tatmin edilir ise bu kerem, ulu cenabın fevkinde bir israf olur. . . Ermeniler'in şikayetine gelince: Bu büsbütün başkadır. Bu zeki ve fa'al ırk, şimdilik menafi'-i zaide değil, adl ve hakkaniyet istiyor. (Ermeni meselesi namıyla tarihi Osmaniye'de ilelebed kanayacak bir sahife-i ceriha alud olan bu vekayı' hemen bütün safahat ve teferruatıyla tanırım. Hükümet-i meşruta-i Osmaniye huzurunda Türklerle Ermeniler'in hiç bir farkı yoktur. Ve bunlar hükümetin evladı değil -çünkü bir baba evlada karşı muhafaza-i 'itidal edemez- teba'asıdır. "95

⁹⁴ Yeni Tasvir-i Efkâr, Süleyman Nazif, "Fransa ve Biz", 12 Haziran 1909, nüsha 13

⁹⁵ Yeni Tasvir-i Efkâr, Süleyman Nazif, "Ermeniler ve Rumlarla Türkler", 11 Temmuz 1909, nüsha 42

6-GAZETENİN DÖNEMİ YANSITMA NİTELİĞİ

Bir gazetenin dönemi yansıtma niteliği, gazetenin içeriği ve dönemin şartları göz önüne alınarak tespit edilebilir. Gazete başarısının ölçüt olarak alındığı durumların başında, içinde bulunulan dönemin olaylarına ışık tutup tutmadığı hususu akla gelir. Nitekim, gazetelerin asli görevlerinden birisi de kamuoyunu aydınlatmaktır.

İnceleme alanı olarak seçtiğimiz Yeni Tasvir-i Efkar Gazetesi'nin 31 Mayıs 1909-28 Eylül 1909 tarihleri arasında yayınlanan 120 nüshası yoğun bir siyasi ortam içerisinde yayın hayatına devam etmiştir. Bu yüzden gazetenin içeriğine bakılarak dönemin siyasi, edebi, sosyal, hukuki, ekonomik ve tarihi olayları hakkında bir fikir sahibi olmak mümkündür. Hatta şunu da söyleyebiliriz ki, gazetede ki bazı havadisler ileriki yıllarda kaynaklık edebilecek güçlü belgelerdir. Şimdi dönemin siyasi, edebi, sosyal, hukuki ve tarihi olaylarına bakarak bunların gazetede ki yansımalarına bir göz atalım.

Meşrutiyetin İlanı: İkinci Meşrutiyet 24 Temmuz 1908'da ilan edilir. Gazete, 31 Mayıs 1909'da yayın hayatına başlar. Meşrutiyetin ilanından sonra yayın hayatına başlayan gazetede meşrutiyet ile ilgili gelişmeler ve değişimler ayrıntılarıyla verilir. Yine meşrutiyet yönetiminin başarıları yanında başarısızlıkları da dile getirilir. Örneğin, meşrutiyetin ilan gününe tesadüf eden gazete nüshasında meşrutiyet rejimi övülür. Ancak, Girid meselesindeki başarısızlıklar yüzünden meşrutiyet hükümeti eleştirilir. Yine bu dönemde yönetimde söz sahibi olan Yıldız Sarayı bu eleştirilerden nasibini alır.

Girid Meselesi: Girid meselesi bu dönemde siyasi tarihimizin önemli hadiselerindendir. Girid meselesinin başlangıcı, gelişmesi ve sonuçlanması Yeni Tasvir-i Efkar'da ayrıntılarıyla anlatılır. Özellikle gazetenin güçlü ismi Süleyman Nazif, bu konunun yakın takipçisi olmuştur. Girid meselesi bütün çıplaklığı ile bu gazetede gözönüne serilir.

Lisan Meselesi: Bu yıllarda İkdam Gazetesi'nde başlatılan lisan tartışması (tasfiye-i lisan) kısa bir sürede edebiyat dünyasının popüler isimlerini tartışmanın içerisine çeker. Tartışma, İkdam Gazetesi'nde bir yazarın Arapça-Farsça kelime ve tamlamaların Türkçe'den atılması gerektiğini savunması ile başlar. Gerekçe olarak da halkın aydınları anlayamadığı fikrini savunur. Yeni Tasvir-i Efkar Gazetesi'nin muharrirlerinden Ebüzziya Tevfik ve özellikle Süleyman Nazif lisan tartışmasının içine girer ve bu yolda yazılar yazarlar. Geniş bir kitleye yayılan bu tartışma demokratik bir çerçevede yapılır. Ebüzziya Tevfik Bey'in deyimiyle üslub-i müzeyyen taraftarı olan Süleyman Nazif, İkdam'da dile getirilen fikirlere karşı çıkar. Tasfiye-i lisan tartışması o kadar geniş bir alana yayıldı ki, artık dönemin ünlü isimlerinin bu tartışmada sessiz kalmamaları ve fikirlerini beyan etmeleri gruplar tarafından rica edilir. İşte, o yıllarda yoğun olarak tartışılan tasfiye-i lisan meselesi tüm çıplaklığı ile Yeni Tasvir-i Efkar'da yer alır.

Diğer Olaylar: Dönemin eğitim sistemi, eğitim sisteminin aksaklıkları, askerlik kurumu ve bu iki kurumun meşrutiyet yönetimi ile etkileşimleri gazetenin yazar kadrosu tarafından önemle ele alınır. O dönemde etkin bir fikir akımı olan Osmanlıcılık, devletlerarası ilişkiler yine dönemin siyasi niteliği bakımından önemlidir.

Memleket meseleleri ile ilgili makaleler, dönemin yaşayışı ve sorunları hakkında fikir vermesi bakımından önemlidir.

Gazetenin hemen hemen her nüshasının son sayfasında kültürel etkinliklerden (konser, tiyatro) bahsedilmesi, dönemin kültür hayatının yansıması bakımından dikkat çekicidir.

Gazetenin büyük bir kısmında dile getirilen, araştırılan tarihi olaylar daha sonraki yıllarda olaylara ışık tutması ve kaynaklık etmesi bakımından dönemin tam bir yansımasıdır.

Bütün bunlara bakarak çalışma alanımızı kapsayan dört aylık gazete nüshalarında Yeni Tasvir-i Efkar'ın Süleyman Nazif ve Ebüzziya Tevfik gibi güçlü isimlerin katkılarıyla kendi dönemini yansıtmada başarılı sayılabileceğini söylemek mümkündür.

Kitle iletişim araçlarından yoksun bir dönemde gazetelerin okuyucu üzerindeki etkisi daha fazladır. Gazeteleri tarayarak dönemin siyasi, edebi, tarihi, ekonomik ve kültürel yaşamı hakkında bilgi sahibi olmak mümkündür.

7-ÖNEMLİ BİRKAÇ MAKALE

α) Namık Kemal'in "İttifak" adlı Makalesi

Bu makale Yeni Tasvir-i Efkar Gazetesi'nin 31 Mayıs 1909 tarihli 1. nüshasında yayınlanmıştır. Bu tarihte, Namık Kemal'in yaşamıyor olması beraberinde neden bu gazetede ve ilk nüshada yayınlanmıştır? sorusunu akla getirir. Tahmin ediyorum ki, bunun yanıtı gazetenin yayın anlayışı içinde saklıdır. Yani, Namık Kemal'in fikirleri ile gazetenin yayın anlayışı arasındaki uyumda.

İTTİFAK :

Tevfik ile İttifak iştikakta nasıl müttelik ise hakikatte dahi o surette müttahittir denilebilir.

Kütub-i edebiyede mesturdur ki, bir hekim fevaid-i ittifakı zahirde göstermek için bir iki yüz değnek cem' eder. Yüz tanesini birer birer kırar, sonra elli tanesini deste tarzında bağlar. Pehlivanların zor pazusuyla kırılması mahal olur.

Tevfikin ittifaka tevkifi tarih-i alemin hangi sahifesine bakılsa bil-bidahe meşhut olur. Mesela, devlet-i Selçukiye'nin müteahhirin hükkamı bütün akraba ve birader iken infiradtan istifade ve ehemmesine zihab ile yerlerinden ayrıldıkları için perişan ve müzmihal oldular. Ve Tuğrul Bey, Alparslan, Celaleddin Melikşah gibi her biri yalnız başına bir dünyaya medar-ı mağfiret olabilecek üç büyük padişahın himmet-i cihangiranesine üç- dört bin sene dünyaya hükmeden dört-beş bin devlette ne kadar vezir gelmiş ise cümlesinden ali tutulan nizam-ül mülkün inzimam-ı dirayet fevkeladesi ile teşekkül eden ve vus'atça Avrupa'nın umumiyetine faik olan koca bir devleti kölelerinin hizmetkarlarının pençe-i istilasında bıraktılar.

Halbuki o kölelerin, o hizmetkarların her biri hudud-i mülkün bir tarafından toplanmış, gelmiş idi. Fakat cümlesinin menfaatleri müşterek bulundu. Ve kendileri de bu iştirak-ı menfaati idrak ederek müttefikane çalıştılar.

Evet! Kerabet-i efkar olmadıkça cinsiyet-i insaniye değil, kerabet-i nesbiyenin bile faidesi görülmez.

Bir kere de kendi devletimizin tarihini düşünelim. Üçbin kişilik bir aşiretin, üçyüz sene zarfında dünyanın üç büyük kıt'asını ihata edercesine bir koca saltanat haline girmesine en büyük sebep Alaaddin ile Sultan Orhanın vezaif-i ihvatı, lezaiz-i saltanata tercih edercesine aralarında idame ettikleri ittifak değil midir?

Eğer iki Beyazid'in avahir-i saltanatında kah ıztırarı ve kah ihtiyarı zuhura gelen tefrikaları def için Mehmed-i evvel ve Selim-i evvel gibi iki büyük miceddit yaratılıp da milletin sas-ı ittihadını kah ma'el hayat adalet ve kah silabe-i hun-i hamiyetle ihame muvaffakiyet hasıl olamamış olsa idi devlet-i Osmaniye'nin bekasına ihtimal mutasavvur mudur?

Amerika Cumhuriyeti teaddat kabil olmayacak derecede ecnastan ve her biri bir yolda idare olunur hükümetlerden mürekkep iken maariflerinin ittifak-ı efkarı tevlide kifayeti cihetiyle dünyanın en kavi devletidir. Maarifleri, ittifak-ı efkar-ı tevlide o derecede kafidir ki, o koca keşur, bayağı bir toz madenine benzemiştir. İçine her kim düşer ve birkaç sene oturursa bütün bütün Amerikalı olup gider.

Dünyanın her yerinde mütevellid olan tarafداران-ı terakki ve mağduran-ı tağallübün vatan-ı umumiyesi hükmünde olan İsviçre'nin halkı üç cinse münkasimdirler. Hatta üç lisan söylerler. Ancak birbirine merbut doğmuş biraderler gibi hakikat halde bir vücud hükmündedirler.

"Kuvvet, ittifak hasıl eder. "Bu kaide Avrupa'da en sonra teşekkül ettiği için ulema-yı siyasetin hilase-i tecarübü sayılan ve hakikat halde dahi kemalat-ı medeniyece pek çok cihetlerde misal göstermeğe şayan olan, Belçika hükümetinin şiarıdır.

Acaba bahsettiğimiz kerabet-i efkarı, akvam-ı Osmaniye beyninde dahi o derecelere getirmek kabil midir?Bize kalırsa imkansızlığına değil, su'ubetine bile kolaylıkla ihtimal vermeyiz.

Zira madem ki bir vatan halkıyız. Menafi'imizde olan iştirakı anladığımız gibi şu kürre-i zemine daimi surette müstevli olan tufan-ı havadis içinde sefine-i Nuh'ta bulunan mahlukat gibi her türlü infialat-ı nefsanıyeyi bir tarafa bırakarak birbirimize takarrübe çalışmaktan başka çare olmadığını da zaruri idrak ederiz. Biz her fırkamız bir havaya düşer de heyecana başlarsak tabiatıyla sefine de sallanır. Ve o halde teakib-i vürudu zaruri olan emvac-ı beliyatın serpendisi dokunur.

Serbesti-i efkar sad-mesiyle her türlü akaid-i mevcudeyi zir ve zebur etmeğe çalışan bazı hükema -diyebilirler ki- vatan denilen harita-i alem üzerinde bir Galib'in ruşhe-i şimşir veya bir Katib'in çekide-i kalemiyle çizilmiş birkaç hattan ibaret değil midir? Böyle bir emr-i mevhumun tayinin hakikatte ne hükmü olabilir!Biz de deriz ki: Hayır!Vatanı teşkil eden ne seyf-i Galip ne de kalem-i Katipdir. Vatan seknesi iştiraf menafi'i ile teşekkül eder. Binaen'aleyh,evlad-ı vatan validesini nasıl muhafaza ederse o da bais vücudu olan menafi'-i müşterikeyi o suretle himaye eder. Halka fikr-i vatan ve iştirak-ı menafi'i layığıyla anlatmak ise, maarif nizamnamesinde mu'ayyen olan muhtalit mekteplerin zühuruna mütevakıftır.

Akvam-ı muhtelif bir mektepten çıkarılsın o zaman, her ne yapılsa aralarına ihtilaf bırakmak na-kabil olur. Nitekim, birkaç fidan birbirine sarılsın, büyüdükten sonra aralarını ayırmak cümlesini birden köklerinden çıkarmaktan müşekkil olur.

b) Ali Nusret'in "Tezyin-i Lisan ve Üslub-i Beyan" Adlı Makalesi

Bu makale gazetenin 9 Ağustos 1909 tarihli 70. nüshasında yayınlanır. Ancak bu makale ilk kez Servet-i Fünun Dergisi'nde çıkar. Bu dönemde yoğun olarak tartışılan lisan meselesinin boyutları açısından dikkat çekicidir.

TEZYİN-İ LİSAN VE ÜSLUB-İ BEYAN :

Lisan-ı Osmaniye'nin sadeleştirilmesi ve elfaz-ı Arabiye ve Fârisiye'den alâ-husus me'ani-i hususiye kastedilmek üzere bu elfazın mizacından hasıl olan terkiplerden tecrid edilmesi hakkında bir müddetten beri sehaif-i matbuatta bir bahs-ı garip devran etmektedir, lisanı, lisan-ı eslafın ukud-i rekibesinden tahlis ile rapt-ı efkar ve mekaside bil-suhule müsait habl-ı metin ve dil-neşin haline ifrâğ hususundaki bu teşebbüs sülûsan asır kadar bir zamandan beri aşınayan-ı edebi işgal eylemektedir. Mes'elenin bu müddet zarfında bir cereyan-ı tabii ve zaruri ile kesbettiği safahat-ı tekamül, hakikat-ı inkılabın neden ibaret olacağını pek ruşına bir surette ibraz edip durmakta iken müde'iyat-ı garibe erbabı bu hakikatten ti'amı ile lütf-i beyan için kendilerine min kül-il vücuh merbut ve muhtaç olduğumuz kelimat-ı Arabiye ve Fârisiye'ye nazar-ı husumetle bakarak, zavallı lisanımızı yeni baştan sefil ve üryan etmek istiyorlar. Garibi şu ki, bu bahs irticakaraneye bir de "hamiyet-i milliye" şivesi izafe ederek hüsn ve arayışın kuvvet ve istiklale menafi'i olmadığı i'tikadında bulunanları zevahir-i beyhan-ı hamiyet tarafından muatib olmak endişesi ile mahkum-i sükut etmek kiyasetini iltizam eyliyorlar. Halbuki, mes'eleyi dediğimiz gibi cereyan-ı tabii tekamül kendi kendine hal etmiştir.

Es-laf-ı kadimenin kemal ve iclalı bu bahstan hariç dursun, fakat meşime-i teceddütten doğmuş olan nesl-i hazır Akif Paşa ve Reşit Paşalar'dan itibaren

Şinasiler'in, Kemaller'in, Hamidler'in, Ekremler'in rihle-i feyza feyz ediplerinde perver-i şiyab-ı irfan olarak Fikretler'in, Cenaplar'ın, Halid Ziyalar'ın, Süleyman Nazifler'in, Faik Aliler'in natıka-i fesahet ve belagatını sevgili lisan-ı Osmaniye'nin o muhterem üstadlarından bu güzide şakirdlere müntakıl miras-ı letafet ve nezahatı olarak kabul etti. İşte, cihan bir araya gelse lisan-ı edebimiz hakkındaki bu itikadı nefais-i edebiye meftunlarının vicdanından tay etmek mümkün değildir. Ama, bir takım kulub-i kasiye erbabı dün şakird, bugün artık üstad olan şu medar-ı iftihar-ı milleti, aba-i edebin nezaket ve zerafet lisanını hissetmek istemeyerek güya "Türklük" namına iltizam ettikleri girive batıl terakki-i miskinane de sebat edeceklermiş! Emin olsunlar ki, her türlü menabi'i elfaz ve atvar beyana müracaatla sevgili lisanlarının his ve anını temin ve böylece kuvvet ve celadetini de tersin etmek isteyen üşşak-ı edebe onların seng-i tarizi asla pa-bend-i himmet olmayacağı gibi bütün sanekat-ı latifelerini kemal-ı iştiyab ve meftuniyet ile okuyup arayış hafıza-i lezzet ve hürmet edecek kadar aşınayan-ı telamiz dahi eksik olmayacaktır.

. . . Mesela (Süleyman Nazif) Beyefendi gibi en büyük mahrumiyet ve esefimizi, yeganeliği teşkil eden ve her sabah (Tasvir-i Efkar)'ın sehaif-i dil-pesendinde bize hutbe-i siyaset ve hamiyet şeklinde bir ziyafet-i edebiye ikram eyleyen menşe-i fazlın lisan-ı mu'allası avamın derece-i idrakından balaterin etmiş! . . . Kabahat (Süleyman Nazif) Bey'in mi? Bir de mutlaka herkes avam için mi yazmalı? Varsın avamın anlayabileceği surette sehl ve basit lisan ile idare-i efkar eden muharrirlerimiz de bulunsun. Onlara hiçbir vakit: "Siz pek adi, pek bayağı yazıyorsunuz! Biraz erbab-ı kemal asarına bakın da onlardan iktibas-ı letafet ve ihtişam ediniz" demez. Zira sözün muhataba nazaran söyleneceğini kimse inkar edemez.

Zannederim ki, bütün edebiyat-ı cihan tetkik olursa bu mütala'at-ı kasiranenin hilafında bir hakikat keşfedilemez. Mesela (Victor Hugo), kase-i asar

namındaki belend ve istivar-ı mecmua-i eş'arında hiç bir vakit avamın seviye-i idrakını düşünmeye bir mahkumiyet-i nefsiye hissetmemiştir. Ama "bizim daha öyle asar için zamanımız gelmedi. " deniyorsa feyyaz-ı ezelin aliyel-umum "Türk" hamire-i fitratını müstesni bir kabiliyetsizlik ile mayedar-ı acz ve meskenet etmiş olduğu gibi bir dava-yı ğaribe düşülmüş olur. Halbuki aliyel husus şöhret-i edepte bizim de pek ziyade şayan-ı dikkat ve hürmet erbab-ı kemalımız vardır.

Lisan-ı Osmaniye'de istiklal arayanlar, bu lisanın ne Arapça, ne Acemce, ne Fransızca, ne de Çağatayca olmasını arzu etmeyenlerdir. Bu lisan icabına göre bunların hepsinden mahlut, kendi zevkine göre bir üslub-i ifadeyi haiz iktibasat-ı güzidesi ile günden güne güzelleşmeye müsait bir lisan-ı latiftir. Bu lisanın kendine has bir tur-i milliyesi olmasını kim arzu etmez? Ama bu tur lafzen ve ma'nen Çağatayca'dan iktibas edilmeğe kıyam olunursa bütün hüsn-i tabiat erbabı da isyan eder. Artık (Nevzad) kelimesi varken ve mal-ı meşru'umuz sayılabilirken anın yerinde (Tonğuç) isti'mal etmeliğimiz tavsiye olunursa zevkimiz rencide olur.

Tatarca'nın, Çağatayca'nın edebiyatına bir tecavüzümüz yoktur. Lisanlarının zevkini hissedebilsek kemal-ı lezzetle okuruz. Fakat şimdilik buna ihtiyacımız yoktur. Bizim bir "edebiyat-ı Osmaniye"miz vardır ki, efazıl-i edebimizin saye-i belinde himmetinde bugün hayliden hayliye latif, yahut bize böyle gelen bir kisve-i ziba ile runkıyab-ı kemal olmuştur. Biz bunun hüsn ve cemaline aşık bunun bekr-i hayali ve maili ile ferifte-i hayatız.

c) Yunus Nadi'nin Abdülhak Hamit Beyefendiye Açık Mektubu

Bu mektup gazetenin 26 Eylül 1909 tarihli 118. nüshasında yayınlanır.

ABDÜLHAK HAMİT BEYEFENDİYE :

Edebiyat-ı Osmaniye'nin ab-ı ru-yı olan (Tarık Bin Ziyad)ın Burhanettin Bey Kumpanyası tarafından mevki'i temaşaya konulmasına rıza-yı edibanelerinin la-hak olup olmadığı mechulumuzdur. Bu babta -şayet lüzum görülüp de- istihsal-ı rıza edilmiş ise bile bugünkü musahebe-i ramazaniyenin mevzu'unu teşkil eden muhtasır tenkidi nazar-ı dikkat-ı nezahet perveranelerine arz ederiz. Bizi, Tarık'ın tasavvur ve tahririndeki meal-ı hissiyat ve hükmiyata erişecek bir sanatkar aramak gibi temenni-i mahal ile itham edemezler. Evc-i kemalde seyran eden müessir his ve hayale doğru yükselmeğe arzu-keş bir kalp ve nazar dahi, hiç olmazsa biraz kabiliyeti temsil gösterir. Yani halka rehname-yı me'ali olabilirlerdi. Ve bu kadarı da kafi görünürdü. . .

Tarık, futuhat hatfane-i Arabi adalet ve insaniyete hizmet ile memzuc olarak gösterir en müzec bedayi' iken bu nekat-ı hikmet ve fazilet fegdan-ı kabiliyet ile hiç ihsas olunamayınca ortada ne kalmış olduğunu takdir buyurursunuz. Mübalağalı neşriyat ve gördüğümüz bazı musavvarat ile hakkında iyi ümitler beslediğimiz Burhanettin Bey Kumpanyası'nın sanat-ı temaşada muvaffak olamayışına teessüf ederiz. Fakat bu hakikat anlaşıldıktan sonra artık Tarık'ın bütün mehasin ve mezayasından tecridi ile Battal Gazi Hikayati tarzında cidal-ı helal ve salib-i menzilesine indirilmesine ve bu kıyafet ile de zaman ile telifi gayrı kabil bir zeminde mevki'i temaşaya konulmasına zat-ı ali vatan-pervanelerince de cevaz verilmeyeceği her halde meczumumuzdur. Biz 'adm-ı rıza hakkında hükmümüzü verdik. Çünkü Tarık, hür zecan-ı Osmaniyan olan nevar-ı edebiyedendir. Binaenaleyh, zat-ı alileri kadar milletin de mal-ı irfanıdır. Kabiliyet-i milletin muhasselat-ı numunelerinden olan bir bedi'anın şimdi

yapıldığı gibi iptal edilmesine değil, en cüz'i eser-i letafetin ihlal edilmesine kail olamayız.

Bilvesile ihtiramat-ı kalbiyemizin kabulünü rica ederiz efendim.

d) Ebüzziya Tevfik'in "Kırksekizinci Devre-i Seneviye-i Tasvir-i Efkâr" Adlı Makalesi

Bu makale gazetenin 27 Haziran 1909 tarihli 28. nüshasında yayımlanır. Makalenin içinde geçen Şinasi'nin "Mukaddime"sini önceki bölümlerde ele aldığımız için burada atlıyoruz.

KIRKSEKİZİNCİ DEVRE-İ SENEVİYE-İ TASVİR-İ EFKAR:

Bugün, Şinasi merhumun Tasvir-i Efkâr'ı tesis ve neşr eylediği 1862 senesi 27 Haziranına müsadiftir ki, 47 seneyi itmam ile 48. seneye devreylediği gündür.

Bu vesile ile merhum müşar-ileyhin ilk nüsha-i Tasvir-i Efkâr'a yazıp imza eylediği mukaddimeyi aynen ve o tarihteki tasviriyle beraber derc eyledik.

.....
.....
.....

Görülüyor ki, mülkümüzde millet namına feth-i kelim eden ilk Türk gazetesi Tasvir-i Efkâr'dır. Müessisi olan ebedi-el iştihar Şinasi'nin sa'y ve içtihadı, izhan-ı 'ammeyi maarif-i edebiye ve siyasiye ile tenvire masruf olduğundan, aradan pek çok zaman geçmeden mahv-el maksuda zafer bulunmuş ve şakird ve halefi olan Kemal ise, kalem-i irfanıyla o içtihadın tezyin ve ikmalına sa'y olarak 460 numaraya kadar neşr-i efkarda devam eylemiş idi. Bu itibar ile Tasvir-i Efkâr muahhiren millette görülen feyz-i terakkinin sebeb-i müstakili ad edilmeye seza-var olmuş olur.

Muahhiren Belgrad Kalesi'nin, Sırbistan'a terki üzerine (Şark Meselesi) ünvanıyla yazılan bir makale vaktin sadrazamı olan Ali Paşa'nın -ki, milletin

natıka-i ma'rifet ve siyasetini ebkemiyet-i mutallaka halinde bulundurmak ecel-i mekasidi idi. Meslek-i ma'rufuna muhalif bulunduğundan hizmet-i neşriyattan ayırmak için Erzurum Vali Muavinliği'ne memur etmiş idi.

İşte, 1867 senesi 23 Mart'ına müsadif olan bu tarihten sonra Tasvir-i Efkar dahi 42 sene tatil-i neşriyata mecbur olmuştur.

Ömr-i beşere nisbetle epeyce mühim olan bu müddet zarfında ise ne Şinasi kaldı, ne Kemal, ne Ali kaldı, ne de istihlaf ettiği rical! Fakat şurası ibret-i bahş-ı enam olmaya şayandır ki, munhasıran Şinasi'nin ecel-i içtihadı olan meslek-i siyaset ve hürriyet bu müddet zarfında nice mevani'-i haileye uğramış ve haklarında nice zulümler reva görülmüş olduğu halde yine her türlü zecr ve tenkile rağmen o meslekte rayet-keş olacak yine 'adl-ı ilahi gibi ezeli olan hukuk-i hakimiyet milleti pamal-ı erbab-ı istibdat olmaktan müdafaaya çalışacak birkaç sahib-i hamiyet bulunmuştur.

İZAH:

Menfadan avdet ettiğim gün Eskişehir'den Haydarpaşa'ya kadar katarın güzergahına tesadüf eden istasyonların ekserisinde saike-i hiss-i hamiyet ve mazlum nevazane bir niyet ile taltifime müsaraat gösteren vatan-perveran-ı millet bir gazete tesis ve neşr etmekliğime beyan arzu etmiş olduklarından bu teşvikten cesaret alarak biz de ilk millet gazetesi ve istiklal-i efkar ile mekteb-i cedid-i edebin vasıta-i intişarı olan Tasvir-i Efkar'ı müceddiden tesis etmeğe ve bu iki maksadı o sahib-i mesleğin bıraktığı yerden 'ale kadar-el itaka takip eylemeğe söz vermiş idim. Buraya muvasalatımı müteakip usulen istid'a-yı ruhsat ettim. Ve bela-mezahim izinnameyi istihsal eyledim. Biraz sonra gazetelerde benim Tasvir-i Efkar'ı neşr hakkını haiz olmadığımı dair ufak tefek bazı muahezat görülmeye başlandı.

Vak'a bizde dahi mülkiyet-i edebiyeye mahsus bir kanun mevcuttur. Ve müddeti ise 40 sene olmak üzere mu'ayyen ve mahduttur.

Halbuki gazetelerde öyle bir mülkiyet sıfatı mefkuttur. Çünkü, gazetede bir sermaye-i sa'y mevcut değildir ki, hakk-ı telif kaziyesi mahal-ı tatbik bulsun.

Saniyen, Tasvir-i Efkar intişare başladığı tarihte devletin matbu'ata mahsus bir kanunu bile yok idi. Verilen ruhsatlar imtiyaz şeklinde değil, belki izin hükümeti natık olmasından dolayı bir vesika-i resmiyeden ibaret idi.

Bahusus, Şinasi merhumun vefatından sonra Tasvir-i Efkar Gazetehanesi Mustafa Fazıl Paşa tarafından kısmet-i askeriye marifetiyle muhalefat-ı saire sırasında istirahat ve bu 'abd-ı acize bahş ve ita olunmuş idi. Bu suretle ben aslolan edevat-ı tabi'i kaideden temellük etmiş olduğumdan fer' olan gazetede bil-tabii o meyanda dahil olmak lazım gelir.

O matba'a benim malım olarak 1288 tarihinden 1295 senesine kadar taht-ı idareme idi. Ben 1289'dan 1293 avahirine kadar Rodos'ta menfa iken o matba'ayı Mihran Efendi benden isticar ettiğinden Papaduplos'un Sabah Gazetesini orada neşr ediyordu. Ondan daha evvel biz dört arkadaş İbret'i o matba'ada çıkardık. Muahhiren ben münferiden Hadika ve Sıraç Gazeteleri'ni ve birçok asar-ı edebiyeyi o matba'ada temsil eyledim.

Hatta o matba'anın destgah-ı tabi'ini bir hatıra-i tarihiye olarak Mihran Efendi'ye terk eylemiş idim. İşte bunlar gayr-ı kabil inkar birer hakikattir.

İsim bahsine gelince: Her vakit, herkes istediği isimde bir gazete neşr edebilir. Gerek siyasi, gerek edebi, gerek ilmi bin türlü lafz veya terkip bulunur. Ben de istediğim gibi basit ve mürekkep bir isim intihap edebilirdim.

İşte buna lüzum görmedim. Çünkü Tasvir-i Efkar bizim memleketimizde, bizim heyet-i içtimaiyemizde fikr-i siyaset ve hürriyeti ve binaenaleyh hukuk-i siyasiye-i memleket ve milleti ebna-yı memleket ve milletten ve bilhassa Türkler'e ifham ve telkin maksadıyla tesis olunmuş bir gazetedir.

Binaenaleyh, ben anı neşre teşebbüs etmekle Şinasi'ye ve bil-izafe kırk seneden beri takip edegeldiğimiz mesleğe olan hürmet ve sadakatimizi göstermek istedim. Bu benim için ayn-ı deyn idi. Lütf-i Hak ile anı ifaya mübaşeret eyledim. Bi-hak ifaya muvaffakiyetimin dahi inayet-i İlaheyeden müsted'adır.

8 -GAZETEDE YAYINLANAN TEFRIKALAR

α) Mareşal Moltke'nin Şark Hatıratı

Bu tefrikanın mütercimi Rasih Bey'dir. Tür olarak tarihi bir tefrikadır. 31 Mayıs 1909-28 Eylül 1909 tarihleri arasında yayınlanan 120 gazete nüshasında 95 gün (sayı) boyunca yayınlanması bu tefrikanın önemini yansıtır.

Genel olarak Moltke'nin şarka dair mektupları, şarka yaptığı gezileri ve bu gezilerden izlenimleri içerir. Bu tefrikada boğazlardan-İstanbul'un fethine, vergiden-askerliğe, giyim kuşamdan-Dicle ve Fırat'a kadar hemen hemen her konudan bahsedilir. Siyasi, sosyal, ekonomik, coğrafi ve tarihi konulara rastlamak mümkündür.

Gazetede belirtildiğine göre bu hatıralar (1835-1839) yıllarını kapsar.

Ebüzziya Tevfik, Yeni Tasvir-i Efkar'ın ilk sayısında (Yeni Tasvir-i Efkar 31 Mayıs 1909) Moltke'nin Şark Hatıratı ile ilgili şunları yazar: "Moltke'nin mektubat şeklinde olan hatıratı bizim o zamanki ahval-i mülkiye ve milliyemizce, bugün bizce mechul veya münsi bulunmuş olan pek çok hususatı şamil olduktan sonra, o zamanca bir Avrupalı'ya olan tesirini dahi irae eyledikten ve Moltke gibi hakkaniyetten ayrılmayan ve gördüğü şeyler hakkında müdakkikane tat'ibatte bulunan bir zatın muharriratu her türlü şaibe-i iğrazdan azade bulunmak tabii olduğundan eser-i mezkurun Türkçe'ye tercümesi ile tefrika suretinde gazetemizde neşrine mübaşeret kılınmıştır. "

b) Yeni Osmanlıların Sebeb-i Zuhuru

İlk 10 nüshada "Yeni Osmanlıların Şebab-i Zühuru" ismi ile yayınlanan bu tefrika daha sonra devam niteliğinde "Yeni Osmanlıların Tesisi" şeklinde devam eder. En son olarak da "Yeni Osmanlılar Tarihi" adıyla yayınlanır.

Tür olarak tarihi olan bu tefrika 120 nüshalık inceleme alanımızda 51 nüshada yayınlanır. Bu tefrikanın muharriri gazetenin sahibi Ebüzziya Tevfik Bey'dir.

c) Leh ve Macar Mültecilerine Ait Vesaik

Gazetenin 40. , 41. , 42. , 43. , 44. , 45. , 46. , 47. nüshalarında bu isim altında yayınlanan siyasi tefrika daha sonra 60. , 61. , 62. , 63. , 64. , 65. , 66. , 67. , 68. , 69. nüshalarda "Leh ve Macar Mültecilerine Ait Vesaik-i Mühimmeye Zeyl" adıyla devam eder.

Bu tefrikanın başında "Sultan Abdulhamit Han'a 14 Ağustos 1839 tarihinde Rusya İmparatoru I. Nikolay tarafından gönderilen name-i mahsusun tercümesidir. " ifadesi yer alır.

Bu tefrikada genel olarak Mart 1838-Ağustos 1839 tarihleri arasında yapılan inkılap ile ilgili Macar mültecilerinin durumu ele alınır.

d) Kavur ve Bismark

Gazetenin 48. , 49. , 50. , 51. , 52. , 53. , 54. , 55. , 56. , 57. , 58. , 59. nüshalarında yayınlanır. tür olarak siyasi bir tefrikadır. Bu siyasi tefrikanın muharriri İngiliz hükema-yı hazırasından (Teyre) dir. Mütercimi ise Ahmet Vahid'dir.

e) Mithat Paşa'nın Hatıratı

Gazetenin 32. , 33. , 34. , 35. nüshalarında yayınlanır. Tür olarak tarihi bir tefrikadır.

f) Ali Paşa'nın Girid'ten Gönderdiği Tahrirat

Bu tefrika gazetenin 35. , 36. , 38. , 70. , 71. , 73. , 74. , 75. nüshalarında yayınlanır. Tür olarak siyasi bir tefrikadır.

g) Kaçırılan Fırsatlar (Fonder Goltes Paşa)

Bu tefrika gazetenin 27. , 28. , 29. , 30. , 31. nüshalarında yayınlanır. Muharriri Fonder Goltes Paşa'dır. Mütercimi ise Mehmed Rüştü Paşa'dır. Tür olarak siyasi bir tefrikadır. Fonder Goltes Paşa'nın Osmanlı Devleti'nin hizmetinde bulunduğu zamanki bir hatırayı içerir.

h) Siyasi Bir Vesika (Namık Kemal)

Bu tefrika gazetenin 24. , 25. ,26. nüshalarında yayınlanır. Namık Kemal'e ait olan bu tefrika tür olarak siyasidir.

ı) Üç Tüfenkçi (Alexander Duma)

Gazetenin 108. , 109. , 110. , 111. , 112. , 113. , 114. , 115. , 116. , 117. , 118. , 119. , 120. nüshalarında yayınlanır. Alexsander Duma'nın romanı olan bu tefrika tür olarak edebidir.

Sonuç itibarıyla gazetede sekiz tefrika yayınlanır. Bu tefrikalardan 5'i siyasi, 3'ü tarihi, 1'i de edebi tefrikadır.

SONUÇ

Türk basın tarihinin babası sayılan Şinasi'nin Tasvir-i Efkar Gazetesi'nin devamı sayılabilecek Yeni Tasvir-i Efkar, inceleme alanımız olan 31 Mayıs 1909-28 Eylül 1909 tarihleri arasındaki yayın hayatı göz önüne alındığında çeşitli zorluklara rağmen misyonunu en iyi şekilde yapmış ve bir gazetenin yapabileceği görevi en iyi şekilde yerine getirmeye çalışmıştır.

Batılılaşma hareketlerinin tanzimat döneminde başlaması, meşrutiyet döneminde pekişmesi, edebiyat dünyasını, daha özel anlamda basın dünyasını etkiler. Meşrutiyetin 1908'de ilan edilmesi, basın dünyasını işler hale getirir. Gazetelerin önündeki en önemli unsur (sansür), bu vesile ile ortadan kalkar. Bunu fırsat bilen bazı çevreler hem lehte hem de aleyhte gazeteler çıkarmaya başlar: İttihatçıları tutan gazeteler, ittihatçılara muhalif olan gazeteler, azınlıkların çıkardığı gazeteler, dini gazete ve mecmualar son hızla faaliyetlerine devam eder. İşte inceleme alanı olarak seçtiğimiz Ebüzziya Tevfik'in Yeni Tasvir-i Efkar Gazetesi bu şartlar altında ortaya çıkmış ve ittihatçıları destekleyen bir gazete idi.

Meşrutiyet dönemi gazeteciliği ile günümüz gazeteciliğini karşılaştırdığımız zaman şu gibi farklar göze çarpar: Günümüzün kurumlaşmış, uzmanlaşmış, teknolojiye dayalı, kısa zamanda haber alma ve haber yayma özelliklerini meşrutiyet dönemi gazeteciliğinde görmek mümkün değildir. Ancak, meşrutiyet dönemi gazeteleri içerik bakımından, kitleleri etkilemeleri bakımından ve fikir çizgisi bakımından günümüz gazeteleri ile kıyaslanabilecek kalitededir.

Gazetenin fiyatı ile ilgili herhangi bir değişiklik yapılmazken (31 Mayıs 1909-28 Eylül 1909 tarihleri arasında fiyatı 20 paradır.) sayfa sayısında Ramazan ayının başlaması münasebetiyle iki sayfalık ilave yapılır.

Gazeteyi incelerken makaleleri özel anlamda değerlendirme amacını taşımadık. Bu gazeteyi genel anlamda tanıtıcı hatlarıyla inceleyip, basın dünyasına kazandırmak ve önemsenmeyecek bir gazete olmadığını kanıtlamak amaçlarımızın en büyüğüdür.

Bu gazetenin hem basın dünyasına, hem edebiyat dünyasına katkıları küçümsenmemeli. Bu gazete ile Şinasi ruhu canlandırılmış ve Tasvir-i Efkâr ismi 42 sene sonra tekrar yaşatılmıştır.

Yeni Tasvir-i Efkâr, belki basın dünyasına etkili bir isim olarak giremedi. Ancak şu iki amaca hizmet ettiği kanaatindeyiz: Şinasi'nin Tasvir-i Efkâr'ını canlandırmak ve Süleyman Nazif gibi güçlü bir kalemin parlamasına ve edebiyat dünyasına girmesine zemin hazırlamak.

Gazetede ki makaleler ve tefrikalar, dönemi yansıtmaya niteliği bakımından ihmal edilmemesi gereken önemli belgelerdir.

İnceleme alanımız olan dört aylık (31 Mayıs 1909-28 Eylül 1909) zaman diliminde 40 kişilik yazar kadrosu çeşitli konularda 250'den fazla makale yazar. Ancak bu makalelerin 190 tanesini Süleyman Nazif, Ebüzziya Tevfik, Keçecizade İzzet Fuad yazmıştır. Geri kalan 70 makaleyi de 37 kişi yazmıştır. Bunlardan bazıları edebiyat dünyasında tanınmış kişilerdir. (Ali Nusret, Abidin Daver, Yunus Nadi, Halil Edip)

İnceleme alanımız olan dört aylık (31 Mayıs 1909-28 Eylül 1909) zaman diliminde 9 tefrika yayınlanır. Bunlardan 5'i siyasi, 3'ü tarihi, 1'i de edebi tefrikadır.

BİBLİYOGRAFYA

1. Akyüz, Kenan; *Batı Tesirindeki Türk Şiir Antolojisi*, İstanbul, 1986
2. Akyüz, Kenan; *Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri (1860-1923)*, İstanbul, 1994
3. Banarlı, Nihat Sami; *Türk Edebiyatı Tarihi, Cilt II*, İstanbul, 1978
4. Bilgegil, M.Kaya; *Yakınçağ Türk Kültür ve Edebiyatı Üzerine araştırmalar II*, Erzurum, 1980
5. Dergah Yayınları; *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi I.-II. Cilt* 1976
6. Develioğlu, Ferit; *Osmanlı Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Ankara, 1993
7. Gövsa, İbrahim Alaeddin; *Süleyman Nazif*, İstanbul, 1933
8. İnal, İbnülemin Mahmud Kemal, *Son Asır Türk Şairleri*, İstanbul, 1969
9. İnuğur, M.Nuri; *Basın ve Yayın Tarihi*, İstanbul, 1968
10. *İslam Ansiklopedisi*, T.D. Vakfi, İstanbul, 1994
11. Kabaklı, Ahmet; *Türk Edebiyatı, Cilt II*, İstanbul, 1966
12. Karaalioğlu, Seyid Kemal; *Resimli Motifli Türk Edebiyatı Tarihi, Cilt IV*, İstanbul, 1982
13. Karakaş Şuayb; *Süleyman Nazif*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988
14. Kacatürk, V.Mahir; *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara, 1970
15. Kurdakul, Şükran; *Çağdaş Türk Edebiyatı, Meşrutiyet Dönemi, Cilt I*, İstanbul, 1982
16. Kutlu, Şemsettin; *Tanzimat Dönemi Türk Edebiyatı Antolojisi*, İstanbul, 1981
17. Oral, Fuat Süreyya; *Türk Basın Tarihi Cilt I, II*, Ankara, 1968
18. Öztoprak, İzzed; *Kurtuluş Savaşı 'nda Türk Basını*, İstanbul, 1979
19. Öztuna, Yılmaz; *Büyük Türkiye Tarihi, Cilt 7*, İstanbul, 1979
20. Sevik, İsmail Habib; *Edebi Yeniliğimiz*, İstanbul, 1935

21. Şapolyo, Enver Behnan; *Türk Gazetecilik Tarihi ve Her Yönüyle Basın*, Ankara, 1971
22. Tanpınar, Ahmet Hamdi; *Ondokuzuncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul, 1976
23. Topuz, Hıfzı; *Yüz Soruda Türk Basın Tarihi*, İstanbul, 1981
24. *Türk Ansiklopedisi, M.E.B. Yayınları, Cilt 21*, Ankara, 1974
25. *Yeni Tasvir-i Efkar Gazetesi, 31 Mayıs 1909 ile 28 Eylül 1909 tarihleri arasında yayınlanan 120 nüsha*

İNDEKS

—A—

- Abdulahrar Tahir, 37
Abdulahak Hamit, 34; 48; 66; 97; 119
Abdullah Cevdet, 37
Abidin Daver, 21; 101
Abov Mülakatı, 26; 81
Acemce, 118
Acemistan, 40; 107
Agah Efendi, 10
Ahali, 16
Ahmet Fehmi Efendi, 7
Ahmet Midhat Efendi, 13; 21; 23; 24; 37; 69; 95
Ahmet Paşa, 34
Ahmet Rıza Bey, 37
Ahmet Şuayb, 8
Ahmet Vahid, 126
Akif Paşa, 35; 116
Alaaddin, 113
Alexsander Duma, 20; 127
Ali Cinani Bey, 48; 51; 91
Ali Efendi, 16
Ali Galip Hadisesi, 66
Ali Haydar Bey, 45
Ali Kemal, 16
Ali Nusret, 22; 69; 71; 76; 77; 79; 116
Ali Paşa, 24; 26; 45; 53; 62; 127
Alparslan, 112
Ankara'nın İlk Günleri, 66
Anna Karanina, 74
Arapça, 23; 33; 55; 67; 76; 77; 78; 79; 110; 118
Asım, 35
Asitan-ı Tarih, 38
Avam, 75; 98; 99
Avusturya, 19; 24; 26; 27; 32; 62; 101

—B—

Bab-ı Ali, 45; 56; 82; 86; 87; 93; 105
Baki, 35
Balkan Komitecileri, 19
Basiret Gazetesi, 16
Battal Gazi Hikayati, 119
Beyazıt, 113
Bırakışma Devri, 11
Bir İzdivacın Romani, 74
Bir Mektup Paketi, 71
Bismark, 126
Buffon, 24
Buhari, 78
Buhurdan, 73
Burhanettin Bey Kumpanyası, 119

—C—

Cavid Beg, 8; 27; 30; 72; 90; 91
Celaleddin Melikşah, 112
Cenap Şehabettin, 34; 48
Cumhuriyet Gazetesi, 66; 68
Cümle-i Hikemiye-i Ecnebiye, 71

—Ç—

Çağatayca, 118
Çal Çoban Çal, 38
Çalınmış Ülke, 38
Çiçeron, 34

—D—

Dar-ül Feyz Ünas Mektebi 7
Devlet-i Selçukiye, 112

—E—

Ebüzziya Tevfik, 3; 5; 6; 10; 11; 12; 13; 16; 17; 18; 19; 21; 23; 24; 25; 26; 27;
30; 31; 32; 33; 34; 35; 37; 44; 62; 66; 69; 75; 76; 77; 78; 80; 81; 83; 85; 88; 89;
90; 91; 92; 93; 94; 95; 98; 101; 102; 103; 104; 105; 106; 110; 111; 121; 125;
126; 128; 129
Ecel-i Kaza, 24

Edebiyatçılarımız ve Türk Edebiyatı, 73
Edebiyat-ı Cedide, 73
Edebiyat-ı Osmaniye, 24; 34; 118; 119
Edirne Antlaşması, 24
El Cezire Mektupları, 37
Elfaz-ı Arabiye, 116
Elflaz-ı Farisiye, 116
Ergunan, 73
Ermeni Komitesi, 64
Ermeniler, 44; 45; 49; 55; 56; 105; 106; 108
Ethem Şinasi, 22; 83
Ezop, 24

—F—

Faik Ali, 117
Farsça, 23; 33; 55; 77; 79; 110
Fecr-i Ati Topluluğu, 74
Fedailer Cemiyeti, 14
Fikri ve Ahlaki Mektuplar, 74
Firaak-ı Irak, 38
Fonder Goltes, 26; 36; 80; 127
Fransa, 26; 41; 42; 44; 47; 53; 55; 56; 61; 97; 104; 105; 106; 108
Fransızca, 23; 37; 69; 71; 108; 118
Fuat Paşa, 26; 31; 61; 62
Fuzuli, 35; 38

—G—

Gayret Gazetesi, 18
Gayret Matba'ası, 18
Genç Romancılarımız ve Eserleri, 73
Girid, 3; 9; 25; 26; 27; 31; 32; 35; 41; 43; 46; 49; 53; 54; 71; 80; 85; 86; 87; 109;
110; 127
Gizli Figanlar, 37
Golç Paşa, 46; 57; 74; 80
Güldeste, 74
Gülhane-i Hattı Hümayum, 20
Gümüş Mahfaza, 71

—H—

Hadika Gazetesi, 17; 123
Hadisat Gazetesi, 38

Hak Gazetesi, 38
Halid Ziya, 117
Halil Edip, 22; 76; 77
Harabat, 24
Havass, 14; 37; 54; 55; 77
Hayat-ı Edebiye, 74
Hz. İsa'ya Açık Mektup, 38
Hece Vezni, 74
Hikaye, 74
Hilafet, 41; 57; 80; 81
Hisler ve Fikirler, 74
Hüseyin Cahid, 16

—İ—

İbn-i Sina, 24; 78
İbrahim Cehdi, 37
İbret Gazetesi, 17; 23; 123
İkdam Gazetesi, 16; 33; 48; 77; 78; 110
İngiltere, 26; 27; 32; 44; 47; 53; 89; 104
İran, 9; 25; 38; 40; 41; 43; 45; 55; 56; 66; 105; 106; 107
İsmail Habib Sevük, 14
İstiklal Gazetesi, 16
İstiklal-i Efkar, 16; 122
İttifak Gazetesi, 16
İttihad Gazetesi, 16
İttihad-ı Akvam, 31
İttihat ve Terakki Cemiyeti, 14; 42; 66; 99
İzzet Fuad, 74; 80

—K—

Kanatların Zaferi, 68
Kara Bir Gün, 38
Katon, 34
Keçecizade İzzet Fuad, 74
Kelimat-ı Arabiye, 33; 79; 116
Kelimat-ı Farisiye, 116
Kitapçı İbrahim Hilmi, 16
Koçhisarlı Kamil Efendi, 23

—L—

Lisan-ı Osmaniye, 28; 34; 35; 76; 116; 117; 118
Lisan Meselesi, 44; 48; 55; 71; 76; 110

Lübnan Kasrının Sahibesi, 38
Lugat, 74; 130

—M—

Mahiyat, 23
Mahmut Muhtar Paşa, 27; 33; 68; 101
Mahmut Nedim Paşa, 45; 62
Mahmut Şevket Paşa, 74
Makalat-ı Tarihiye ve Edebiye, 69
Malta Geceleri, 38
Ma'lum-u İlam, 37
Matba'a-i Ebüzziya, 5
Matbuat-ı Osmaniye, 9; 25; 36; 106
Mazlum Şehzade Cem, 68
Mecmua-i Ebüzziya, 23
Megola İdea, 31; 41; 54; 85
Mehmet Akif, 38
Mehmet Ali Paşa, 24
Mehmet Behçet, 22
Mehmet Galip, 19; 21; 45; 52; 62; 91; 92
Menekşe, 69
Mesire-i Etfal, 71
Meşrutiyet Felsefesi, 12
Meşveret Gazetesi, 37
Metin Gazetesi, 16
Mihran Efendi, 17; 123
Milli Edebiyat Akımı, 73
Mithat Paşa, 45; 127
Mizan Gazetesi, 37
Mizan-ül Edep, 37
Mohaç Meydan Muharebesi, 60; 81
Moltke, 125
Mukaddime, 121
Mustafa Fazıl Paşa, 17; 123
Mülayım'ın Romanı, 69

—N—

Nabi, 35
Namık Kemal, 11; 16; 22; 23; 37; 38; 39; 57; 73; 96; 99; 100; 112; 127
Nasirüddin Şah ve Babiler, 38
Nedim, 35; 45; 62

Nefi, 24; 35
Nergisi, 35
Nesim Masliyah, 27; 36; 95
Numune-i Edebiyat-ı Osmaniye, 23; 24
Nuri Bey Efendi, 48

—O—

Osmanlı Hürriyet Cemiyeti, 15
Osmanlıca, 39; 40; 130

—P—

Papaduplos, 17; 123
Payitaht Gazetesi, 16
Pierre Benoit, 38
Pierre Loti, 38

—R—

Raif Necdet, 91
Rasih Dino, 21; 96; 102
Recaizade Mahmut Ekrem, 12; 34; 48
Resimli Kitap Dergisi, 74
Resimli Türkçe Kamus, 74
Reşit Paşa, 24; 25; 26; 36; 80; 81; 104
Rıza Tevfik, 8
Rodos, 17; 23; 66; 123
Roman, 74
Romanya, 25; 36; 105
Rumlar, 44; 53; 86; 108
Rusya, 24; 25; 26; 40; 43; 45; 47; 53; 66; 68; 81; 105; 106; 107; 126

—S—

Saadet Gazetesi, 16
Sabah Gazetesi, 17; 123
Saitbegzade Cemal, 61
Sait Paşa, 37; 61
Samim Rifat, 16
Seneca, 34
Semavi İhtiras, 74
Servet Gazetesi, 16
Servet-i Fünun, 37; 39; 40; 69; 77; 116
Sırrı Paşa, 37

Silistre Kahramanı Abdullah Çavuş, 70; 95
Sinan Paşa, 35
Sıraç Gazetesi, 23
Standart Gazetesi, 7
Sultan Abdulhamit, 15; 23; 50; 126
Sultan Orhan, 113
Süleyman Nazif, 6; 19; 21; 34; 35; 37; 39; 40; 41; 42; 43; 45; 46; 47; 48; 50; 51;
52; 53; 54; 55; 56; 57; 58; 59; 62; 69; 76; 77; 80; 81; 82; 83; 84; 85; 86; 87; 88;
89; 91; 92; 93; 94; 96; 98; 99; 102; 103; 105; 106; 107; 108; 110; 111; 117; 129;
130
Süleyman Paşa, 38

—Ş—

Şark Meselesi, 12; 121
Şeyh Şamil, 47; 57; 58; 80; 81
Şinasi, 3; 10; 11; 12; 14; 16; 17; 18; 22; 23; 35; 83; 121; 122; 123; 124; 128; 129
Şura-yı Ümmet Gazetesi, 70

—T—

Talebe Mektupları, 74
Talha Ebüzziya, 12
Tan Gazetesi, 31; 42
Tanin Gazetesi, 6
Tanzimat Felsefesi, 11
Tarık, 66; 119
Tarık Bin Ziyad, 119
Tarihin Yılan Hikayesi, 38
Tasfiye-i Lisan, 28; 34; 35; 48; 55; 76; 110
Tasvir-i Efkar, 3; 7; 10; 11; 12; 13; 14; 17; 18; 47; 121; 122; 129
Tatarca, 118
Tekamül Kulübü, 7
Tenkit, 74
Terakki Gazetesi, 23
Tercüman-ı Ahval, 10
Tercüman-ı Hakikat, 16; 28; 35; 68; 76
Tevfik Fikret, 34; 48
Tevhid-i Efkar, 11; 12
Times, 7
Tiraje, 74
Tiyatro, 23; 24; 74
Tolstoy, 74
Tuğrul Bey, 112

Türk Denizciliği, 68
Türk Derneği, 33; 54

—U—

Ubeydullah Efendi, 16
Uful, 74

—Ü—

Üç Tüfenkçi, 20; 127
Üçüncü Napolyon, 31; 59

—V—

Vakit Gazetesi, 16
Velid Ebüzziya, 11; 12; 24
Veysi, 35
Viktor Hugo, 117
Vilayet Gazetesi, 37

—Y—

Yahudilik, 26
Yemen İsyancıları, 64; 105
Yeni Gazete, 6; 15
Yeni Osmanlılar Tarihi, 24; 126
Yıkılan Müesseseler, 38
Yıldız Sarayı, 15; 41; 50; 60; 93; 109
Yumak, 73
Yunanistan, 8; 24; 32; 41; 43; 54; 85; 86
Yunus Nadi, 66; 88; 92; 97; 102; 119

—Z—

Ziya Paşa, 24; 35; 38
Ziya ve Sevda, 74
Ziyad Ebüzziya, 11; 12

GAZETE NÜSHALARI

نسخه تحریر ۱۳۱۱

پران بولنده مطبوعه ایبریا

امور تحریریه و نشریه متعلقه به صاحب امتیاز نامته
پزلاید

ساحب امتیاز و مدیر مسئول

ابوالفضلا ترموقی

تصویر افکار

مستقل افکار و معتدل ترقی پرور

شرائط اشراك

آبونه قیدی یا لکتر ولایانه منحصر در

ایکی آبله ۳۰، دوت آبله ۶۰، آبی آبله ۹۰، س
آبله ۱۲۰، اون آبله ۱۵۰، سنه لک ۱۸۰، غروشدر
پوسته اجرتی آلتی

شرائط اعلان

دردیجی صحیفه در

۱۳۲۷ فی ۱۱ جمادی الاولی

هر کون نشر اولور

بازار ایرانی ۱ ۳۱ مایس ۱۹۰۹

اخطار

مسلمکزی، غزته مزك عنوانی آتته قید ایستدیکمز
مستقل افکار و معتدل ترقی پرور، عباره سی تعیینه
کفایت ایدر. بناء علیه شعار ایستدیکمز بوجهایی،
زیر عنوانده او قویانلرک، مندرجات روز سره ایله
دائما مترافق بوله بقرنده اعتماد من قویدر.

اتفاق

توفیق ایله اتفاق اشتقاقه نصل متفق ایسه حقیقده دخی
اوصورتده مشهور؛ دنیله بیلور.
کتاب ادبیهده مسطوردرکه بر حکیم، فوائد اتفاق ظاهرده
گوسترمک ایچون بر ایکی یوز دکنک جمه ایدر. یوزدانه سی
بزر بر قیاری. صکره لئی دانسنی دسته طرزنده باغدار.
پهلوانلرک زور بازوسیه بیله قیلمی مجال اولور.
اوروی حکمساندن عالم سیاستک عزازیل دنیلمک شایان
اولان مشهور (ماکیاول) تغلبه اتفاقدن یوزک بر مانع اولدیغنی
بیان ایچون «تفرقه پیدا ایلک، ناکه حکمه، مقتدره ایلمک» (۱۸)
قاعدسنی تعیین ایتمیشدر.
توفیقک اتفاقه توفیق تاریخ عالمک بیلمک صحیفه سه باقلسه
بالدیهه مشهور اولور. مثلا دولت سلجوقیک متاخرن حکامی
بون اقربا و برادر ایکن، انفرادن استفاه و اهمسه نهاب ایله
بولندن آیرلقلر ایچون بریشان و مضطل اولدیبر. وطنلر
بک، الپ اربسلان، جلال الدین ملکشا، گهی هر بری یالکتر
باشنر دنیابه مدار مفخرت اوله بیله چک اوج بیوک پادشاهک
هت جهانگیرهنسه، اوج دوت بیک سه نیابه حکم ایدن دوت،
باش بیک دولتهده نقدر وزیر کلش ایسه جهلسندن عالی طو-
نیلان نظام الملکک انضمام درایت فوق العاده سیه تشکیل ایدن
ؤوستجه اورویاک عمومیته فاتح اولان نجه برولتی کوله-
لرینک، خدمتکارلرینک نیجه استیلاسنده راقیدلر.
حال بوک اؤکوله لرک، اؤ خدمتکارلرک هر بری حدود
ملکک بر طرفندن طوبیلاش کلش ایده. فقط جهلسنک
منفعتلری مشترک بولدی. و کندیلری ده بو شترک منفعتی ادراک
ایدرک متفقانه چاشیدلر.

اوت! قرابت افکار اولدیجه جنسیت نسانیه اکل، قرابت
نسیه نیک بیله فائده سی گولوز.
بر کرده کندی دولترک تاریخی دشمنم اوج بیک
کشیلک برعشیرتک، اوج یوز سنه نظر قند دنیانک اوج بیوک
طبعی بنی احاطه ایدرجهسته بر قوجه سلطت حاله گیرهسته اؤ
یوک سبب، علاه همین ایله سلطان اورخانک وظائف اخوتی،
ایذ سلطنته ترجیح ایدرجهسته آرلرده ادامه ایستکلری
فاتی دگیدر؟
اگر ایکی یازیدک اواخر سلطنتده که اضطراری وکاه
ختیاری ظهوره کلان تفرقه لری دفع ایچو، محمد اول و سلم
ل گهی ایکی بیوک مجدد برادیلوده ملک ساس اتحادنی کاه
الحایه عدالت وکاه سیلابه خون حینته اخنه موقت حاصل
بلمش اولسه ایدی؛ دولت غنایه نیک بقاشنه حال تصور مییدی؟

لاقیه دوشنلسون! بر خاندان ویا بر قاج آدمک اتفاق
ویا اختلافدن بوقدر بیوک نیجه لرمیدانه کنجه، بر قاج قومک
اتحاد و اتراقی نه تأثیر گوستر!
آمریقا جمهوری، تمداد قابل اولیله حق درجهده اجناسدن
وهر بری بر بوده اداره اولور حکومتلردن مرکب ایکن معا-
رفلرینک اتفاق افکاری تولید کفایتی چوتیه دنیانک اؤ قوی
دولتی در. مازقلری اتفاق افکاری تولید اودرجهده کافیدرکه،
اوقوجه کشور، باغی بر طوز معدنه بگز ممشدر. ایچنه هر کیم
دوشر و بر قاج سنه اوتورسه بون بون آمریقایی اولوب
کیدر.
دنیانک هر برنده متواد اولان طرفداران ترقی و مغدوران
تغلبک وطن عمومی حکمنده اولان اسویجمره نیک خلقی اوج
جنسه منقسمدلر. حتی اوج لسان سویلرک، آنجق بر برینه
مربوط طوغش برادر لریکی، حقیقت حالده بر وجود حکمنده درلر.
«قوتی اتفاق حاصل ایدر» ۱۲۱ بوقاعده آوزریاده اؤ
صکره تشکیل ایستدیکجون علمای سیاستک خلاصه تجارنی
صایلان و حقیقت حالده دخی کالات مدنیجه بک چوق جهتلرده
مثال کوسترمک شایان اولان، بلیچقا حکومتک شعار ایدر.

عجایب ایستدیکمز قرابت افکاری اقوام غنایه پیننده دخی
اودرجه نره کتورمک قابلیدر؛ بزه قانونسه امکانسنزهنه دکل،
صعبه بیه بیه قولایلقه احکام و بر میز.
زیرا مادامک بر وطن خلقی بر. مانع مزده اولان اشتراکی
آکلادیمز گهی، شوکره زینه دائمی صورتده مستولی اولان
طوفان حوادث ایچنده سفینه نوحده بولنان مخلوقات گهی، هر
درلو انفعالات نفسانیه بر طرفه بر اعراق، بر بر مزه تقریه
چالشمقندن ببقه چاره اولدیغنی ده ضروری ادراک ایدرز. بر
هر فرقه من برهوا به دوشرده هیجان باشلارسق طبیعتیه سفینهده
صالانور. و احوالده تعاقب ورودی ضروری اولان امواج-
بیلانک سر سندیسی طوقور.

سربستی، افکار صدمه سیله هر درلو عقاید موجوده دخی زیر
وزیر آیتکچ جالیشان بعض حکما دیه بیلورلرکه: وطن دنیلان،
خریطه عالم اوزرنده بر غالب رشحه شمشیری ویا بر کاتبک
چیکده قلمیه چیزلش بر قاج خطلدن عبارت دگیلدر؛ بوله بر
امر هو موکم تعیین حقیقته نه حکمی اوله بیلور» زده درزک:
خیر! وطنی تشکیل ایدن نه سیف غالب، نه ده قلم کاتبدر.
وطن سکنه سنک اشتراک منافیله تشکیل ایدر. بناء علیه اولاد
وطن، والدسنی نصل محافظه ایدرسه، اوده باعث وجودی اولان
منافع مشترک دخی اوصورتله حیاه ایدر. خلقه فکر وطن و اشتراک
منافی لایقیه آکلامتی ایسه معارف نظامنامه سنده معین
اولان مختلط مکتب لریک ظهورینه متوققدر.
اقوام مختلفه بر مکتبندن چیقارلسون، اوزمان هر نه یابلسه
آرلرینه اختلاف بر افق ناقابل اولور. نتهک بر قاج فدان،
بر برینه صارلسون بیودکن صکره آرلرینی آیرمق جهلسنی
بردن کولرندن چیقارمقندن مشکل اولور.

اتفاق کمال

اقوام خرسناییه غنایه دن عسکر آلتی و آنلرک خون
اخوتی، خیره... دیرمق بیه بقیه، چونکه خری-

ستیانلر نظر سریمتده بزم اخوان طیمتدر. مغایرت مذهبه طینت
جهتیه اولان اخوتی اخلاق ایده من.
بو حقیقتلری اطفال امت غنایه، غزته لر لسانندن دکل، ابتدائی
مکتبلرده معلملرینک لسان حینندن تلقی و حفظ ایتمیلدرلرکه،
فکر اتحاد و اتفاق، فکر شقاق و افتراقه خلناب اولسون و بوگون
دشمنلریمز شاد گودوستلریمز غنائک ایدن حال بشتت و غرقه
منقلب توحید اولسونده دشمنلریمز غنائک و دوستلریمز
شاد ایسون.
اوزمان ثابت اولورکه غنایانلر مبادی ظهورلرنده کی رونق
واقبالی اقتضا ایستدیکه دهامشعبر بر صورتده اظهار اقتدارندن
هیچ بروقت سقوط ایتماشدر؛ و ایچمه جگدر.
ای اخوان طیمت من اولان اقوام خرسناییه!
جهلمزک وطن مشترکی اولان ملکک سلامتی هر درلو فکر
اختلاف و افتراقی ترک ایله اتفاق افکاره و عمومک مضرت
و منفعت وطنده مشترک و یکدیگرندن غیر منفک برادرل اولدیغنی
تصدیق و اقراره متوققدر.
ویل! اؤ دسیسه کارانه مو عظه لرله تخم نفاق صاچان
منافقلرکه، بر وجودک یارمسندن کینان قوردار گرون و نؤ و طریخ
بارجه بارجه ایچمکی مدار منفعت بیله. ید فریستاند طرفندن
تقدیر ایتمیشدر. بر

احمد مدحت افندی برادرمک:

عزیزم ابوالضیاء
«فارت» کی ادم، نیچمنه کونی تصویر (افکارک نشرینه
باشلانجه قمش. الله وفق ایلسون. ایلمک نسخه ایچون بندنده
اوافق برشی ایسته بورمشک. باش اوسته؛ چور یاده اسکی
آرقداشنکده بر نیسک طوزی بولسون ها! مناسز بر تراکت
دکل. ارقداشلقی حقوقه کوزل بر رعایت. تشکر ایدرم فر داشتم.
یازیم. فقط نایزیم؟ ایسته سنله بوراده!
اگر «مجموعه ابوالضیاء» و یا خود «کتابخانه ابوالضیاء» کی
برشی تاسیس ایتمش اولسه ایلمک «نایزیم» دیه دوشمنک هیچ
لرزم کورمن ایدم. الله اربانک موقتیلرینی مزداد ایسون
لوصراط مستقیم و بیان الحق و سائر جمایع علمیه، ادبیه،
عسکریه، و حقوقیه کی سینه، غیر تکلیفی حقیقه تشویق
ایده چک بولده درلر. انسان بونلرک برنی، بر قاجنی اوقور. اؤ
بکندیکندن تشوق ایدر. بر مقالهده کندیس یازار. فقط سن
غزته تاسیس ایدیورسک. غزته!

هایدی بونلرندن ده برنی، بر قاجنی اوقوبه ایله هانکینندن
تشوق ایدر ایسه ک اولوبده برشی ده بزلقمه آلام. قابلی؟
غزته لرمن اؤلا حوادث غزته میسدرلرکه، بو طویق لری الحق بک
گوزل ایفا ایدیورلر. یازلمق هیچ برشی بر اقبورلر. ایچلرنده
بعض اغیرت مفرطه اربابی وارکه، وقوعانن ماعدا غیر واقع
شیلری بیله یاز یورلر. فقط بو «قرونیور» لک نیم ایچون نقدر
اوزاق! بو صتمده بولنانلر خلق ایله اختلاف ایتمیلدرلر. بن ایسه
اولاد و عیالله بیله کولکمک ایستدیک قدر اختلاف ایده میورم.
تبعات تدریسیم بون زمانی اشغال ایدیور. تانیاً غزته لرمن
جدال غزته میسدرلر. بونک ایچون ده فرق موجوده دن برینه

اوحالہ بالکل بیطرفانہ باز دہ چسک . دکلی ؟ یازہم . لکن نتیجہ نک نہ منجر اولہ جی کورنوب طور یور . جہلسی طرفدن هجومہ هدف اولق نتیجہسی ! بودہ خوشہ کیدہ چک شیلر دتیدر ؟

بر زمانکی غز تہل اولہ ایدی بہ قولانی بولور ایدی . او زمانہ غز تہلہ بندخصوص لریازار ایدی . مثلا یوز بیکر جہ لریاز صرفہ بر موزہ خانہ یادی . ایچندہ بکرمی بیک قدر جلدن منشکل برده کینخانہ وار . کسہ بوخرنہ مسارف وصنایک سمتہ بیہ اوغرامیور . ہادی بر مقالہ یازدہ شو دارالمعارف دلالقایت . کیم او قور ؟ اوزمانن غز تہل « متوعہ لری یازار زردی . « تاریخ ازارہار » دیہ علم نباتاتہ بر پاش اور . « دکای حیوانات » دیہ بر اجالہ افکارایت . « سیاحت » دیہ یاقطردن بریستہ بر نظر جستجو عطف ایت یاق خود یکی کشف اولفقده اولان « بیت » قطعہ ترکیہ چینہستہ سوق خیال ایت . اوزمانن غز تہلہ تراجم احوال « جہتہدہ مہمت ایدرلر ایدی . ہادی ہیچ اولزسہ شو اشتغالات سیاسیہ مودستہ موافق دوشہ چک یولندہ بر « بسمارق » یاقود بر « تیر » یاز . ہانکی برنی سولیمہ ؟ حتی اوزمانکی غز تہلک بر « ادبیت » بر « لطائف » قسمی ، بر ترقیہ قسلی فلانی اولور ایدی . حکایات مختصرہ یازارلر ایدی . ہادی یولہ قلم اوسنات . کولرلر . او قومزلر . او قوماق ایلہدہ قلیوب تمحیق و ترتیب ایدرلر . غز تہلک یوزدن اوزمان ایلہ یوزمان نہ قدر دکشمش ؛ اوزمان غز تہلک قولقسیوناری حفظ اولور ایدی . یوزماندہ ایسہ صارخی کاغدی دیہ قوللا نیوزلر .

یوزمانکی غز تہلری یالکز اوزمانکی غز تہلہ بکڑہ ناماکلہ قلیورم . ہیچ بر یرک ، ہیچ بر زمانک غز تہلہ بکڑہ نہ میورم . ہریردہ صافی بولقہ غز تہلہ اولان نشریات یومہ نکدہ محایق بر تہ نلری ، ماحی برصورت منتظلمدہ منقسمدر . سکز اون صرہ سیلہ فینارو او قور ایدم . شمدی دہ یورم . ہر نہ خستندہ پاش بند اولہرق « بوسین ہدو » یاق خود « ہانولو » کی قرالنتہک الالییوک اوباب قلمندن بر سناورلندن ، وکلای سابقہ سندن بریسنک بر مقالہسی بولور . ہمدہ اولطف « ہاتری مارہنک » مستزیانہ ، مضحکہ نویسانہ قلمندن چیقتش « بروحشیک دفتر قیودی »

سرنامہلی فقرات متباہسی کور یولور . بر وحی ایک تفرقیہی ونبہ بر وحی ایک « قوت » یعنی حکایہ مختصرہسی اولور . آقادیارک اشتغال استکباری مباحث خلاصہ ایدیلور . غوتہ نک تطبیقات علمہ مقالہ لری ، میشلنک « بازار ایتسی » مقالات لطیفہسی ہر ہفتہ انظار رغبتی تنویر ایلر . مودہیہ ، سیاچاتہ ، حیات عسکرہیہ دائر مقالہر معین اولان وقتلرندہ درج ایدیلرلر . ہردلو محررلر ایچون یازہ بیہ چک زمینلر ذاتا میندر . بزم غز تہل بولرہ بکزرلری ؟ غز تہلر من ایچون « جدال غز تہلہسی » دیدم . طوغریسی بولر . کسندلرندن مطلوب اولان خدمت « جدال سیاسی » اولدینتہ کورہ او خدمتی حقیقہ یک مکمل بر صورتدہ ایفا ایدیلر . گرک بیہرک ، گرک بیلیمبرک ارجماعہ یک بیوک ماونستہ موجودت ملیہ منری محوہ قدر یناشدیلر . بن بو صنعتدہ ہیچ مہارت م اولدینتی آکلادم . ترجمان حقیقہ اوج بیق آی قدر بندلر ویردم . « مواعظ سیاسیہ » یولندہ سوزلر سولیدم . نازکاتہ بعض تحسینرہ نائل اولدم ایسہ دہ اختیار لغتہ ، امکدار لغتہ مکافات اولدینتہ کوردم . حقیقت حالہ قولاق ویرن بیہ اولدی . بندندہ شخصیات ، تحقیرات ، تزییلات بکلذکری میداندہ ایدی . یاہمدم . وطن ملتہ غز تہلک یولندہ خدمتدن ایسہ « بکتوز اتحاد و تعاون » جمیعت عاجزستہ خدمتہ برابر خواجہ ک لطیفی ترجیح ایدم . عزیز توفیق ! بوسوزلی سکا سولہ میورم . جان صیقتسندن استہمدن او قوبہ بیہ چک اولانرہ سولہ یورم . سنک بوسوزلرہ احتیاج بوقدر . سندنہ مسلکدہ امکدارلر دنسک . نیلیرسک . علم مطبوعاتک ہر کوشستہ ، بوجانہ واقفسک . وقتہ عثمانلیق عالندہ (تصویر افکار) نہ ایدیسہ شمدی دہ (یکی تصویر افکار منری) اوحالہ واردیرہ بیہ چککی سندن اورام . اوت ا بویک کوچ رشیدر . نہ قدر کوچ اولدینتہ بیلیمسک . اما بیلیمسک . دوشو نورسک کہ ، شان و شرف کوچ ایشرہ موافقت ایلہ حاصل اولور . قولانی ہرکس یازار . نصلک ایشتہ بر چوقلری یازیلور دہ . . .

قرق سائق دوستک احمد مدحت

آچققدہ قالہ حق اولانلر

ہر استبداد سونکی ایلہ قابیہ مادینتی آغز لری پارہ ایلہسد ایدر . استبدادارک الہدھفتا کنی احتوا ایدن دور سابق ، بوقاعدہ

عمومیہی بر طرز افراطکارانہدہ تطبیق و تمقیب ایتمشدی . ہر طرفدہ وبالخاصہ یانتھک دوائر و شمشاندہ صندالیردن ز کاتلر و کاتلر دن نضہ اعضا ورؤسا . خزنہ دولک مہ مؤیدی ایدی . بر قسہ بولہ . دیگر طرفدن قوجہ بر ولایت استیدہ محاکمک امور متنبہ بحریرہسی ایکی یوز سکان پش غروہ ماشلی ایکی ضبط کابینک دوش تحملہ بوکتیور دی . ہر شپ اول بوکتسکش ادارہیہ ختام ویرمک ، ادارہ حاضرہنک اذ وظائفی ایدی . شیمدی نظارتلرک تنسیقاتہ باشلانقہہ بوزوہ استیفاستہ تشبث ایدلرکی نظر نمونیت ایلہ مشاہدہ اولتیور تنسیقات مسلئسی بزدہ بلا تاخیر بوکتلہ برابر فوقالہ التزام احتیاط و تدابیر ایلہ . ولدی الحاجہ اختیار فدکاری ایدرک تشبث ایدلہ چک اجراءات لازمہندر . ہر مسلکدن بر قاچ پی آدمی بر آندہ مدار مینشدن محروم ایتمک نہ قدر الیم وودہ نتایجی تولید ایدہ بیہ چککی کیسہ انکار ایدم . حکومت بو خصوصہ التزام بصیرت و انصاف ایتمش اولدینتی تنظیم ایتدی . لایحہدن بشقہ ، ہیئت وکلانک ، لکن بازار ایتسی گونی وکلا امت حضورندہ گزارشات اولتان بیاتنامہسی اقہام ایدیلور . دور سابقدہ بر ذریعہ قدر ملت حسابہ و طفیلی بسہ صحابئیدکان اوج قسم ایدی :

بر طائفی ہیچ بر دکری اولادینتی حالہ بیلیم ہانکی پاش اولاد ویا ہانکی مفرہ بکن ویا داماد اولان عجزہ اطفال وع ایدی کہ ، اکثریتہ مکب صرہ لزندہ بولونی ایجاب ایدن موقبلر مجالس و اقلانک مواقع مہمستہ نقل ایتمشردی . بونلر واد : تحصیلہ اعادہ ویا جلالکہ میبستہ دعوت ایدیلورسہ ہیئت اجہ عہدہ عثمانیہ مستقبل ایچون بر قاچ بازوی مساعی قزاقش اولور بناء علیہ بوکی لطیفیدکان طللمہ قادرو خارجی نامیلہ معاش دیکر صورتلہ تخصیصات و تضمینات اعطا ایتمک نہ مقتضیا مدلتہ توافق ایدر ، نہ ایجابات مصلحتہ .

مستخدمین زائدہنک ایکنجی قسمتی شمریت و تزویرد بشقہ ہر ماہہ تقضی اولمان بدبختان اخلاق تشکیل ایدردی بونلرک بزمیشتی الی نہانہ دوش عمومہ تمحیل ایتمک رداہ و عطالیی تلفیظ و تہیہ و حالوکہ بوکی اعضای ریدتہ جمیہ مستحق اصلاح و تربیدر . آنلرک بر قسمنی دیوان حرب صرفی اقسام متباہسندی زماک دست آدیی تطہیر ایدر . مع مافیہ بونلرا

۷ شاطہ مصادف اولان ۴ شوال ۱۲۸۲ تاریخندہ ایسہ غز تہلردہ شو توجبات اعلان اولتیوردی :

« مجلس عالی مخزاش ریاست جلیہسی ایہلو دوللو محمد پاش حضرتلرہ . » (*)

خط ہایون تاریخی ایلہ بوقاروکی توجبات آرسندہ کدران اولان مدت تمام ۱۰۵ گوندن عبارتدر .

توجباتک تاریخ اعلانی ہر نہ قدر ۴ شوالہ تصادف ایدیلور ایسہدہ حقیقت حالہ فاضل پاشا سلخ رہنماستہ انضام ایتمشیدی . یازم آلایندہ وقتہ اتشدنک معاہدہ مجلندہ گورہمین خلق ، فاضل پاشا لہ انضامتہ دکل ، انحراف مزاجہ احتہن ویرمشدی . توجبات اعلان اولتجہ عزت ایدینکی آکلای شدی ایسہدہ سبب انضام بیلیمدی . بوندن طولانی گفتگو چو عالیی ذاتا پاش تحت خلق اولہدہر ؛ اصلنی بیہمدیکی ہر حادثہدہ ہرکس کندی خیالخانہ تصویرندہ وجود ویردیکی صورتی اشاعدن ذوق آلور .

بر ایکی گون صکرہ بز شایہ دہا دوران ایتمک باشلادی : مصطفی فاضل پاشا مالک عثمانیہدن تمید اولغش ؛ — بوشایہنک شکلی ، خلقک ماونلر اولدینتی اشکال تشکیلہ مخالف اولدیندن — بوکا بر معنی ویرلہ یور دی . چونکہ بر پاشا بر بک ، بر اقدی نفی و تمید اولور ؛ اولور اما مطلقا مالک عثمانیہدن بریستہ ، یعنی وطنندن جداوشمک طیبی بر جزا اولدینندن ، استانبولی ایسہ طشرہیہ و کمرہلی ایسہ ملککندن ، دیار اخراہہ تقریب واجلا اولور .

اوگونہ قدر ملککندن طرفہ (نامیلہ بر جزا گورنامش

(*) خرق قبلی محمد پاشا

اونیفورمہ اکتسا ایتمک سیاہ برستہ لابس اولدینتی حالہ

اصطلح شاہانہدن گو نذر بلان رخش ہایونہ را کبا خط ہایونی تمقیب ایلمشدر . اونیفورمہ سز آلاہ ینسک عادت اولدینتی بیلان استانبول خلقتہ ؛ مشار الیہک بوسورتلہ ورودی موجب حیرت اولغش ایسہدہ ، مصطفی فاضل پاشا ، افکار حربیہ سینک ہردلو مراسم تشریفاتیہدن مقدم اولدینتی بو طور یازدہ بی تحت اعالیستہ کوسترمک ایستمشدر .

تفرقہ تاریخیہ

۱ نومبر

مصطفی فاضل پاشا

جلس خزانہ
۱۲۸۲ جمادی الآخرہ سنک ۱۵ نجی جمعہ ایرتسی کونی کہ ، ۱۸۶۵ سنہ میلادہ منی تشریح تائیسینک دردیہ مصادفدر ، باب عتیہ صورتی قیہ نقل اولتان خط ہایون پادشاہی وارد اونش ایدی . صورت خط ہایون :

« وزیر معالیہ سیرم ؛ بوکرہ تشکیل اولتان مجلس خزانک درکار اولان اہمیتہ منی ، ریاستک اصحاب درایت و اقتداردن بر ذاتہ اعطالیسی لازمہ کلدیکندن و مجالس عالیہ ہا مہر مصطفی فاضل پاشا ، صفات مطلوبہ ہی جامع اولہرق ، اشبو خدمتہ اہلیتی مسلم ایدوکندن ، کندوسی جلیہ ریاست مذکورہ عہدہستہ بالتوجیہ اعلان اولغنی اوزورہ باب اعجازہ گو ندرلشدر . جناب حق مظهر توفیق بیورہ آمین . »

فی ۱۵ جمادی الآخرہ ۱۲۸۲
بوخط ہایون برمتاد وزیر اسکھسندن باب عالیہ قدر آلاہ ایلہ کش و فقط مصطفی فاضل پاشا مرحوم ، خلاف عادہ

مصوم و رئیس عالی‌نک در احوال و حرکاتند احتمالاً کبستون
بجز افراد عالی‌سنی نظردقت و رتبه آلی لازمدر . بوکیلر
آراسته‌چالشیه‌جق قدر مسن وعلیل کبستر وازایسه‌حکومتک
بونره عطف ایده‌جکی انظار تأدیسه - عالی‌رتبه عائد - برابکی
لمه شفقت مزوج اولوق اقتضا ایدر .

دورسابق پروردگان نامی میانده‌الک‌زایده نکاده‌آله‌جق
قسم اخلاقسز وحتی بردرجه‌به قدر اقتداسز اولمادیی حالده،
یاقی دوام وقدم ویا دیگر بعض اسباب وایجاب برمه‌دواز
دولتده برینه معیشت احراز اجتن اولانلردن متشکلدر .
و بونلر میانده هنوز حق قاعدی احراز اجتن اولانلرده
پک جوقدر .

وطنک سطح و تاریخندن برسبل مصائب و مفاسدگی کدران
اولان دور سابق ملونات مرتبسه‌سی برمدت قلبه نظرندسه
تظویه قاتلشمق بر جوق نشالفتلرک حصوله سبب وحوالوکه
عقل و تفکک تلقینات حکیمانه‌سیده محققدرکه، برشئی وقتدن
اول تمییل ایدن محرومیته مسئول و معاتب اولور .

۳۱ مارت یوم منحوسنی آفتلایانلر آراسته‌یدلردن
مترشح قطرات تقود ایله ترتیب دست ودهان اجتماش کیمسه
لرده واردی‌که، هبسی دور جدیدک بیان معیشتده اچه‌بیه‌جکی
رخنه‌ی دوشونمکه بقرار و شکایت‌کذار ایدی . حالوکه بونلر
کندی استقباللردن امین اولسه‌لردی، استقبال عمومی امتک
اوگون مروض اولدی‌ی تهلکه عظمی قارشیننده کولر ،
آغلارلردی .

انقلابده مسئله‌حیاه و معیشتک هر درلو تلقینات و فتریاتدن
دها مؤثر بر عامل اولدی‌ی ناقابل انکاردر . تویمان و جاقلردن قانلر،
قاملر، اخلاق فقریزر . اورویاده آجملک جمیت ایچون نه‌قدر
مضر ومهلاک عناصر وجوده کنورمکه اولدی‌ی معلومدر .

حتی آمارشینتر آراسته، شخصاً تنکی معیشته متحرک
اولادی‌ی حالده ، اضطرابات عمومه ترتیف هیجان اجتن اصحاب
یسر و یسار بیهان هر طرفده کوریلور .
دور جدیدک آقق عثمانیه اهاد ایده‌جکی مشعل نوبن
سمعت قوشیننده فقر وسفالتی و فقر وسفالتیه برابر نگاه
غظ و شکایتی کورستن و طنداشلر کورلمالدر . منشا هر نه
اولورسه اولسون ، اورته‌ده برحق مکتسب بولور . و بو
برحق اولوق صفتیه مستحق محافظه‌در .

اون سنه، بکرمی‌سه دواز دولته‌امرار حیات اجتن اولان
بر آدم ایسترسه کنیدلکندن مشروع برمدار اشتغال و معاش
تجری ایده‌بولور . و بو تقدیرده روحنک ببولکنکی کورتمش
اولور . فقط وقیه مستخدم بولنشن اولقدن بشقه هیچ بر
قباحت اولمان و امومره بوحرکتی حکومتاسر و تکلیف ایدرسه
الزام حقانیت اجتن اولورسی بیلیم .

ژان‌زاق روسونک دبدیکی کی: قوه حاکمه دائماً اجرای
امرت ایده‌بیلیمک ایچون اللهکی قوتی حق و اطاعت
عمومی و وظیفه قلب اجمل در قهر و زجر ، ادوار قدیمه
تفکک مسلک وحشی ایدی . شمدی حکومتلر سطوت قاهره‌دن
زیاده وسایط شفقت ایله تبعه‌نک جاب قلبی ممکن اولدینتبه
قاندلدر . بلاد مندمنده اصحاب سنی واضطرارک حیات
و مقدراتی ، زمامداران اموری سرحدلرک مسالندن ز یاده
اشغال ایدی‌یور . برانسان حساً نه‌قدر نیجیب اولورسه اولسون،
کندیسی آج بر اقران وطنی سومن . دور جدید مشروطیتک
جایجا ابداع ایده‌جکی الواح و مناظر عمران وسعداته، آج قانلار
دائماً بیکانه‌طوره‌جق وحتی - سوز آرازمده قلسون -
دیشلری غبجیداته‌رق یومورولری کورتره‌جکدر .

حکومتی الزام ایندیکی بصیرتدن طولای تبریک ایله مجلس
معاونتک شمدیدن اظهار ایلمکه اولدی‌ی نیات عالیجنابانه
عن صمیم تکرار ایدرز .

سلمان ظیف

اخبار تبرقیه

پارس ۲۹ مایس - احراز ایران ویکلری بورایه
مواصلته (اومانیه) غرضی واسطه‌سیه شو طرزده بیان فکر
و عس ایلمشاردر: « اجنبیلری محافظه مقصدیه روسیه طرفندن
وقوع بولان مذاخه‌معلومه‌نک بر لزوم حقیقندن تمت بولدی‌ی
ماوقه مخالفدر . روسلر در حال چکیلوب کینزلرسه بون
اهالی سلاح بدست اولارق قیام ایچکه قرار ویرشدن .
ایراندکی عموم حررتیور فرقه‌لرنامه اورویایی کشت و کذار
ایله فرانسه ، انگلتره و آلمانیا دولتری زنده روسیه‌نک شداند

حرکات واقعه‌سنه قارشی پروتسو ایده‌جکدر . احراز ایران
اولا لوندره محافل سیاسی سنی زیارت ایله جکدر .
پارس ۲۹ مایس - آمریقاملیلردن (هندرسون)
بر لوقطه دروندنه کندی قرنی بمیدانقتل اتجار اجتندر .

طنجه ۲۹ مایس - اسپانیا قرالی سیاحته چتیمک ایچون
تدارکات ایله مشغول اولدی‌ی بیته ایده‌رک فاس‌امیری طرفندن
اعزام اولنان هیئت فوق‌الماده‌ی قبول اجتماشدر .
طهران ۲۹ مایس - روسیه حکومتی تبریزده‌کی عسکری
در حال جلب ایده‌جککی و فقط بونک ایچون اولا صورت
مشروعده بروالی تمینتی شرط اتخاذ ایده‌رک بو نتیجه‌به منظر
بولدی‌ی بیان اجتماشدر .

پارس ۲۹ مایس - بوکون دولت عثمانیه‌نک پارس سفیری نوم
پاشا رئیس جمهور طرفندن قبول ایلمشدر . مشار ایله موسیو
فالیره اعتدانه‌سنی تقدیم اجتماشدر .

صوفیه ۲۹ مایس - بوکون مجلس نظرده باب عالی‌یه
ارسال اولوقی اوزره ترتیب ایلمن توطئه‌نک متنی حتمده
مذاکرات جریان ایلمشدر . محافل رسمیده تأمین ایلمدیکه
نظراً شندوفر سلسلی حتمده قرار کور اولان اشتلافک
تسریع آتسای دعوتی ضمن ایدن اشبو توطئه‌نک طرز
افاده‌سنجه تمذیلات اجراسی قرار کور اولوقه برابر ، اشتلاف
برصورت مناسبده ختم پذیر اولدی‌ی تقدیرده پروتوقول
امضایی تاریخندن اعتباراً کذار اولان مدت نظر قدمک ضرر
تقدیرک کافه دولت عثمانیه‌به تحمیل اولده‌جکک وواهی و عدلزه
وقت کجشدیرلمک ایستدی‌ی تقدیرده باب عالی‌نک تحصیل
رضاسنه باقمی‌رق طوغربدن طوغریه قومبانی ایله مذاکراته
کیریشیه‌جکک افهامی جمله مقرراتنددر .

پارین ۲۹ مایس - مونخندن پترسبورغه کیدن روسیه
خارجیه ناظری موسیو ایزولسکی بورایه کلمشدر .
صوفیه ۲۹ مایس - آلمانیا سفیری (بارون رومیغ)
ایله بلجیقا سفیری (موسیو وان درهید) فریداند طرفندن
قبول ایلمدیکه بکدن اعتدانه‌لری تقدیم اجتماشدر . رسم
قبول انساننده بارون رومیغ طرفندن نطق آتی ایراد
ایلمشدر :

« آلمانیا امیراطورینک ذات حشمتناهیله قرشی پرورده
ابدوب روابط عالیله ایله کسب قوت ایلمن حسیات صمیمه
باخصوص رشید ، عالی و فؤاد و مترجم رشدی و قبریسی
محمد پاشا کی مشاهیر رجال دولتمز ، حکومت غریبده متخذ
ومرعی اولان اصول اداره ایله برابر فرانسز لسانه . و آتف
اولدق‌ری حالده شکل اداره‌مزی بر طرز نوبه تحویل ایندیکری
زمان هیچ براساسی شی باعماش ، و مثلاً امور مالییه‌ی شکل-
جدیده افراغ ایندیکری حالده فن مالی متخصصلردن هیچ بر
اوروبالینک رای و ارشادینه‌مراجعته لزوم کورمکسزین ، بالکنز
قلبلره ، مأمورلرک عنواتی دکشدریمک ، مقصد اصلاحی
تأمین ایچون سبب کافی عد ایلمشدر .

ایسته بوندن طولای ماله نظراننده کاه مجلس مایه ، کاه
مجلس محاسبه و کاه دیوان محاسبات نامیه درلو درلو مجلسلر
تشکیل ایلمدیکه ، فقط هرکس منسوبیتدن معزول و یا عمل‌مانده
بعض قدمای مأمورنی نصب ایچکه تسبیق وانتظامنه چالیشلان
مالیه‌نک مضایقه‌سنی تکثیره خدمت ایلمشدر .
بومجلس خزانده اوکیدن اولان تدابیر اصلاحی‌ده‌جک ایدی .
برنجی‌دغه اولارق ۱۲۷۶ ده مترجم رشدی پاشانک ، و ایکنجی
دغه مایه ناظری کانی پاشانک و دغه‌نک‌ده مصطفی فاضل
پاشانک ریاستنده تشکیل اجتن ایدی .

وظیفه‌سی نه ایدی ؟ آتی نه بیان بیلوردی ، نده مأمور
اولان . شو قدرک مجلس تشکیل ایلمدور ایدلز در حال برق
معزول پاشا اعضالته نصب اولتور . برقم تشکیل ایلمدور .
مدیریتنه بر بک ، باش کتابته بر اقدی ، مسود و میضکننده
فان و فان بک اقدیلر تمین بیوریلور ایدی ؛ نته‌کیم بلاده‌کی
خط هاپون ایله تشکیل اعلان اولنان اوچنجی دغه‌کی مجلس
خزانده دخی جیل و قبولی پاشالر ایله صدوردن جودت اقدی
(جودت پاشا) و باطله‌جی آراستیدی بک اعضا تمین و کتابته

ایدی . فرانسیزجه بیلانلر بوکا (اقس یاتریه) (اخراج
عن الوطن) دیورلردی .
ایشینلرک جوعی بو جزایه گولور و پاشا نروت و سامانیه
مشار بالیان اولدینقدن ، (اق زریه کیتسه پادشاه‌گی یاشار)
دیوردی .

بیرامک ایکنجی جمه ایتسی کونی علی‌الصباح یاوران
پادشاهیدن میرآلی رؤف بک (*) پاشانک حسب‌الموسم اقامت
ایندیکی بهاربه‌ده‌کی ساحلخانه‌سنه کهرک - هان ، مسازه‌ری
امیرالک - (**) واپورینه رکوب ایله پایتختی ترک ایچسی امر
و فرمان پادشاهی مقتضایانندن اولدی‌ی تبلیغ اجتن و حرمه
کیمسه‌دخی مساعده ایتیرک ، اتوبانی و لوازم سفره‌ی سلامنه
کنورتنی احتضار ایله ، کیدریوب قایقنه یندیردکن صکره
طویخنه‌آچینده تیموری اولان فرانسیز واپورینه نقل ایلمشدر .
بوده ضمیمه شایعات اولوق اوزره افواه ناسده دوران
ایچکه پاشلادی .

باطنظه و احتشام باب عالی‌به اعزام اولنان مصطفی فاضل
پاشانک ، خط هاپون ایله تشکیل اعلان ایلمن مجلس خزان
ریاستندن اقتضاله عیما نه حال سبب اولشیدی ؟
بعض ذوات واردرک بر طرافم احوال و تصادفاتک یاردمیه
حیت انامی احراز ایدر . ایسته حد‌ذاتنده لایق حیت انام
اولان مصطفی فاضل پاشا دخی مصری ترک ایلمدور باقلعل
خدمت سلطنت عثمانیه‌ده بولنقی اوزره استانبوله کلدی‌ی کوندن
اعتباراً هانکی مقاسی احراز ایستی ایسه اورادن اشتکاک
[*] خاصه مشیری ایکن کچنده وفات ایدن رؤف پاشادر .
[**] او تارخنده شدیکی مسازه‌ری ماریم برینه (مسازه‌ری
امیرالک) قائم ایدی .

کندوسی ایچون سبب اقبال اولمشدر . بو اقبال ایسه شه
یوقدرکه قلوب اصحاب حیدمه حاصل اولان محبت عدیم الزوالدن
نبارتدر .

پوتاریخندن ایکی سه مقدم مصطفی فاضل پاشا برنجی‌دغه
اولارق مایه نظرانته مأمور اولش ایدی . او تارخنده مایه
ناظرلرینک مختصات شهره‌لری ۶۰ بیک غروش اولدی‌ی بعض
مستتارینه ضمیمه برده مشیر تمینی تخصیص ایلمدیکه حالده
پاشا ، مایه نظرانته مختص اولان ۶۰ بیک غروشی - عدم
احتیاجه مبنی - خزینه‌به ترک اجتن ایدی .

خوارق عادتدن اولان بوساحت عالیجنابانه‌ی ایشیدن
مفتونان حیت ، مصطفی فاضل پاشا حتمده باطنع صمیمی
و حقیقی بر محبت حاصل اجتن و فضل اولارق ، اوصرده حلول
ایدن شهر صیامدن طولای محتاجین ایله قواس و خدمه‌ی مایه‌به
کیمسندن ۱۰۰ بیک غروش ره‌مضایه توزیع ایچسی شهرت -
حاکمانه‌سنی برقات دها اعلا ایلمش ایدی .

حتی بو کمترت عالیله‌نک شیوعی اوزرنه فضلالی شمرادن
خیالی مرحوم - مکارم فاضلیه - نامندکی قصیده طنامه‌سنده
پاشانک سماحته .
« باینده بر حاجب ویرر هر سائله یوز بیک درم » مصرعیه
ترجمان اولمشدر .

مجلس خزان ! زده بدایت تنظیمان برو اداره‌لکیمزه
عائد خصوصات اصلاحده اق رتبه غریب تدبیرلر ، تجربله‌ره
اضاعه اوقات اولمشدرکه انسان ، نوبت نبوت رأس‌کاره کجش
اولان مدیران امور حکومتی بو اطوار غریبلردن طولای نه
صفتله توصیف ایچک لازم کله‌جکنده دوچار عجز اولور .

مولانا کابلرینک تبلیغه مأمور ایدلیدکندن طولانی بختیارم . آلمانیا ایمراطورلری اوتدندی بلفارستانک تکامل وترقی غلندمکی مساعیسی بیوک برحس تقدیرله تمقیب ایتمکده و بو کون ذات حشمتنا هیلرینک خدمات فوق العاده لری سایه سنده مساعی واقعه نیک شو طرز عالی موقیبت ایله توج ایلمسی سرورینده عین حیات صمیمه ایله اشتراک ایتمکده دره آلمان حکمداری و آلمان اهالیسی طرفدن کرکذات حشمتنا هیلکرک کرک بلفارستان حکومت جدید سنک و کرک بلفار اهالیسنک رفاه و سعادت مظهر اوللری حقیقه تکرار ایدلکری تمثیاته ترجمان اوله بیلیمکلم بنده کز ایچون آیریمجه بر وسیله شرف و پناه اندر .

فریدنا د آلمانیا ایمراطوری و آلمانیا اهالیسی طرفدن اظهار اولنان حیات توجیهکاری به تشکره بلفاقبه عین حیات صمیمانه پرورده ایدیک و آلمانیا ایله بلفارستان آرمسندکی مناسبت دوستانه تک قویسی اکی بیسوک امل اولدینی مآئنده اداره کلام ایلمشدر .

روما ۲۹ مایس — ایتالیا تک کرده برکور دوسو احدثات و انشا ایچون بر مقدار اراضی طلب ایدیک و اتفاق مثلثه داخل اولان حکومت مختلفه رجال سیاستنک عینده ملاقات ایدم جک لری بعضی غزیه لر طرفدن بیان ایدلش ایسه در تریبون غزیه سی بو حوادتی موثوقاً تکذیب ایتمکده در .

شون کونیه

انور بک افاداتی — ۲۹ مایس افرنجی تاریخچه برلندن کشیده اولنان برتلرفرانسه ده اخیراً شهر مذکور موصلت ایتمش اولان انور بک اجرا ایدلن رسم یکده حاضر بولهرق زورنال غزیه سی محسبرلرندن برینه افادات آئیده بولندینی بیدریلیور :

(دولت عثمانیه ذاتاً زبده سی حاکم اولان فوندر غولج بو خصوصه صلاحیت کامله بی حائز بولهرق در . پادشاه مخلوع اغلب احصاله کوره جزائر بحر سفیددن برینه نقل ایدله جکدر . بعد انور بک کریده نقل کلام ایله حکومت عثمانیه تک بو باده قطعاً اثر ضعیف کورتمه جکلی بعدالتامین یونانستان طرفندن

پوسته ناظری یولان قدری بک (قدری پاشا مرحوم) و قلم مدیر لکنه ترجمه او طوسی خلفانندن بعد الله بک (سمدالله پاشا مرحوم) تعیین اولمشدر .

بو مجلس خزان ، شمدیکی دیوان محاسبات وظیفه سی ایفایه مأمور اوله ایچق ایدی . مجلس تشکیل ایدی . فقط نظامی هنوز یا یلماش ایدی . تکمیل آتی آئی صکره فسخ ایدلش اولدینی کونه قدر دخی یا یلماشدر .

مجلس باب عالیته — و قیبه مکرراً تشکیل والنسا ایدلش اولان — مجلس تنظیمات دائره سنده انقصاد ایدوردی . ریاسته ۴ بیک ، اعضا سنک هر برینه بیکر میشر بیک ، باش کاتبه ۱۰ بیک ، قلم مدیرینه بش بیک غروش تخصیص اولمشیدی . فقط قلم شکل انجامش ایدی .

مصطفی فاضل پاشا ایسه فرانسه (دیوان محاسباتنک) نظامتایم در حال بعضی تبدیلات ایله ترجمه ایدریه رک ، صدارته رسماً تقدیم ایتمش و تاریخ ترجمه تقدیم اعتباراً ایکی آئی سرور ایلمش اولدینی حاله صدر وقت اولان فؤاد پاشا ، نظامنامه بی ، اصولاً مجلس والایه حواله وارسال ایتمک اقتضا ایدرکن هر نه مقصد سی ایسه الله بیه آلامش ایدی .

یونندن طولانی ، ذاتاً هیچ برشیدن چکنمز و حقیقه قائل اولدینی شیئی بی پروا سویلر اولان فاضل پاشانک صدر اعظمه آرله ایچیه جق قدر مناقشه بولندینی ایشیدیلور ایدی .

ایسته بوسره ده ۱۲۸۲ رمضانک لیه قدرینه مصادف اولان کونک افشامی ، منفرداً طریخانه قدرینه افطار پادشاهی به دعوت اولمشنی تم الوسیه عد ایدن مصطفی فاضل پاشا مجلس

جزئی بر حرکت خصوصتکارانه اظهاری قطعاً حربی انتیاح ایدم جکله علاوه ایلمشدر .

✽ کرد — (طوردوموند) غزنه سنده مندرج برقرده عماره زانه بی تماقر کرده مقادیر کافیده عسکر اقامه ایدن دول معظمه تک ۱۹۰۶ سنه میلاده سندن اعتباراً جسته جسته قوای مذکورده عسکره بی جله قراروردر کبری و آتیجی امر تخلیه دن مقدم کریده ژاندارمه و میلیس تشکیلاتی یا یلمسی و مسلمانلرله خرسیتانلر آرمسند مساوات کامله عادلانه قساعت کتیرلمسی مشروط بولندینی یازلدقندن صکره ۱۹۰۶ تاریخندیزی کریده آسایش و انتظام خلدار اولماسنه نظر اکریدیلرک شرائط سالقه دن ممنون بولند قریبه حکم ایدلک ایجاب ایدیک و مسلمانلرکده خدمات رسمیه ده استخدام ایدلدیکی بیان ایدیلوب سیر (چارلس د آلیق) ک حکومت متبوعه سنده سابق و جوالیه ۱۹۰۹ نوزینه قدر کریدک تخلیه ایدیلوب ایدله جکلی صور دینی و حکومتجه کریدک احوال داخلیمسی بوله سکون و آسایش ایله دوام ایتمک شرطیه اوکزدن کی نوزده امر تخلیه تک طبیی الاجرا اولدینی جوانی و برلیدیکی یازیلور .

تصویر افکار

مستغنی اصباح اولدینی اوزره کریده ویرلش اولان شکل حاضر اداره حکومت عثمانیه تک عجز و استبداد ایله دمکداز اولسی نتیجه سی اولهرق شرق مسئله سنک ، یعنی بو طرفلر ده سرزده ظهور اوله ایچق هر حادثه به ، جزئی کلی وقوع بوله جق هر تحوله اوروا حکومت برنجیه مداخله صلاحیتک موجود اولدینی برزمانده وجود بولش ایدی . عثمانلی ملکنده حصوله کلن انقلاب حربی پروانه تک عثمانلی ملت و حکومته گندی رشد و حاکمیتی تامین ایدریکی و بو حیثیت ایله شرق مسئله سی اهمیت سابقه سی غیب ایتمک لازم کلدیکی و عثمانیلرک ترقیات داخلیه لرینه صرف ایدم جکله هر نه ایله ایتمکده

مواده قارشو بیک فداکارلقه ایوم حقوق مقدسه حریتنه سب برسن بومنت لایحه قلمه ایچق زمامداران سبابت زمانجه تماماً معلوم اوله جفته اعتماد ایتمک ایسترز . انکله حکومتک و دیگر دولترک اساساً اضمحلاله و معلومانلرله کریده بخش ایدیلان شکل اداره جه منافع عثمانیه مخالف برنجول حصوله مساعد بولناملری ، اساساً حیثیت سیاسی لر ایجابندن

خزانشده هنوز هیچ برشی یا یلمدینی و یا یلمق احتماله اولدینی پادشاهی اغصاب ایدم جک بر لسانه عرض ایدر . ایرتسی کونی سرایه دعوت اولنان فؤاد پاشا ایسه ماجرائی حضوره چقمندن اول ماینیچلر دن استخبار ایتمکده ، واقع اولان استیضاح سر سنده فاضل پاشانک بدین لکنی و والی مصر حقیقه رایگان اولان تلطفات سینه استرقاب ایتمی ، کندوسنی بدخواه لقه سوق ایدیکلی ، کذا سلطان عبدالعزیز علیه اخرا ایدم جک بر لسانه بسط ایدر ؛ و حضوردن چیقار .

ایکی کون صکره بارام اولور . پاشایه تشریف اتدن تذکره گوندلر . قاعده تذکره دعوت آلمان رجال حکومتک آلایه و معایده بیده مبعی معلومی اولان فاضل پاشا ، بالطبع قوناغنده قالور . و بونی پادشاهک اغراباره حل ایدر . پادشاه ایسه کرک آلایده و کرک معایده مصطفی فاضل پاشای کورمه نیجه سینی سوال ایدر . ذاتاً فؤاد پاشانک تعلیمات لازمی آلمش اولان قرنا ، پاشانک کندوسندن صکره صدر اعظمک حضوره قبول ایدلسندن طولانی منفعل اولدینی کورتمک ایچون کرک آلایه و کرک معایده بیده کدیکی سویلر . و بوک بر حقاقت شکلی ویرلر . ایسته آندن صکره اولان اولور . پاشا ملک عثمانین چیقاریلور .

§

آرزدن بر قاج ماه مرورنده افواه ناسده بر شایه ده دوران ایتمک باشلادی :

مصرک اصول وراثتی تغیر اوله جمش . فاضل مصطفی پاشا حق وراثتدن اسقاط ایدله جک ، و مصر والیکلکی اوروا حکمدار لر نیجه جاری اولان اصوله توفیقاً دائماً برنجی اولاده انتقال ایله جک ، دیگر اولاد حق وراثتدن محروم اوله جق .

اوله جتی درکاردرکه اکثر نیجه بوجه تک محافظه سی مطا بولندینی ظن ایدیلور ، آثار ظاهره سندن بونی استند ایلورز . هیچ برحق مکتب اولقسزین کریدک یونانسه الحاقی آرزولری بلسندیکنه دائر اولان شایعاتده امید ایتمی یونانستان حکومتک ولو لک جزئی بر فکر واملی مند بولسون . مع مایه هر زهدن ، هانکی قشاردن چیقارده چیقسون ، شو واضح که اورته ده بولنده کیدیکه قون آر تیران شایعات وار . دومان چیقدینی برده آتش بولند اکی بسط بر منطقی تیجه سیدر . ملت و حکومت عثمانیه بویا ایجاب ایدر سه وظائف و وطن و روانه سی ایفایه مسارت ایدم جک فقط بز اوله ظن ایدیلور که حکومت معظمه جزیره ده عساکر محافظه سی قسماً چکمه کله برابر بر طامق مطالب سرسریا تک خونین تیجه سی نه تشجیع ایدرلر ، نه ده اوله بر تیجه منا حتی مقدماته بیه میدان ویرلر .

✽ استانبول ریختننده در دست انشا بولنان مانی عیده رسومیه تک بر آن اول وجوده کتیرلی ضمننده آره چینه ده سواقک کشیدی علاقه دارانک مطلوباتی دفعه تسویه و معامله فراغه تک اجراسنه متوقف اولوب ، عکس تقدیرد ایش یک زیاده اوزرله جقتدن ، شو حاله قطعی بر تیجه ویرلسو مایه نظارتنه بیدریلمشدر .

✽ املاک قدیمه خانقاده دن اولسنه مبنی عهده سنده قلاز در نیجه چنتلکنه آلان حکومتجه مداخله ایدلکنه اولدینی آکلاشیلور . حال بوکه مذکور چنتک ایله اجاره زمین خزینه خاصه طاند اولدیندن آلمش مبالغه خزینه خاصه مأمورینه اعطاسی و چنتک اداره سه و انعام ساریه ضرر و خسار کله مک اوزره مداخله واقعه تک مبنی خصوصی مأمور شرمامای مجلسی الصحنه سلیمان ایدر

مدت وظیفه اصله لرندن ایرلری شو آره لوق جائز اولدیندن مذکور قومیسونده کی مأموریتلرینه ختام ویرلرک برلرین شورای دولتدن ایکی اعضا تعیینی تسبب اولمشدر .

✽ در دست تعدیل و تنظیم اولان اداره عمومی و ایلات و بیدیلر قانونی حقیقه مذاکراتده بولنلق اوزره داخل

(اصول وراثتک بصورتله تغیرنه مصر دن باشلانمسی ایسه . اصول وراثت سلطنت سینه تک تغیرنه بر مقدمه در .) دیلیوردی .

فی الحقیقه شایمه واقعه بی متعاقب ، ۱۲۸۳ سنه سی اولاند . اصول وراثت مصریه تک تغیری قرارلشدیرلهرق اقتضا ایدن فرمان هایون اصدار اولندی . و مصطفی فاضل پاشا بده اسقاط ایدیلان حق وراثتیه املاکه مقابل مصر خزینه سندن ۴ بیجق میلیون انگلیز لیراسی تضمینات تقدیه اعطا ایدلدی .

§

بوتاریخه قدر استقلال افکار یله مشهور اولان مصطفی پاشا ، یونندن صکره حیثیتی بر وطن پدور صفتیه حقوق ملتیه مداخله به حصر نفس ایدرک میدان جداله آتیلور .

مصرده و استانبولده کی مخالفلری پاشای انظار ملته تشبیهات خبیسه ایله اتهام ایچون اوروا غزیه لر نده علینده تشریف اتده دوام ایدیلوردی . از جمله بلجقاده نشر اولنان و روسیه لیرک سروج افکاری اولقده مشهور اولان (نور) غزیه سی منحصراً پاشایه متعلق حوادثه مشغول اولور ؛ و تقداتی خالده ایجاد ایدیلوردی . حتی مصرده اولان املاک خصوصیه سندن طولانی (اونیهام) نمانده بر شرکت صرافیه ایله اولان معامله سنک شکلی تغیر ایله ، پاشای (بر شرکت صرافیه) مؤسس اولوق اوزره اعلان ایدرک زعمیه شهرت و حیثیتی رخنه دار ایتمک چالیشیوردی . یونندن مقصد ایسه پاشای اغضاب و غزیه لرله مباحته سوق ایتمک و بصورتله لسان مطبوعات علله دوشورمک ایدی .

ناظرى حضرت تاريك رايستى آلتنده بيضا متصرف سائقي محرم بلكه نسيب افندي وديون عموميه مفتحي موسيو پيساردن وديون سائره دن مركب بر قومسيون تشكيلى قرر ايجتشدر .

بموتادن يوسف كال بلكه اغوب بايكيان افندي دن وديون سائره دن مركب حيات تحقيقيه دون آلتنه واصل اولمشدر .

درسمات ايله بعض ولايات تشكيلى ايجاب ايدن واندازه تسيقاتي ايجون مفتحي بر مليون كسور بيك غروشك يا ايكي آيلق موقت بودجهده تصديقي ، يا خود ديكر صورته بر معامه نسويه تيمي باب عايدن استاذان اولمشدر .

درسمات وبالعموم ولايات كركلنده موجود اشياي عينيك بر هيئت حضورنده آري آري قارشولقي مزايده وضي قرر ايجتشدر .

ولايات لكه بحصيلاتك هانكي بولده تاميني موافق ايسه او بولده معامه اضافي تبليغ اولمشدر .

ذات جناب شوكت ماب پادشاهي آقره به دعوت اتمك اوزره شهرمه كلان آقره هيئت بموموسي دون حربه نظارته عنيتته حررك اردوسي قومانداني ورتيحي ، ايكنجي ، اوچنجي اردول مفتحي شوكت پاشاي زيارت اولمشدر .

سلانك لمانك «سربست لمان» حاله قلب اولمش حفته تجار و نالقه نظارته تحقيقات اجرا قلمقده اولديني «لويد اوتومان» يازيبور .

حلب ارمني تجاري تاديان خصوصنده آلي آي مدله تاجيل اصولك تطبيق ايجون مجلس بموتاه مراجعت اولمشده اشيو طلبك عدم مشروعتندن صرف نظر بو وجه ايله تعدي مهل ايدليكي تقديرده تجارته حيله نك بك زياهه رخته دار اوله جني بياينه سائر تجار مراجعت واقعه يي پروتسو

وجه متدائر جيتك تحقيق و تدقيق قرار كبر اولمشدر .

ضيافت . دون صدر اعظم پاشانك قوتاعده يقينه درسماتي ترك ايدمك اولان فرانسه سفيري موسيو قولستان شرقه برضيافت كشيده اولمشدر . ضيافته خارجه ناظرى

رفت پاشاه سفارت مستشاري و اكابر مأموري و كاتيلرندن بهضيارى ايله ميرالاي موسيو يومان حاضر بولمشدر .

مايله تدبير قومسيوني . مصارف مجاه جيسي معاوضي كرم ، سلانك ماليه مفتحي سائقي رحى ، دفتر دارلقدن منفصل كال بكاردن تشكي ايدن قومسيون دون ماله ده اجتاج ايله تمتع نظامنامه سنك تدبير ايجون مذاكرته بولمشدر .

و نالقه مستند اولق اوزره حرركات ارتجاعيلري مشاهد و محسوس اولانك درحال بالتوقيف اوراقيه برلكه ديوان حرب عريفه اعزازيلري ايجون داخله نظارندن ولاياته تعمياً اجراي تبليغات اولمشدر .

قدس شريف متفانندن بر قاچ كشيكت بالتوقيف مجفوناً درسمات اعزامي ديوان حرب عريف رياسندن قدس متصرفلته اشعار اولمشدر .

مصرده منتظر و عزت هولوك است عثمانيه دن سرقت اجتم اولديني نقود نامعدوده مجلوب اولان (المؤيد) و (الصاعقه) غزه تاريك وطن مرموز عهلهنده بك خانانه و مقصد تكرايه نشر يانه جرأت اجترابه بناه ممالك عثمانيه منع ادخال مقام صادرات ايجاب ايدناره بيلديرشدر .

المؤيد غزه سي آونيم بر شركت حالت افراغ و تكميل حصه سندي عرت هولو طرفندن ميسابه اوله (حزب محمدى) نايه تشكيلى استكباري جبهه واسطه نشر افكار اتخاذا ايدمشدر . مذكور غزه نك صولك كوندره ك نشر ياني بر مقصد تسويلات كارانه ترحان اولمشدن طولاني باب عاليجه ممالك عثمانيه منع ادخال ولاياته يازديني كي ، نظامات حيله مساعد اولديني حالده ، عالم اسلامجه مضر اولان بوغزه نك تعطيل استديلمسي ، مصر خديوتنه يازمشدر .

دون ساعت بشده تقسيم باجمه سندن هوايه صعود اولمشده لان بالويك عدم مساعدته هوان اولان سياحت

جمه كوني اقتضاي ازموردن حاجي داود قومانيه سنك علكا تدروس واپورنه اركاب ايدن دن درويش وحدتي دون ساعت التي راده رنده قول اغلبي كرم افندي وپوليس قوميسري صفوت وجيل ونوري افنديلردن مركب بر هيئت شهرت ايدريكندن ، انگليز و فرانسز و ايتاليان لسالرينه ترجمه ايدمشدر .

موله كنك مکتوبات شكنده اولان خاطراني بزم اوزمانكي احوال ملكيه و مليه مزجه ، بوكون بزجه مجبولوا منفي بولمش اولان ، بك جورق خصوصاتي شامل اولدقن ماعدا ، اوزمانجه بر اورويلايه اولان تاثيري دخرايه ايله ايدكندن موفلكه كي حقايقندن آرييان و كوردنيكي شيلر حقتده مدققانه تاملنده بولان برداتك حمراني هر دولو شائبة اضراضدن آزاده بولمش طيبي اولديفندن ، اثر مذكورك ترجميه ترجمه سبه تفرقه صورتنده غزه مزده نشرته مانشرت قلمشدر .

مترجمي ايسه ، مأموريت حاضر سندن صورت عربي اصول مشروطيه ضربه اولي شكنده تاق اولان و حقيقت حاله دخي اوله اولان ديوان محاسبات رئيسي راسن بك افندير .

ابوالضيا فوقيق (مارشال موله كنك شرقه دائر مکتوبلري)

يك اورشوه پاشاسق زيارت - افلاحة سياحت - بوكوش بوكوش ۲۵ ايلول سنه ۱۸۴۵

اسكي اورشوه نك جنبونده و بك قريسنده طونه دالنه لري ايجندن يوكلان بر آمده بر ترك قلمسي وارد (۱) بوقلمق انسا ايدن آوسترياليلو آني يكي اورشوه ديه توسيم ايجتشدري . موقع مذكورى كسخي ايدن تركلر ك حدودي قارياطلردن بالقانله قدر كيولمش اولديني حاله اليوم آله قلمسنده دولت (۱) ايله قلمسي نسبه اولان بوقلم اليوم زير اداره عثمانيه دودر .

تحفظه التنده بولديني حاله شهرمه واصل اولمشدر . مركز قومانداني جانبدن تخصيص ايدلان قاتون مأمورلري معرفته صنداله بندرلش و اورادن سراي برونده كي سويات دائره سنه نقل وعمره ايله طوب قيو سرايندن صوغوق چشمه طريقيه حربه نظارته ايصال ايدمشدر .

تحقيقات و محاکات عرفيه

برخي هيئت تحقيقيه : اوراق ديوان حربه درينلر . مقبيلاي مرجان اوغلي حاجي محمد علي ، محمد نشاني افندي ، افراد عاصيه دن علي بن عثمان ، علي بن شاك ، علي بن علي ، محمد بن علي ، نظيف ، علي ، مصطفى احمد ، اسماعيل ، شعبان ، خفيه صدقي بك ، بيكاشي كامل يوز باشي علي افندير ، يوز باشي احمد جلال الدين افندي يي تهديد ايدن خليل ، اثر جديد واپوري مرتباندن كاظم وراسم ، قهلي خسته خانمي خدمه سندن مصطفى بن ابراهيم .

استجوابي ايرا قانلار : سه سورمه يي عباده چاوش وسر دومن حاجي محمد ، اسكدارلي مظهر چاوش ، درويش وحدتي ، عساكر عاصيه دن بكر ، يوز باشي احمد افندي .

ايكني هيئت تحقيقيه : اوزاق بالاكال ديوان حربه درينلر . جيهي خليل اوغلي رضا ، طريزنده توقيف ايدلان بحربه نقرلري ، جزا دائره سي اعضاسندن عارف بك ، قوزانه جزا رئيسي ، استابوللي حسين بن علي ، مابيني فائق بكك اوشاني جوهر آغا ، قره حصار تقيب الاشراف قائمقامي عمر افندي ورفيقلري ، آياستاقوسده توقيف ايدلان اشخاص ، قياصقال محمد پاشا ، بك اوغله مأمور پوليس نجاي افندي .

ايكني ديوان حرب عربي : غصيان عسكري ايتاننده محفوظ بولديني اطراونس قريسنده فراره تصدي ايدن واطرافنده بولناناره و عدلرده بولان قياصقال محمد پاشانك استجوابي اجرا قلمشدر بشكلاش محافظ سائقي واصف پاشا

متعلق اوله ورق استجوابي اجرا قلمشدر . چتايه استجوابي مأمور طويجي آلابري ضابطانندن اولوب عسكركه برلكه مجبوراً ويا آرزوي ذاتي اوزرته كلانلرك حكمي اعطا اولمشدر . شهيد مرحوم مدحت پاشانك قلمده ذميدخل اولوب درسماتده

عثمانيه نك پرياشاسي حكومت ايجكده در . بوراده مالك خريستاييه طوغري ايلرواش بر ايلرو قره غولي مثللو ترقي ايدن صولك برمناره نك بالاسندن حضرت پيغمرك دني عله اعلان اولور و كندى اراشيلري اولان صريستان و افلاقندن طرد ايدلان تركلر بو آلهده برملجا بولورلر . رفاقمزده كمرك و قراتمندن بر مأمور بولمش شرطيه رقيتم ايله بيم ترك پاشاسق زيارت ايجككوزه مساعدته اولندي . و بانك سرايته سيدت ويرديه چك اشيا ويا اشخاصه تماس ايله آوستريايه عودت ايتديكيز حاله اون بش كون قراتنيه تابع طويه جق ايدك . بو تهديد بزدن زياهه بزده رفاقت ايدن و عودته مجبور بولسان ايكي مأموره دهشت بخش ايدى .

اينته بونك ايجون ايدى كه پاشاي اثناي زيارتمزده روزكارك جريانه قابيلوب ايله برويه اونجان برتوي يازجسي مأمورلردن برى اوزون باستوني ايله دفته صرف ماحصل غيرت ايديبوردى . (ترانده بوغ) (۱) نام بيد بلده دن كلان ايكي ايجنجه پاشا

حضرتلري غايت نازكانه برحسن قبول كوستردى . بزده قهوه و جوق اكرام ايدوب قلمه كز مكلكوزه مساعدته بيوردى . پاشا ، صق قرضي صفالي ياقيشقلى بر آدمدر . اقامتكاهي بزم اك عادى كوي مختارمرك اقامتكاهندن بييه عابددر . سراي قلمه برچندن آيرلش بر ديواره اتكا ايدن اشخاب بر عريفلندن عبارت ايدى . فوق العاده شيد بر صنوعه رغماً يازي آچيق جامسز بر اوطسده اوطور بيوردق . بز يي لزوم بر احتياط اثر اوله (قرانسز) البسه زمري كيش ايدك (افسلايس) ايسه بر بزدن ده قالين ودها بيوك اوچ كوركه بوروش اولوب

(۱) برانده لفظي تركرك (ترانده بوغ) صورت تحويل ايجلندن كتايه در .

تفرقه تاريخيه

مارشال موله كنك شرق خاطراني

۱۸۴۵ ده روسيا يوز باشيسي اولان موله كنك اركان حربه طوغرافيا قلمنده معاون بولديني صرهده فوق العاده بر شهرت عسكري قرائتندن ، بعض تبعات حربهده بولمش اوزره وارنه ولسلتره طرفلره مأمور اولمش و تدقيقاتي اكل ايله عودتنده درسماتده دخي اوغرامش ايدى .

بروسياي بر ضابطك استابوله كلسي اوزمانلرجه وقايح نادره دن سايبديفندن ، كيفيت ذات شاهانه به عرض ايدلش و سلطان محمود ثاني ، حضوريه جلب ايله كيفيت سياحتي حقتده بالذات استيضاحاتده بولمشي و موله كنك وردنيكي جوايلردن هم صاحب ناموس و هم صاحب اقتدار بر عسك اولديني استخراج ايلسي اوزرته كندوسني خدمت عسكركه عثمانيه ده درسماتده ارضا ايتديكن صكره اردوي ها بونك تسيق خدمته بولان برخي و پهلmeden القاس ايدلش و واقع اولان مساعدته اوزرته ۴ سنه ، يني (تريب) وقمنه قدر خدمت عثمانيهده بولمش . اوزمان هنوز حال صباوته بولسان اردولرمرك تنظيمه صرف ساعي ايجتشدر .

سلطان محمود و قاتندن صكره موله كنك دخي خدمتندن استفا ايله بروسيايه عودت ايجش و براز صكره برس دوروسك ياور حرلكته تميم اولدقندن ، مشار اليك القاسي اوزرته شرق سياحتي نالق اولان حمراتي نشر ايلمشدر . بو كوكب نشر اولور اولماز اورويچاه فوق العاده كسب

ورود اجتناب اولان میرالی نوری بک استجواباتی اجرا اولمشدو .

مشروطیتک استحصالی انسانده کوللوید ایدلک ایستین ارباب حینک فکری تبدیه تشبیهی ثابت اولان ویزه قصبه سندن قبهوجی یوسف پهوان محکوم اولمشدر .

شهر امانق اعضاستندن ومشهور جاسوسلردن حتی بک اتحاد محمدی مؤسسلردن اولارق درویش وحدتی بییه افتقان ایدهلک درجهده شیطنت کوشتمش بولندینی وجدیتیک افاداتی ومواجهه سیله تبیین الیش وتعمیق تحقیقاته باشلامشدر .

اوجیبی دیوان حرب عربی - حرکات عصیانیه اشتراک ایدن وطوبوخانه سلاحخانه سنی یغما ایدنلره برابر بولسان شمدنفر طابوری دردنجی بلوکی افرادندن محرم بن محمدک استجوابی اجرا اولمشدر .

بک اوغلی چهنده مستخدم پولیس افرادندن جمال اقدینک استجوابی وشهد ایله مواجهه سی اجرا اولمشدر .

سواری ملازم لردن محمد اقدی استجواب ایدیلرک جلب ایدیلن شهود ایله مواجهه ایدلمشدر .

چنانچه پولیس قومیسری ایساق اقدی ایله پولیس افرادندن کرام الدین اقدیلرک استجوابی اجرا اولمشدر .

اوجیبی هیئت تحقیقیه :- سلانیکدن قطارله کلان حرکت اردوسی افرادسک چرخسک کوبینه مواصلتلی انسانده واغونلره بنابر اداره مشروطه علیهنده افراده تلقینات افساد کارانده بولان آقسرائلی صالح بن صالح ، کولکلی افرا دینه تلقینات اختلال کارانده بولنهرق اذهان عمومی ته تسبیح ایدن طوسیة بلا قره سندن یوسف ، مؤمن خواجه لرو قادر و خارجه چیقان ضابطانی طابوره دعوت ایدن نقله طابوری چاوشلردن رفعت ، علی ، هدایت ایله بلوکی امینی محمد عوفی وشورای امت ، طنین مطهر لرنی یغما ایدن حسن ، ابراهیم ، اسحاقیل حصرلندنکی اوراق فذکله لری بالا کمال دیوان حرب عربی ته تقدیم ایدلمشدر .

گوش صوفی خسته خانه سنده خسته لری تحریک و طیلیرلی ایستمه تشویق ایله عصیان ایدن تفکیکی باشی اوغلی محمد حقهدهکی تحقیقاته دوام اولمشدر .

مشروطیت علیهنده تفوهات جرأت و بعضی اجرا آته قیام ادعاییه موقوف بولان خارجه اوراق مدیر معاون سابق

طایف بک ایکنجی دفعه اولارق استجوابی اجرا قلمشدر . مشروطیت علیهنده تفوهاتده و حرکت اردوسی استخفافاً بولنده بیاناتده بولندینی و چنانچه دن کلان عساکرک قومانداسنی بلا امر درعهده ایستیکدی ادعاییه مطنون قائم مقام عثمان بک حقهده شاهرار استماع ایدلمشدر .

حرکات اغتشاشیه انسانسنده مجلس بمبوتان اوکنده وعساکر عاصیه میاننده بولان و قبال الحادنه عظیم وقوعات ظهور ایدهلک بک بیان ایدن امام نجفی اقدی حقهدهکی تحقیقاته دوام ایدلمشدر .

حادنه انسانسنده حکومت مشروطه علیهنده اداره کلام ایدن مهتدی محمد صادق اقدی حقهده شاهد استماع قلمشدر .

هیجان آمیز تفوهاتده بولنهنده مطنون علیله اولان ترزی اصنافندن مهتدی عبدالکریمک استجوابی اجرا قلمشدر .

هرکه فایز هسنده مستخدم زاندارنه ملازمی حاجی مصطفی اقدی ، اداره مشروطه علیهنده تفوهات غیر لایق شده بولنسندن طولایی توقیف واستجواب ایدلمشدر .

تفوهات نامحایده بولنهنده مطنون اولان بندکده دکرمنجی مهران حقهدهکی تحقیقات ختام بولنهنده دیوان حرب عربی ته ورلمشدر .

سواری مزداقل برنجی آلایک قادر و خارجهدهکی ضابطا - نندن اولوب برکونا امر و مأذونه مستند اولمشدن اختلافه جرأت ایدنلر حقهده هیئت تحقیقاته دوام ایدلمشدر .

برنجی دیوان حرب عربی :- چنانچه متصرف سعید بک موجب مسئولیت برجرمی کورلیدیکندن برائته قرار وریلرک تخلیه ایدلمشدر .

آدن بنقه تخلیه اولانلر :- قومیسر محمد علی اقدی ، پولیس محمد علی اقدی ، آنتلی پولیخرون ، سیاح درویش حسین ، محرر حسین کامی ، ترزی قریان احمد .

درویش وحدتیدن بعضی استحضاتنده بوللمش و تحقیقات ابتدائیسنه هیئت مخصوصه جه ابتدار اولمشدر .

دوسمادت اردوسنگ خاصه انقلیه دیکر اردولردن تفریق ایدلسنه بروجو ومناسبت اولدیلندن برنجی اردو تسمیه سی حربیه نظارتجه تنسیب وصورت حال باب علیجه تصویب اولنهرق ایجاب ایدن دواتر ولایاته تبلیغ کیفیت اولمشدر .

دون مایلدن بالمعموم ولایاته کشیده ایدیلن تلغرافنامه لرده

جزائر بحر سفیدن بمضارینه تمبید ایدیلن ارکان استبداده عائد طشره لرده اموال واملاک وارسه هان تحت حمزه آنجی اشعار قلمشدر .

شیشلیدهکی اطفال خسته خانه سنک تدقیق حساباتی ایچون جیل پاشانک ریاستی تحتده شهر اماننده تشکیک اجتناب اولان قومیسرون تدقیقاتی اکیال ایله مضطه سنی باب عالی ته ورلمشدر .

اقدام مطبه سنک علی طریق الاشرای صاحبی اولدیننی ادما ایدن انکلتزه تمه سندن جیمس لافونتن اخیراً حکومته مراجعتله مطبه سنک کندی نامه کشادنی طلب ایلمشدر . پایینه جقی معامله دیوان حرب عربی قریندن استفسار اولمشدر .

مقتول فهم پاشایه خانان خلوع زماننده وزیران نشان طاشندکی قوتانگ خزینة مایه ایله ، شهر امانندن هانگیکنه عائد اولدیلنکی تمینی باب علیدن استفسار ایدلمشدر .

شهر امینی معاوانی عادل بک مأموریتندن استغفا ایتمشدر .

دور سابق ارکانندن اولوب دیوان حرب عربی قرار یله سازفه اجلا اولان سابقاً داخلیه نظاری ممدوح ونهر امینی رشید و مابین باش کاچی تحسین پاشارک داخلیه نظارتنه مشترکاً یازدقلری بر تلغرافنامه ده ، حرکات ارضیه دن طولایی ساقز قلمسی درونندهکی خانلر اقامه صالح اوله جقی درجهده خراب اولسنه مبنی گندیلرینه یه حکومتک نظارتی آنتنده بولندیلر قی اوزره قلمه خارجهده بر مناسب خانه تدارکی ایچون متصرفله تبلیغات افسانسی استرحال ایلمشدر .

آطنه حادنه اخیر می مناسبتیه عناصر عثمانیه بی یکدیگر نندن تبرید و تنقیر ایدهلک برلسان ایله نظریاتده بولان منظومه افکار غربت می صاحبی صدراعظم پاشا طرفندن جلب اولنهرق بوسلک سقیمنده دوام و اصرار ایدیلرکی حالده غربتک تعطیلیه برابر دوچار مجازات اوله جتی برنجی دفعه اولارق اخطار قلمشدر .

آطنه و همنسنده تلف اولانلرک مقدراری حقهده هنوز بر مملکت قلمیه بولنهنده ایستیمه اولانلرک اشعاراتده موسم حصاد مناسبتیه آطنه وحوالیسنده الکی اجتناب بیک عمله جمیع بولنسی تلفات مقدار حقیقی سنک صورت قطعهده تمینته مانع اولدیننی ومع هذا مسلم وغیر مسلم مجموع تلفات هر حالده اون بیکدن آز بولندینی بیان ایدلمشدر .

بز تبریز تیریاکی مشارایه بالمسک کندی کینهده کورنیوردی ، قصبه نیک طاز سوغه قلمرنیک بیلکنه حیرت ایدک . اهالی نیک البسه بی برنجی طویمیان قرمزی ، صاری ، مانی ، رنگلرده اولقله برابر ایچون پارچه پارچه ایدی . مستور قادینلر هیولاکلی قابوب کیدیوردی . بون اولر آثار خراب اظهار ایدیوردی . وطن ایدرک قلمه نیک تحندن برو هیچ برکرمیدی بیه تمیز یوزی کورمانشدی .

۳۱ تشرین اولده افلاقدنه سیاحتنه دوام ایدک ، بوزلردن بک قبا بر فکر حاصل ایتدم . مع مایه صوک محاربهده فوق الساده تحریساته اوغرامش اولان جهتلردن یکمش اولدینمی اظهار حقیقت ایچون درمیانه مجرم . شمال طرفلری بلکه ده ائی بر حالده در . بر جوق کون امتداد ایدن شدتلی بریاغوره طوتیدیق . بومزعج ساحتی هیچ اولنرسه خوش وائی بر اقداشه اجرا ایتکنده اولدینمندن کندی بی اختیار عد ایدیوردم . ایکی تکرلکلی جوجق عربنه بکزیان افلاقی عربلری ، ایکی قدم بوککلکنده قیصه و طاز اولوب ، ولو بزم کبی سیکار اوله بیه آتجیح برکیشی بی استیجاب ایدهلک بولنندن اورشوده بیکلی برعربیه ایدمش ایدک . عربنهک هیچ بر برنده بر پارچه دیر بیسه بو قدر . تکرلکک یوزیسی ، دینکلی ، والحاصل هریشی آناجندنر . حتی قوشوملرده بیه بر معدن پارچه ته تصادف اولنر . درلر طاشمش اولدینندن بولندینمز عربنهک ایچروسته قدر صو کیدی . فقط بستیون انکین اولان رلی عربنه نده بولندینمز ایچون کندهومی شایان تیریک کوردک . افلاقلیره نایب بیوک کوریتان عربنه مزه بعضی سکز بارکیروحتی مشکل کیدارده جاموسلر بیه قوشیورلردی . هر نرده مساعد بولار بولورسوق سوریحیلرک شدتلی نعره لره دوت نعه

ایرولور ایدک . سوریحیلر اکرسز کوچوک بارکیوره راک اولوب آیاقاری هان هان بره تاس ایتکنده ایدی . بولنلر نعره لره ورودیمیزی دها اوزانندن منزله اخبار ایتدیکندن ، حولی به کیرنجیه بارکیور حاضر بولنوردی . یاغور کوکدن غیر منقطع صورته یاغیوردی . شایهه اولقدنر ایصالنن ایدی که عربنه بدن طیشارویه آتغف مضطر قائم . (غراژزوه) ده کورکریز قورتق ایچون فرونه کوندرمهک مجبور اولدق . یاری یاشم بر حالده اعاده ایدیلر . کویلرده نه اقامتگاه ، نه ده ما کولات و مشروبات بولنوردی . منزله دخی سفیل کله ر ودها طوغریمی بر آتسنده قازلش اوستلری اناج دالریله اولرتمش ایست ایدی . بوزلرده کور - دیکم سفالت شمندی به قدر تصور ایدهلک بیکمک فو قنده ایدی . بکرشده بر اول بولق بزم ایچون بر نعمت غیر مترقبه اولدی . اورشوه دن حرکتلردن برو بر اولته تصادف ایتامش ایدک . قونسلوسمز بزی بر نسه قدیم ایتدی . و بزی بر جوق (بویار) لره عاله لره طاشندی . برنس بزی ضیافت دعوت ایتدی و بر رسم کید اجراسی ایچون امر دخی ورمش ایدی ایسنده ، شدتلی برقار فورطنه سی بوکا مانع اولدی . کچن سنه عین موسمهده بولندینم و یازکی متدلک هوسندن استفاده ایتدیکم جنونه کدرجه ارتعاییه هان هان مساوی اولان بوراسنی بوزلر استیلا اجتناب ایدی . شهری ، قشله لری ، صالونلری کرمکه ودرسماته حرکت ایچون حاضر لقریمیزی یاغدمیز . نایب فقیر کله لره یائی باشنده اک صوک سیستمده مکمل کاشانلر ویزانس طرز معماریسنده کلیسالر کویلور . صوک درجه ترزیانات واحتمالک قرینده عمیق بر سفالت حکمفرمادر . آسیا ایله ، اوروپا بو شهرده برلشمش کبی ظن اولنور .

افلاق احوال - مدید بر اسارتک لاری - قونسلوخانه - حکومتک مملکت اوزرندهکی ضف تائیمی - صریستان ایله مقبیه افلاق ، ممالک خرساتییه صرسته کچلی آتجیح بئش سنده . ایکی صورته تحت حاکمیده بولنهنده ایسنده امور داخلیه سنی کمال سربستی ایله اداره ایتک حقیق حاکم اولدینندن ، احوالک کسب صلاح ایتسنه ، اوروپا بر حرس صمیمی ایله انتظار ایدیور . مملکتک منظره سنده مدید بر اسارتک لاری ظاهر در . شهرز اقتضای ایله مالی و ایوم قسماً خراب اولوب استحقاکسز و قیوسز در . زیرا شمندی به قدر تدافعی هر حرکت بر جنایتده نانی اولنوردی . مقاومتک علی الاکثر بوش و فائده سز اولدیننی آکلاشلش اولسی حسینیه ، افلاقلیلر آرتق فراردن بنقه چاره سلامت دوشونگیورلردی . بر ترک قوه عسکره سی طونه بی کچر کیمز ضایع ایدهلک بریشیه مالک اولانلر هان مجارستان اورمانلرینه التجا ایدرلردی . (بویار) لر دائماً فرار ایچون شایان امتثال ایدیلر . قرق سنه طرفنده افلاق اعلی می یدی دفعه فرار ایتشاردی . کویلر درین وادیلرده صافلی کیدر . چونکه مملکتده قالاتر قفر و ضرورتهده وظلمنده بر مایجاه آرارلردی . باغچسز ، مشر آغاچسز ، کلینساز ، حتی ماوازی ، اوستی اناج دالریله مستور طویراق آتسنده قازلش اولسنه کوره ، اوسز اطلاعاته شایان اولان بوکویلر ، ایوم بیه حزن انکیز بر منظره آراه ایدیور . کونلرجه کیدلرکی حالده دکرمنلردن ، اولتلردن ، جاده لردن ، کویرولردن ، مغروسادن ، شاتولردن اثر کویرلز ، اووا تمامیه آناجندن محرومدر . یالکز اراضینک بر تلقی چالقلقلره مستوردر . مغروساته طبیی کیمسه صرف دقت ایتامشدر .

اطنه هیئت تشیسی - اطنه دک و قومه اختلاله حقه
تحقیقات اجرا ایتمک اوزره میوان و مأموریندن مرکب هیئت
اطنه موصلت ایدرک اهای وظیفه مائرت المشد .
اطنه صوگ یکری دوت ساعت طرفده هیچ
وقوع اولدنی جملدن مقام عاذه بیدریشدر .
دون صدر اعظم پاشا مابین هابونه کیشدر .
خزینة خاصه اول و آخر خزینة مالیه دور ایدلین
املاک و عقارتدن کرک درمعدت وجوارنده ، کرک ولایتده
بولناریک عینا اداره و محافظه لری مستزم کلفت وادی مشکلات
اوله جفته بناء بونرک تدریجاً صانلمسی نظر دقه آلمشدر .
اول امرده مدت نظامیه طرفده صانلمسی مأمول اولانلری
الذن چیقارله جقدر . بوقیدن اولانلرک بر دفتریک تنظیمیه
سرعت اشماری غاذا اولدنی ولایته بیدریشدر . درمعدت
وجوارنده اولانلرک دخی نوع و مقادیرینی مبین دفتر شکنده
اعلان ورقمسی تنظیم ایدرلرک محال مختلفهده اهالیه توزیعی
و مختصراً جراند حمیه ایدده اعلانیه طالبلری میانده بلزایده
قم حقیقیلرته معادل بدللر ایله الذن چیقارلسی منافع خزینة
قطعة نظر ندن لزم کورولش و بوخصوص بابعلیه بیدریشدر .

مبعوثان

جمه ایزتی ۱۶ مایس
۸۲ نجی اجتماع عمومی

اولکی جمه ایزتی کونی مجلس مبعوثان ۸۲ نجی دتمه اولورق
اجتماع ادوب مهم بر مسئله جانتهک یقی تسقیاده آییخده
فایده مأموریک تأمین استقارلریه غاذا لایحه قانونیه مذاکره
کریخده . اجتماع ایشان قیدونرک بر قطعی ، روزنامه مذاکره
داخل بش ماده تک عموماً موازنه مالیه ایتمکدن چیقش اولسدر .
حقیقت ، موازنه مالیه ایتمکدن مجلس مبعوثانک اک فصال عرضی
تشکیل آنکدهدر ، بش دتمه جمه کونلری یله کیجه یارلریته قدر
شایسته قدر بریزته متادبا چلیشان ، پاک مهم ، اک دقیق مسائل
بیوک برقوق و اناطله حل ایدن موازنه مالیه ایتمکدن هر دورلر
تبرک و عینته سزا کوروتیکی فایده شبات اداره حکومتجه غوثه امثال
اتخاذ اولنه احرادر . بر اجتماع چیقان ایشلرک نتایجی چیتهده یک مشر
بر اجتماع اولش و اوچدورت مهم ماده ایله تسقیات مسئله تک بر قسی
تدقیق و قبول اولمشدر .
ساعت بشده باشلان برنجی جلسه عسکری تقاعد نظامنامه تک
جلسه ارسال تقدیفته و شورای دولت ، ناهه ، ماهه ، دفترخانای ،

رسومات ، مجاز توربول و دیوان حاساتده ایشلرک تشکیلات قادورلری
اکال ایدرلرک جلسه ارسال ایدلرکده ۱۳۶۷ کشیک قادور
خارجنده قله جمنه و بوندن سنده یوز یکری بش ییک یکری اتی لیرا
تصرف ایدلرکده دائر مداریکند کزوری ایله لایحه قانونیه اوتوروق
حریه ، بحریه ، موازنه و تسقیات ایتمکدن حواله ایدلی ، ایجان .
ایل میوان آرسنده مختلف قبه اولوب اعیاندن اعاده ایدلش اولان
ایکی آلیق موقت بودجه تک مذاکره کورسته کچلرک ماشانده تحقیقات
اجرا اولان مأموریک مداخلت عمومی بودجه شم اجرا اولورسه
بونک یسان و مابین ایلریه شمول بولنی و تقاعد نظامنامه تک
تصدیقته دکن بش یک غرورده قدر اولانلرک تسویه سیله بوندن فته
اولانلرک اختلاف حاصل اولنجه قدر تأجیل نیسب ایدلشدر ، بالکنز
قانون اساسیده موجود اسباب رددن هیچ برته اجماع بولیان بوسله تک
ایجان طرفندن نه صورته اعاده ایدلرکدن بر دورلر حواله شه
صیغه بر میان بوشو افتدی بوشکللی ختنده بر سوال ابراد ایدیده
طرف ریاستدن « بودجه اعاده اولدنی وقت اخطار اولدیده »
جوابی ورلدی .

متنابقاً به موازنه ایتمکدن مهاجریک اسکانلری و تحققلری ایچون
صرفه لزم کورولوب مان یسان و مابین ایلریه مخصوص اولان
صرفه تک موقت بودجه علاوه ایچون حکومتجه تکلیف اولان
ظنوز ملیون صرفه مازوت تک اعطالی بش تدقیق قابل
اولمه جمندن حیران مصارف ایچون تدقیق اولنجه بودجه نظر
دتمه آلمی برارنی حاری مضطبی قرائت و قبول ایدلشدر .
حلب ولایتک بشی عاقرنده و اطنه ولایتده اخیراً سرزده ظهور اولان
اعتناش سببیه ماملات تجاریه عارض اولان سکنه طولانیسه افلاس
وقوعاتی چواله لری برجران تجاری تولیدنه عمل قائلان اوزره بولیه
واقعیال ایل اولان دیونک تأجیلنه دائر حکومتجه تکلیف اولان لایحه
قانونیه به دائر موازنه ایتمکدن مضطبی قرائت ایدلرک شمدیلرک بالکنز
اطنه حصری ایله تصدیق و طب حقهده لزومی اولوب اولدیفنک
تدقیق قرائت اولدی .

بده عدلیه نظری مرحوم رفیق بیک حرمه ایکی بیک ، کویک
حرمه ۱۵۰۰ ، والده سنک الله اولدنی بش یوز غرورده ضمیمه بش یوز
غروش ماش اعطالی ختنده لایحه قانونیه قرائت اولورق حرمه
مع التاثر اوصاف برکزیده چیقکارامسی بر آورده لسان شکران
ایدلک صورتیه قبول ایدلشدر .
بیک اوج یوز یکری بش سنه غاذا اولان فوق العاده بودجه تک
تدقیق و هیئت عرضی برآز تأخر ایدده جکندن حکومتک دویجه
اورایات بانق ایله عتایی باقتسه مدیون بولندی بش یوز بیک ایلرک
فائلرله برکنده تسویه ختنده موازنه ایتمکدن مضطبی قرائت
و قبول اولمشدر .

قادور خارجنده قلال مأموریه متعلق قانون لایحه سنک مذا
کره سنده ولایتک حاضر بولنی نیسب ایدلرک ولایه تلفونه خبر
ورلرک مذاکره تک ایدلرک جلسه به تأخر اولنجه قرار ویرلش
ورنجی جلسه مذاکره تک نایب ویرلشدر .
ایکینجی جلسه :
ساعت یدی پنجمده بد ایدلن ایدلرک جلسه بشی تحریرک

قراعی ایله قبول و درلری متعاقب هیئت وکلا ورود ایتدیکندن قادور
خارجنده قلال مأمورلر ختنده قانون لایحه سنک مذاکره شه
باشلامشدر . جاویدک بدایتده ولایتک مطالی و کرک بش عدالتلرک
اجرای حسیه حل اولنمه ماش اولان تسقیات مناسبات ایزتی زمان
فصلی کلش اولدنی ایضاح ایتدی کورمه « مبارزه دولیه بر مبارزه سیاه
دکل بلکه بر مبارزه اقتصاددر » ، زایسه بوسا حدن خارج قلیز .
اوتک سبی مأموریه اولان ایلرک ، بانهاک رض ایتک آجی
تسقیات ایل اولور . فقط بویکده اولن تسقیات مناسبات ایزتی
حیات اقتصادی تأمین ایدمه تک صورت تدقیقات اجرا ایدلروردی .
مکتبلرک چیقارنده قوه تشییه مقفوددر . بز ایل و وطن بویکی حیات
التدیرمی ایچون ایلرک زمانه محتاجر . ایلرک دنیاده کچیلرک بر
جهنی بر حیاتدر . بناء علیه آیینیه چیقارله بق مأمورین ایچون دخی
بوزر نمتدر . بز مأمورلرک عطینده دکلر اولوری طوروب طیشاری
آمیوزر . اولرک برایش بولنجه قدر کفایت ایدمه تک برشی تخصیص
ایدیوزر » بولنده ایضاحات و رد کندن سکره دولتک اعتبار مالیه تک دخی
تمالی ایچو دورساقده افراط درجهده چوغلش اولان ماشانته
و مأموریلرک حدلافته اندرلری لزمندن بخت ایلش » ، بزیم تینت
اعتدیکمز بر قانون و آرسه اوده قانون ایتامدر . کته تک حقه تجاوز
اعتدکده چله سیله سوزلریه ختام ویرلش و یوز مبعوثان تریه بروجانته
ترجایی اولان بولیع خطبیه تک زیاده ایتلامشدر .

قصره افتدی بوسهده تسویه قبول ایتدی و کندیسه ماسعه
ایدله بالساب تینت ایلرک و یله کیجه وجهه کیسه تک اضرار ایدلشه
حل اوله جمنی تفصیل آیلشده بوسرکار صورت تسویه کیسه
اهمیت و برمهش حنی بوشو افتدی « جاوید بیک طالی قریبه برآز
سرکه آتورق مدهده مشی بولایدی ، دیکندن کندی منیع ایدمه شددر .
مجلس مبعوثانک خطبیه قانون شناسی اولان توکاد میوق اسماعیل پاشا
سوز آلهرق « ملت ایله دولتک لفاظ متراده » اولدنی و « ملت
دیندی سلطان عتای و یتکان عتای خاطر کلدیکنی و تشکیلات ختنده
کلال لایحهده ۱۳۶۷ کی آیینیه چیقارله بق بولردن ۱۲۵ بیک
لیرا تصرف ایدلرک آکلاشلدنی و حدلیک بولرک بوقدر پارلی ملک
ورمسی ایل آیینیه چیقارلانلرک طالیلرک ، چوچلرک حنی
رحمدکی چوچلرک کوز باشلردن دملون اولانسی توبه و اضطرار
ایدلرک کندیسه ختنده مبعوثان طرفندن هیچ برصل اسیرکته
آقتشیر آرسنده کرسی خطای ترک ایدلی . مصطل عامم افتدی
قومیسونلر وظایفک قانوناً تعیین اولنی لزومی واکر بولنه فایده
« هملکته برآز اشمار و برآزده تینت » کلدیکنی بیان ایدلشدر .
شفیق تک تشکیلات قانونک اول بول چیقارلسی ایله خارج چیقا .
رله جقدر ایچون تدقیقات عیته اجرای لزمندن وظایف تک ایلرک
بیلدی اوراقنک تأمین عیته کافی اوله جمندن و طلیف تک ایلرک
قومیسونلر ختنده دور ایدیشته طواراهرق فنا آدملرک ای دینله
شمدیدن برجا تربیتی لزمندن بخت ایدلشدر . بدری تک ریاست
طرفندن حریت کلامنه تعرض ایدلرک شید برسان ایل سوله مش
و مأموریک تعیین مابین ایچون ترجه حالریه باقلنی مناسبات اوله جمنی
افاده ایش ایدده علی عتای افتدی طرفندن اولرک احتیاجه صالح
اولدنی بیان ایدلشدر .

حایسته کیرن بریانی ذره قدر قوانین بحلیه معاوضت ایتدیور .
حکومت بحلیه بولنه نه طوغریدن طوغریه بروریکو طرح
نده محاکمه دعوت و نه دوچار جزا ایده بیلور . حتی غادی
قاجت ایچون بیه حقلرند قونسلوسلریه مراجعت مجوردر .
بالکنز آوستریا قونسلوسنک تحت حایسته بش یوز بیانی
بولدنی مرودر . اکزیا آلمانلرک انکیزلرک ، فرانسلر
آلمانلرک حایه لرک کیشدر . حتی افلاق تیهسی بیه بر جارسنی
بولوب اجنبی حایسه احراز ایله حکومتک مطالبندن قورتلور .
روسیه بو سو ، معامه دن صرف نظر ایش ایدده ملکته
طولانیسه تک مؤثر صورتده اجرائی قنود ایدر .
افلاقدی ذی قیمت معاندک و سائر منایع تروتک بونخلفی
ملحوظدر . ذره لرده اولقدر کثیر آتون زهرلری بولنورک بولری
چکنانهر طولابوب حکومت ویرکولری ویرمک ایچون استمان
ایدلرک ایش . بر جوق برلرده جیوه معدنی موجوددر . سطح
ارضده طوز ایلرک ایلرک ایلرک حکومتک باشلیجه وارداتی
تشکیل ایددیور . مع مایه جدی صورته هیچ بر طرفنده معدنلر
ایشایدلماشدر . معاندک ایشلنماسنده کی تسبی گویا خنی
معاهدلرک وجودلریه ایلرک ایددیور ایدده حقیقت حال ، معدن
حفریاتی ایچون لزومی درکار اولان بیوک سرمایه لرک تقدانیدر .
ملکتک اک مهم جهنلرند تأسیس ایدلش اولان وسائط
نقلیه ای موسسارده غایت سرعنی ایدده بولجیلر ایچون تک
مز مجدر . مع هذا الیوم بولر و کوریرلر یاغنی ایچون تک کوچک
تیهانده بیه بولخامش اولدقلرند ، صانقلاری متعاقب بالیق اولان
بواراضیه یورمک مان جان غیر قابلدر .
مابعدی وار

لزومی اولان مقدار درجه سنده اجرای ایتمک اعتیادی ،
بدرن اولاده توارت ایش بر حدر . بو اعتیادی بوزوب
فضله محصولات وجوده کونور چیقنی ، دشمنک و یا حکومتک
مطمعی اولور . آزه قساعت ایتمک آیشمش اولان افلاقلر
سائر ملتلرک بیکلرجه احتیاجلندن زیاده ایدلش و باربارلرک
سفالندن زیاده ، مدنتک مضایفه سندن قورقارلر .
افلاقلر غایت کوزل و کوستر شیلدرلر . لسانلری
لایته جندن شمع ایدوب الیوم بیه ایتالیا نیجه مشاهددر . ترک
بیوندنی چوقد تیری بورا اهالیسنک قالیتی کس ایتشدر .
اسلجندن محروم بولنقلرند ، ایدیلرک هر برآرزوسنه
مطابعت ایدلر . ای ایلرک کیشم هر هانکی بر انسان افلاقلریه
اجرای قنوده و اعطای اوامره طلب خدمته صلاحیتدر عد
اولور . ویرلان بخشش حد معروفی نه قدر کجه افلاقلریه
بروقت اظهار متنادری ایتدی کی ، ختنده روا کورله جک
هر کونا سو معامله ای عین سکوت ایله قبول ایدر . مسرتی
اظهار ایتمک نظرند احتیاطلر قدر . اضطراری حسی ایتدیمرکی
ایسه بی لزوم کوریر . مع مایه سفینه ایدده ، یتموردن
ایضاحش بیرینی البسرائی آتشد قوریدر و باشقاری
قزاتیر و بیانی ایچون تک بشوش بولور . مع هذا بو
قهرانه ایلرند نه آکک . نه سائر ما کولات ، نه تجره و نه دیکر
لازم نیسه موجوددر . افلاقی بیانی . توتون کیسه بی
قوشانده طلیفیندن ، اوند محافظه لایق هیچ بر شی
ترک ایشامش دیکدر . بولسندن تک ازشنی انتظار اوله بیلور .
اراضی نمایه تحت ایتده بولنسه بوراده خارجدن کله جک
کیمسارک مساعیسی فوق العاده مشر اولوردی . فقط اجنیلر
حکومت ایچون بر برادر . چونکه قونسلوسلرندن برنک تحت

برورده طلیت اولان لطیف اورمانلر ایسه اوصورته محو
ایدلشدرک انسانلرک تساح و سبتانی بولیه عظیم بر تخریب
انتاج ایدمه بلمسی کوچلکه تصور اوله بیلور . بو اولور ایچون
و یا ترلا حاله افراغ ایتمک مشکلدر . قابل زرع اولان اراضینک
آنجق بشده بری مزروعدر . بیان کی کوریلان بوزلر بره
بوز حصول ویرمک ایچون چالیشقان الله محتاجدر . (بوزلر لردن
بک آزی اراضیلری طوغریدن طوغریه زرع ایدلر .
بونلرک قسم اعظمی شهرلرده ساکندر . کویلرده موجود اولمان
کلپاز قصلرده جمع ایتشدر . بوزلرک اخلاق اضمحلال
اخیردن بری بوزلشدر . بواصلزاد کاکل تروتی نمایه محو
اولدی . چونکه چیقچیلرک دوچار اولدنی تصدیق تناقص
ایتدیکندن اراضینک قیمتی شایان حیرت صورته ترفع ایددی .
و قیه (بوزلر لری با یالات اداره ایشکلری و یا صاندقلری
متصلرک حاصلیه تمیش ایدلر ایدیده ، شمدی بومنصلر
مقطوع معاشی مأمورله مودوعدر . ملکک اک بیوک منعی
اولان (هوسبودار) لک آرتق صاتیق اولانسی بر امتدر .
بش سنه طرفنده افلاق ، قرق رجال امورک تحت اداره سنده
بولندی . شمدی (هوسبودارلق) پایسه قید حیات شرطیهدر .
شوقدره اربا انتقال ایچر . ملکک تک بواش ترق ایتمکده
اولسی سیلرندن باشلیجه سیلرک بولنقهده آرمالی . احباب اراضینک
استبدادی مجدد و حقلری طلب واستحصال ایچون اهالی تک
مراجعت ایدمه بیلجکی حکمه موجوددر . آفنازه آز ایدلشندن
اهالی وقت و قوت قرائن ایدده حریت و قوت و زمان کندولری
ایچون حازر قیمت اولیان احتیاجلندن اولوب بولری استعمال
ایچرلر . چوچلقلرندن و کچلکلرندن بری کچر دکلری حیاتده
قانی ترجیح ایدلر . کوچ حال ایلرک مختصراً یککلر بیه

بشو افندی مناقشات ترکیه مادلرک تدقیقه گریشلسنی تکلیف ایندی . حافظ ابراهیم افندی دخی استاهول مأمورینک اوندنیز بول بول ماش آلهوق انواع نازومسه آلهقلاری حالده طمره آلهفینک سالتلی تمویق وچاوردنک بول بول پارلم وریور . « نریقیه داوغین برخالده کرسی . خطابتدن ایندی . اسماعیل پاشا بوکا مقابل « مادانک استانبول مأمورلی فضل آلهوردده اونر سالنلدهدر . هربریز اونر . اون بصر لیازتک ایدلم . بن ترک ایندم شاهد اولنگز سولیمز پاتلاجهنم . اگر آج ایسدر پاشاندر ایشلدلم و شندورلر یایلم ، عمران مملکت ساهسنده قتراده رفه حال ایله یاشسون « جل حکمت بیانی صرف ایشلدن . وارناکس افندی ایسه اکثر مأمورین شدیدی به قدر بلا استحقاق مات ساهسنده سرها یاشادیلدی بوندن سکرده ملت ایچون سناک کسولر . . دیکن صکره فی مابده بومامور ایچون یق چوق ایشلر بولنه ییکینی سولیمشدر . حسن صمی افندی بوریله چک پادورک اخذکنک مباح اولدینی هاکی قاعده به توقفا حکم ایشلرکی سوال ایله حریت کساندن ضرر کوردیکینی وعضیلرک « سنیوب میمون « قدر ظالدر « دیهرک کندهسندن ممنون اوله یچلری ولسماعل پاشاندر ممنون اوله یچلری سولیمشدر سکره بوندیشه شدی آجیقه چیتاره بقره مخصوص اولوب انلرک اولاذلی هر درلو استمداد ولساب عمران ایله مشیوع برنک نسجه توارث ایدمچلری جهته اونلر شامل اولدیندن بخت ایش (بووقت ایچون جازمه فنا اولسون) دیهرک القشر ارمنده کرسی خطای ترک ایشدر . شکیب بک غسینک ژومندن بخت ایش وقف آجیقه چیتاره بقره پزایته نسبت ایدمه بولک سنیل قله چلری ایچون اولری چیتاره بقره انسال مستقبلی حرات اقتصادی به سوق ایچکی تکلیف ایشدر . بده بعض میمون دخی بوپاده همیش وعیق بیان مطالبه ایتدکن صکره عمومی حقنده مذاکران کافی کوریه بولک ریجی ماده تکلیف مذاکره منته گیشدر . بواده دخی دور دوراز تدقیق ایدله بولک بعض تعدلات ایله وایکنبی ماده ایسه عیناً قبول ایدلش ومذاکره کده وای باز اترسی کونک (یوکون) تملیق ایدله بولک اونر چارک بکه جلسه ختام ویرلشدر .

مطبوعات اجنبیه

مصر حقنده سیر الدن غورستک راپوری : — انکلتزه نیک مصری سیاسی مأموری سیر الدن غورست ایالت مذکوره حقنده حکومت متبوعه سیر راپور ویرمشدر . هیئت مجموعه سی اعتبارله نیکیانه اولیان بوراپورده کرک مصرک وکرک سودانک احوال مالیسی اوقدر شایان ممنونیت اولملق اوزره کوسترلشدر . سیر الدن غورستک بیانته کوره جزیره نیک اروا واسقامی ، نیل ایض شندوفورنک انشاسی کی توسیع بجاوته مدار اوله جق تدایر اتخاذ اولدقجه سودانک کندی کندهسنت کفایتی بیه مشکو کدر . سنین اخیرده کی تجاری بحر انزلدن مصر فوق العاده متأثر اولمشده ترقی بیه باشلاش وواواش یاواش تعاقب وتمامی اماره لری کوسترتمکه بولمشدر . مصر وسودان حقنده انکلتزه کی الزیاده اهمیت ویریلن جهته جهت سیاسیدر . انکلیز اداره سنک مصر لیری گیندکجه مزاید بر صورتده اداره امورده تشریک ایدره ک آنرله خوش چکنک اسبابی تأمین سددنده خیلی همت صرف ایندی کی اکلاشیویور . سیر الدن غورست ریلرجه وبالخاصه بونلرک کنج اولانزنجیه استحصال اولان ترقیاتی سزاور مدح و ثنا بولور . فقط بونکه برابر ملکته انکلتزه اداره سنه قارشی حاصل اولان جریان افکارک سرعتله ابرلیدیکینی شایان قید کورویور . انکلیز علمداری اولان جراند سوک سنلرده اوقدر شدت کوسترمشدر که نهایت حکومت ۱۸۸۱ نظامنی تطبیق ایله جراندی تجدید و تقییده مجبور اولمشدر . سیر الدن غورستک بالذات کندهسی بیه مصری پارلتو تشکیلته احضار ایدمچکی امینده بولندینی (شورای قوانین) ک برجلس استشاره حالده قاهره ملکته تأمین فواید و منافع ایلیجک مساعیه بدل لاف وکذاف ایله وقت بکیردیکینی اکلاشلمشدر . مأموریندن اولیان افکار منوره صحابی خلقک اکثرینی انکلیز نفوذندن نشان ویرن هر مشایه به قارشی شدته معارض بولویورلر . ناسیونالیست مسلکته ساک فرقه نیک حال وشانی اساساً بولبه اولوق لازم کلیرسه اولجه سلطانک اداره مطلقته استناد ایدن بوفره ترکیا انقلابات اخیرهنسندن دولایی بوبادیک قوت واهمیتی غیب ایش و بالنتیجه علی الاطلاق سنون عوام خلق انکلتزه علیه چورلشدر . سیر الدن غورست بو احوالی ترکیا و ایران حادثاتی ایله مشروطیت ایچون حاصل اولان هیجان افکاره برده انکلتزه جه تمایلی ایسه مطبوعاتیجه تعجید ومؤاخذه وادیننده سبق ایش اولان نشریاتک تأثیراته عطف ایدویور . سیر الدن غورستک راپوری افکار منوره

اصحابنک برطور معقوله رجوعلرینه انتظاردن غیر یایله چق برشی اولدینی بیانیته نهایت بولور .

ایتالیانک حسباتی

اسکی رومانک انقاض شان وشوکتندن اوتده بریده بر چوق مبانی اجلال تأسیس اولدینی زمان منشای اولان ایتالیا قطعه سی یازارک ایدی؛ نعلب وتمصنده عصر لرجه ایشلش ونهایت یرلی ، اجنچی بر چوق حکومتلرک معرکه حرص وجدالی اولمشدی . قرانسه انقلاب کیرینی متعاقب اقوامک عیون آتتاهی آجلدی صیرده — ذاتا بر چوق حکما وشعرا ی سالفه سنک ارشادیه تنور ونسقط ایش اولان — ایتالیا بدخی کردنده کی بر چوق رفقه تحکمی آتیه جق تایاملات حرجو یانه اظهار ایچمکه باشلادی . بو مقصد ملنک حصوله الگ چوق قرانسه اراثة بماشات ومعاونات ایش بر چوق فرانسرکری ، فرانسر باره سی ، فرانسر قانی بو مقصدک طریق حصولنده فداکارانه ایشار اولمشدی .

ایتالیانک اتحادینک حصول تامنی متعاقب موسیو فریسنیک تعقیب وحقی ایتالیا ملته طرح وتکلیف ایندی کی مسلک سیاست فرانسه نیک اقی استقبالنده کی غنائم تهدیده التحاق ودخالق وبصورته ولی نعمت حریتک دشمنلرینه اطلاع دست معاونت اولدی .

ایتالیانک اتفاق ملته اولان تمایلی آفرضا مستعمراتی کی بعض مسأله استاد ایندی ریلور ایدی سهده حقیقته موسیو فریسنیک بولتیغه سنیدن باشقه برنی دکلدی . و بومسلک سیاست ایتالیا نیک حبسناننده کی اضمحالاتنی متعاقب دوچار تزلزل اولغه باشلادی .

ایتالیانک دولتی اتفاق ملنک ارکان اصلیه سی میاننده قائلجه برابر اون اوچ سنه دن بری هر فرصت دوشدکجه فرانسه یه اظهار مودت وصالک حرکات کنده سنه بو صورته اعلان ذمات ایچمکه ایدی .

ایتالیانک اتحادینک النجی سنه دوریه حصولی مناسبتیه روماده ترتیب اوله جق شکلکزه آلتالیان ایمراطورنی ایکنچی کیومک بالموم آلمان حکمدارانیه فملاً اشتراک ایدمچکی بولنده کی شایعات واخبارات بارذانه تلقی اولمش وحال بو کوروما هیئت بدیه سیله شکلکری ترتیه مأمور هیئت طرفندن — کندی تمیر لرجه — (فرانسز قومنجی) نه وایرس دائرة بدیه سیه برنجیه شکران انجمن ایدلسنه قرار ویرلشدر .

ایکی لایتین همشیره آرسنده بوجهته بر مقارنت هر دم متزایدک حصولی کورنر اتفاق ملنک آتیمی حقنده شمیدین بیان مطالعات ایچمکه ایدله رده . اعتقاد منزهه وقایع سیاسی سیل حسباتدن زیاده مجرای منافع داخنده جریان ایدیکیبون هیچ برسنله حقنده ، یالکنر برایک حادثه وححرکتدن استنباط نتایججه کهاشتروشلغه یلتنلمسه مناسب اولور .

مواد حریتیه

الماتیاده سنسکرک حال سفر بری لباسی وسواری تسلیحاتی : — بوندن اقدم آلتانیاده زیاده عسکر ایچون هنکام سفر بریده ایسک وحال خضرید دپورده حفظ اولتیق اوزره یشیلتراق — بوز رنگده البیه قبول وحقی اعمال وتوزیع دخی ایدلش وسواری به دخی بو طرز لاینک اکسای دودست تدقیق یولیش ایدی . (نیومیترش بولتر) غزته سنده اوقودینته کوره تدقیقات وآتمه نتیجه تطبیقه اقتزان ایدره ک سواری عسکر بیه دخی یشیلتراق بوز رنگده البیه اکسای واطلاقرده قوبو صوغاتی رنگده مشیلردن اعمال قرار کیر اولمشدر . فقط رنگ بر اولغه برابر اردونک بشون تقیساننده پیچیم بکنسق اوله یچقدر . اولهان ، دراغون ، هوسار آلا بلیرک پیچی حال حاضرده کنه یقین ، فقط طاشیمه سی دهاسهل وخفیف برصوره افراع ایدلش اوله یچقدر . سریش ذاتا آری قله یچقدر . طاقره کلنجه شیدیه به قدر آکرک طرفینده اولان چانقلر برنه قائم اولوق اوزره بش جیبی بر قوشاق قوبله یق و بوجیلرده بصلرته کوره ، ۵۵ بصلرته نظر ۶۵ خرطوج استیجاب ایله یچقدر . تسلیحاته کلنجه ۲۴ متر متزلی یکی قراینه قطعاً قبول ایدله یچک ، بونک تمنانندن اولان سونکو ییایچکنده قوللائق اوزره بده طاشیمه یچقدر . تلجک اکرده آسلی اولوق قالی قبول ایدلش اولجه ذیلدی کی سونکو واریده بسجوتن رفق و الفانی جهته

کیده مشدر . بنون آلمان سواریس بر ساقی مزوان الهده یچیز قله یچقدر . قراینه مشین برحفظه دروننده اکره آسلی اوله برق بوسورته سلاخک تأثیرات هوابی الهه ، باغود غیر قابل اجتناب صدمات ایله رخنه دار اولی محذوری بر طرف ایدلش اوله یچقدر .

جواهر متفقه آمریشا نیک ۱۹۰۹ سنه سی حریه

بودجه سی : — جمعیه متفقه آمریشا نیک ۱۹۰۹ سنه سی حریه بودجه سی ساختن ۱۶۶ میلیون فنه الهه ۱ میلیارد ۴۷۵ میلیون اولوق اوزره تقرر ایشدر . حکومت مذکورده کی باقلقل خدمته انجیق ۷۵۰۰۰ قدر عسکر بولنده یی دوشنلورسه مصارف حریتک بالسه جماتی آکلادیشیلور . بودجه کی بقیه قدری ایچون لوازم میشتک غلای فوق العاده سیله متراق اولوق مشارکک ترید ایدلی (خدمت اونوش سنه یی بولان بر یولانی سنوی ۱۵۰۰۰ فرائق آلری) ، عساکرک صورت جیده دهه تأمین رفاه وراحتی ایله سواحلک ومؤخرأ پیدای ارتباط ایلیان ششکلنک حال مدافعه به وضع کی جواهر متفقه به خاص اولان اسبابی نظر اعتباره آتیق لازم کلیر . یکی بودجه کی فنه ت پاشلیجه سی ترید ماشایته ، قاعده یه ، مواد صغیه ، البیه و اردو کاه لوازی کی خصوصاته وبالخاصه سواحل طویلر ایله ثابت طویلر کی وساطت استعمکایه به قالدرد . رئیس جدید حکومت ، بری و بحری امور عسکریه به دست واهیت برنکه مقابل کورونیور .

اوستریا طویچی قطعاً سنده تلفون : — اوستریاده طویچی قطعاتی تلفون ترتیباتی ترید وتکلیف ایچمکه اوزره مهم برده کارلوق اختیار ایدلشدر . هر طیاره به بر تلفون بونک ایله بر تلفون عربیه سی علاوه اولمشدر . هر تلفون بونک ۳ کلیر مترو ته ماک اوله برق برانستایون تشکیل ایدویور . بوسورته بر طویچی آلا ییک ۲۲ کیلو متزلی تلفون تلی ایله ۵۰ استایونه کافی آلات وادواتی اولش اولویور . ترتیبات واقعه طویچی قوماندانلغه مکمل بر رابطه مخازره وتمیردیگرله اعطای اوامر واستحصال معلوماته سریع برواسطه تبلیغ اولویورده دقیق بر ماده اولان صحرا طویچینلنک تأمین روابط داخلی سی مسئله سنده حل ایدر برچاره در . شهنشیه به قدر یالکنر ژاپونیا حکومتی طویچی قطعاتی بوسورته تمیز ایش ایدی .

اعلانات

اولا سطر حایلیه برنده به مخصوص اولانلر دکره بر سطر ۱۰ غروشدر .
تانیاً اوچنچی ، بشنی ، بدخی صحیفه ، حوادث صرهنه جالب نظر اوله جق طرزده درج ایدله بیک اعلانلر دکره احتوا ایشدیکی ماده تک اهمیق نسبتده اجرت آلتور .
تالیاً هفته ک ، آتیق ، اوچ آتیق ، آتیق ، سنه ک اعلانلر دکره بونلرده استیجاب ایدمچلری سطور وستون نسبتده قرارلندیر یلیجی اجرت مقابلنده درج ایدیلور .

اخلاق انقلاب اجنبی

۳۱ مارث — ۱۴ تیان ۱۳۲۵

— حادثات ، احتساسات ، حقایق —

وقایع اخیره اشتلابی واغلا یینی جامع ومصور اوله برق انتشار ایشدر . فشان یی یق ، جلدیسی اون غروشدر . طمره ایچون یوز یاره پوسته اجرت ضم اولور . هر کتا بجهده بولور . باشلیجه مرکز توزیمی باب عالی جادمسنده جهان کنشخانه سیدر .

طونه اداره خانه سی

قومیسویونجیلق شرکتی

مصطلق ع . عیدیش وقیم اوغلی ج . حقی آیک ایندسانده تأسیس اولان شرکتیز عوز حقته اداره خانه سی بوکون آچدق ماملاته باشلاور .
اداره خانه تعطیل کورلردن ماعدا هرکون ساعت ۲ دن ۱۱ . قدر آتیق بولنه یچدر .
اداره خانه من قانون وناموس موافق اولوب اقتداری سرتبسنده زمان وامکانک مساعد اولدینی کانه ماملاک وکالت حل وفضلی جعی ومستدل شرائطه درعهده ایدمچکدر .
مثلا : اتمه تجاریه ، اموال منقوله وغیر منقوله قومیسویونجیلی ایله اقراض واستقراض ، ایجار وایستجار مامللاری ، دعوی ومصلح تقنینی ، تألیفات طبیی ، سرمایه دارل وقایقرقل حسابنه مزایده ومنافعه مامللاری ووسلکنه موافق ماملات سائر قی درعهده ایدمچکی کی کاتب ، معلم ، سریه وصنعتکارلره خدمتگیلره ایش بولبه دلالت ایدمچکدر .
اداره خانه میدانجهده فرخ بک خاننده اوچنچی قنده ۱۷ نورولر دائرة مخصوصدر .

صاحب امتیاز ومدیر مسئول : ابوالضیا توفیق .

شرائط اشراك

آبونه يدي يلكوز ولايه منحصر در

اين آيلى ۲۰، دوت آيلى ۴۰، آلى آيلى ۹۰، سكر آيلى ۱۲۰، اول آيلى ۱۵۰، سته لى ۱۸۰، فرود ستره بوسته ايرق آلتوز - طبر زده على السوره ۲۰ پاره يه ساتير

شرائط اعلان

اداره خانه به حرايت ايقيدر .

عمل تحرير واداره

ديوان يولده مطبعه ابوالضيا

ابوزحريره واديره به متعلق مكاتب صاحب امتياز نامه يازليدر .

صاحب امتياز ومدبر مسئول

ابوالضيا توفيق ۱۱۴۵

تصنيف افكار

مقتل الافكار ومنتقل ترقى پرورد

۹ رمضان ۱۳۲۰

۲۴ اپريل ۱۹۰۹ - ۱۱ اپريل رومى * اورويانك مرا كزمه سياسي سنده مجارلرى بولشان يكنه عثمانى غز نه سيدر

ترجمان حقيقت

۶ رمضان تاريخى ترجمانكدي (برعنائى) امضايه نشر اولان مصاحبه ي اوقودم (افراد عثمانيدن) برعنائى) اولان بوزانك مطالبات محفاهسته عثمانيلرك مان اكثر تى اشتراك ايده چكنده شيه بوقدر . اوت ا بز تصفيه لسان مسله سنك دهام ساد سينده انكن بيمك ايستلمه چك برتيجيه منجر اوليه چكنه حك ايتش ايديك . چونكه اجوال روحيه مزجه بز طور استثنائى اظهار ايده چك قدر مستشار من بولندينه اطمشاغز وار ايدي . بنده بو افراد دم . بنده احوال روحيه چم بو عيلاك احساسايه بتا زدر . كوريله چك فرق اوله اوله قلت وكترندن عبرت قاور .

سنه . لساغزى كات زانده نامى وپريلان حرب و فرس الفنا طيه قواعدندن نخله خصوصى دكلميدى ؟ بويه بردايه ميدانه بيقنجه بالطبع بو فكر . خلاصه اولانلر دخی مطالعاتى سرد ايمك ايستر سليمان تظيف بك - كندى تمييرجه - بو شته ايستيميرك ميا خليه قشند بر مجوريت كورد بكي بويه بئدى . چونكه اوز ذات اسلوب مزين طرفداريدر . اسلوب مزين ايسته تنوع الفنا طيه متفردن . فقط بو تنوعدن مقصد معلوموكه برمنايه اوله رق متعدد الفاظ اولاقني دكيدر . سمع ذوق تظيف ايده چك صورته مشمش و عشم كات ايه ارايشاب اولش افادندر . مثلا كليونك منظر تى تعريف ايدين مقاله ده كالگ شو .

خورشيد منور : عظمت و سلطنتيه آفاق جواهر فشان اوله رق افلك مناسنه كنجيه : آتش ياقوق شكند طرف امغرى طولاشان اوقاق اوقاق بولطورك حاصل ايستدكي نوره ضرب اولش رنگلر نه قوس قزحه ، نورنكن المانده ، نمازهار بهار يده ، نه صغان هنديه كورلك احتمالى وارد و جهه لطيفه كي . اوت ا بونى كوي . آله گلابيه چق . اكر كوي بونى آكلا يه چق اوگورسه و الساك كوي . قابله چقدر . حال بو كه مقصد كولينك اوقويوب يازمى در . ادب اولمى دك . تنكيم كالگ :

بوكل كه برك بور دكيدر
ذنيه كيش جنر دكيدر

يى كويلرجه دخی موانست حاصل اولش اولان (دنيا) و (هنر) لفظلر تى حاوى اولقنه برابر - صرف تركه عد ايده ييلور . جالبو كه ، مصاحبه ده بيان بيورلدينى اوزره بو يئيك هر لفظى ، كويلجه متعارف و مستعمل اولسه رغما ، مناسى تويلنك در كه ادرا كندين ا شاعر ك اوقا توصيه سنده بولندينى رفت و اعتلا اوچلرى قدر بوكل كيدر . ايسته نيم ، عيار شاعرى (به توفى) نك هر كجه معلوم لفظلر ، بسط تركيله نظم ايديكى ايسانى بر چتجى مجارك آ كلامقلنه احتمال اولدينى ادم ، بومنا اعتبار به ايدى . بن ظن ايمك (به توفى) هر مجارك آ كوله چن قدر طائف شعرل سويه مش اولسول . اكر هر مجار به توفيك اعتلا گاه تفكر اته صاعد لوله چق شبال عرفانى حائز ايه مجارستان ، باشدن باشه شاعرستان عنوانه كيب استحقاق ايتش اولور . ينى هر مجار به توفيدر . او حالده به توفى ايجون هيكل تصنيع و ركز يه

نه احتياج قاور ؟ يا خود او هيكل نه هوم افهام ايدر ؟

صاحب مصاحبه نك غفور لرى نغى ايه شور اجفده كنديه دائر براج سوز سويله مك يسترم ا بن كيمه يى ، هله على شيرتوانى تى تحقير كستا خنقده بولندم . على شيرك ايتيه شيخ غايك نغنى يكد بگيرنه اوردنن ، مقصد ، تصفيه لسان طرفدار تر بيه خلاق بولرك ذوق ادبيلرى كوستمكى .

تايا ايرلاق لفظيه - توم اولندينى وجهه - خير لافى مراد ايمك دك ، اوله برمنايى خاطر ه بيله كوتورمديكى شرف ناموس نكته تاين ايدم . ايرلاق معلومدر كه نغنى مقابيلدر . اوتا صولك مقاله لرك برنده سز ، ايستره كز چابرك زده ، بگزلر ك زده بوز كز ؛ چوللر ك زده كزوب بوز كز . بلكه بز قاج ديو ك تى سوز مرست كورسه كز طغارجك زه آتكز . ترك دبانى حرب ، عيمك اسير غافلر نغى ، ديكلر ندين ايقلا بوب آنلرك بريمه بو كز . كوزل كوزل قوشمشلكه تركيز بايب ايرلايكز ، ديمشدم . و اعتراف ايدم كه بونى بر دكر تكلمه سويه بشدم . بيجون ؟ ديرسه كز ، بز بوگون لسان عثمانى ماوراءالنهر تركيمه متفكر و ميرور زده آنك ايجون . چونكه تصفيه لسان طرفدار لرى بزى زواند برستلكه اتهم ايدور . لساغزى ، ايكي منبع همى اولان هر يى ايه فارسينك ساختزه قابليت تصوير بخش ايدن كاتندن مجريد ايمك ايستور . بو فكر واجتياذ اربانسه ، بوزوى افهام قابل اولمجه كنه مقاله دن اولى طريق بوقدر . هر مالى برت ، ينى فكر اربانسه فارسى فصل طاور ايق لازمه آندن انصراف ايدم .

برده شور اى آكلاشلم ؛ امام بخارى ولاده بخارالى اوله بيلور . فقط نسلا ترك دكيدر . هر بدر ، حرب طوغش حرب اولمشدر . والدهسى ، جديده ده حربدر . حتى (جوق) در كه ينده برقيه پدريه منوبدر . بر حرب طهرانده ساكن اولغه ، دنيايه گلان اولاد واحفادى عجم اوله يه چى كى . سيد شريف جرجانى تركيز ؟ مرده جرجانى ديوروز . بر حقيقى سويه مك ايه تشيع پينده نه مناسبت واردركه بزم « عن اصل حرب اولورده بوگون تركلى حيرته بره چق قدر ترك كورنك ايستيانلى تقليد ايدمير » ديكلر كز دن اوله برمنايى شقيم استخراج اولور . و « اومقدركه مر ايلك عيلمش خفتانلردير ، له الحمد ناطفه پرداز اولدقارى دورى و مداح ووصافى اولغه اختصار ايدكلىرى (ادبيات شاهانه يى) حكم زمان ، ماشينك عمان يى بيان آتشدر . و ديك شاعتى عى عد اولور ؟

صاحب مصاحبه : « بوگون ايريل اوقاقى ميدان محرزده بولان ارباب تحرير - ابوالضيا توفيق بكده داخل اولدينى حالده دور حيدريك مديح كذار مجوريسى اولقندن قورتيه ماشندر . جيرا به خواهش آرمسته فرق وارد . و بعشدر .

خير عزيزم ؛ دور حيدريك نه مديح كذار اضطرارىسى ونده ائيه خوان اختياريسى ايدم . اوت ؛ « هر كار كه مقبول ها يون اولور البته هزدر . « قونى بر كتابه مقدمه . مقال ايدمشم . بو قولك بر مصراع فارسى ترجمندن بشقه برشى اولدينى هر كسك معلوميدر .

۱۲۹۷ رمضان شمس ايديكم جموعه ابوالضيانك خانه مقدمه سنده شويه بر عباره واردر : « هر كارده اجل اسباب توفيق خدا اولديندن در عهد ايلديكمز وظيفه ي اظايمو قشيز دخی حق تاملين مستندا ووسائل ظاهره نك اقدمى اولان زنجيت و حمايت جناب پادشاهى ايه غايه نماند . » بونلر ايه نه اضطرارى در . نده بر فكر اخلاصكارى ايه يازلشدر . اوله بر مقصدله يازلش دخی اولسه (ادبيات شاهانه) عنوانه سزاوار كوريله چك مزيا نك هر بر مرتبه سندن دون اولان سوزلرى او كه عبقه چيقارق ايستيان ذوقانى زياكار لقه ياد ايمك اثر شاعتى صاييلور ؟

ابوالضيا

حاشيه : دونكي طينده ولد چلبى طرفدن يازلش بر مقاله ده ، كندوسنى رنجيده ايده چك سوزلردن بحث ايديلور دى . قط كيدر اولدينى تميم اولخامشدى . مقاله لم ميداندر . بن اواندى حقدنه نه تلميحاً ، نده تصريحاً برسوز سويلم . چونكه اوزانك شدي به قدر نه بر مقاله سنى اوقودم ، نه شخسى طابريم ، اثرى كورمديكم حالده مؤثري رنجيده ايمك امكان تصور ميدر . نواهاه وجود و بر ائير ايه بخنمزدن خارجدر .

يمن خصايلرى

عصيان ، ظلم ، قحط كى آفات مندمدك قرارا كى اولان يمن سكه سنك دوع تخميرى بيق ايصاح ايمكك هيچ بر اديك قوه قلبيه ساعد دكيدر . ملكك ايك قرب قاط وحواليسنكده چله اولاد ملكنى زار و زار ايدن اداره مطلقه ينده سينات مجسمه صورتنده حكمران اوله كيش ايدى . يمن اوله بر قطعه در كه بر آرشون خلقى قازسق باي حال يار انسان كيكنه ويا بر مندورك اسكته تصادف ائامك ممكن اولمير . سكه سندن مرهاتكى بر صاحب عقل وادراك احوال عليه سؤال ايدسه بر آجانكاى مناصب سرشك حزنك در عقب ايتار ايدايكى كورولور ، بوقطه مباركه نك بدبخت اهاليه انواع فجايع و ظلم ايه خون آلود برر منظره حزينه ارانه ايلان ماشيرى ارانه ايلك مقصديه نه قدر آلام و اكدار كوتورلر يلمير كيكنه ؛ حقيقتده نه قدر آثار حزن و الم كوستر سهرى واردر . انلرك دوچار اولدينى قدر اديت ، حقاقت ، استبداد ، مظالم هيچ بر رده هيچ بر كيمسه اجر ايدلماشدر .

Table with 4 columns: Year (1320), Month (9), Day (11), and Time (11:00 AM). It includes a calendar for the month of Ramadan 1320 and a table for the day of 11th of the month.

پای تخت

روسیه جاری و هیئت فوق العاده غنائیه - لیوادیه
گفتن اولان روسیه جاری نیغول جتا بلرته رسم خوش آمدنی
ایضا اتمک اوزره نامه هایونی حامله خارجه نظری رفت پاشا
نک ریاستی تختده برهیشک بالطه باغرام ایله چکی، ایکی
کوندیری غزته لرحه موجب بحث و مقال اولوب حتی بعض
محول رقمان هیئت دون یوله چیقشمن بیله کوستردی .

فی الحقیقه اولجه استانبول واپورنیک بخشیه صاسی ساعت
درنده حرکتی قمردی . صکره واقع اولان تاخره، واپورک
کهنه لکنه اشاره، بویه برکنه ایله فره دکزه چیقندن حذر
ایذک انجاب ایله چکی بولنده ناظم پاشا کی چسور بر عسکره
اسناد اولن اصلسز برشایه سبب کوستردی .
بولنده محتاج تصحیح برخطا وار؛ ناظم پاشاک بویه
برشی - بویه به چکی فرض ایله یوزوز . چونکه سالفیده
اولفله برابر واپورک کهنه اولدیغی بحر بونک تحت تسلیمده
اوله ارق حوضدن چیققدن صکره اطمنه اجزا ایله چکی تجزیه
سفری ده کینک بربری اوزرینه اوردنرت، حتی اون یس میل
سرخته حرکت ایله چکی عیانا اثبات ایشلدر . کینک ایچینده کز
چیقلکن آکلار برچوق مقننر بحر ضابطانی وار که هیچ شبهه سز
قیمتی سیل کلری جانلری بلانزم تهلکه به آه حق قدر صاف لک
کوستر بده اسبابه مقولسریده صلح اولدیغی بیان ایچملری
احتمالی اوله ساز . عیجاستانبولک ریسه نامزد کوستردکلری حلب
واپوری دهامی دکزچی ؛ دهامی بولی ؛ هرقتنه اوله ارق بویه
برناموریه کیده چک کی تک استانبول دکله بیله استانبول
قدر مزین بریاط اولسی عادتا فرضدر . هیئت ماطلهه اعاده
زیارتله چک بر روس برنی قلیه واپورنیک انبارنده قبول اتمک
شان غنائیه بلایق اولدیغی رعنا تقدر ایله چکی انجو ندرکه حربیه
نظری پاشا، (استانبول) واپورنیک کینک تسبیح ایلمش
وزراتا رفت و ناظم پاشاک دخی فکر لری بر صکره کده بولمشدر .
بالطه دن انتظام ایبدیلان خبر واصل اولنجه هیئتک بویه چیقاجنکی
مستخبرات موثوقه منزه عطفاً بیان ایلرز .

چک چارک درسمادنی زیارتی پروغرامی - روسیه چارنیک
درسمادنی حین زیارتنده تعقیب ایله چک پروغرامه دائر فرایه
برسه غزتمسی شو معلوماتی وریبور .
چار، درسمادنه اوج ساعت حاله ق و ستاندار دیاطی طوبله
پانجه سرای هایونی قارشوسنده دیرلیوب جناب شو کینک
پادشاهی، ولی عهد یوسف عزالدین اندی حضرتلری و سائر
شهرادکان حضراتی و نظار ایله برابر مذکور یاطی تشریف
بیوره چقلدر . ذات حضرت پادشاهینک معاودت نردن صکره
روم بطریق وسینود مجلسی اعضاسی ده یاطه کیده چک و آندن
صکره چار ایستایه متوجها حرکت ایله چکدر . چار، ایستایان
عودتده استانبولده ایکی کون حاله ق و کجه بی بکلری سراینده
ایگیره چکدر .

هیئت وکلا ووظائفی - وکلا ایله مجلس وکلاتک
وظائفه دائر مقدما تنظیم ایلمش اولان لایحه قانونیه صورتی
خزیه مالیه ارسال قلمنش و اهمیت و مستجلیته منی مجلس
وکلا ایله مالیه نظارتنه خالد فصلری تدقیق ایله یهرک بوبایدکی
مطالعه تک علاوه بیانی اشمار اولمشدر . خزیه مالیه
عائد مادلر تصحیح ایلمش، یلکنز هیئت وکلا به خالد قلمنده
عموم وکلا طرفندن کوندره چک اولان مددل مسورتلرک
وکلا دن اوج ذاتدن مرکب اوله ارق تشکیل ایله چک قومیسون
طرفندن قطعی بر سورتده ترتیبی ایله مجلس وکلا به ییلدرلی
علاوه مطالعه اوله ارق باب عالی به اشمار قلدیغی ایتملشدر .
* * * امور بیده - دوش برده تک ضابطه تملق ایله چک
خصوصانندن ضولای بدسما طوغریدن طوغری به یکدن
تشکیل ایبدیلان پولیس مرکز مأمور لرینه مراجعته تسویه
معاملات ایچملری و مصالحک سباق جرائی اعتبارله موقوفه

اختلالی اکتزیا قطعات جباله دن و باخصوص زیدی مذهبی
حکفرما اولان محاردرن ابتدار ایلرز .

زیدیرک سده قطعه سنده واقع عقبه العزده مقیم براماملری
واردر بو امامک هر درلو اوامس و تبلیغاته زیدی المذهب سنون
اهالی اطاعت ایلمکده درلر . زیدیرجه اجتهاد جائز و امامک
وجودی مذهب زیدی ایچون فوق العاده بر اهمیت حائزدر .
بعض ساده دلر تسکین عصیان ایچون امامک عالمک الله ایلمسی
وجودی ذکر و سیدن ایلرز . حال بوکه بر امامک وفاتی ونا
وظیفه سی باشندن چکلمسه امامت خلدلار اولمز . اولکی امامک
مکنه هان دیکور بر امام انتخاب اولور . یکدن انتخاب اولان بر امامک
عموم زیدی اهالی بی مجاهده به تشویق ایلمی اسول و عادتاری اقتضا
سندن اولدینندن بنده هر یکی امامک تمیزده بر رقم عمومی حصولی
طبیعی بر کینتدر . بوندن اوتوز سکر سنه مقدم بمن بر هرچ
و صرح اختلال ایچنده ایدی . اهالی مرطوز ندن امامک دیکر
طرفدن داعی حکومتک اداره طلاله سندن یزار اوله ارق
کندیرلرینه حامی اولق و وطنلری غدلا نه سوزنده اداره ایلمک
اوزره حکومت غنائیه به مراجعت ایشلر ایدی . خاقان مرحوم
زماننده دینف پاشا قوما نداسیه یته سوق اولقان قوه
عسکره داعینک عسیرده کی قانع و بروجی قلع ایلمکدن
واورالری (احمد چنار پاشا) حضرت تدریک قوه عسکره و تدابیر
حسنه نرک ایلمکدن صکره ضمایه بکلری ساعت مسافه سنده
واقع مناخه قضاسنه تابع عطاره قره مننده داعینک الکی سیوک
تخصنگاهی اولان مین برقله به هجوم ایله یهرک ظلم بدیدله نیجه
خاقانلری سوندریان داعی حکومتک اصولک امید نیجای اولوب
الیوم خرابی مساهده اولسان و شاهین یواسی کی جسم
ویوکسک برقا اوزرنده انشا ایبدیلان قلعه تک ناقاشندن بنقه
برشی بر ایقلماش ایدی . حکومت غنائیه تک اوزمان کوستره
بیلدیکی آثار عدالت و فسادله قارشو الزام ایلمیکی سیاست ایله
صنعا ده اجرای مقصدت ایلیان زیدی امارتیه خاقه چکلمسی
آمایش عمومی تک تقرری تا مین ایش ایدی .

والی اسبق دیوریکلی مرحوم غنائ پاشا زماننده آمایش
و تخصیلات عمومی ده اودرجه ده فیه تحقیق مشاهده اولمش
ایدی که بمن اهالیسی آلان او ذلک ذکر جیبانی یاد و تدکار
ایلرز . غنائ پاشا مین احوال روحیه سنه کوره خلق اولمش
براداره مأموری ایدی . متقی اولدیغی قدر مستقیم ایدی . عداک،
دی قید مربوط و حکومتک جریان امورینه مسوک درجه ده
مقدم ایدی . دیوریکلی مرحوم دن صکره کلان ولاتک بعضیری
مین اهالیسنک خوشنه نیده چک درجده اخلاق و اطواره
مالک بولمه نسی ، بعضیری ده یلکنز صنعا ده اقامت ایله یهرک
اطرافک حال و احواله قولاق اصهارق و امور و خصوصیات
حکومتی نا اهلر الله ترک ایلمی طولایسه شیرازه حکومتک
تدریجاً انتظامه خلل طاری اوله ارق یته غرا تفکرلرک
دخولی کی حالاً و استقبالی بک وخیم بریفینک حصوله . یدان
ویرلشدر .

اوجانده بنده دقتاله وقوعه کلوب دولت غنائیه غه اول
مهمدن مسعود اولان عصیان وقوعه تک اسباب یکنه سی
خارجدن زیاده داخله تحری ایلمک لازم کاور . اسباب
مذکور تک الک بریحیسی مذهب زیدیتسک شیخی اولان
امامک تشووقات متوالیسیدرکه مرام سیاسیته موفق اولق و سنون
زیدی اقوامی کیندی اداره امامی آتنده جمع ایلمک ایچون
هر درلو تشکر سیایدن محروم بولان یمنک متعصب بدویلی
نزدیه لایقطع مأمورلر انصرامیه . مجارملری حکومت علیه
تشویق ایلر . امامک مرشد و مجاهد ناملریله یاد ایلمیکی بو
مفسدر اساساً قبه دیدکاری علماء صنفه منسوب ایسه لره
بولنده دیانت و مذهب کسب و قوف ایلمش اولوب علم و فضیلت
یوقدر . بولر غایت اخلاقمز و زیدی مذهبده فوق العاده
متعصب برکوره اولوب کندی دیدنشلری اولان عسکر ایله
مخاربه بی مجاهده و غزاه عد ایلرز . (مابعدی وار)

بن مقل بی بشرد . بمن مذهبه ظلم وغرودر . اوهره
بساتک الک لطیف علی اولان قطعه فسق من . بر هر بده کاه
دائیدر . ظالمک ، غدارک آقبال حرصانه لرینه قربان اولمش
بر شهد فسق اطلاق اولمش مجادر . پیتیلر ، قادیسلر ،
چو چقر بوقلمده سقیل و سرکردان اوله ارق ظالمک دست
سولته ، خاشاک مفاخر دینه سنه قربان ایلدیلوردی . هر کون
هر ساعت بز و اولای مصومیت قویور و مظلومک مصوم مارک
آه واینی الهین بشقه کبسه ایشیده بوردی .

آنطولنک ، آرتا و اولدک ، سوریه و بندلک مصوم اهالیسی
قربان بلیقه ایلمش آساندن ، پاشندن ، فراداشندن ، نشانیسندن
چدا ایله یهرک وطن فراداشلری اولان مین اهالیسی اوزرینه
تسلیم اولدیور ؛ آتنده اشبو مذهبه عمومیتک بلا فائده قربانی
اولدیور .
وطنک ایکی مصوم قرداشی . بیامیه یهرک ده طوغریسی
بیلدی یهرک یکدیگر سیک جاتی آلق و بر حرص منادی ایله
ساواشلق اوزره بری دیکر تک یاقنه صاریبور ؛ دیرکن
برواویلا ، بر طرفه هول آنکیر قویسور ؛ اولطیف وادیلر ،
فرحنا سحرار بر قاج کینک کبسه طولدیزق ، کینف ، آمال
فیخصیسی برینه کتیمک ایچون آل قانله بویانیور . آثار ،
بایلیک اولادلری بر دیقته (استبداده) برتابلک ظلم و اعتسافه
قربان اوله ارق الی ابدغالب ایلدیلوردی . هر بساتک ، آنطولنک
روم ایلمک سنون کسکی حاتم ایله ایچنده بولینور ؛ یوزیکلرجه
انسان هرچ برینه قربان ایلدیلور و شرف ملت و شوکت حکومت ایچون
آلکی لازم کلان طوبله ، تفکرک ، حفظ وطن ایچون صالانسی
لازم کلان سونکولر ، قلنچلر ، وطنک قائل و قایمه ، اولاد وطنک
غداوت ایلمسه ، و جانلرک مقاصد منفعت سنانده آلت
اولدیور . آرمدن برمدت کچور ، دهاسینه ارضه ترک ایلدیلان
ایلات مصوبله چورور بیه و غن بولنده دیر بر سخته خون
آرد تعقیب الیور ، ذاتا سکنتک قوه غنائیه سنه کافی
کله مان مزاج ، بالطبع زرع ایله یهرک شرم مرکزک مظلومن
صکره مؤلم قیطر پاش کوستریور ؛ کور ، نلاحیلر ، قضا
بیسوک شهرلر یوزلرحه سنده اکتساب ایلمیکی معموریت
و انتظامی برک ذرتی ، بر قاج ماه ایچنده غائب ایدورک
تارلازی سوره چک ، بیقلان مین خانه ی انشا ایلمک ،
حیات اهالیسی بندیرجه کل اولان بکنه بلاد بمصوفی غائب
ایش تارلازی ایچون فریدان اولور ؛ چنچیلرک ، اینجیلرک
سایع مختلفه اربابک آشیان سمداتلری بوم و غراب سکنتی
اولور . تارلازیه باغچلری طراوت طبیعه و حضرت دانسی
غانه ایلمکده نامی سبکتان و شورستانه انقلاب الیور دی .
بو قارودن آغاشی تمداد ایلمکمز شو احوال امف اشکاتک
صرف اداره لسیسه و قونفر لقتن و اداره مرکزیه سیاسی
اولان استانبولک هریده اولدیغی کی مسائل سیاسی غنائیه
دخی باوق ایلمکله باغلامه قدن عبارت اولان موقت بر تدبیر
ایله کینتدر بر یور مسندن نشات ایلمکده شبهه یوقد . بنده علی التوالی
حکفرما اولان اختلالک اسباب موجب آرتی شوزمان
فیض اقتزاندی تحری ایله یهرک غریبتک مسعود قطعه سنده
براداره عاده موقه تاسیس ایلمک زمانی حلول ایلمش اولدیغندن
اسباب موجب صیانی بر بر ذکر و تمداد ایلمک لازم کاور .
مین اختلالی ، ظن اولدیغی کی یلکنز حکومته قارشو قیام
و عصیان صورتنده حرکات متورانه دن عبارت دکادر .
اسباب عصیان بنده مدت مدیده بولونده تحری حقیقت
ایلمانه و مین احوال و عادتای حکومتک طرز حرکتی قیندن
تفتیش ایلمن ارباب بصیرته کوره متعدد اقسامه آریبور . مین
اهالیسی طیاره و نجابت هر صیه کی کون عصی و بدوی الطبع
برقومندر . قطعه غنائیه به مذاهب متعدد موجود ایسه ده اهالیتمک
قیم اعظمی ایکی درلو مذهبه سالکدر . مینک قطعات جباله سنده
زیدی و تاه و حوالیسنده شافی مذهبی تک منتشردر . مینک قطعات
جباله سنده کرمی بعض محارنده باطنیه الیله مذهبه غیر تاه
سند هابی مذهبی موجود ایسه اولکیره نسبه تک آذر مین

سراجت لازم کلدیکہ رؤسای دواڑ سرگزیه ایلہ غبارت اجراسی شهر امانتجه لازم کلانتره تبلیغ ایدلشدر .

شهر امانتی بودجسی — جمیت عمومیہ بدیه نیک نضرین اول ابتدائندہ وقوع بولہ حق اجتاعندہ سنہ آتیه بودجسنک موقع تدقیق و تصدیقہ وضعی مقتضی اولوب دواڑ بدیه نیک هریرسنک بشقہ طرززدہ بودجہ و حساب بایعیت محل قائماتی و واردات و مصارفاتک محضن و محقق صورتدہ مقدارری تعیین ایدلر یلرک سنہ آتیه بودجسنہ قوانیه جق واردات و مصارفات بر مقدار و اساس صحیحہ مستند بولتی و وارداتہ مخصوص بشقہ مصارفاتہ مخصوص بشقہ اولوق اوزرہ طبع ایدلر یلان بودجہ فورمہ نردن لزومی مقدارنیک ارسال قلندریندن بجهت بر نسخہ سنک مسودہ اولوق حفظی و بر نسخہ سنک بالتظیم نہایت ایک بکر منجی کونہ قدر مرکزہ بشدیریسی و دواڑ نردن کلہ جک بودجہ لرک تدقیق مندوجاتی و عمومیک برک دیرلسی دخی زمانہ توقف ایدہ چکندن آکا کورہ اینک نظر دقت و لغتایہ آلتیح لزومی شهر امانتجه لازم کلانتره تبلیغ ایدلشدر .

بوزلک و الیلکیر — بوزلک و الیلک آچقرک تداولی اولجہ فرزتله اعلان ایدلر اولدینی حالہ کوری تحصیل مأمورری طرفندن قبول ایدلماسی اصناف و اھالیجہ نردی و بنا علیہ آرزوہ منازعات و شکایاتی داعی اولقدہ بولندینی بک اوغلی بصرفلندن اشعار ایدلش و حال بوکہ اولجہ تمہیم و تبلیغ ایدلرکی وجہہ بوقیل آچقرک منع تداولہ دائرہ مالجہ بر قرار اخذ ایدلرکی چہنہ آقندن استنکاف ایدلر حقندہ تمقیقات قانونیہ ایفا قلنق اوزرہ مان جہت عدلیہ بودیع ایدلری ، امنیت عمومیہ مدیرکلکتجہ تمہیم تبلیغ اولغشدر .

ملاقات — اسوج سفیری ایلہ انگلیز سرمایہ دارانشدن موسیو کاسال دون مالہ نظر تہ کلہ لک جاوید بکہ ملاقات اختصار د .

مأموزینوسہ میہ نیک عزل و تقاعدلری — ادارہ سرگزیه ایلہ کر کلزہ مستخدم مأمورنیک صورت انتخاب و ترقیاریہ عزل و تقاعدلری حقندہ ایجاد ایدلسی مقتضی شرائط و قواعد دائرہ رسومات مناری ستر فراوقورت طرفندن تنظیم اولان لایحہ ارادہ سنہ بہ اقران ایشدر .

شرکت — عمالک عتایہ مسودہ و ترمہ یغی اعمال و فروختی مقصدیہ (عتائی آونیم سود شرکتی) عنوانی ایلہ و عتس سنہ مدت ، بکر می بش عتائی لراسی سرمایہ ایلہ موسیو فروکر طرفندن بر شرکت تاسیس اولغشدر .

تجارتک توسعہ و صنایک ترقیسنہ خادم اولوق بنہ موسیو فروکر طرفندن ۷۰ سنہ مدت و ۱۰۰ بیک لرای عتائی سرمایہ ایلہ (عتائی عموم آونیم شرکتی) اسمندہ دیگر بر شرکت دھا تاسیس ایدلشدر .

سواری صفتندن تصفیہ دہ رتبہ لری تزییل ایدلرک اسامیسی

آچقندہ برنجی فریق محمد فاتح پاشا (میروالی)
آلتچی اردو اون آلتچی سواری لوانسک قوماندانی میروالی حضرت پاشا (میروالی)
ایکینچی اردو آچقندہ میروالی احد پاشا (قائم مقام)
پنجنچی اردو آچقندہ میروالی محمد علی پاشا (قول نامی)
آچقندہ میروالی رضیا پاشا (قول نامی)
آچقندہ میروالی علی فؤاد پاشا (یوزباشی)
دودنجی اردو آچقندہ فریق فؤاد پاشا (یوزباشی و کلی)
آچقندہ یوزباشی مظہر پاشا (ملازم اول)

اعادہ رتبہ — اسباب سیاسیہ دن ناشی مقدہ اسلک عکر بدن طرد ایدلش اولان آچقندہ سواری یوزباشی و تیلی محمد توفیق اندیک بوکورہ رتبہ سی اعادہ اولغشدر .

املاک قدیمہ خانقاہ — املاک قدیمہ خانقاہ دن اولان محفلک اغنام و سارنسی بت دفتر ایدلرک شدیلک تحصیلاندہ

بوللماسی قرار ایدلر یلوب خزینہ خاصہ نظر تہ تبلیغ ایدلش ایدی . بو قرار طوغریدن طوغریہ خزینہ خاصہ بہ عائد بولان حیوانات و محصولاتہ منحصر اولوب بوقسہ لاجل ازرائعہ افرادہ ایجار ایدیلان اراضی محصولاتی مستأجر لک مالی اولوق چہتہ بوندن عشر آلامق برقم خاکی تکالیف میریدن مقو طوتمق کی قاعدہ عدک و مساواتی محل بر مسامحہ اولہ چکندن قانون حکمتجہ املاک مذکورہ نیک اشخاص سائرہ مثلاً بانکیز منافع تصرف سندن استفادہ حق حائر اولوق خزینہ بیت اللہہ عائد تکالیف در سوم میریدی بدل ایجارہ ضم و علاوہ اتمک ضرورتیہ استبقایہ خزینہ خاصہ قطعیاً صلاحیتدار اولہ چہتی آشکار اولدینی حالہ بو حقیقیہ خزینہ خاصہ بوق و تسلیم ایدلرک قابل اولہ مقدمہر . خزینہ خاصہ نقطہ نظر تہ اصرار اتمک بر برابر خزینہ مالہ ملت میرسنہ عشر و بر مری ضمنتدہ طرف طرف اعراض ایدلرکی فور مجیرہ مرتبہ مستأجر لہرہ احتیارات و تہیاتدہ بولقدہ درکہ بو خصوصہ خزینہ خاصہ ایلہ تکرار بخاریدن بر فائدہ استحصالی ، انالی دلالتی ایلہ مابول اولدیور . بعض محسولاتک طوبلا تہ زمانی مرور اتمک اولسندن طولانی بو مخالفت دوام ایدہ چک اولور ایسہ ملت لمرک خزینہ مالہ علیہ ضرر و زیان دعواسنہ قیام لری محسوس بولندینہ بنا ہوا بیدہ اولجہ جق مسامحہ نیک بر آن اون تمیزی باب علیدن استیذان ایدلشدر .

دواردہ نسقیات

حربیہ نظارتک نسقیاتی اکال اولندیندن نظارت مشارکایہ مربوط بولان و ادارہ دائرہ سنک و ادارہ نسقیات عمومیہ دائرہ سنہ مأمور فریق روبیلان پاشا حضرت تلمی مرتبہ اولجہ اجرا فامش اولان نسقیاتی دہ بوکرہ بروجہ آتی تصدیقہ اقران ایشدر :

رئیس اول ارکان حربیہ فریق منیر پاشا ، رئیس ثانی ارکان حربیہ میروالی صبری پاشا

تجزیاتی کمیٹی

پاشا کاتب حسنی افندی ۲۵۰۰ ، پاشا کاتب معاوی نشتہ بک ۲۰۰۰ ، قسم ثانی میزنی حاجی صالح افندی ، قسم ثالث میزنی احد میر بک ، صنف اول غالب افندی ، حاجی حمدی افندی ، صنف ثانی صالح افندی ، مرتضی افندی ، صنف ثالث رسعی افندی ، عاصم افندی ، فواد افندی ، نوری افندی ، صنف رابع محمد نوری بک ، عزت افندی ، کمال بک ، محمد فواد بک ، صنف خامس محمد امین افندی ، رمزی افندی ، علی افندی ، خالص افندی .

برنجی شہ

مدیر ارکان حربیہ میرالائی محمد توفیق ، معاون اول ارکان حربیہ بیکاشیسی قحی ، معاون ثانی بیکاشی شفیق ، قسم اول میزنی عاصم ، قسم ثانی میزنی نائل بکر ، قسم ثالث میزنی عرب ، صنف اول سید سلیمان ، حق ، رشاد افندی ، صنف ثانی شناسی ، رضا ، جمال ، محمود ، صادق ، احمد افندی ، صنف ثالث ممتاز ، فریدون ، احسان ، ہاشم ، احسان ، قدری افندی ، صنف رابع کال ، وصفی ، نجفی ، خیری ، مصطفی ، طاہر افندی ، صنف خامس اسحاق حق ، محمد فائق ، نشت ، حسین ، عثمان ، علی ، ضیا افندیلر .

ایکینی شہ

مدیر حسنی افندی ۳۰۰۰ ، معاون صالح بک ۲۰۰۰ ، قسم اول میزنی حسن افندی ، قسم ثانی میزنی ادم افندی ، قسم ثالث میزنی حسنی بک ، برنجی صنف صلاح الدین بک ، جلال بک ، رفعت بک ، اسحاق افندی ، احمد افندی ، ایکینی صنف نری افندی ، واصف افندی ، احمد افندی ، ادم افندی ، رفعت افندی ، اوچینی صنف خالد افندی ، سلیمان افندی ، احمد افندی ، ابراہیم افندی ، منیر افندی ، فخری افندی ، سعید افندی ، دردنجی صنف نجیب افندی ، کامل افندی ، محی الدین افندی ، حاجی محی الدین افندی ، حلمی بک ، رامز افندی ، شکر افندی ، بشنجی صنف جبل افندی ، حافظ نوری افندی ، عزت بک ،

صفت افندی ، شرف الدین افندی ، صدق افندی ، علی رضا افندی

وزندار علی افندی ، معاون محمد افندی ، تحصیل مأمور ری ، ہدایت افندی ، معاون احمد افندی

ادوات نامی

میر خالد بک ، برنجی صنف کامل افندی ، ایکینی صنف حاجی محمد افندی ، اوچینی صنف مصطفی افندی ، عثمان افندی ، دردنجی صنف رشاد بک ، خلوصی افندی ، فاضل افندی ، ثانی افندی ، بشنجی صنف حامی افندی ، احسان افندی ، ابراہیم افندی ، اسحاق افندی .

سوق مأموزی بیکاشی برهان الدین افندی ، معاون یوز باشی حق افندی ، مقام یوری یوزباشی شوقی بک .

شہر امانتی نسقیاتی — شہر امانتک مقدا حازم بک زماندہ پایلان نسقیاتی تدقیق اتمک اوزرہ شہر امانتی نسقیات قومیسونیون دون تشکیل ایشدر . مذکور قومیسونیون اعابدن غالب بکہ بموتانندن علی منیف و مجلس امانت عمیری مظلوم و مکتوبی قلمی عمیری حافظ رائف و محاسب عمیری احمد بگردن ترکیب ایش و دون ایفای وظیفہ بہ بدأ و بنشترت ایشدر .

شہ عدلیہ نظارتی نسقیاتی — نسقیاتی اجراء مأمور قومیسونیون اکال وظیفہ ایشدی و تنظیم ایشدی دفتر ارادہ سنہ سی استحصالی اولتی اوزرہ باب عالیہ تقدیم ایدلری معلومہر .

بویادہ هنوز ارادہ سنہ صادر اولدیندن بالطبع قہیم مامولہسی یاریکی جمہ اترسی کونہ قلشدر .

ولایت

مہم برنگذیب — بوندن اون بش کون قدر اول سلائیکہ کیجیلین بوستخانہ دن قولومو اولتہ کیدرکن چقور خان آرقہ سنندہ ایک شخص مجبول طرقدن تمقیب اولوق بونلردن برینک انداخت ایدلرکی و دولورایہ مجروح اولان دہ موقرات فرقتہ منسوب و سابق عتایہ منطقی و وو بو دہمی یاراسیمو اونغیانوف افندی اخیراً زمان غزنیسی مجرور لردن برینہ بیانات آئیدہ بولغشدر :

سلائیکہ منتشر و بلغار مشروطیت قلو بلرینک ناشر افکاری اولان اوہجستو نام بلغار غزنیسیہ صوفیدہ منتشر و چرنا بوشتا و سائر بلغار غزنیترندہ حصندہ وقوع بولان فعل جرحک زون تا کمر طرفندن اجرا ایدلرکی کال خیرتہ او قومدہ . بونشریات اوزرہ اجامدن برچوق مکتوبلر آلم .

کویا زون ترکلر ، دہ موقرات و بلغار مشروطیت فرقتہ نیک توحید آمال ایدہ چکلرکی خیر المشاردہ بوکامان اولوق و آرزوندہ دھا زیادہ منافرت و ضدیت حاصل اتمک ایچون بونمل ارتکاب ایدرک فاعل اولوق اوزرہ بلغار مشروطیت فرقتہ کو سترمشدر !

حال بوکہ بوادما کندی کندینی جرح ایدر . چونکلرون ترکلر صاندانکی افندی ایلہ استویان حاجیف افندیکنہ چکندہ وقوع بولان جرحندن سکرہ بلغار مشروطیت فرقتہی رؤساستندن برینہ جرح و تلف ایدلر ایدیہ ایک فرقہ آرمندہ کی منازعہ و منافرتی تزییدہ موفق اولورلردی .

بیم ایچون کون کی آشکاردرکہ بکا قارشو سزح استعمال ایدنرہ منسوب اولدیندہ دہ موقرات فرقتہ مخالف بولان فرقتہ منسوبیندر . چونکہ بوقصد برنجی دہمہ دکلدہر . بوستہ ظرندہ برسی کر بریلیدہ ، دیکریدہ ایشیدہ اولوق اوزرہ ایک دہمہ بونلر طرفندن حیاتیہ قصد اولغش و آرقہ داشلرمدن برسی مجروح اولشدر .

نی بورادہ جرح ایدلری کوردیک ایچون بلغار اولدہ . قاری بک ابی طنائیم ، بالکر اسمارنی بیلم . اشقبہ و کو بریلیدہ نی ترصد و تمقیب ایدلرینہ اولنلردہ و بونلر بلغار مشروطیت قلو بلریشہ منسوبدر . چونکہ جرحدن

این کون اول بریسی مذکور: قلوبار رئیس موسو طومافر
 بووف ایه برابر ادن تیاروینده بلغار مشروطیت قلوباری
 قونفرسه کیدرکن قونوشدینی کوردم. حیانه سو
 قصد ایدنلرک ژون ترکر اولیوب مخالف بلغار فرقه لری
 مغزوب اولدیقه قاعث وجہ نیم اولدیقتن مذکور. غرض ترک
 بویولمکن اشامه لری قطعیاً تکلیف ایتمکری جای ایدرم. فاعتر و...
 بلغار متره بویولدیگیلری حد رؤسای روحانی دن مجالس
 اداره و تفریق جیتلری دن دوام ایتر لری ولایت نظامنامه سنک
 احکام مخصوصه سی اقتضای دن بولنش ایسه رؤسای روحانی
 وکیلرک دوامه دائر عمومی بر نظام ویا قرار اولیوب یالکز
 روم بیقوسلریک بولدیقلری عمل جلیبه بالذات دوام ایتمکری و سائر
 قضایر مجالسده رهان طاقه سنیدن بر وکیل تعیین ایلمکری. حقیقده کی
 سامانه استثنایه در سادات روم بطریق خاصه سی نظامنامه سنده محرر
 ایسه کسار خفانک هنوز نظامنامه سی بولغا. سیله بونک بلغار متره
 بویولدیگیلریه تمیلیل خصوصی شیایر تامل کورلمشدر. کرچه
 اکسار خفانک تکلیف دائر اولان فرمان عالی احکام منیفه سی
 بلغار متره بویولدیقلری نفاذ قلموعین مساعداتی جائز اولمکری
 لزومدن بحث اولقد ایسه در سادات روم بطریق خاصه سی
 نظامنامه سنک احکامی قدس شریف و انفا کیه بطریق خاصه سی
 کی دیگر اور تودوقس مها کر زواجی سی منسوبینه دخی غیر شامل
 بولغده اولدیقه جهت مذکور اکسار خفانک اشیرو بطریق خاصه لردن
 فرقی بر معامله استثنایه طلب ایسی مفایر مصلحت اولدیقتن
 بلغار متره بویولدیگیلرک مجلس اداره و تفریق جیتلریه قبولی
 نظامه توافق ایدهمیکچکنک و مجالس اداره جه رؤسای روحانی ک
 دوامی خصوصیه سادمول مناویه به رعایت ایدهمیکچکنک اولدیقه اشمارات
 واقعدن اکسار خفانک اولدیقتن قرار واقع وجه ایه اصول
 مناویه به توفیق امامه ایسی ایجاب ایدهمیکچکنک تبلیغ لزومی
 شورای دولت تنظیمات دائره سنک بایولدی ساین تودیع بیوریلان
 مضبوط سنده ازور و داخله نظارتندده ولایته اشمار ایدلمشدر.
 اجنبی معلملر — عثمانی مکتبازنده استخدام اولدیقه
 مملکرتک تیه بیجانیدن اولمیسه لازم کله چیکی اخیراً مسارف
 نظارتند تبلیغ اولان امر مخصوص اقتضای سنیدن اولمسنه منی
 سلائیک روم زیمانز مکتبده مملکتک ایتمک اوزره اخیراً
 انتخاب اولان تیه بونایشه دین کورکن القونومو و یونان
 اردوئی چاوشلرندن اولدیقلری اکسار خفانک مکتب مذکور
 جناسیق معلملرندن یونانی یا قاک کوریم اقدی جوارنده کی

روم مکتبده لامبروس نام کس ترک مملکتدن منی حقیقده
 بولیس مدیرتجه تدابیر لازمه اتخاذ اولمشدر.
 و حقیقته برنجیات — کچن کون سلائیکده کولچک
 عله سنده ساکن طیب بوزباشیلرندن عمر اقدینک بر بچی
 یاشنده کی قیزی، قوموشو قصاب اصنافدن علی آغانک فالیلیسی
 کندنی خانه سنده کی قویوه القا ایدر. مصومه بولقدن ایدیان
 فریاد اوزرینه ولایه سی اورایه پشیمه و خشی قالدین موسی الهپایه
 کریم سنک قویوه دوشدیکنی سولیر. عیجاره والدله شایروپ همان
 کریم سنک تخلیصه شتاب ایدر. جایبه بوندن بالاستفاده همان
 قوموشو جهتیه ماصه اوزرنده بولدیقی اون عدد بشی بریده
 آلتونی درجیب ایه خانه سنه کاور. مسئله موقع قومیسر لکنه
 عکس ایدر. قومیسر در حال بلدی طیبی ایه مام عمل وقعه به
 کلیر، و عیجاره مصومه بی مینا قویودن چیقار برلر. عندالمانه
 وجودنده (برلر) مشاهده اولمش و جایبه حکومه تسلیم ایدلمشدر.
 چوچق قویوه، سرفقی اجراءیه وقت قزاقی ایچون آکلشدر.
 سلائیکنک اوستریایه سیاحت — سلائیکنک اوستریایک
 بلاد مختلفه سنه عزیمت ایتمک اوزره ترتیب اولان تین خصوصیه
 عزیمت ایدمیکچکنک اولان مامورین حکومه، سیاحتک دوام ایدمیکچی
 بکرمی کون مدت ایچون مالیه، داخله و مامارف نظارتلرندن
 مأذونیت ویرلمشدر.
 سلائیکنک صربستان اخراجات
 سلائیکنک پروتودوس غرضه سنه یازیلور: «سلائیکنک ریختم
 شرکتی ایه صربستان جنرال قونلوسمی پشیمه دون بر مقوله نامه
 عقد وامضا ایدلمشدر. صربستاندن، سلائیکنک طریقیه اورویایه
 سوق ایدمیکچکنک اوکوز، صغیر، ماده، طوموز سائر حیوانات
 ایچون شرکت، لیمانده بیوک آخوزلرله صاهانلر اندا ایدمیکچکنر.
 صربستان حکومتی بوکا مقابل شرکته سنه بکرمی بدی بیک
 بش یوز فراقق تسویه ایدمیکچکنر. موسم اخراجات تقرب
 ایدمیکچی جهت انشاء نه شمیدین کرمی نام ایه باشلانمشدر:
 صربستان اخراجاتدن کلی استفاده لر تأمین ایتمک اخراجات
 تدبیراً زیاده لشککده در. بغدادی اخراجاتی کچن سنه به نسبتله
 ایکی قات فضاهدر. صربستان مویشی، مصر له ایستایا و ماطله به،
 بغدادی یونانستان ایه فرانسه و ایستایا به سوق اولمکنده، بیوک بر
 قسمده قطع سلائیکنک صرف و استیلاک ایدلمکده در.
 دوخامی عثمانی — دوخامی عثمانی اولکی آقتام میدیالی به
 واصل اولمشدر. دوخامی میدیالی اوگر نده مانور لره اشتغال
 ایدمیکچکنر.

آیدین ولایتی امور عدلیه سی — تشکیلات جدیده
 عدلیه جه سندن اولقی اوزره اخیراً انتخاب و تعیین قنایان آیدین
 ولایتی مامورین عدلیه سنندن بر سنسنگ عمل ماموریت جدیده لری
 مواصلت لری جهته آیدین ولایتی استیفاف محکمسی جناسیق
 قسننگ اشای وظیفه به مباشرت ایدمیکچی علندن بیلدرلمشدر.
 شتی استیصالی — بدی سکر سنه دنیو قومی و قلمه
 سلطانیه لوالری داخلنده اجراء شقاوت ایدن قوبوق احمد
 انمکنده کی شقیقک برامبجده آناج کوی دکرماتی جوارنده
 بولدیقی خبر ویرلسی اوزرینه در عقب او طرفه سوق ایدیلان
 ژاندارمه، مفرزمسی کجه ساعت ایکی بقنده مرقومه ذکر مانک بر قوز
 شون، تری قدر خارجه تصادف ایدمیکچکنک تسلیم اولمشی اخطار ایتمش
 و مرقوم بو اخطاره سلاح ایه مقابله ایدمیکچکنک بالقابله مینا
 استیصال اولمش، اندنک غرضاً تشکی ایه قرق آتی فننگ
 حکومه تسلیم ایدلمشدر.
 قوبوق احمدک اتلافی بشون اهالی آرمسنده بر شرکان
 و مسرتله تلقی ایدمیکچی بیلدرلمشدر.
 حلیه شقاوت: جلب ۹ ایول — سوریه ولایتی
 داخلنده آثار عتیقه و سانی قدیمه کشف و تدقیق ایتمک اوزره
 بو حوالیه کلش اولان انکتره دولت فنیسه سی تیه سنندن
 نوسو لورانک عتیقات قضاسی داخلنده یک شار موقفنده کی
 آنباری نمانا ایتمک اوزره خبر سوز و حتی هر به سزایکلر باشه
 بو به چیقهرق انشای راهده مجهول بر شخص طرفندن دوچار
 تعرض اولدیقی و بر عدد روو لومره بر ساعتک اخذ اولدیقی
 خبر آنجسی اوزرینه در حال قوه کافیه سوق اولدیقه متعاسر لری
 در دست و جهت عدلیه به تسلیم و مقصوباتی دخی بالاسترداد
 موسی ایه اعطا ایدمیکچکنر.
 موصدن اشمار اولدیقه کوره یازان اشقیاسی عکر
 ایه، مصادره ایدرک بر مقدار تلفات و بولمکن سکره رواندز
 داخلنده شیروان عشایری آرمسته بریشان رحالده طاعنمشدر.
 اشرایه التحاق ایدن دیگر عشایرک بر قسمده نادمأ عودت
 و بعضی دهه قورقورلرندن طاعنره التجا ایدمشدر. قلان مریدان
 و دیوانه لری ده شدتله تمقیب و تادیب اولمکچقلردر.
 زراعیه سنده علی العموم حیوانات غنیمه و شره سنده و اورمانلرله
 معاندنده اصلاحات اجراء ایدلمسه دائر اضروم و ایسی جلان
 یک طرفندن تنظیم اولان، فصل مخطره اورمان و معادن و زراعت
 نظارتیه ارسال ایدلمش و نظارتیه مصیبت کورلر ایدمیکچکنر.

تقریر سیاستیه
 نومرو ۴۸
 یکی عثمانیلر تاریخی
 دردیجی فصل
 مابعد —
 اظهار اولتورودی. ایسته عالی پاشا بوجیه لریله آره صره پادشاهی
 تطیب ایدرک استقلال عالی محافظه ایتمک ایدی. خصوصاً
 فؤاد پاشایک وفاتی اوزرینه خارجه نظارتی دخی فتنده جمع
 ایدمیکچکنک بو ایکی صفت کندوسینک ایکی جناح راقعی شکلنی
 آتش و بویق فوت سپاه منده ارمحاله قدر باب هالده حکمران
 اولمشدر.
 فرائضیه، افکار عمومیه هنوز نشوئه لیضی اکتساب
 ایشاش اولان مملکتکده، یا حکمدار بالذات بر طور بدرانه ایه
 مملکت و مملکتکجه سکر و یا خود مملکت و مملکتکله و ترقیسنه
 مصروف اولان افغانده کندوست مرشد و مساوان اولدیقه
 رجال دولت پشدریر. بر وقت مملکتک اقبال و سعادتک خدمت
 ایدن مستقل الامان اورویا حکمدار لری بویله ایدی. بیوک
 پتو، بیوک فرودریق، ماقبیلیان، اون دردیجی لونی بوز،
 مرشدلر، هر لری جنمنده کی تیه تیه مشهور اولان بو حکمدارلر،

هر شعبه اداره ایچون ارباب اختصاص و فطانتندن بر جوفی آدملر
 پشدریش و آنلرک ساعی متادیه لریله مملکتک تیه، زمانلریه
 کوره یک بیوک خدمت ایدمشدر.
 بزده کی اصول اداره نمایه سیاست شرقیه به تابع ایدی.
 سلطان محمود یکجیر لری قالدیر مقعه، هر طرز مدنی قالدیرم
 زعنده بولندی. فقط هرشی، یالکز تبدیل نام ایتمکنک بشقه
 برکونه تبدله اوغراماشدی. رشید پاشا بو سیاست ویا اصول
 قدیمه اداره به برنولاس غرب اسکله ایتمک ایسته مش ایسه ده
 او کسوهی الباس ایدمیکچی وجوده، اوته دن بری او کسوهی
 لایس اولان قوملرک روحنی دخی قطع ایتمک لزومی دوشه.
 مامشدر. یاخوده دوشمنشده افاضه به وقت بولممشدر. چونکه
 هنوز مکاتب ابتدایی اولیان برمت ایچون بردار الفنون
 تاپیسنه تثبیت ایدیشنه باقیلورسه، او روحی نشوومدار ایدمیکچکنر
 وساطتک لک مهمنی تدارک و اضطرار خصوصیه ایه اولممشدر.
 اگر رشید پاشا ملته کی استمداد فیض و عرفاتی پذیرای انبساط
 ایدمیکچکنر و سالی استکماله موقف اولمش اولک ایدی، بزده
 افکار عمومیه، دهها اوزمان کندوسنی حس ایدمیکچکنر بیه چک
 نمایان اظهار ایدمیکچکنر. فقط خلق یکجیر لریک فاسندن
 بر حسیوق حاکمیتی غضب ایدمیکچکنر اولممشندن افکار
 عمومیه دخی خواب سکونه طلشدی. بویله دور زده ایه افکار
 عمومیه نک غلیان حاصل ایسی، خلق اوزرینه حاله اولدیقه قوه

مساعله تک شدنه تابمدر. نهایت درجه اوزرینه وارلدیقه کندنی
 کوشتمه قیام ایتم.
 اوزمانلر ایه مطوعات عثمانیه، تاریخ ظهوریتک سد ایدنه
 بولدیقی جهت دهها یک کتب و مقدماتی قتی جهت دهها
 یک ضمیمه بولنیوردی. بنا علیه افکار عمومی لری لازمی وجهه
 ایضاظ و تشویق ایدمیکچکنر. چونه که ظهوریه برابر
 رشید حکم آتیه آلتش و تمیز صحیح ایه طوعار طوعار غماز باشی
 ازیش ایدی.
 رشید پاشا دوزنده ایه مطوعات هیچ اثر حیات کوشتمه
 مامشدر. رسی و نیم رسی ایکی ورقه حوادندن بشقه برشی
 بیلیمان خلق، غرضه تک درجه خدمت و امینتی آکلام مقده
 مذکور ایدی.
 ایسته، بزده افکار عمومیه تک وجودنی حس ایدمیکچکنر مامی
 بوکی وساطتک تقدان عطف اولمیکچکنر. بنا علیه مملکت
 بختر سالی آتارندن اولدیقه رشید پاشا، استیخلاف ایتمک اوزره
 پشدریدیکی میان مسلکتک کندنی حقیقده ناکاه ایقاعندن
 خالی اولدیقلری اتر قنلره اوغراماشقین بیانی مابوس اولمش
 و بلکه بویاسر اجلی تمجیل ایدمشدر.
 یکی عثمانیلر تاریخی یازارکن رشید و عالی و فؤاد پاشارک
 مسلک و مذهب سیاسیلرندن بحث ایتمک ضروریدر. چونکه
 مابعدی وار

مصاحبه رمضانیه

نه محول آمدلرزا دها نصفه رتب یتهدن میدانه برده
تصفیه لسان چیقازق... حال بوک لسانزدن اول محتاج تصفیه
نارمن وار ، نارمن وار... مثلا بیلیمکه دها ایچدیگم

بوده اورته بر تصفیه لسان مثلهمی آتدی و درعقب
هریک لسانه دوشدی. اساسا مادامکه بر لسان مباحثه سیدی،
دیلسرزدن ماعدا بیون خلقت بوکار یسمنه حتی واردی.

بیون بو مباحثات و مبارزات لسانیه اشتراک ایدنلر،
ایجابات بشریته تمامیه رعایت اتمک اوزده هان فرقه لر تشکیل
ایتملر. بیون ادبیات تعلیمی، صرف و قواعد خواجهرلی،

تفرقه

اوچ تفکجه

مؤالی : آلكساندر دوم

— موسیو (دق بوکینام) ک فرانسه اولدینی روایت
ایدیورلر.
آرامیسک صرف ایدیک بو سوزده حد ذاتده بک ساده
و اهمیتزکی ایسه اوزمانلر دوران ایدن شایه لر نظر دغه

— پورتوس، بکالوس و برمک ادماسه می قایقه جشکزه؟
بنا پورتوس سوزده دوام ایله :
— عزیزم، یه تفکجه و یاخود راهب اولیکز. فقط هم

(۱) دوق دو بوکینام اوتار بخرده انکتهه طرفندن فرانسه یه
سازیلنه بر قراج دغه انزام ایلش غایت یاقشلی بر امیزاده اولوب
اون اوچینی اولیک زوجسی (آن دوریش) ایله مناسبت عاشقانه ده
برولینی روایت ایدیلدی.

یایلیرسه صری و فارسی ای اوکر نمکدن قور تیولورزه امیدنه دوشن
مکاتب طلهدندن مرکب بولنور...
هر ایکی فرقه تک اعضاسی غزته اداره خانلرنده ، وسائط

نظیه تک جهل سنده . چایخانه لیک ، غازیورک کافه سنده ،
تیازو لوجیلرنده بیون فوج اقصایه و اسکاتیه لر ای استعمال
ایدرک مناقشات شدیده کیریشکدن چکنه یوزلر. محرو عاجز
بو مبارزلرک سوزلر به آره صره قولاق مسافری اولیورم .

تصفیه تک منافع و محاذیری حقتده نهل سوله یوزلر نهل ایجاد
ایتمه یوزلر... نه دلایل مقننه ، نه براین قاطعه ... هر دیکاری
صحیح اولسه وای باشمز کلانلر . بالکز بر شیه دقت ایتمد :
بودرین بجنده الک معلق لسانی . الک محتاج تصفیه طرز بیانی .
دانمسا تصفیه فرقه سی منسویتندن ایشیدییورم . اگر ترکیبی ،
اوزیله سوزی بری برنه او بیان بو ذاتر تصفیه ایده جگر سه
زواللی لسانگزک آرتق هیچ رشی آکلا شلمه چی بردرجه ده
اغلاق ایدیلجه کنه بلاشک و لاشبه هر کس امین اوله یایلر .

نیولک قزنگر عندنده اک بیولک شرقی اولان کلاب دهها
طوریور . بالکز طوره قهقهه ساله لر ای... کیندجه ده چو غالیورلر .
اونلر چو غالدجه دیشنه دکاری باچاقلر ، پارچه لادقاری یانطا .
اونلرده چو غالیور . کجه لر ی عومولرندن، خیر لاشمه لرندن،
اولوملرندن راحت اولوبوق قابل اولدینی کی ، کوندوزلی
سوقا قرده تشکیل ایشدکلی کوملردن طومری یوروم تک
امکانی قله یور ، بیسلکلری ، انسانره قدر بولاشدیر قدری
خسته لقری ده جاها ...

استانبول کی پای تخت عالم اولنه سزار بریده لطیفه بی منهر عجیب
وغریبه چورین بوسکان اسواک ، فریح وقصور ، شهرک
هر طرفنده کوچک کوچک حکومتلر تشکیل ایتملر حال
مساعده اولدینندن طولانی حکومتدن زیاده اهالیز تحفه
اولنه شایاندر . چونکه وقت حکومت کوبلرک وقع روزانی
ایچون بر شینده بولسه ، بو حرکت قارش ی هان هان بیون خلقتک
بر طور خصومتکار آهوق کوبلری حایه یه قاقش قدرنی کوروده
و یاطبع سار بر چوق اجرا آتی کی بونده آتی بر ترا ایدر .
باقلم استانبول اهالیسی سار یلرنندن، کینک قولاق لردن آیلر نه
نوقت رضا کوستره جک . شهسز او کون؛ خلقتک سوسیه
تفکر اتک بر مرسته دها تمالی ایشدیکنه برهان اوله جقدر .

(هالی) تک قوروقی ییلدیزی

(نامیس) غزتمندن مترجمدر :
هایدا باری رسدنامه سی ممبری پروفیسور وولف طرفندن اخیراً
کتبده ایدلان بر نظرافنامه ده ، (هالی) تک قوروقی ییلدیزی بازار کون
صباحین ابرکن مشاهده ایلش اولدینی ییلدرلشد . هیشتسان
ایچون بو قدر هم نظراف نامو کتیبده اولنور .
ایکی سنده نیری قوروقی ییلدیزک نظرفرائی آله یلک ایچونده جوق
مساعی صرف اولتی ایدی . فقط سنه حاله سوک بهارندن اول
کوک مذکورک نظرفرائی آله یلک امکان ذاتا مسته ایدی . قوروقی
ییلدیزلرک یاسانلری و پارلاقلری حقتده تمیعات مخصوصی اولان ذوقل
زدنور (هولک) ، سالف الریش ییلدیزلرک قشیت (۱۸) کیمی
درجه جسمانده اولوب سنه شایسته قدر هر آتی بر درجه بیوه کیمی
سولیندی . ایوم مذکور ییلدیزلرک مفهرد اولان پارلاقلی، پروفیسور

دیگر تفکجه لر هان ایکی آرداشک اطرائی آلهوق :
— اندیلرا اندیلرا چوجقلمک لزمی یوق !
سوزلر به مسئله تک بیومنه مانع اولق ایستیلر .
بوانشاده اوشاق اوله قوسن آچوق :
— موسیو دق ترویل، موسیو دارتانیان انتظار ایدیلور .
سوزنی صوت بلند ایله ایراد ایلدی .
قیونک آچیلدینی کورن تفکجه لر در حال سکوت ایستیلر .
دارتانیان ایسه بو غریب مجادله تک تماشا کری اولقدن تام
وقتده قورتلینده سینه رک کیش بر نفس آلدندن سکرو اورتلنی
استیلا ایدن درین صمت و سکوت آره سنده اوله قی، بولدینی
محدین قویه قدر قطع ایله رک تفکجه لر قوماندانک تردیه
داخل اولدی .

اوچنجی باب

موسیو دق ترویلک حضورنده
دارتانیان ایچری کیردیکی زمان موسیو دق ترویل بک
زیاده غضبناک کوریلدی . مع ماله دلیقانی کال ترا کنه
سلاما مقدمه تصور ایتمدی . دارتانیان ایسه بالقا به برله قدر
ایکله رک برای تمظیم واحترام قراج سوز سولیدی . دلیقانی تک
غاسقونیا به خاص اولان شیوه مخصوص موسیو دق ترویل
بر آنده هم ملکتنی وهمده کنه کجلی چاغنی تحظر ایشدیرمش
اولدینندن شوحدنی آره سنده سیه کندی تسمدن منع ایدمیدی
قط دلیقانی به جواب وره چکی برده کندینندن مساعده
ایستیرمش کی، الی ایله بر اشارت ایشدکن سکرو انتظار

تفکجه ، هم ده راهب اولنه چای شاییکز . ذاتا کچن کونده
(آتوس) ک سزه سولیدیکی اوزره ، بر قراج شیشه بزدن هوس
ایتمک . رجا ایدرم، بیوده بره حد تلیمه لم . آتوس، سز فون
آره سزده کی تمهده معلوم .
مادام (ده غویون) ک تردیه کیدر، کندینسه قورته زاناق
(ز ندیوستلک) ایدر سکر ، مادام (دق شه روزوز) ک لیکنی مادام
(دق بولولتسی) ایله الفت ایدر سکر . آنکده دلیقانی چای ایدیکلر
روایت اولتیور . سزه سمدی: «بو هوقیقانکزی اعتراف ایدیکزه»
تکلیفنده بولنه جق دکم .

بوکی مناسبتده نه قدر کتوم اولدینکزی هر کس بیلور .
قط مادام که کم اسرار فیضانی حائز سکر ، بوک حشمتلر
قرالیچه حضرتلردن بحث ایدر کنده رعایت ایدیکز . قرانک
و خصوصیه قاردینال حقتده هر کیم نه ایسترسه سوله یون، هیچ
وظیفه مده بیله دکل . فقط قرالیچه حضرتلر تک شخصلری
نظر مزده مقدس اولیلدر و کندینندن بحث اولدینی زمان
اسمارنیک مطلق حرمت و تمظیم ایله ذکر ایلمدر !
آرامیس — پورتوس، قوزم، بعضاً بک عقلا کلیلر سکر !
بیایر سکر که بن (آتوس) دن ماعدا کیمده دن درس و نصیحت
آله تحمل ایلمه . سزه کهنجه دوستم ، عاله ناخلق ایتمدن
اول او بلکزه دک شیق قایبی بر طرفه بر ایلدیکز ! سجانم
ایستدیکتی وقت راهب اوله جیم ، فقط شمیلک تفکجه ییم ، و بو
صفتنه نه ایسترسه اونی سولیرم ، وشو آنده سزه ده قفا
پانلادینکزی سولیمک ایسترم .

— آرامیس ! سوزگه دقت ایت !
— پورتوس ! سن ده سولیدیکلی بیل !

گزشتہ

یونان سفیری موسیو وغیرہاں ریسک خارچیہ ناظری رفعت پاشا ایہ وقوع یونان ملاقاتندہ گردیلر پار فندن آنتہ پارلتوسہ اصرام اولہ جق مہو ناظری یونانسانجہ قبول ایڈیلہ جکی و یو کی کشتیخانہ یونانلماری ضمنیہ کرد ادارہ موقعی ہیئنتہ تبلیغات اجرا اولدینی صورتندہ بیانانده بولغیش اولدینی غائبشیر لوئید غرضتہ تکذیب ادراک ملاقات مذکورده سفیرک مسائل سیاسیہ و باخسوس کرید احوالہ دائر بیانانده بولغامش اولدینی تا مین ایڈیور .

کریده ویریلہ جک شکل ادارہ حقندہ دول حامیہ شدہ جریان ایدن مذاکرات بر نتیجہ ای اقترا ایدہ مامشدر . وای عالی ایکی هفته قدر مختاریت ادارہ نک تذکر اولغی خصوصندہ دول حامیہ نزدندہ تشنانده بولغ جندن دول مذکورہ سفراستہ یوربا یادہ اشعارانده بولغشدر . «عناپشیر لوئید»

یونان

آنتہ ۲۲ ایلول ک فرق مختلف وؤساندن مہری کندی فرقی اعضاخری آنتہ دعوت ایتمکدر . پارلتونک کندانده اکثریتک تا مین ایہ مطالبات عسکرہ نک ترویج و تصدیق مابول قوبدر .

آنتہ ۲۲ ایلول مجلس ملینک اجتمعی ایہ اصلاحات جدیدہ و تنسیقات اساسیک اجزائی مسئلہسی . یومی مذاکرات زور ناک داخظدر . فقط موسیورالی مجلس ملینک عقدی غلظنددر . آنتہ ۲۲ ایلول — بحر سفید سیاحتی انشاستندہ یونانستان یا تختی دخی زیارت ایدجک اولان چار حضر تدری استقبال ایلمک اوزرہ یونان فرالیجسی اولغاش آنتہ ی عودتی تسریع ایلمشدر .

آنتہ ۲۲ ایلول — ضابطارک مطالباتی ترویج و تصدیق ایتمیریلک نتیجہ آنتہ ویرہ قضاوندہ بولغان بلالچہ قلوبدر . ہیٹلر علمی و صنایع جمعیتر . صنوف اجالی و کتابت شاکر دانندن مرکب اوکڑدہ کی جلاز کونی آنتہ دعوی بر مینتغ عقد و ترتیب اولورق ہرایک ضابطہ چار شیرلی قابل اولہ جق و عموم خلق آنتہ حاضر بولغشدر . آنتہ ۲۲ ایلول — تراموای علمسی تعطیل اشغال ایش اولدقارندن مناقلات سکبہ اوغرامشدر . آنتہ ۲۲ ایلول — آنتہ سوکواراد اولان خبرلرده .

احوالک یکدیگہ کسب صلاح ایتمکدہ اولدینی تا مین ایڈیور . خلافکیران فرقیستہ منسوب اولان مہو نلرک ی دنی ماورو میخالیس پروغراہی قبول و تصویب ایلماری . قایتہ نک مجلسدہ حائر اکثریت اولہ جق امید ایتمدر مگددر .

یارس ۲۲ ایلول — وقعات خانہ اوزرہ اتحاد اولہ جق مسلکہ دائر برقرار ویرمک اوزرہ بر اجتماع ملی عقدی تصور . اجتماع مذکور سرتبرلی بیئندہ اتحاد و اشتلاف حاصل اولہ ماسندن ناشی ترک ایلمشدر .

یونان بحرانی — آنتہ دن (فراہ برسہ) غرضتہ یازدینتہ کورہ یونان باش وکیل سابقک اتفاق عسکری پروغراہی و مجلس مہو نلک طاغیلملی عاہندہ کی ہمض بیانانندن طولانی یونانستان احوالی یہ کسب شدت ایتمشدر . بیون جمیات صنایعہ آنتہ مطبوعاتہ بر جوق بیانانہ کوندر لک کدولرینکدہ اتفاق عسکری پروغراہنہ موافقت ایتمکدر کی و موسیو توتو کیکس اعتراضاتی رد ایلمکدر کی بیان ایڈیورلر .

کریدک ایلول کلان بولتیقہ جیلرندن (وئی زہ لوس) و میخالیدا کیس) وقوع یونان بر استفسارہ جوابہ اگر یونان مجلس مہو ناتی طاغیہ جق اولورسہ کرید مجلس ملیسنکدہ طاغیہ جق و کریدلرک یونان مجلس مہو ن کوندرہ جکلرخی بیان ایتمشدر . یونان مستبان اولورک کرید سہ سہی صورت قطعہ دہ حل و فصل ایلمدن اول یونان مجلس ملیسی طاغیلملی جقدر . موسیو توتو کیس و حکومت فرقیستہ قایتہ دہ اجراز اکثریت ایدہ بیہ جکلرندن و اتفاق عسکری پروغراہنک عینی اولان پروغراہلی قبول ایتمدر مگددر ایلمدارددر .

یونان ولی عہدینک مان مجبوراً آلمانیاہ سیاحتی حسیبہ قورقو و یازارسدہ اہالیکن اجرا ایتمکدری غایشدر مامولک تماماً ضدنی تشکیل ایتمشدر . اہالی «پشاسون باش قوماندانز ا» سوزلرخی دفعاتہ تکرار ایتمشدر لک بولہ ضابطانک اجرا آنتہ قارش خصومت کوسترمکن بشقہ بر صورتہ تاویل ایلمہن . اہالیکن بوغیاشرلی اوزرہ ، جمیت ضابطانہ ہم افکار اولان سیویل جمیت طرفندن آنتہ کی بیانانہ نشر ایلمشدر .

«کندی آرمزہ بولنن دشمنتر مرک ، دہا طوغریسی وطن خائشرینک ملق مداخہ» اجنبیہ وقعی بہانہ لہ تہدید و اغفال انجاری و بصورتہ بڑہ آجیقندن آجینہ اظهار خصومت ایلماری اوزرہ آرتق اختیار سکون ایدہ مہ جکر . ہرکہ معلومدرکہ بر مات ، کندی الکابیندہ منافع اجنبیہ خلددار ایتمک شرطیہ ، امور داخلہ سینی کندیجہ . افق کوردیکی

صورتندہ تنظیم و تسویہ ایتمکدہ حردر . اگر حرکات ارتجاعیہ فی تصویب و امور داخلہ منہ مداخہ ایتمک ایستیان اجنبیہ واروسہ گہ بوکا اصلاحات و بریزہ بہ علیحباب بر جوق اجاب دہا واردکہ آنتہ . خان وطن اولانری تادیب خصوصندہ ملت یونانیہ ظہیر اولہ جق و دیگر قسم اجانبک تشبہاتہ حائل تشکیل ایدہ جکلر .

حال بومرکزہ اولدینی حالہ یونان مطبوعاتی الان خاندان قرالی علیہندہ قطعاً بر جریان اولدینی اعادہ دوام ایڈیورلر . خاندان علیہندہ وقوعہ کلان حرکاتہ اضافہ ایڈیلان (آئی - دیناسٹیک) کلیسی تام یونانجیہ اولدینندن ، احوالک یونانستاندہ بولک ، انگلیز و فرانسولرک آکلادینی منادہ استعمال اولغیور .

موسیو توتو کیسک اطواری محافل عسکرہ یونانیہ جہ حسن تاتی ایڈیور . باخسوس مشارالہ پارلتوندہ حائر اکثریت فرقیستہ رتہی اولدینی کی عین زمانہ حکومت بر جوق لواج قانونیہ احضار ایتمش بولیور . شو قدرکہ موسیو توتو کیس فرقا اعضای سارہ سنی مجلسدہ قناعت وجدانیہی دائر مندہ اعطای ایدہ سربست بر افش و ریاستان استفا ایتمکدہ مجمع مایہ مجلسدہ مذاکرانہ اشتراک دخی ایتمکدہ قرار ویرمشدر . حال بولک فرقا اعضای قایتہ ہ مظاہرت ایدجک کی کورینورلر . بنا علیہ مجلسک المقادندہ مشکلات حدونی ملحوظ اولدینی کی مہو نلر حکومتجہ تکلیف ایدہ جک اصلاحاتی تماماً قبول ایدہ جکلرخی بیان ایڈیورلر . «تا مین»

روم ایلمدہ اسایش

روم ایلمی و راحتسر ایدن اشتیاجتہ لریک ازالہ وجودی ایچون حکومتجہ ترتیب اولنان قانون لایحہسی ، ایلمک سہمجلیتہ مینی شہر ایدن موقع تطبیق وضع ایدہ جکلر . قانون مذکور موجبہ تعقیب و تنگیل اشتیاق و نظیفیسی . قطعات نظامیہ دن تفریق و تخصیص ایدہ جک تعقیب طاہورلر سہمجلتہ .

تعقیب طاہورلری قطعاتک قوتی کفایات ایدہ جکی آکلایشان احوالہ ، قوتہ ماوانہ در حالک بتشدیریلہ جک و احتیاج بر طرف اولدیندہ قوتہ ماوانہ قطعہ اصیلہ سہمجلتہ ایدہ جکلر . ولایت مرکز لرنندہ امور تعقیبہ جہ وقوف و تجربہ بہ مالک ماہورین ملکیہ و عسکرہ و ضابطہ دن اوچ ذادن مرکب و طوغریدن طوغری بہ والی ولایتہ مربوط اولق اوزرہ بر استطلاع

بولک اورتسنی تعقیب ایڈیور ، سکان آدم اوکڑدہ کوچوک بر پشدار مفرزسی ایلولیوردی ؛ بردشمن دورہ سہ راست لککسزین انتخاب ایتمکمز نقطہ ہ واصلت ایدک .

بزی بوحرکتی بیچون دہاواسع منقاسدہ ، دہا کینتیل قوتہ اجرا ایلمکمز دن طولانی مؤاخذہ ایلمدر اولدی . بصورتہ ادارہ کلایم ایلمدر اون ایکی طوی دشمن قارشوسندہ برلندمرک خصوصندہ قدر مشکلات چکدی بزی کورہ بدیلر . بزی ویریدیلر بیولک قیامندہ بر حرکت اجراسی ایچون تشکیل فرقلرک طاغنیق قبول نظامندہ مہم برکیجہ یوروییشی یاہلی ایجاب ایددی . حالیکہ طاغنیق قول نظامندہ کیجہ یوروییشی اک اوقات بر فرستدن استفادہ مہا عسکریمزک بشقہ بر صورتہ طاغیلمسنہ ، قاپلماز برقیو آجاردی .

قوماندانک ، مساعد احوال و شرائط متحدہ اوچ فرسخ کری بہ رجعتہ جسارت ایدہ مدینکی بر عسکرلہ قرق طویک آنتہ التجا ایش ، عدداً فائق بردشمن اوزرہ فصل کیدیلمر ؛ خصوصاً عسکر آرقسندہ قاجہ جق بر اولدینی کورور ، بیلرسہ ہم مصر عسکر بزم کی چادر آنتدہ دکل ، طوبراق اوستندہ ، سلاح آنتدہ یاہور ، ایلمک آنتدہ آیانہ فرلابوب بزی سونکیریلہ استقبال ایدہ جکلندن امین اولدین عسکرلک اوزرہ بزم طاوشان یورکلیرلہ فصل واریلر ؛ یوزاشی ل ، طویلرک موضعی نظردن مابیدی وار .

عقب صاحب (۲۳ حزیران) ابراہیم پاشا کرسون کورپسی یکدی . بزم عطا لغز ، خصوصاً سواریمزک مجرکسزلی ابراہیم پاشاہ او قدر جسارت ویرمشدی ، کہ کندیسی بلاروا بزم خط حریمزدن درت کیلومترو مسافدہ قوناقلابرق آرقبدن عسکرہ کورپری قارشو بقبہ کیکرتمشدر . اقتناہ طوغری یوزاشی ل . ایلمر لکدہ مصر قراکھنک اک بقین نقطہ سقدر صوقلدق . ایلمری ترتیبی نامہ برشی یوق ؛ بر قاج عرب سولزدہ کی تیلر اوزرندہ طولاشیور . ودشمن چہ سسنگ مرکزی دہ فرق بارہ طوب ایلمستور بولیوردی .

میشدہ کی عسکرل کریدہ برنی اوزرندن بزم وقارشومزدہ دشمنک حرکتکی ترصد ایلیوردی . روایتلرنہ نظر آ بر آرائق دشمن بزم اوزریمزہ بر طوب توجیہ ایش . آتہ ایلمدر بزم ایچون بیولک بر شرف اولوردی بالطبع متضرر ایزدی .

دشمندن ۱۶۰۰ مترہ مسافدہ بطاریہ وضمنہ غایتہ مساعد بر بر کشف ایتمک و جان کری دونک . نصرت اللیلین بر ساعت اول اون ایکی اوپوس آلالق الکابو بولدیغ اسماہیل پاشا اولسایہ برابر حرکت ایتمک . سواری بہ یزندن قیلمد اماملاری حقندہ قطعی امرار ویردم . مہتاب بدر حالندہ ، کیجہ سیکرتلی اولدینندن بڑہ صیق صیق یورویوردق . ایکی طرفندہ طویلر اولدینی حالہ پسادہ

تفرقہ تاریخیہ

مارشال مولتکھنک شرق خاطرانی

قط آرتق وجودیکل پارچہ پارچہ اولننہ واضی م . لکن کری دوہم . سہ صدہ عتاد چینی بر آرق دہال ہر لکبہ چالیشلم ؛ دیدی . پاشایی قرارندن نکول ایلمدر مرکب احتیالک مقفود اولدینی کورونجی بڑدہ امکان دائرہ سعندہ فرصندن استفادہ چارلر سہ توسہ فرا ویردم . جہ عسکری بولندینمز تہلر اوزرہ چکسنی پاشان بر جالیتم . مہتابک اشعہ نواری سایہ سندہ لوالر بر بری متعاقب کی مومضی مری اشغال ایدی . صاغ جناح وقیلہ صول جناحہ یسڈعلق ایدن سولرہ استاد ایتمدریلدی . صول جناح بیولک چایدہ بریطارہ نک تحت حمایت وضع ایدلدی . مرکزک اوکندہ بولی بوغیہ بر اوچوروم موجود ایدی .

احتیاط برامرضہ ارضہ گزومندہ ناشیق قول نظامندہ ستر ایشدی ؛ ل . بطاریہ مزہ موضع آلدیدی ، صباح ساعت اوچدہ ہینز حربہ آمادہ ایدک ، لکن عسکرلر سلاح ہافندہ اوچنی کیجی کیکر سیوردی . بلوغدن اول پاشایی تانبہ چاغری ، بر لکدہ حرب جہ سنی کوزدن کپزدک ، وضیق کورونجی برہ جکر رجعت ایتمدیکندن طولانی محنت اولدینی سوبدی .

قومیسورنی تشکیل اوله جقدر . ولایت زاندارمه قوماندانی قوبولس مدنی اشبو قومیسونک اعضای طبیعه سندندر .

اشقاقرضانه معروف اولان کونیرک اهالیسی . استخدای مغان اولان بکچیزدن بشفه بکھی ماشی اعطاسنه مقدر اولیورده امر محافظی کندی عهده مسؤلیتیرنه آلیق اوزره قهرماری نامه متعدد سلاح نذکره سی اعطاسی استدمه ایلدکری تقدیره قومیسینه بجه تنسیب ایله جک مقدار سلاح ایچون قریه نامه نذکره اعطاسی جائز اوله جقدر .

ازرباق مقصدت و شقاوت و الحاق ایدنلر ویشقاوت و مقصدت یولنده برجرم ایقاع ایدمرک فرار ایلمانلردن قریه نرینه عو . ته اشقا ایدنلری . کفک اشجار ایله جکله و کویه خنی و جلی سلاح ادخال ایلمانلری . غنا . ویکچیلر . حکومت . بیلدیجه جکله زه . بو وظیفه یی قصدا ایلمانلر و ایمسدرت مشروعه به مستند اولتسزین تأخیر ایدنلر ارباب شقاوت و مقصدت معین و یاقاق عهده اوله لری قلملرینک مابت اوله جق درجه سنه کوره جزاقانونه توفیقا مجازات ایله جکله در .

قریه بکھی . و غنایارله اختیار جمعی اعضای و اهالیسی ارباب مقصدتی یولورده حکومته اختیار ایلدکری تبین ایلدیکی حاله اهالی قریه دن ایلمک دفعه ایچون ملی لیردن ! یوزغمانلی آلتی نوقدر جزای تقدی آله جق و تکرری حالنده حکومتک ، اوقریه اهالیسندن مظهر سو . اولانلری بش سنه مدله ولایت سازه ه تمید و اسکان ایلمک کنی اوله جقدر . منظمه سو اولانلرک ترقی استیلاخ قومیسورنرینه عاقدنر .

طرف حکومتدن تمین و اعلاان ایله جک مبدک اقتضاسندن سکره هر کیمک یندنه و یا تحت محافظت سنده اسلحه مجموعه و یا جیخانه ظهور ایدرسه بونلر حقدنه اشقیابه معاوت و یا مشارکت ایدنلر مخصوص جزائر ترتیب اوله جقدر .

کرک قوای تعقیبه علیه و کرک قری و طرق و اوصافی محافظه به . و الحاصل ارباب شقاوت و مهربانی طوعه مامور اولانلر قوشو استعمال سلاح ایدنلر و حرکات شقاوتکارانه ایقاع ایچون فلان ترتیب و تدارکات و تشبیه بونلر انعام اولنور . تمیم مقصدت و شقاوت مقصدیه اهالی به جز ترتیب ایلمک اوزره هیئرلر تکلیک ایدنلر و بو هیئرلر داخل اولانلرله بونلرک حکومری اجرا ایدنلر قلملرینک درجه سنه کوره موقه و یا مؤبدأ کوره کونیلورنر .

اهالی بیکدکری علیه تحریک ایله جک نظار و شرفیل ترتیب و بویکی شیلری تسبیحات آلت اشخا ایدنلر نفی جزاسیه مجازات اولنورلر به بر کویده متحصن . اشقیابه بولندیلی استخبار اولوب ده قوائ تعقیبه جانندن اوزرلر نه وارلدیلی سرلرده اشقیابه قور تارقی و یا فرالری تمهیل ایلمک ایچون کویلدن سلاح آتالار مجازات کوره جکری کی کویلدن سلاح آتالار کینلر اولدی قی کوی اهالیسی تمین و آرا نه به عبور اوله جقدرنر . کویلدن شو عبوریت خلافتده اوله رق سلاح آتالاری مصر آتالار ایلدکری صورتده جهلیسی ارباب شقاوت و مقصدت معاوت خصوصنده متحد عد اوله جقدر . اهالیدن اشقیابه حقیقته الحاق ایلدکری محقق ایمن اشخاصک عالم لری حکومتک . تنسیب ایله جکی محله نقل و اسکان ایلمک حق واردر .

ازرباق شقاوت و مقصدتک و بونلر معاوت و مشارکتده بونلرک حکمکسی و ترتیب مجازاتی دیوان حربره عاقدنر . دیوان حربلر طرفندن ویریلن حکملرک ولایتک امر به درحال اجرا اوله جقدر . « بیک عصر »

اولان ضابطه مامورلری درحال محل جنایتی کشف و تمینه قوبولشدری . فی الحقیقه جنایت اولده مشک یوقری محله سنده کوچک بر خانه تک . کوچک بر اوله سنده وقوعه کشیدی . که بوخانه اولده مشکی محمد ناندکی بر زواللی تک اشقیابه سعادت و فلا کنی ایدی .

ضابطه مامورلری مقته واصل اولنجه اورنده بر ارکک ایله بر حرا به بولدی قی و ایکی یاشنده بر مومک ده اولده بالآ مخر متراً اویته بیرو اولمشدر . قدینک قائلی مهربی اوزرینه بر وضع مصومانه ایله یا مرق سود ایلمکده اولدی قی مشاهله ایلمشدری .

شایه جنایتیه بوسورته تمین ایتمش . ده طوغریسی بر عالمکده سکورت غدارانده قتل و اتلاف ایلدکری محقق ایلمشدری . فقط اسرار جنایت بستیون بمجمل ایدی ، و چونکه اورنده هیچ بر دلین ، هیچ بر زمانه یوقدی . بر کرکه قشیده ، آتیق و الدمشک قائلی مهربی ایلمکده اوغراشان مصومنجوزدن بشفه معلومات و مشهودانه مراجمت ایله جک کیسه قلا نشیدی . عیبا جنایت کیمک طرفندن و نه سوزله اقا ایلمشیدی ؟ ایسته حکومت شو اسرار و واقف اولوق ایچون اولانجه قویله جالی بیلورنر . بر سر رشته الله ایله بیلیمک ایچون اوغراشیوروی .

کمال کرمی ایله دوام ایمن تحقیقات اوزرینه شو یولده بر سر رشته الله ایلمشیدی :

مقتول محمد ایله ، اولده مشک آن صورت قریه سی اهالیسندن چاقیرجلی اوغلی محمد میانه نرندنر قیز آلوب ویرمه سنده سندن طولانی خصومت موجود اولدی قی و خصوصت سو قیله فعل جنایتک سر قوم چاقیرجلی محمد طرفندن ایقاع ایلمش اوله جقدره شبهه ایله به جکی ، تمدد ایمن عجز نرک مع التابین واقع اولان اخبارات و اقا نایله ثابت اولیوروی ، چاقیرجلی محمد در دست اولمش . بیکدن تحقیقات و استجو ایاته باشلانمشدری . سر قوم فعل جنایتی انکار ایدیوروی ایلمشده بره برر میدانه چیغمه باشلانله و نه و نه بوده قار شده سوز سوینکه ، جنایت و ذناتی کتم و انکاره مجالی قالیوروی ؛ بالکرت خینک کوزلنده آتش حقد و انتقام یارلوروی ؛ حاصلی بیون دلایل قویله قانونیه ایله او بیچاره خانقانی سوندرین ، بو فجیع و مؤلم جنایتی ایقاع ایمن ، چاقیرجلی محمد اولدی قی آنق صورت قطعه ده تحق و نظار ایتمش . کندوسی اوراقیه برابر ازیر بر حبسخانه سنه سنیق و اعزاز اولمشیدی .

جانی سر قوم اولده مشدن مفارقت ایدرکن « بر حبسخانه دن قور تیلیمک قولانی بیلیم . فقط عیبا اولده مشه کلا بیکده حقدنه شاهدک ایدنلر الدن نقل قور تیلیمه جقدردر . ایسته ایلمک ایتمه اونلرله قوزوسی یا بلا شتمن اوله جقدر » بولنده کی سوزلرله اظهار عداوت و خصومت ایتمش . نه کیم اوله ده اولمشدر .

چاقیرجلی محمد آلتی آبی طرفنده نفاسه ازیر محکمه سنجه برائت ایدرک اولده مشه عودت ایلمدی قی زمان سو یلدیکی کی - همان خصم لری طوغرامنه باشلادی و اوتار محمدن بری طاغری ، اورمانلری کندیسه مسکن اشخا ایدرک یوزلرجه خانقانلری سوندریدی ، بیکرجه جانلری یاقدی ، و ایسته الکسوک جنایتیه دیوم جکر لری قی یاقان شهید محرم رسم افندی وقعه سی اولدی . « ازیر - اتحاد »

اخبارات برقیه

مادرید ۲۲ ایلول - میله دن وارد اولان خبرلر اسپانیایه کربنک امر از قله و ایلور حرکت دولمه (ترس فورسسل) برونه قندو واصل اولش اولدی قی مؤیدور . جنرال (آرزو) تورمانده سنده بونان فرقه عسکره سوق المرابا مونسک جنوبندکی طابوت جیانتک نهایترینه قدر اوزامشدر . قبائل رؤسایندن بریک امیر ایلمش اولدی اخبار اولقده در .

پارس ۲۲ ایلول - اسپانیایه هیئت نظاری قزال آلفونس ایله بالمشاوره قورتنس مجلسنک ملیه حرکت حریرینک ختمندن سکره انعقادیه قرار ویرمقلرنر .

والانس ۲۲ ایلول - بو حوالیه بر جوق جنایت ایقاع اشخا اولی ۳ کھی برونک انعام ایلمشدر . پارس ۲۲ ایلول - پشده اخبار اولدی قیته کوره عیار عیار کیندی که کسب مکملات ایلمکده اولدی قی و کرکه قانیسی اولانکده سب استظهاره جکری عیقل اولدی قی اکلایلمشدر .

پارس ۲۲ ایلول - دون ووجه قومیسورنی بجه بوجه تدقیق ایله حکومت طرفندن انشآت و تجهیزات بجه به صرف اولوق اوزره طلب اولان ۲۶ میلیون فرانسی و مرتبانه عاقد بقیه مشاهله و تکالیف قبول و تصویب ایتمشدر .

روما ۲۲ ایلول - چاقیرجک احوال صحیسی اولمش اولدی قی ایتر اطوار نیویولا بقینده ایجابلی قیارت ایله جکده . ایجابلی خبری نظاری موسیو بلان ریاقیلمشده بونلرک فرانک تزییه مرتبه اش سیاحته دائر مذاکره بولمشدر . سوک دفعه اشخا اولان مهربی بنا چاقیرجک روسیه ایله مهربی بجه ملاقات ایله جکله در .

روما ۲۲ ایلول - ضابطه طرفندن باکرده بر دیناسیت بومالی دیوم کشف و ضابطه غنیسه مهربنک ماموریتندن عزل ایلمش اولدی قی بترسور غنن اشخا ایلدیور .

روما ۲۲ ایلول - عسکر و عسکرک علیه حاضرانلر تیشا وضع اجراء وضع اوله ماشدر . بترسبورق ۲۲ ایلول - خارینده زایون امنه سنه قورنی امر اولانان برفوتازک کسب سعیت ایلمکده اولدی قی و تهرمدکوره ایلمک و آلمان تجارتکارلرک کتاد ایلمش اولدی قی بیلر بیلورنر .

پارس ۲۲ ایلول - نیورک مراله غزنیسی کویده مدعی بر قیصر ظهور ایدرک محمولاتک قسم اعطانی و بخصوص توتولری عو ایلمش اولدی قی اشخا ایلمشدر .

روما ۲۲ ایلول - آتسالو قاریسی شرکتی بکھی تحریلاتو باوسده وضع عدوله وضع ایلمشدر .

بولونیا ۲۲ ایلول - پاریسی قور تالک طیرانیه بره ایلمک قضا باندن دوشورک وفات ایتمشدر .

رومیو ده ولایر ۲۲ ایلول - براده بیکدن بر حرکت ارض حصوله کتشدن . اهل فرط هیجانن بر اقلردن طیشاری بولاشدرده بر اکی خراب دیوار انعامندن بشفه بر خشار وقوع بولمشدر .

سیدنا شهر نده صیابک ساعت سکرزده عین تزولات حین اولمشدر .

مطبوعات اجنبیه

مانچستر غار دیان : اسپانیایه اشقاشاقی - جمه ایتمی

کوی اسپانیایه خارجه نظاری بو آبی نه اقمه قس مجاروشنک خانقیر اوله جینی بیان ایتمشدر . فقط بر جوق اسپانیایلر بو مشوم حربیه نه ایچون ظهور ایلمدی قی بیلدکری کی ، اسپانیایه خارجه نظاری بو نه زمان نهایت بولمیش شهبه سز بیلنر . بو حربیه اسپانیایه حقدنر ایچون مهربات ویرلش ایله به بو باده کی عوامل حقیقیه اوقدر مقصدکری بونی توضیحیه ازور واردر .

بوسرب ، برومه ، مال ، ودره که سیبیلی بیکر سرماه داراندن . آترده سیندیور (ویلاتورا) و (رومایون) ناندن بیک نظر اسبق و ذوق (نازار) و مارک (قویلاسی) در - بوئر ملیه ک آره سنه مشکن ریف بیاتلندن رئیس عهات (۱۶) (ارضی) ناندن برندن ساحه بکری میلمک ساسه سنه شهنور ایلمشک ایچون برانیاز استحصال ایتمشدری . ارضی تک اسپانیایلرله امتیاز بتمش ایله جک درجه بر حق و صلاحیت اوله ماشدی . ارضی قس امیرنه قارشی طوره بیلدک ایچون اسپانیایلرک ادخال ایتمکری قوتلر ایله صلاحیتدن نای اسپانیایه مدیون شکران اولدی قی ایچوندر که بوله بر مقابلهده بولقن ایسته مشدر ؛ اسپانیایه حکومتی بالآ خره بقی اشخا سزلفر و کوچک کله دوچار اولدی قی ایچوی ؛ اشخا ک امیر طرفندن تصدیق اولمش اشخا ایچون قاروشاک برادری سیندیور (مسوی دولوال) ریاستده قسه بر هیئت مخصوصه اعزام ایلمی . ارضی الله جیلامه بونان امیر بو بکلنی رد ایلمدی کی ایسته اوزمان اسپانیایه شهنور لرندن درت عهه قتل ایلمی . امیر او اتشاده ریف قیاس عسقی کادلا ازه شدی . اسپانیایه امیر بقیاتنده بولمشدرن بر حوب اشخا جو یا نه به شتاب و توره به عسکر اخراج ایلمی . فقط بو ایک فرقه عسکره اوله آبی بر هیعت و خسرانه دوچار اولدی که ، ایجابا عسکر لریک حبسخانهده مغلوبیتند بیری آفرقاده اورویایلر بوله بر فرقه به ممرض قالا شلدر . او زماندن سکره اسپانیایلر قسه ایکی فرقه دعا اعزام ایلمدی که ایوم اولده موجود عسکرک مقداری اوتوز بیت ایله قریه بیک آره سنه در .

بو حربیه اسباب مویجوسی اوقدر مهم و مؤتم ایلمی که بخصوصده خلق کسب اطلاع ایلمدی قی فرت و تهور حین ایلمشدر . حق عسکرک سو قی اتشاده ماندریده بیه علامه عیسان مشهود اولدی . در سونده ایسه حربیه قرضی اظهار ایلمدن مخالفت بیوک بر اشخا ملایق کتساب ایلمی . اسپانیایه قاسده حرکت عسکره اجرا ایلمک سواد سنه بر لندی زمان ، ملک اصلینده کندی موقنی صاوسیدوروی .

اسپانیایه حکومتی شیمه سی آتیلن امیدوار بولتیور سوده بکی دلالت (۱) شیمه سی قدر (ولی) اوله سیله یازیلان آدمک اسکرک طوغریسی بو امدادی اخیر اولوق کرک .

اسپانیایه حکومتی شیمه سی آتیلن امیدوار بولتیور سوده بکی دلالت (۱) شیمه سی قدر (ولی) اوله سیله یازیلان آدمک اسکرک طوغریسی بو امدادی اخیر اولوق کرک .

اسپانیایه حکومتی شیمه سی آتیلن امیدوار بولتیور سوده بکی دلالت (۱) شیمه سی قدر (ولی) اوله سیله یازیلان آدمک اسکرک طوغریسی بو امدادی اخیر اولوق کرک .

اسپانیایه حکومتی شیمه سی آتیلن امیدوار بولتیور سوده بکی دلالت (۱) شیمه سی قدر (ولی) اوله سیله یازیلان آدمک اسکرک طوغریسی بو امدادی اخیر اولوق کرک .

اسپانیایه حکومتی شیمه سی آتیلن امیدوار بولتیور سوده بکی دلالت (۱) شیمه سی قدر (ولی) اوله سیله یازیلان آدمک اسکرک طوغریسی بو امدادی اخیر اولوق کرک .

